APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

ASOCIAȚIA REVISTELOR, PUBLICAȚIILOR ȘI EDITURILOR

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 4 (90)/ iarnă 2019

Tema numărului

POEZIE ŞI ÎNVIERE

Iarnă 2019

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franţa)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

CUI 11850040
RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 9 lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO**

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Prin poezie, trepte spre Înviere* **/ 5**

„Azi ar trebui să privim haiku drept o formă poetică cu multe fețe"
– convorbire cu scriitorul și muzicianul **Petar TCHOUHOV** (Bulgaria) **/ 27**

POEME de: Ioan BABA (28), Liliana RUS (32), Gabriela PACHIA (35), Cornelius DRĂGAN (39), Raul CONSTANTINESCU (41), Dana BORCEA (46), Petruș ANDREI (48), Corina MATEI GHERMAN (50), Olga Alșexandra DIACONU (51), Cristina RUSU (52), Mihaela Roxana BOBOC (54), Constantin BOBOC (57), Marin MOSCU (58), Victor MUNTEANU (61), Ștefan AMARIȚEI (63)

POEME DE LA CENACLUL SCHENK/ 63
Dania BADEA, Radu CHIOREAN, Steluța CRĂCIUN, Mihai SUCIU, Lorena CRAIA, Adrian VIZIREANU, Letiția ADELA, Ovidiu OANA PÂRÂU, Irina FLORIAN ALEXANDRESCU, Carmen Tania GRIGORE, Ana PODARU, Dora PASCU, Cristian ANDRONIC, Daniela Sorina CIURARIU, Daniel DUMITRU

POEZII DE IERI PENTRU AZI/ 77

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Miron COSTIN / 83

POEME ROMÂNEȘTI de: Mihai EMINESCU (87), Marin SORESCU (91), Eugen URICARU (98), Felix Rian CONSTANTINESCU (102), Marin IFRIM (105), Lucian ALEXIU (108), Constantin NOVĂCESCU (110), Adi CRISTI (113), Mariana DAN (114), Cassian Maria SPIRIDON (121)
Traduse de: Constanța NIȚĂ, Gabriela PACHIA, Dagmar Maria ANOCA, Alina ASTALUȘ, Mihai Gruia NOVAC, Mircea M. POP, Jean PONCET

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU***/ 124**

P O E Z I E de: William WORDSWORTH (131), Monica FERRELL (131), R.S. THOMAS (132), Edgar Allan POE (134), Mary FRYE (135), Robert GRAVES (136), Claudia PICCINNO (137), Ayten MUTLU (139), Miodrag JAKSIC (142), Sveta LITVAK (148), Daniel PASTIRKAC (153), Ismail KADARE (159), Lasgush PORADECI (163), Silham BOUHLAL (167), Haris MELITA (171), Dileep JHAVERI (173), Lam Quang MY (175), Omar KHAYYAM (178)
În românește de: Felix Rian CONSTANTINESCU, Niculina OPREA, Slavomir GVOZDENOVICI, Lucian ALEXIU, Marina VRACIU, Dagman Maria ANOCA, Luan TOPCIU, Ion CRISTOFOR, Marius CHELARU, Paula ROMANESCU

POEZIE ŞI ÎNVIERE

Diana Dobriţa BÎLEA – André Gide: „Fără jertfă nu există înviere” **/ 182**

ESEU

Daniel ONACA – *În umbra lui Tristan Tzara*
sau creaţia şi tragicul destin al Gretei Knutson **/ 186**
Mircea COLOŞENCO – *Concordanţe*
Friedrich Nietzsche – Mihai Eminescu **/ 197**
Sveta LITVAK – *Arbitrariul absurdului* (Traducere de Marina Vraciu) **/ 208**

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie* **/ 212**
Lina CODREANU – *Icoane lirice în poezia lui Nicolae Dabija* **/ 219**
Vasile TĂRÂŢEANU – *„Umbra Curcubeului în Simfonii mute de dor...”* **/ 226**
Diana Dobriţa BÎLEA – *Cu îngerul urmăritor deasupra* **/ 225**
Raluca FARAON – *Mihai Marin – un solitar ironic şi candid* **/ 228**
Luan TOPCIU – *Lashgush Poradeci*
şi discursul modern al poeziei albaneze **/ 230**
Petruş ANDREI – *Poetica Danielei Oatu sau Călătoria spre sine* **/ 233**
Mircea M. POP – *Poetul faţă în faţă cu cititorii săi* **/ 238**
Nicolae DINA – *Viaţa din spatele cuvintelor* **/ 238**

ÎNSEMNĂRI:

Florentina NIŢĂ – *POEZIA DIASPOREI (XIII).*
Din evantaiul artelor şi a experimentelor literare / **243**

Carmelia LEONTE – *Prima verba* **/ 246**

Mihai EMINESCU – *Învierea* **/ 249**

Cassian Maria SPIRIDON

Prin poezie, trepte spre Înviere

Este cunoscută doctrina orfică a trupului mormînt al sufletului (σωμα-σημα – trup-suflet) la care face trimitere şi Platon în dialogul său *Cratylos* (sau *Despre dreapta potrivire a numelor)*: „…unii spun că el este mormîntul (*sēma*) sufletului, acesta fiind îngropat în el în clipa de faţă. Apoi, prin faptul că datorită lui *semnifică* (*semaínei*) sufletul toate cîte le semnifică, şi prin aceasta ar fi numit pe drept *semn (sema).* Totuşi, mai ales discipolii lui Orfeu îmi par a fi cei care au stabilit numele acesta, în sensul că sufletul ispăşeşte pentru cele ce trebuie să ispăşească, iar spre a se păstra *(sózetai)*, el are acest adăpost, care întruchipează o închisoare. Aceasta din urmă este, aşadar, *trup (soma),* precum o arată şi numele, al sufletului, pînă ce îşi va plăti datoria; şi nu trebuie dată la o parte nici o literă din cuvînt". Aşa cum citim în *De anima* a lui Aristotel despre *învăţătura aşa-ziselor versuri orfice. Aici se spune că sufletul provine din Univers şi pătrunde în corpul celor ce respiră, purtat de vînturi*.

Doctrina phythogoreică este încă mai accentuat categorică şi mai larg explicită asupra esenţei nemuritoare a sufletului: „Sufletul se deosebeşte de viaţă. El este nemuritor, întrucît e desprins din ceva de asemenea nemuritor. Fiinţele vii se zămislesc una din alta prin sămînţă. Naşterea spontană din pămînt nu există". Şi continuă argumentarea în diferenţierea dintre suflet şi trup, spirit şi materie. Tot Pythagoras *mai spune că sufletul omului se împarte în trei: raţiunea [nous], mintea [phrenes] şi pasiunea [thymos]. Raţiune şi pasiune au şi celelalte animale, dar minte numai omul. Principiul sufletului fiinţează din dreptul inimii şi se întinde pînă la creier. Partea care se află în inimă este pasiunea, iar părţile care sălăşluiesc în creier sînt mintea şi raţiunea. Simţurile sunt stropii care picură din acestea. Elementul mintal este nemuritor, iar toate celelalte muritoare. Sufletul se hrăneşte din sînge; facultăţile sufletului sînt adieri ca de vînt, căci şi sufletul şi facultăţile sale sînt nevăzute, de vreme ce şi eterul e nevăzut. Vinele, arterele şi nervii alcătuiesc legăturile sufletului. Dar cînd sufletul prinde vigoare şi stă în repaus, concentrat în sinea sa, atunci vorbele şi actele devin legăturile sale. Expulzat pe pămînt, el rătăceşte prin aer, asemănător trupului. Hermes este vistiernicul sufletelor, fiind numit din această cauză „Însoţitorul", „Portarul" şi „Subpămînteanul". Căci el călăuzeşte sufletele desprinse de trupuri, atît pe uscat cît şi pe mare. Pe cele curate le duce în tărîmul cel mai de sus, iar celor impure nu le îngăduie să se*

aproprie între ele, ci sînt legate de către Erinyii cu lanţuri ce nu se por frînge. Tot văzduhul e plin de suflete, ce se cheamă daimoni sau eroi, care trimit oamenilor visele, semnele de boală şi de sănătate.

Iar o preocupare de frunte între cele omeneşti este să îndemni sufletul spre bine sau spre rău. Sînt fericiţi oamenii cînd e sădit în făptura lor un suflet bun, dar acesta nu stă niciodată în repaos ... şi nu predomină mereu acelaşi curs. Ceea ce este drept are putere de jurămînt şi de aceea lui Zeus i se spune „Zeus, [temei] al jurămintelor". Iar virtutea este armonie, la fel ca sănătatea, la fel ca binele — sub orice formă s-ar găsi —, la fel ca divinitatea. Din această cauză toate sînt alcătuite potrivit legilor armoniei.

În *Republica*, dialogul în care Platon spune *în mod cuvenit*, că *am alungat mai demult poezia din cetate*, motivînd că *raţiunea ne-a silit*. Atent cere totodată *să nu ne învinuiască de mărginire şi de necioplire, mai ales că există o veche vrajbă între filozofie şi poezie. „Totuşi, să spunem că, dacă poezia şi imitaţia ar vorbi cu raţiune în favoarea plăcerii, cum că trebuie ca ea să existe într-o cetate bine orînduită, noi le-am primi bucuroşi, fiindcă ne dăm seama că sîntem sub vraja lor. Însă ceea ce pare a fi adevăr nu se cuvine trădat.* Straniu, Socrate ţine să se scuze faţă de Glaucon, pe care îl ia solidar în această derapare: „Dar n-ai fost şi tu, prietene, vrăjit de către poezie şi mai ales atunci cînd ai privit-o' prin intermediul lui Homer?". Ca în final să atenţioneze: „Nu ştii că sufletul nostru este nemuritor şi nu piere niciodată?".

La insistenţele lui Glaucon, ţine şi se simte dator să vină cu lămuriri suplimentare. „«Să nu ne gîndim astfel, – am zis eu – raţiunea ne ne-o îngăduie, nici să credem că, în fierea sa cea mai adevărată, sufletul este astfel încît să se umple cu multă varietate, inegalitate şi vrajbă.»

«Cum adică?» — întrebă el.

«Nu-i uşor — am răspuns eu — ca un lucru alcătuit din multe părţi să fie veşnic, mai ales cînd el

nu are de cea mai bună unire, aşa cum ne-a apărut nouă a fi sufletul».

«Nici n-ar fi verosimil!» — spuse el.

«Că sufletul este nemuritor, ne-ar sili să credem atît raţionamentul de faţă, cît şi altele. Nu trebuie însă să-l vedem, în felul în care, într-adevăr, apare atunci cînd e mutilat de însoţirea cu trupul, cît şi de către alte rele, după cum l-am privit acum, ci în felul în care el este, odată ce ajunge, pur. În acest din urmă fel trebuie el privit, cu ajutorul minţii. Îl vei afla mult mai frumos şi vei deosebi mai limpede dreptatea si nedreptatea şi tot ceea ce am analizat acum. În raport cu situaţia sa de faţa, noi am grăit, desigur, adevărul. L-am văzut în starea în care se înfăţişează celor ce-l privesc

Glaucos făptura mării. Ei nu ar fi în stare să-i vadă lesne natura primitivă, din pricină că, dintre părţile sale vechi, unele i-au fost frînte, altele tocite, şi, în general, au fost ciuntite de către valuri. Altele s-au adăugat, crescînd, – scoici, alge, pietre – încît el seamănă mai degrabă cu orice altă vietate decît să fie aşa cum, prin fire, era. La fel privim şi noi sufletul ce sta sub povara a nenumărate rele. Însă într-acolo, Glaucon, trebuie să privim!»

«Încotro?» — întrebă el.

«Către dragostea sufletului pentru înţelepciune. Şi trebuie să avem în vedere cu ce fel de însoţiri are de-a face şi spre care anume năzuieşte, el, ce e înrudit cu divinul, nemuritorul şi veşnicul şi trebuie să vedem în ce fel ar deveni, mergînd pe urmele acestora, smuls fiind, datorită acestui avînt, din marea în care se află acum, lovit fiind de jur-împrejur, ca să piardă pietrele şi scoicile pe care acum le are, de vreme ce se ospătează din tină. Căci multe adaosuri pămînteşti, pietroase şi sălbatice i-au crescut împrejur din pricina fericitelor sale – zice-se – ospeţe! Atunci abia i s-ar putea zări firea cea adevărată, fie că aceasta este multiplă, ori simplă ca aspect, în orice fel ar fi şi în orice chip. Acum însă, am străbătut îndeajuns, pe cît cred, pătimirile şi înfăţişările pe care le are viaţa omenească»".

Dar poezia nu ia parte la diatriba platoniciană, ea se repliază, ştiind că doar graţie ei avem şansa, dacă sîntem suficient de atenţi şi receptivi, să ne vedem sufletul, nemuritorul. Realitate se pare asumată de Socrate, cum citim în dialogul *Protagoras* (sau *Sofiştii*, dialog endeictic), unde cel care îi dă titlul, crede, *că pentru un om cea mai importantă parte a educaţiei este priceperea în domeniul poeziei; aceasta înseamnă să fii în stare a-ţi da seama, în privinţa celor spuse de poeţi, care sînt bine ticluite şi care nu, şi să ştii să le explici, iar atunci cînd eşti întrebat să ştii să dai seamă. Drept aceea întrebarea mea de acum se va referi tot la ceea ce discutam noi adineauri, adică la virtute, dar vom muta discuţia pe tărîmul poeziei.*

Şi tot de la Platon, în dialogul *Timaios* aflăm date suplimentare despre alcătuirea şi sorgintea sufletului, la care dă lămuriri Timaios la solicitarea lui Socrate de *întregire*, *punct cu punct*, *a legii universului*: „Dorind deci ca toate să fie bune şi, atît cît îi stătea în putinţă, nimic să nu fie imperfect, Demiurgul a luat tot ce era vizibil, lipsit de repaus şi aflat într-o mişcare discordantă şi haotică şi l-a condus din dezordine în ordine, considerînd că ordinea este întru totul mai bună decît dezordinea. Celui mai bun nu-i este şi nici nu i-a fost îngăduit vreodată să facă altceva decît ceea ce este cel mai frumos. Aşadar, după ce a chibzuit, şi-a dat seama că, în ce priveşte cele care sînt prin natura lor vizibile, nici o înfăptuire al cărei întreg este lipsit de spirit nu va putea fi vreodată mai frumoasă decît una al cărei întreg are spirit şi că, în plus, este imposibil ca în ceva să existe spirit

fără suflet. În virtutea acestui raţionament, Demiurgul a zidit universul punînd spiritul în suflet şi sufletul în trup, pentru ca ceea ce va fi făcut să fie, prin natura sa, cît mai frumos şi mai bun. Astfel stînd lucrurile potrivit unui discurs verosimil, trebuie să spunem că acest univers este – din cauza providenţei zeului – cu adevărat o fiinţă însufleţită şi raţională". Şi îşi continuă, peste alte cîteva zeci de rînduri, pledoaria argumentată şi instrumentată şi matematic.

Pentru completare pune în lumină alcătuirea sufletului: „El a făcut sufletul, şi mai prin naştere şi prin virtute, înaintea trupului şi mai bătrîn decît acesta, ca un stăpîn poruncind unui supus. Demiurgul a alcătuit sufletul din următoarele elemente, în chipul acesta: întîi a amestecat într-o a anumită proporţie existenţa indivizibilă, veşnic identică cu sine, cu existenţa divizibilă, care se află, în corpuri într-un proces de devenire, obţinînd din amîndouă o a treia forma de existenţă; apoi a alcătuit, în acelaşi fel din natura identicului şi din cea a diferitului, încă două amestecuri; unul din ceea ce era indivizibil în acestea şi unul din părţile lor ce pot fi divizate în corpuri. După care, luîndu-le pe acestea trei, le-a amestecat pe toate într-o singură formă, îmbinînd cu forţa natura diferitului, care era greu de amestecat, cu cea a identicului şi amestecîndu-le apoi cu existenţa intermediară. După ce a făcut din acestea trei o unitate a împărţit din nou întregul în atîtea părţi cîte se cuvenea, fiecare parte fiind rezultatul unui amestec de identic, diferit şi existenţă intermediară".

Argumentează în continuare caracterul raţional, universal, etern şi invizibil al sufletului în contrapunere cu cel al corpului.

Sf. Grigore de Nyssa, fratele mezin al Sf. Vasile cel Mare, în scurtul tratat *Despre suflet şi înviere* (Ed. Herald, 2006, traducere pr. Grigore Teodorescu) oferă explicaţii teologice cu privire la suflet, moarte, înviere şi reînnoirea tuturor lucrurilor.

Tratatul este sub forma unui dialog, după modelul platonician, între Sf. Grigore şi Macrina, sora şi învăţătoarea sa. Sf. Grigore era în epocă, între marii scriitori creştini din veacul al IV-lea, unul dintre cei mai eruditi, avînd profund asimilată cultura antichităţii, la care va apela întru argumentarea învăţăturile creştine.

Macrina, la numeroasele întrebări ale fratelui ei asupra sufletului, îl defineşte drept *o fiinţă născută, înzestrată cu viaţă, cugetătoare, care dă trupului sensibil puterea vieţii iar simţurilor puterea de a percepe – atâta vreme cât alcătuirea naturii sensibile îngăduie aceasta*.

Definiţie pe care, urmată de alte numeroase întrebări, însoţite de răspunsuri necesare, Sfîntul se arată în continuare nemulţumit şi atenţionează că dorinţa lui este de a *afla ce este [sufletul], nicidecum ce nu*

este. Şi Macrina, între altele, îi răspunde, în marginea viziunii platoniciene: „…mintea care observă la sine însăşi aceste însuşiri, nu greşeşte socotind că natura sa este divină – căci exclude din această cercetare mijloacele ei materiale şi nu pune alături firea nevăzută şi unitară a Dumnezeirii cu firea neînsemnată şi pieritoare a minţii omeneşti; ci socoate că sufletul poate fi cunoscut în fiinţa lui, căci este copia unei fiinţe spirituale, diferită însă de original prin însuşirea firii sale căci [dacă ar fi identic după fire] n-ar mai fi chip asemănător ci chiar modelul.

Astfel, chiar dacă elementele unite în trup se destramă [după moarte], legătura lor dătătoare de viaţă nu piere; ci întocmai cum, atunci când amestecul elementelor exista încă, părţile separate ale trupului erau deopotrivă însufleţite întrucât sufletul pătrundea în egală măsură în ele – şi pentru aceasta nimeni n-ar putea spune că sufletul e tare sau ţeapăn fiindcă e legat de elementele pământeşti, sau că ar fi rece sau umed sau de o însuşire contrară acestora, deşi el e prezent în toate [părţile trupului] şi le insuflă putere de viaţă – tot astfel este îndreptăţit să se creadă, că după ce amestecul se descompune şi fiecare element se întoarce la cele ce-i sunt înrudite, natura simplă şi necompusă a sufletului continuă să existe în fiecare din părţi chiar şi după descompunerea lor”.

Este subliniată în continuare natura imaterială a sufletului, care, odată ce a părăsit trupul *nu are nevoie de vreun loc în spaţiu*. Macrina îşi continuă demonstraţia, apelînd şi la Apostolul Pavel din *Epistola către Filipeni*, arătînd că *există trei categorii de fiinţe raţionale: prima, sortită de la început unei vieţi nemateriale, se numeşte îngerească; cea unită cu carnea, e numită omenească; iar cea despărţită de trup prin moarte, sufletele*. Şi precizează peste cîteva rînduri: „Chiar dacă firea spirituală şi nematerială nu are nimic în comun cu elementele, totuşi ea nu este împiedicată să existe în ele. Părerea aceasta e întărită din două părţi: mai întâi, prin aceea că sufletul se află în trupuri acum, în această viaţă, deşi firea lui se deosebeşte de a trupului; apoi, prin aceea că natura spirituală, deşi e cu totul deosebita de natura sensibilă şi materială, pătrunde totuşi tot ce există, fiind strâns unită cu tot universul şi ţine în viaţă tot ce există. Aşa încât nici despre suflet nu socotim că este distrus atunci când trece din lumea văzută în cea nevăzută”.

Sufletul este, după cum se observă, asemănător prin datele sale celui din dialogul lui Platon, *Timaios*, din care am şi citat mai sus.

Macrina motivează şi explică miracolul *învierii*: „Tot astfel, susţinem noi, sufletul recunoaşte din elementele împreunate pentru formarea corpurilor proprietatea naturală a fiecăruia, chiar şi după descompunerea acestora. Şi chiar dacă natura le separă unul de altul, din cauza însuşirilor

lor diferite, păstrându-le pe fiecare în altă parte, totuşi sufletul va exista în fiecare element, alipindu-se prin puterea lui de cunoaştere de elementele ce-i sunt proprii şi rămânând în acestea până când se produce iarăşi unirea elementelor separate pentru reconstituirea trupurilor descompuse – aceasta este ceea ce numim noi *înviere*".

Citim din prima *Epistolă către Corinteni*, a Sf. Apostol Pavel, cap. 19: *Învierea Domnului şi învierea noastră*, următoarele versete:

14. „Şi dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră".

20. „Dar acum Hristos a înviat din morţi, fiind începătură (a învierii) celor adormiţi".

21. „Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om şi învierea morţilor".

32. „Dacă m-am luptat, ca om, cu fiarele din Efes, care îmi este folosul? Dacă morţii nu înviază, să bem şi să mîncăm, căci mîine vom muri!".

35. „Dar va zice cineva : Cum înviază morţii? Şi cu ce trup au să vină?".

36. „Nebun ce eşti! Tu ce semeni nu dă viaţă, dacă nu va fi murit".

37. „Şi ceea ce semeni nu este trupul ce va să fie, ci grăunte gol, poate de grîu, sau de altceva din celelalte".

42. „Aşa este şi învierea morţilor. Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune".

43. „Se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere".

44. „Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc, este şi trup duhovnicesc".

45. „Precum şi este scris: «Făcutu-s-a omul cel dintîi, Adam, cu suflet viu; iar Adam cel de pe urmă cu duh dătător de viaţă»".

47. „Omul cel dintîi este din pămînt, pămîntesc; omul cel de-al doilea este din cer".

Plecînd de la zicerea Apostolului, care trimite la parabola seminţei, Macrina citează în continuare din zicerea lui; *trebuie ca acest trup stricăcios să fie îmbrăcat cu nestricăciune*:

„Or nestricăciunea, mărirea, cinstea, puterea, sunt însuşiri proprii firii dumnezeieşti, care au existat mai înainte şi la cel creat după chipul lui Dumnezeu – de aceea nădăjduim că iarăşi i se vor da celui care e icoana chipului [lui Dumnezeu]. Căci primul spic a fost, primul om, Adam. Dar după ce prin intrarea păcatului firea s-a împărţit într-o mulţime de părţi, aşa cum se întâmplă cu boabele dintr-un spic, fiecare din noi, după ce vom

părăsi forma acelui spic şi ne vom amesteca cu pământul, iarăşi ne vom înălţa prin înviere la frumuseţea originară".

Din toate, poezia, prin înălţarea ei spirituală, mereu roditoare şi constant perenă, ne oferă favoarea nestricăciunii.

Nu cu mult diferit ne vorbeşte părintele Ilie Cleopa în *Urcuş spre Înviere* (Ed. Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, 1998), în predica: *Cuvînt despre valoarea sufletului*, pe care o deschide cu un motto semnificativ: „Ce-i va folosi omului, de va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?" (Matei 16, 26).

Şi ne dumireşte într-o formă pe cît de accesibilă, pe atît de adîncă, asupra părţilor din care se cuprinde omul: „Oare se poate spune sufletului om? Nu! Omul se poate numi suflet, dar sufletul nu se poate numi om, pentru că sufletul are un ipostas şi trupul are ipostasul său aparte, adică faţa sa. Aceste două ipostasuri, al sufletului şi al trupului, când se unesc într-unul singur, formează omul. Nici sufletul nu se poate numi om fără să aibă trup şi nici trupul nu se poate numi om fără să aibă suflet, ci omul este un ipostas în două firi unite: una văzută şi una nevăzută".

Şi încearcă a da un răspuns şi la: *Ce este omul?*: „Omul este un sâmbure şi un centru al întregii lumi pe care a zidit-o Bunul Dumnezeu în cer şi pe pământ. Omul este acel sâmbure care este într-o strânsă legătură cu cele patru feluri de lumi pe care le-a făcut Dumnezeu în univers. El comunică cu toate existenţele neînsufleţite, adică cu regnul mineral, cu regnul vegetal, cu regnul animal şi cu lumea cea mai presus de toate cele simţite a îngerilor, adică cu lumea gânditoare".

Poezia este şi rămîne o bună şi o necesară călăuză între toate existenţele cu care omul se află într-o comunicare şi comuniune firească.

Şi cu buni sprijinitori vine să ne arate prin ce sufletul *este mai presus decît toate cetele îngerilor*, şi anume, prin trei însuşiri arătate de Sf. Vasile cel Mare: „După minte omul se aseamănă cu Tatăl, fiindcă Tatăl este, în Sfânta Treime, mintea Care a izvorât prin naşterea mai înainte de toţi vecii pe Hristos şi prin purcederea mai înainte de veci a izvorât pe Duhul Sfânt. După cum Tatăl izvorăşte pe Fiul prin naşterea mai înainte de toţi vecii, tot astfel mintea izvorăşte cuvântul; cuvântul se aseamănă cu Fiul, care este izvorât din mintea omului sau «sluga minţii», cum îl mai numesc Sfinţii Părinţi.

Aşadar, mintea este după asemănarea Tatălui, iar cuvântul este după asemănarea Fiului, care izvorăşte din minte; iar după asemănarea Duhului Sfânt este voia omului de sine stăpânitoare, care este în suflet rădăcina tuturor bunătăţilor pe care le-a pus Bunul Dumnezeu în om.

Sufletul omului este lucrul cel mai de preţ al sfatului lui Dumnezeu şi icoana vie a Preasfîntei Treimi; El este cu aceste trei însuşiri, mai presus de toate cetele îngereşti, fiind suflet raţional, cuvântător, de sine stăpânitor, având chipul şi asemănarea Preasfîntei Treimi (Ilie Miniat, Predică despre suflet, Ic Duminica a 3-a din Sfântul şi Marele Post, Bucureşti, 1944, p. 110-113).

Dumnezeu când a zidit sufletul nostru a făcut-o prin suflare, căci zice Sfânta Scriptură: Şi a făcut Dumnezeu pe om, ţărână luând din pământ, şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă, şi s-a făcut omul fiinţă vie (Facere 2, 7). Când a făcut trupul, a fost ceva material, iar când a zidit sufletul arată alt chip de zidire, căruia nici zidire nu i se poate zice, ci suflare, că nu a zidit sufletul ca pe trup, luând pământ simţit şi lut.

Aşadar, sufletul a fost zidit prin suflare, dându-i-se de către Bunul Dumnezeu cinstea nematerială, căci Dumnezeu nu se aseamănă cu omul după trup cum hulesc ereticii antropofiţi, ci după suflet, pentru că sufletul este icoana chipului si asemănării Prea Sfintei Treimi. Dumnezeu, fiind nematerial, gânditor şi fiinţă nevăzută, a zidit şi sufletul nostru asemenea, acesta fiind nevăzut nematerial şi gânditor. Dumnezeu a zidit sufletul atunci la început, dar şi acum zideşte Bunul Dumnezeu în fiecare ceas milioane de suflete în clipa zămisliri fiinţei omeneşti. În clipa aceea se zidesc şi trupul şi sufletul într-o formă foarte mică.

Cum se zideşte sufletul omului în clipa zămislirii? Iată ce zice Proorocul Zaharia: *Domnul care întinde cerul ca un cort şi care pune temeliile pământului, El zideşte duhul omului înăuntrul său* (Zaharia 12,1; Iezechiel 18, 4). Însă numai Dumnezeu ştie cum intervine la zidirea sufletului în fiecare clipă când se zămisleşte un suflet şi un trup, luând din amândouă firile, din a femeii şi a bărbatului, acolo unde umbreşte Duhul lui Dumnezeu".

Şi către finalul predicii duhovniceşti mai spune îmbunătăţitul întru Domnul, Ilie Cleopa: „Sufletul este nemuritor, căci este icoana vie a bunului Dumnezeu, este comoara cea nepreţuită, mai scumpă decît toată lumea aceasta, suflet pe care Mântuitorul l-a răscumpărat prin Jertfa Sa de pe Cruce şi prin Înviere".

Este învierea sufletească de care ne împărtăşim prin mijlocirea poeziei.

Dumitru Stăniloae, în *Iisus Hristos sau Restaurarea omului* (Ed. Omniscop, 1993), vorbind despre *Învierea Domnului* află în consideraţiile moderne, ce vin în favoarea nemuririi sufletului, că prin despărţirea sufletului de trup asistăm la *o eliberare a puterilor lui încătuşate, o izbucnire într-o viaţă mai plină. Creştinul, bazat pe învăţătura revelată şi*

sprijinit de indicaţia anumitor experienţe, crede că de o astfel de amplificare a vieţii au parte numai sufletele care nu se duc de aici încercuite de păcat. Cel dintîi care a trecut prin moarte la o viaţă mai deplină a fost Iisus Hristos.

Marele teolog aduce numeroase argumente în motivarea necesităţii morţii, inclusiv de natură economică, iar învierea trupurilor nu-i cu putinţă înainte de împlinirea sorocului: „Dar aci nu e important timpul cînd se va produce învierea trupurilor, ci faptul că se va produce odată. Semnificaţia acestui fapt este că existenţa fericită a sufletului după moarte nu e deplină fără trup. Trupul, departe de a fi cauza nedeplinătăţii vieţii spirituale a omului, este o condiţie pentru această deplinătate. Dar nu trupul vieţii pămînteşti, a cărui structură poartă urmările păcatului, ci trupul înviat, care nu mai poartă aceste urme. Astfel, viaţa spirituală a omului după moarte este superioară celei din trupul de aici, dar cea din trupul înviat va fi superioară şi aceleia".

Ca o evidenţă a îndreptăţirii celor afirmate, putem spune că trupul înviat, e chiar trupul în care se îmbracă poezia.

Comentînd alături de Serghei Bulgakov *linia gradată* parcursă de Iisus şi pe care se înşiruie coborîrea în iad, învierea şi înălţarea la cer, sînt acte care fac parte din slujirea arhierească, dar nu încă din demnitatea împărătească, ultima consideraţie fiind contrazisă de Stăniloae: „Slujirea arhierească înseamnă suferinţă, mişcare spre umilire, spre anulare în moarte. *Învierea e însă act de înălţare*".

Un astfel de act de înălţare este şi poezia. Prin poezie sufletul se înalţă, inima noastră retrăieşte emoţia celui care a scris-o, indiferent cînd; emoţia se afirmă la fiecare relectură, este retrăită emoţia poetului şi împreună cu ea poetul învie şi reînvie la fiecare nouă citire. Lectura poemului ne deschide fereastra prin care intrăm în comuniune spirituală cu creatorul ei.

„Învierea, ne spune teologul, e spiritualizarea trupului, copleşirea lui totală prin spirit, actualizarea cea mai deplină a potenţelor spiritului".

Poezia este o bună cale întru potenţarea spiritului.

Serghei Bulgakov, în *Ortodoxia* (Paideia, 1994, trad. Nicolae Grosu) vorbeşte despre o venerare specială a morţii, în marginea celei practicate în vechiul Egipt. În capitolul *Eshatologia ortodoxă* citim: „Trupul mort, este îngropat cu veneraţie, ca sămînţa învierii ce va să vină, iar ritualul însuşi al înmormîntări este considerat de anumiţi scriitori vechi ca o taină. Rugăciunea pentru morţi, pomenirea lor periodică, stabileşte o legătură între noi şi lumea cealaltă; orice trup mort se numeşte în limbă liturgică «moaşte», căci este capabil sa fie glorificat. Separarea sufletului de trup este un fel de taină, în care se împlineşte în acelaşi timp judecata lui

Dumnezei asupra lui Adam cel căzut; fiinţa omenească se descompune prin separarea anti-naturală a sufletului şi a trupului; sufletul se naşte din nou, în lumea spirituală. Sufletul, despărţit de trup, devine conştient de spiritualitatea lui şi se regăseşte în lumea netrupeştilor duhuri – luminoase şi întunecoase. In această nouă stare, sufletul trebuie să ia poziţie singur în legătură cu lumea nouă. În alţi termeni starea de suflet trebuie să se manifeste aşa cum este şi să devină evidentă sufletului însuşi. Destinele sufletului sînt descrise cu imagini diferite în literatura bisericească, dar doctrina ortodoxă vorbeşte de ele cu o înţeleaptă incertitudine, căci este un mister care nu se poate pătrunde decît în experienţa vie a Bisericii. Există totuşi o axiomă a conştiinţei bisericeşti: lumea morţilor şi lumea viilor sînt deosebite, dar zidul de separare nu este de nepătruns pentru iubire şi pentru puterea rugăciunii. Rugăciunea pentru morţi, fie în cursul jertfei euharistice, fie în afară de liturghie, ocupă un loc important în Biserica ortodoxă. Aceasta crede cu tărie în acţiunea reală a acestor rugăciuni. Ea poate să amelioreze starea sufletelor păcătoşilor şi să le elibereze din locul de pustiire, să le scoată din iad. Desigur, aceasta acţiune a rugăciunii presupune nu numai o mijlocire pe lîngă Creator, ci şi o acţiune directă asupra sufletului, o trezire a puterilor sufletului, susceptibilă să-l facă demn de iertare".

Poemele sînt şi o astfel de sămînţă a Învierii.

Paul Evdokimov în *Iubirea nebună a lui Dumnezeu* (Ed. Anastasia, f.a., trad. de Theodor Baconsky), capitolul cultură şi creaţie, citim: „În sens biblic, creaţia este asemănătoare bobului de grîu care produce însutit şi încă pe atîta: «Tatăl Meu pînă acum lucrează; şi Eu lucrez» (Ioan 5, 17). Ieşită din lumea culturală a mînăstirilor, asumîndu-şi diversitatea anagogică a domeniilor sale, cultura reconstituie cu propriile mijloace «liturghia cosmică» – adică preludiul terestru al doxologiei cereşti".

Ca întărire la cele afirmate cercetează pe Grigore de Nyssa, care considera omul, prin predestinare, *o partitură muzicală, un imn minunat dedicat atotputerniciei creatoare*. Iar Grigore de Nyssa ne spune: „Slava ta, Hristoase, este omul pe care l-ai aşezat ca poet al statorniciei Tale".

Şi tot Paul Evdokimov (*Vîrstele vieţii spirituale*, Christiana, 1993, trad. Ion Buga), vorbind despre *diferite vîrste ale vieţii spirituale*, remarcă*:* „Poeţii cîntă minunea privirii, totdeauna unică. Unic pare destinul fiecăruia. Există totuşi anumite corespondenţe între fazele fiecărei vieţi spirituale, ca şi în ritmurile diferitelor vîrste. Rămîne constant un element, în jurul căruia se compune destinul fiecărei vieţi umane. Circumstanţele se schimbă, dar tema spirituală, personală pentru fiecare, rămîne identică ei însăşi de-a lungul tuturor schimbărilor posibile; chemarea ei si exigenţa

ineluctabilă a răspunsului, acest ansamblu al datului şi propusului, constituie ceea ce Evanghelia numeşte *crucea personală* a fiecărui om. Ea este scrisă în cugetul nostru încă de la naştere, şi nici o putere nu reuşeşte să modifice în acest sens ceva: «cine dintre voi poate să adauge la statura lui un cot?»".

Avem în viaţă, ne spune acelaşi, momente de revelaţie: „O lectură, o întîlnire, o cugetare fac să ţîşnească brusc o mare lumină. În claritatea ei, totul se ordonează ca într-o genială poezie dînd oricărui lucru o valoare virginală, inestimabilă. Este primăvara religioasă de o tonalitate veselă, mozartină; ca mugurii plini de sevă, fiinţa umană se simte dilatată de o bucurie copleşitoare, de o simpatie pentru toţi şi pentru fiecare. Un timp de neuitat; ca o sărbătoare, iluminată de mii de făclii, face să se vadă în Dumnezeu chipul surîzător al Tatălui care iese întru întîmpinarea copilului Său".

Harul de care e cuprinsă inima poetului cînd se întrupă poemul este un dar, darul Creatorului. În *Urmarea lui Hristos*, cap II: *Adevărul este în noi fără sunet de vorbă*, cu trimiterea la duhul ce a fost insuflat asupra Proorocilor, şi pe care credinciosul le vrea şi asupra-i, citim: „Pot vorbi cuvînt, însă duh nu pot da. Cuvîntul lor e frumos, însă tăcînd Tu, Doamne, inima nu s-aprinde. Ei învaţă tainele, însă cheia tainelor e la Tine. Ei vestesc poruncile Tale, însă Tu dai ajutor spre a se împlini. Ei arată calea, însă Tu întăreşti umblarea. Ei lucrează numai asupra simţurilor din afară, însă Tu luminezi şi înveţi inimile. Ei udă pe dinafară, însă Tu dai rodire înlăuntru. Cuvintele lor ajung în ureche, însă uşa înţelegerii Tu o deschizi.

Aşa dar Tu, Doamne Dumnezeul meu, veşnicule adevăr, să-mi vorbeşti, ca nu cumva să mor şi să mă fac neroditor dacă, îndemnat numai pe dinafară, nu voi fi aprins şi înlăuntru; ca nu cumva cuvîntul ce am auzit şi n-am urmat, ce am cunoscut şi n-am iubit, ce am crezut şi n-am împlinit, să se întoarcă mie, spre judecată. Vorbeşte, Doamne, că aude sluga Ta: «Tu ai cuvintele vieţii celei vecinice» (Ioan, 6, 69). Vorbeşte, Doamne, ca sufletul meu să se mîngîie, ca viaţa mea să se îndrepteze, iar numele Tău să se laude, să se mărească şi să se binecuvinteze în veci".

Cuvintele vieţii veşnice sînt cele din care rodeşte poemul.

Nikolai Berdiaev (*Sensul creaţiei*, Humanitas, 1992, trad. Anca Oroveanu) afirmă în *Creaţie şi frumuseţe* (cap. X): „Artistul este totdeauna creator. Există în creaţia artistică o izbîndă creatoare asupra apăsării «astei lumi» – niciodată o adaptare la «astă lume». Actul artistic este direct opus oricărei îngreunări, el poartă în sine eliberarea. Esenţa creaţiei artistice constă în biruinţa asupra apăsării necesităţii. În creaţia artistică omul trăieşte în afara sa, în afara greutăţii sale, a greutăţii vieţii. Orice act

artistic creator înseamnă o parţială transfigurare a vieţii. În percepţia artistică viaţa ne este dată deja luminată şi eliberată, în ea omul răzbate prin apăsarea lumii. În atitudinea creator-artistică faţă de lume se întrevede o altă lume. Percepţia lumii în frumuseţe înseamnă răzbaterea, prin urîţenia «astei lumi», către o altă lume. Lumea impusă, «astă lume» este urîtă, necosmică, în ea nu există frumuseţe. Percepţia frumuseţii în lume este întotdeauna creaţie, căci frumuseţea în lume se realizează în libertate, nu în constrîngere. În orice facere artistică se creează o lume alta, un cosmos, o lume luminat-eliberată. De pe chipul lumii cade crusta. Natura creaţiei artistice este ontologică, iar nu psihologică.

Dar în creaţia artistică este vizibil tragismul oricărei creaţii – neconcordanţa între intenţie şi împlinire. Intenţia oricărui act creator este nemăsurat mai amplă decît orice împlinire a sa. Dar acest lucru s-a arătat nu o dată. Intenţia oricărui act creator este edificarea unei alte existenţe, unei alte vieţi, pătrunderea prin «astă lume» către o altă lume, trecerea de la lumea haotic-apăsătoare şi desfigurată către cosmosul liber şi sublim. Intenţia actului creator-artistic este teurgică. Împlinirea actului creator-artistic înseamnă realizarea unei arte diferenţiate, unor valori culturale estetice, ieşirea creaţiei nu în altă lume, ci în cultura acestei lumi. Creaţia artistică nu atinge rezultate ontologice – se creează ceva ideal şi nu real, valori simbolice, nu existenţă. În creaţia artistică se dezvăluie cu claritate natura simbolică a oricărei creaţii culturale".

Poezia este poarta de acces către transcendenţă, una dintre puţinile prin care ni se deschide cerul.

Hegel, în *Estetică*, pune în pagină diferitele forme de manifestare artistică, în care poezia, în special poezia lirică este considerată drept forma cea mai înaltă de manifestare a spiritului. Sînt afirmaţii in vecinătatea celor susţinute de cei vechi, Platon, Aristotel, de un Giambattista Vico, dar şi de Kant sau Heidegger.

„Artistul trebuie să înfăţişeze ceea ce trăieşte şi se frămîntă în el în formele şi fenomenele a căror imagine şi figură el le-a receptat în sine, ştiind să le stăpînească în vederea scopului său în aşa măsură, încît aceste forme şi fenomene devin, la rîndul lor, capabile să recepteze în ele ceea ce este adevărat în sine şi să-l exprime. În cursul acestei operaţii de întrepătrundere a conţinutului raţional şi a formei reale, artistul trebuie să recurgă, pe de o parte, la ajutorul reflexiei vigilente a intelectului, pe de altă parte, la adîncimile sufletului şi ale sentimentului animator. De aceea este insipid să crezi că poeme cum sînt cele homerice i-ar fi apărut poetului în somn.Fără reflexie, alegere, discernămînt, artistul nu este în stare să domine nici un conţinut căruia ar vrea să-i dea formă, şi este

prostie să crezi că artistul autentic nu ştie ce face. Tot atît de necesară îi este şi concentrarea sufletului.

…Adevărata inspiraţie se aprinde de un conţinut determinat oarecare, pe care imaginaţia îl prinde spre a-1 exprima în formă artistică; inspiraţia adevărată este însăşi starea legată de acest proces de plăsmuire activă, atît în interiorul subiectiv, cît şi în executarea obiectivă a operei de artă.

…Impulsul spre creaţie poate veni cu totul din afara şi unica cerinţă importantă este numai aceea ca artistul să aibă un interes esenţial şi să lase ca obiectul să devină viu de la sine. Atunci inspiraţia geniului vine de la sine. Şi un artist cu adevărat viu descoperă, datorită tocmai acestei naturi vii a sa, mii de impulsuri spre activitate şi inspiraţie, ocazii pe lîngă care alţii trec fără să fie afectaţi de ele".

Cea mai spirituală înfăţişare a artei trebuie, cum cere filosoful, să o căutăm în poezie: „Elementul propriu existenţei în fapta spiritului universal, care în artă este intuiţia şi imaginea, în religie sentimentul şi reprezentarea, în filozofie gîndul pur, liber, este în istoria lumii realitatea spirituală cu întreg cuprinsul ei de interioritate şi exterioritate".

În capitolul *Poeticul şi prozaicul* citim: „... Obiectul care corespunde poeziei este împărăţia nemărginită a spiritului. [...] Sub acest aspect, sarcina principală a poeziei este aceea de a ne face să simţim puterile vieţii spirituale şi, în general, valurile suitoare şi coborîtoare ale pasiunilor şi sentimentelor omeneşti ori ceea ce trece liniştit prin faţa contemplaţiei, împărăţia atotcuprinzătoare a reprezentărilor, faptelor, acţiunilor, destinelor omeneşti, agitaţia acestei lumi şi guvernarea divină a lumii. Astfel a fost poezia şi mai este încă învăţătoarea universală si pretutindeni prezentă a genului uman".

Vorbind despre preeminenţa poeziei lirice, în capitolul dedicat în Estetica (vol. II) subliniază: „Din obiectivitatea obiectului spiritul coboară în sine însuşi, priveşte în propria sa conştiinţă, dînd satisfacţie trebuinţei de a face reprezentabile, în locul realităţii exterioare a obiectului, prezenţa şi realitatea acestuia în sufletul subiectiv, în experienţa inimii şi în reflexia reprezentării, făcînd astfel reprezentabile conţinutul şi activitatea vieţii interioare. Dar pentru ca această exprimare să nu rămînă expresia întâmplătoare a subiectului ca atare, adică a subiectului ca simţire şi ca reprezentare nemijlocită, ci să devină limbă a interiorului poetic, intuiţiile şi sentimentele, oricît ar aparţine în propriu poetului ca individ singular şi oricît le-ar zugrăvi el ca pe ale sale, trebuie să aibă totuşi un conţinut general-valabil, adică să fie în ele însele sentimente şi consideraţii

veritabile, pentru care poezia inventează şi descoperă expresia adecvată şi vie".

În consecinţă, *în lirică îşi găseşte satisfacere nevoia de a se exprima şi de a percepe sufletul în exteriorizarea lui însuşi*: „[...] Poetul liric este complet liber, întrucît el însuşi, cu interiorul lui, îşi devine subiect de tratare, şi nu ocazia exterioară ca atare, făcînd din această cauză să depindă numai de felul său subiectiv de a vedea şi de dispoziţia sufletească poetică a sa care anume laturi ale subiectului şi în ce succesiune şi asociere să fie înfăţişate. Însă gradul în care poate precumpăni ocazia obiectivă cu conţinutul ei obiectiv sau propria subiectivitate a poetului ori în care se pot întrepătrunde aceste două laturi nu poate fi indicat apriori după un criteriu fix.

Poetul liric autentic nu are nevoie să plece de la evenimente exterioare pe care să le povestească cu bogăţie de sentimente sau de la alte împrejurări şi ocazii reale care să devină impulsul efuziunilor sale, ci el este, pentru sine, o lume subiectiv încheiată, încît el poate găsi impulsul, ca şi conţinutul în sine însuşi şi din această cauză se poate opri la situaţiile, stările, evenimentele interioare şi la pasiunile propriei sale inimi şi ale propriului său spirit. Aici, în interioritatea sa subiectivă, omul îţi devine lui însuşi opera de artă".

Prin poezie avem şansa de a „pipăi" venirea Duhului, a acelei scîntei divine care este sufletul. Poeziile sînt considerate seminţe ale Învierii din care se va întrupa spiritul, sufletul nemuritor al celui care şi-a îmbrăcat în vers toate suferinţele şi bucuriile de care a avut parte în lumea prin care a trecut şi la care, la rîndul nostru, avem şansa să accedem.

Prin lectura simpatetică a poemului, prin încărcătura lui metaforică, transcendentă, nu mai puţin emoţională şi sub lumina inteligentă, înalt intelectuală a Cuvîntului, creatorul ei, graţie cititorului actual şi viitor participă la Înviere.

Ce împărătesc şi minunat urcuş spre Înviere ne oferă poezia, fereastră prin care ne vedem sufletul, nemuritorul. Friedrich Hölderlin înalţă un cînt spre transcendenţă şi împlinire în *Către Parce*:

Mai daţi-mi doar o vară, puternice Zeiţe,
Şi-o toamnă, cîntecu-mi să-l pîrguiască,
Pentru ca inima mea, hrănită din belşug
Cu-acorduri dulci, să moară împăcată!

Un suflet care-n viaţă nu şi-a-mplinit dorinţa
Nici în adîncul Orcus nu-şi mai găseşte-odihnă.

Şi totuşi, dacă izbutesc cîndva
Să cînt poemul sfînt pe care-l vreau,

Atunci binevenită fii, pace-a lumii umbrelor!
Voios voi fi, chiar dacă acordurile mele
Nu vor veni cu mine-n adînc; măcar o dată
Voi fi trăit ca zeii, şi nu voi vrea mai mult.

(trad. Al. Philippide)

Poemele sînt trepte care ne înalţă, ne sprijină în urcuşul nostru întru cunoaştere şi sublimare spirituală către Înviere.

„AZI AR TREBUI SĂ PRIVIM HAIKU DREPT O FORMĂ POETICĂ CU MULTE FEȚE”

convorbire cu scriitorul şi muzicianul
PETAR TCHOUHOV (Bulgaria)

Între 6-9 iunie anul acesta revista „Poezia” a participat la o serie de evenimente care au avut loc la Sofia, anume „Days of Eastern art and spirituality 6-9 iunie 2019”, în cadrul unui proiect intitulat Perception of Eastern Spirituality in Europe”, fondat de „Marie Skłodowska-Curie Action”, Horizon 2020, sub egida Comisiei Europene, organizat de Antoaneta Nikolova, Universitatea din Leipzig, Universitatea de Sud-Vest, Blagoevgrad, Departamentele de Studii chineze, „Classical East”, Studii japoneze, specialitatea trans-departamentală „Asia de Sud, Est şi Sud-Est” şi „Centrul pentru limbi şi culturi orientale” al Universităţii „Sf. Kliment Ohridski” din Sofia, Haiku Club Sofia. De acolo am venit şi cu mai multe cărţi şi ale autorilor bulgari, dar nu numai. Parte le-am prezentat în „Biblioteca haiku”. M-am reîntîlnit cu mulţi autori de haiku, parte prieteni vechi, ca Petar Tchouhov, al cărui nume l-am amintit destul de des în revista noastră, drept pentru care am avut şi această convorbire.

Petar Tchouhov, născut la 23.06.1961 în Sofia, a publicat 11 volume de poezie, un roman, două volume de proză scurtă şi o carte pentru copii. Creaţii ale sale au fost traduse în 19 limbi şi au apărut în multe reviste, jurnale şi antologii din ţară şi de peste hotare. Cântă la chitară în formaţii rock şi compune muzica şi versurile pentru cântece. A cîntat şi a susţinut recitaluri cu poezia şi muzica sa la festivaluri şi alte evenimente din România, Croaţia, SUA, Japonia, Suedia, Germania, Ungaria, Lituania, Turcia ş.a. Este membru al P.E.N. Bulgaria, Asociaţiei Scriitorilor Bulgari, Sofia Haiku Club, World Haiku Association şi Musicautor. A primit mai multe premii naţionale şi internaţionale, mai recent la Basho Festival, din Japonia

Marius Chelaru: Petar, ai publicat mai multe cărţi, ai apărut în diverse antologii, poeme ale tale au fost traduse şi în română... Numele tău este cunoscut cititorilor revistei „Poezia”. Când ai început să scrii poezie? Dar haiku? Povesteşte-ne despre primii tăi paşi.

Petar Tchouhov: Am început să scriu poezie cam pe la zece ani. M-a inspirat tatăl meu, care obişnuia să scrie poeme nostime pentru mine. Am încercat să fac la fel, şi am început cu versuri rimate, lucru pe care l-am continuat până pe la aproape treizeci de ani. Apoi am trecut pe vers liber. Am început să aflu despre haiku pe la finele anilor 80 şi am început să scriu pe începutul anilor 90. Nu era nici un fel de informaţie despre acest tip de literatură în bulgară, aşa că a fost nevoie să citesc în engleză şi pas cu pas am început şi eu să scriu şi în limba aceasta. La începutul acestui secol am început să public în revistele de haiku în limba engleză de pese graniţă şi, de asemenea, să particip la concursuri haiku din lume. Prima mea carte de haiku, bilingvă, în bulgară şi engleză, *Safety Pins*, a fost publicată în 2010.

M.C.: Şi muzica? Să vorbim şi despre aceasta parte a activităţii, a vieţii tale. E vreo legătură pentru tine între haiku şi muzica ta? În România sunt, rar de tot[1], situaţii în care s-a compus muzică pentru haiku.

P.T.: Am început să studiez şi să cânt la chitară pe la 13 ani. Am cântat în câteva trupe rock în şcoală, apoi în armată. Prima mea trupă serioasă, *Subdibula*, s-a format când eu eram student la universitate în Sofia. Am cântat împreună mai bine de treizeci de ani, cu pauze, am avut spectacole în foarte multe locuri din Bulgaria şi în afara ţării, şi am scos câteva albume. Am cântat şi în alte trupe de-a lungul anilor, şi acum cânt în trupa etno rock *Gologan*, în trupa de „poetry rock" *LaText* şi în trupa *Par Avion*. În toate acestea sunt şi alţi poeţi, care sunt şi muzicieni, şi adesea combinăm poezia şi muzica. Sunt singurul dintre ei care scrie şi haiku, aşa că uneori folosim în spectacolele noastre, împreună cu alte poeme, şi haiku.

M.C.: Am remarcat că în Bulgaria Ministerul Culturii şi alte instituţii mai susţin publicarea cărţii de haiku sau legate de lirica niponă. Lucrezi într-o bibliotecă importantă. Cum e cu achiziţia de astfel de cărţi în Bulgaria? Cum se regăsesc ele în biblioteci, sunt căutate de cititori?

P.T.: De fapt, Ministerul Culturii şi alte instituţii sprijină foarte rar apariţia de cărţi de haiku, astfel că majoritatea autorilor îşi publică volumele pe spezele lor. Cât despre biblioteci, cererea de cărţi de haiku e foarte mică, în general cititorii nu sunt interesaţi de ele.

[1] De fapt, ştiu numai despre cîteva compoziţii pe texte ale lui Şerban Codrin.

Mişcarea haiku în Bulgaria a pornit, de fapt, nu mai devreme de anul 2000

M.C.: Am văzut lucruri interesante de câte ori am fost în Bulgaria, inclusiv legat de haiku, activităţile privind lirica niponă, Haiku Club, autori de notat, din creaţiile unora am tradus şi publicat în România în diverse reviste („Poezia", „Kado", „Carmina Balcanica" etc.). Intenţionez şi pe viitor să fac asta. Dar să pornim cu începuturile. Spune-ne, pe scurt, istoricul haiku în Bulgaria, cum a fost înainte şi după 1989? După cîte ştii, o vreme nu au fost în Bulgaria publicaţii pe hîrtie specializate în haiku, iar acum există cel puţin una. Pe net sunt cîteva. Poţi detalia, te rog? Şi care este locul liricii nipone în alte reviste din Bulgaria, literare sau nu?

P.T.: Înainte de 1989 foarte puţini poeţi şi cititori erau familiarizaţi cu haiku. În anii 80 apăruseră doar două antologii de haiku japonez şi doar două cărţi de haiku ale poetului bulgar Dimitar Stefanov[1]. La începutul anilor 1990 renumitul poet bulgar Ivan Metodiev a fondat un cerc poetic intitulat „Nava", şi curând şi o revistă cu acelaşi nume. Acestea au marcat începutul căutărilor lui legat de ce înseamnă „haiku bulgar". În încercarea de a da o explicaţie corectă pentru termenul „nava," Metodiev a folosit cuvântul „explozie." El a ajuns treptat la concluzia că orice formă poetică scurtă, sau chiar o parte a uneia mai lungi, poate fi o nava. Cât despre haiku, el îl considera a fi o posibilă formă a nava. Extravagantă şi provocatoare, mişcarea nava a fost, de asemenea, eclectică; într-un final, s-a ajuns ca fundamentele ei să fie filosofice sau chiar mistice, mai degrabă decît literare.

Avînd astea asta în minte, putem spune că „real" sau „organizat", dacă îţi place mai mult, mişcarea haiku în Bulgaria a pornit, de fapt, nu mai devreme de anul 2000 cînd a fost fondat Bulgarian Haiku Club. Înainte de asta, a scrie haiku şi alte forme scurte de poezie părea a fi o chestiune „casual" pentru cei mai mulţi autori bulgari. Anul 2000 a însemnat naşterea unei comunităţi haiku adevărate, ai cărei membri, de atunci, au acumulat cunoştinţe teoretice serioase şi au dobîndit capacitatea necesară pentru a scrie haiku. Prezenţa lor este chiar de remarcat în Bulgaria, azi. Bulgarian Haiku Club a publicat câteva antologii şi volume individuale de poeme, şi a organizat câteva conferinţe şi concursuri de haiku. Putem spune acum că haiku şi-a aflat nişa în literatura şi cultura din Bulgaria, dar şi de peste graniţă. Prima antologie publicată de Bulgarian Haiku Club,

[1] Prima se numeşte *Gorata na gluharcheto/ The Forest of the Dandelion*, 1988, şi este prezentată de către autor drept „încercări de haiku"

Rain Seeds, a apărut în 2001, imediat după fondarea clubului. Această carte a fost prima de tipul ei în Bulgaria; scopul ei a fost să promoveze mişcarea haiku în creştere în ţara noastră. Aşa a fost să fie, editorii au inclus şi câteva tristihuri ale câtorva poeţi bulgari consacraţi, care, chiar şi după cele mai generoase categorisiri, cu greu s-ar fi putut numi haiku. Mai mult, nici unul dintre autorii acelor poeme, câţiva nici nu mai trăiesc azi, nu le-au numit vreodată haiku. Cu siguranţă că editorii au vrut să ridice prestigiul antologiei şi, să spunem, să pătrundă pe scena literaturii bulgare cu un bang.

Următoarele antologii publicate de Bulgarian Haiku Club au fost organizate tematic, cum se vede şi din titlurile lor: *The Flower, The Rose, The Bird, The Road*. În aceste antologii putem găsi mult mai puţini dintre poeţii bulgari cunoscuţi presupuşi a fi autori de haiku decît au fost în *Rain Seeds*. În locul lor au fost incluşi câţiva poeţi străini, unii dintre ei autorităţi indiscutabile pe scena haiku. Includerea lor a adus în prim plan contrastul între munca lor (mai ales dacă a fost tradusă suficient de bine) şi terţetele unora dintre haijinii bulgari. Mulţi dintre aceştia din urmă încă şi-au mai căutat calea lor în haiku, dar cel mai adesea au luat-o pe alte căi scriind alte tipuri de piese poetice, în care au folosit personificarea, comparaţia, metafora şi abstracţiile. Poetizarea inconsistentă a imaginilor folosite în scrierea haiku încă e una dintre slăbiciunile haijinilor bulgari în formare.

Bulgarian Haiku Club, acum redenumit Bulgarian Haiku Union, are un mare număr de membri, şi continuă să publice antologii diferite calitativ ale membrilor săi. Asta aruncă uneori o umbră de discreditare asupra felului în care acest gen este abordat în ţara noastră. Subţirimea unei culturi bine-dezvoltare în domeniul haiku în ţara noastră poate fi probabil blamată pentru o anume confuzie care se vede cînd unii din autorii noştri încearcă să distingă un haiku de alte feluri de poeme scurte. Nu e de mirare că mulţi cititori bulgari – şi chiar scriitori! – continuă încă să creadă că toate terţetele, mai ales cele cu versuri 5-7-5 silabe, sunt haiku.

Ca rezultat a acestei acceptări… nediscriminatorii de noi membri de către Bulgarian Haiku Club, un grup de haijini s-au separat de club în 2005, şi apoi au fondat Sofia Haiku Club. Această nouă organizaţie de poeţi are criterii stricte pentru primirea membrilor, şi cei mai mulţi dintre membrii acesteia se bucură de recunoaştere în Bulgaria, la fel şi peste graniţe. De-a lungul ultimilor cincisprezece ani au avut loc în Bulgaria câteva conferinţe haiku. Cea mai importantă a fost A treia conferinţă a World Haiku Association, ţinută la Sofia şi Plovdiv în 2005. Mai recent, Sofia Haiku Club a organizat conferinţe în fiecare an, şi la fel a făcut şi Bulgarian Haiku

Union. Ceva ani în urmă Bulgarian Haiku Union a început să publice primul periodic de haiku – jurnalul „Haiku World". Poeme haiku pot fi găsite şi în paginile revista „Literaturen Vestnik/ Ziarul literar", în publicaţia e-zine intitulată „Liternet" şi mai rar în câteva alte publicaţii online sau pe hîrtie. Cam aşa stau lucrurile în acest moment.

M.C.: Să recapitulăm: cîte societăţi de haiku sunt activitate în zilele noastre?

P.T.: Principalele două organizaţii de haiku sunt Bulgarian Haiku Union şi Sofia Haiku Club. Mai e o asociaţie de autori de haiku care trăiesc în Plovdiv, dar, după câte ştiu, cei mai mulţi dintre ei sunt membri ai Bulgarian Haiku Union. Nu ştiu despre altele.

M.C.: Cum este văzută în Bulgaria de către autori, critici, editorii revistelor şi editurilor lirica/ literatura autorilor japonezi?

P.T. : Din ce ştiu, doar câţiva autori japonezi, prozatori ca Murakami, sunt prezentaţi bine în Bulgaria. Poeţii japonezi, excluzîndu-i pe autorii de haiku, sunt aproape necunoscuţi şi nu sunt un subiect de discuţie.

M.C.: Ai cunoştinţă despre autori români de haiku, pe unii îi cunoşti personal, ştii şi despre care e situaţia în România în domeniu, cu revistele de haiku etc.. Cum sunt percepuţi în Bulgaria autorii români?

P.T.: Autorii de haiku bulgari ştiu despre câţiva autori români de haiku, mai ales prin contact personale şi din publicaţiile ori antologiile de haiku, dar cititorul obişnuit nu ştie mai nimic despre aceştia. Dacă vorbim despre societăţile de haiku din Bulgaria, avem o estimare foarte bună despre autorii români de gen.

M.C.: Nu îi ştiu pe toţi exact, dar după cunoştinţa mea în Bulgaria, în antologii, reviste au fost publicaţi autori români. E drept, nu mulţi. Ceva ani în urmă am publicat şi eu într-o carte de haiku poeme traduse în bulgară de Maya Lyubenova; în reviste din Bulgaria am publicat grupaje cu creaţii ale mai multor autori români. Nu ştiu dacă şi-au găsit drumul către cititori...

P.T.: În general, haiku continuă să nu fie foarte popular în Bulgaria şi sunt puţini oameni, alţii decît autorii de haiku, care citesc acest gen. Dar cred că dacă poemele acestea au fost publicate în jurnale literare sau reviste, trebuie că au fost citite de cititorii acestora, dar cărţile nu se vînd bine de loc, cum ştii şi tu. Aşa că eu cred că cititorii acestor reviste în care

ai publicat grupajele, pe care le ştiu, sunt familiari cu autorii români de haiku, dar dacă vorbim despre cărţi, nu prea mulţi le-au cumpărat.

Cred că azi kigo nu mai este atît de important în ideea redării spiritului haiku

M.C.: La recenta noastră întîlnire din Sofia am discutat şi despre hokku, haikai, haiku, *kigo,* keywords… Internaţionalizarea haiku haiku a dus la alte dezbateri. În fine, spune-ne cîteva vorbe despre aceste concepte, despre cum vezi faptul că sunt autori care cred că eliminînd kigo au kidai „spiritul haiku" va dispărea.

P.T.: Cred că azi kigo nu mai este atît de important în ideea creării spiritului haiku. Azi suntem mai ales oameni de oraş, relaţiile noastre cu natura nu mai sunt atît de directe şi nu ne focusăm pe ele, aşa că anotimpurile nu mai sunt principalul subiect şi scena vieţii noastre. După părerea mea, sunt trăsături mai importante pentru haiku contemporan, ca aşa numitele *haiku moment*, *aha moment,* simple, imaginea „neîmpodobită", prezenţa umilă şi aproape invizibilă a autorului.

M.C.: Ok, e ştiut că haiku de azi e diferit faţă de cel din trecut. Sunt poeme acceptate într-un fel sau altul drept haiku despre tot felul de subiecte – incest, război, violenţă etc. Care ar fi „definiţia" „spiritului haiku" azi?

P.T.: Simplitate, sinceritate, modestia, uimirea născută din miracolele de fiecare zi ale vieţii.

M.C.: Am discutat în Blagoevgrad, ani în urmă, despre asta, dar una dintre întrebările care probabil că nu vor avea niciodată un răspuns unanim acceptat este dacă haiku, odată „exportat" din Japonia în întreaga lume, rămîne haiku? Ce zici? Şi crezi că există un „specific bulgar" în haiku?

P.T.: Susţin înţelesul „world haiku", care este diferit de haiku clasic în/ din Japonia, dar ar trebui inclus haiku japonez contemporan, mai ales cînd este scris în engleză, franceză, sau alte limbi majore. Cred că azi ar trebui să privim haiku drept o formă poetică cu multe feţe diferite – cu şi fără kigo, ţinînd sau nu la regula 5-7-5, folosind sau nu metafora sau alţi tropi, scris în diferite limbi. Cît despre specificul bulgar în haiku cred că e aproape invizibil, în opinia mea noi urmăm trendurile principale din „world haiku".

M.C.: Ne-am întîlnit cu nişte ani în urmă în România, împreună cu Doc Drumheller, fapt care ne-a oferit posibilitatea să colaborăm la traducerea cărţii sale de haiku despre călătoria pe care a făcut-o în Europa de Sud-est şi prin Balcani[1]. Dacă-ţi mai aduci aminte, am călătorit prin România în cîteva locuri memorabile Adamclisi, Histria, Peştera Sf. Andrei ş.a. Ce amintiri ţi-au rămas peste ani?

P.T.: Îmi amintesc locurile acelea fabuloase, şi am fost uimit că voi, românii, ştiţi atît de multe despre istoria voastră fără să fiţi experţi în istorie. Totul a fost foarte frumos, m-a inspirat, şi am scris cîteva poeme acolo.

M.C.: În „Poezia" ţi-am menţionat destul de des numele. Aşa că, te rog, să ne apropiem de final cu proiectele tale, şi un cuvînt pentru cititorii noştri, care vor citi acest interviu, pentru care îţi mulţumesc, în paginile revistei noastre.

P.T.: Sunt în cursul pregătirii unei cărţi noi de poezie, pe care plănuiesc să o public la începutul lui 2020. De asemenea, cânt etno şi folk rock cu prietenul meu, poetul bulgar Ivan Hristov, şi avem să participăm la diferite festivaluri şi evenimente pînă la finele acestui an. De asemenea, organizez multe evenimente literare la Biblioteca oraşului Sofia, unde lucrez ca bibliotecar. Aşa că mă aşteaptă un program ocupat, tot înainte.

Îţi mulţumesc şi eu, iar cititorilor revistei „Poezia" îmi face plăcere să le urez sănătate, inspiraţie şi multă literatură excelentă.

Addagio

De mai mulţi ani de zile am avut o serie interesantă de convorbiri cu autorităţi din domeniul haiku pe plan mondial, publicate, în revista „Poezia". Acestea vor constitui baza pentru o carte despre modul în care este văzut acest tip de poem azi în lume. O secţiune se referă la regiunea noastră. Din Bulgaria am ales două nume de referinţă, anume Ludmila Balabanova (convorbirea respectivă a apărut cu ceva timp în urmă în „Poezia") şi Petar.

Discutînd cu Petar, a fost interesant pentru mine, dincolo de ce însemnă pentru ei acest tip de poem, să văd, de pildă, în tabloul „desenat" de

[1] Este vorba despre Doc Drumheller, *Beyond the Borderlands*, *A Balkan Odyssey, 60 Haiku from Bulgaria, Romania, Greece and Turkey* (versiunea română: Marius Chelaru, versiunea bulgară Petar Thcouhov), The Republic of Oma Rāpeti Press, Christchurch, New Zeeland, 2015.

cei doi despre haiku în Bulgaria ce consideră fiecare dintre ei semnificativ, car sunt nuanţele care îi diferenţiază. Doar cîteva aspecte:

Reamintesc răspunsul Ludmilei la întrebarea despre istoricul liricii de sorginte niponă în Bulgaria, în viziunea căreia „Istoria haiku-ului bulgar începe cu primul contact cu poezia japoneză", anume „traducerea de lirică japoneză din franceză şi germană făcută de către Nikola Dzherov", o plachetă de 38 de pagini, este *Sini Chasove* (*Ore albastre*), publicată în 1922. „A durat mai bine de 50 de ani de la traducerea lui Dzherov pentru ca prima carte tradusă direct din japoneză să apară for. Titlul este *Palnolunie*. *Yaponski tristishia* (*Lună plină. Tristihuri japoneze*), 1985." La trei ani după asta a apărut prima carte de „încercări de haiku" a poetului bulgar Dimitar Stefanov, *The Forest of the Dandelion/ Pădurea păpădiei*. „După 1989 au apărut multe cărţi despre cultura japoneză, şi cele mai importante dintre acestea au fost traducerile şi studiile culturale ale lui Bratislav Ivanov. Din 2000 au fost publicate multe cărţi de haiku şi antologii."

Despre interesul pentru haiku: „Numărul titlurilor diferă de la an la an, dar, în orice caz, este un interes mare pentru haiku în Bulgaria."

De altfel, cititorii revistei noastre au putut afla despre activitatea autorilor de haiku din Bulgaria, despre cărţilor lor, felul lor de a scrie, şi din rubrica „Biblioteca haiku".

Interviu, versiunea română, note şi *Addagio:*
Marius CHELARU

Ioan BABA

SCRISOARE

De ce zici că nu e recomandabil
Să-ţi citesc cu voce tare scrisorile

De unde atâta toropeală la voi

La noi problemele sunt huiduite
De parcă ar defila cavaleria pe bulevarde

Trebuie pus capăt acţiunii morbide
În care unii
Robotind în absurditate
Şi-au scos sufletul la plimbare pe buze
Iar alţii
Şi-au consumat viaţa
Tot explicând că o cratimă jos şi una sus
Reprezintă semnul = egalităţii
Şi nu al divizării – ac-ci-den-ta-le

Contradicţiile s-au cam aglomerat
Liniuţa – poate fi un minus
Şi mi se pare că utopia
Este în faza avortului

Am văzut azi-noapte
Cum mârâie indignarea
La întrebarea cine-i pentru
Mâinile ridicate s-au retras în ascunziş
Iar degetele
Precum urechile iepurelui
Au deformat înfăţişarea pumnului
Şi lagărele ghimpate au dispărut

Să dispară oare şi răul absolut
Nestăpânitele raţiuni ale vremii
Memoria

Conflagraţia memoriei beligerante

Să dispară oare tooot răul absolut

IEŞIREA DIN OGLINDĂ
Pe urma disensiunilor vânătoreşti
Din măduva contaminată a lupului
Ieşeau urlete derizorii
Cu masca realităţii

O iarnă de cuvinte fierbinţi
A fost aprinsă dinadins

E greu să navighezi împotriva curentului

Dar cum nimic nu e gratuit
Intri impunător în salonul bărbierului
Care rade mustaţa
Celui ce atârnă pe zidul opus
Plăteşti această banală realitate vânătorească
Cu bani grei
Şi ieşi din oglindă

IMOBILIZARE
Vlăjganii joacă şah
Căci e la modă jocul minţii
Şi toată lumea-i la Olimpiadă

Al naibii joc
Poţi să fi sceptic şi dogmatic
Pelerin
Agresiv şi jignitor
Moralist şi vizionar
Ghicitor

Faci ochii-n opt
În Şaisprezece
Şi-n Şaizeci şi patru

Lumea vorbește
Despre pionii exponenți
Despre nebuni
Despre turele de stânga și de dreapta
Dar mai ales despre regi și regine

Ușor de jucat cu pionii
Zic unii
Căci înaintează temerar
Dar odată rătăciți
Dispar dureros de sigur

Nebunii descătușați
Au înnebunit dar degeaba
Până la urmă vor fi oricum
Sacrificați

Turnurile traversează paralel și lateral
Dar intră în focarele secrete
Caii galopează zburdalnic
Ca de Crăciun bunăoară

Până la urmă
Reginele suprimate survolează
Oceanul jocului
În timp ce bătrânii regi
De la înălțimi
Sânt exilați într-un colț

A naibii viață imobilizată
Fără pioni și nebuni
Fără turnuri și cai

Câtă ipocrizie-n domnie

(DEZ)MOȘTENIRE
Sub el
Cu toții
Duceau o tinereţe de marasm
Ideile se-ntrezăreau în găuri de cătușe

Individul
A fost mare *boss*

Rânjea cu zâmbet
În fiecare secundă
Purta oribile evidențe
Despre sine și cei de sus
Schingiuia
Pe cine-l ajungea din urmă
Îl exila în câte-un colț
Îl îngenunchea pe coji de nucă
Și crește(a) dospind în eres
Tot ce e fără-nțeles

Supraviețuind Ana Blandiana se-ntreba
Până când și Încotro
„În van, răspunde timpul, așteptați:
La judecata marilor coșmaruri
Și martorii sunt vinovați."

La naiba cu ipocrizia
Spiritele nu se prea fereau
Abrutizate fiind
Se orientau vlăjganii
Într-acolo
Unde *chef*-ul nu era acasă
Îl terfeleau
Visau dezmoștenirea mai mult decât aievea

Dar deodată iată că nimeni nu rânjește
Și zâmbetul e dus
Evidențele sunt surde
Căzuseră chiar și cei de foarte sus
Și nucile-s tăioase zdrobite și absurde

LUMÂNĂRILE SUNT APRINSE
Oglinzile de sânge pe asfalt
Au provocat o stupefacție generală
În numele fricii
Ființele au împodobit zăpada

Cu petale roşii

Morbidul
Zdrobitorul morbid
Crampona sufletele
Suprima vorbele încă nenăscute
Anihila comorile

Domnule întoarce-ţi faţa
Dumnezeu n-a creat nimic
Care să-i fie mai odios
Decât această lume
Şi din ziua în care a creat-o
El n-a mai privit-o...
Nota testamentar Emil Cioran

Dumnezeule întoarce-ţi faţa
Să vezi ce-i cu cosmetica socială
Ce dezolare
De la morbid la macabru
Să vezi cranii în oglinda veacului

Lumânările Sfintelor Paşti sânt aprinse
Să vezi dacă a murit Neos
Şi dacă craniul iadului e alungat
Dintre acestea
Decembrie 1989

Liliana RUS

(în plânsetul păsărilor, în dezordinea mării)
O pustietate ca de amiază, nici măcar o pisică pe străzi,
şi impresia că lumea şi-a pierdut glasul. Singurătatea,
lupul care rămâne tot timpul lângă uşă cu privirea neclintită,
tulbură plânsul porumbeilor agăţaţi de stucul clădirilor,
în timp ce spaima coboară până la glezne.
Un pătrat de cer e acoperit dintr-o dată de dezordinea mării,
şi valuri pătrund în odăi, însoţite de peştii de sticlă.
Tot mai scundă mă face teama. În lumina cenuşie,

ca o broşă de-argint porumbiţa dă un ultim ocol.

Se făcea că eram într-o altă poveste, în regatul bucolic,
şi speram să mă vadă şi ei, morţii mei rătăciţi,
veniţi pe la casele lor. Dar numai foşnete şi voci cunoscute,
paşi pe verandă şi nicio uşă deschisă. Nici dimineaţă, nici seară,
nicio silabă pe care să fiu în stare s-o murmur,
doar o imensă tandreţe şi clopotul ei de tăcere,
doar umbre deformate de ploaie.

Şi eu, un peşte de sticlă înotând într-o apă vâscoasă.

(suspină lumea)
Atâtea speranţe în iulie şi până la urmă doar frenezia ploilor,
săptămâni de penitenţă cu marea în oasele mele,
cu pacheboturile şi caravelele sale forţând canalele,
deşi toate rămân înţepenite. Un efort încordat, dureros,
şi numai un fir subţire de apă rămâne
şi plescăitul ploii venind din urmă...

Un nerv care nu se calmează caută drumul spre vărsare,
incapabil să-şi găsească culcuş în teaca lui desperecheată.
Apoi, liniştea se prelinge prin casă,
apropiindu-şi urechea de gura mea.

Plouă. Suspină lumea.
Straturi de monotonie îngroaşă zilele,
în vreme ce păcatul cântă strident la trompetă.
Scuturând vârfurile brazilor,
o porumbiţă albă ţine socoteala nenorocirilor.
O rămăşiţă de amintire dă ocol. Îi dau un nume şi îi vorbesc,
îi pun cârcei agăţători şi-i potrivesc lampa.

Zgomotul mării şi foşnetul arbuştilor dirijează o umbră.
Eu, înlăuntrul brizei. Înconjurată de pescăruşii falezelor
număr pinii, rododendronii, tamaricşii
cu sentimentul că acolo voi lăsa ancora.
Şi numele meu, o picătură uriaşă de apă
amestecându-se cu valurile,
iar nu un frison.

În şirul uitat al zilelor,
ploaia de la stânga la dreapta ferestrei.

(dimineaţă)
Doar zdrenţele durerii şi corpul meu ca de paie
se cântăresc reciproc
când resturile nopţii se luptă cu apele moi ale zilei.
Şi parcă marea ar fi sub fereastră,
chiar şi valul acela greşind socoteala paşilor mei,
încercând un arpegiu, acoperind naufragiul.
Goluri după goluri şi durerea mereu alături,
ca un labrador credincios,
în vreme ce eu sunt doar un ecou,
un dangăt anunţând zorii în inima surzilor,
în felul acela neclar şi prudent.
Ceva mai încolo, corpul meu într-un scrâşnet
iar marea undeva departe...
Nenumărate ciori mă aşteaptă dincolo de valuri
şi pentru o clipă răbdarea pluteşte
ca un animal minuscul pe spumele roz.

Albeaţa unei dimineţi nesfârşite...
Şi eu, aproape indiferentă la foşnetul ei,
la fel de oarbă ca o bătrână în doliu.

(pană cu pană)
Nu-mi amintesc chipul pe care-l aveam înainte,
cel care luneca în perne moale şi însorit,
chipul pe care-l uimeau
zbaterile argintii ale mesteacănului
dezorientat de vântul stârnit din senin.
Străin mi-e numele,
străină mi-e inima asta care bate acum
pe firul uscat al oaselor.
Străină mi-e ploaia de-afară
şi părul ei cărunt dispărând în băltoace.
Atât de ştearsă îmi pare rotirea orelor,
toate zilele ca una singură,
toate la fel în mlaştina bolii.
Pe una din pleoape îmi ţine de urât un arbore.

Pană cu pană, vântul îi alungă păsările.
Și iarăși senzația că aerul mării a deschis fereastra
iar plămânii mei goi...
Durerea este o spumă pe creasta valurilor,
și nu o lopată grea de zăpadă.

(temere și cutremur)
În cameră, sunetele îndepărtate ale orașului
și bătăile de ceas anulând timpul.
O candelă aprinsă, și eu mirosind a feștilă,
întrebându-mă dacă cele din jur există,
așa cum există orașul cu străzile și copacii lui,
cu zgomotele întrerupte de tăcerea bătrânilor
ce-și ronțăie zilele,
încăpățânându-se să strălucească înlăuntrul lor...

O feștilă într-o ceașcă de ulei
și în jurul ei noaptea venită de-aiurea,
dând buzna așa cum trecutul dă buzna
rupând câmpuri pline de flori.

Nu mai am rădăcini,
doar câteva cuvinte au rămas lângă mine,
cu *temere și cutremur* rostite, repetate fierbinte
și-apoi pierdute în râurile mici ale zilei,
în scamele norilor
care nu știu cum să le descâlcească.

Gabriela PACHIA

Dar ce facem noi aici?
Duduie mașina de reciclat singurătatea istoriei...
Timpul putrezește, încolțit de răscruci și vectorii gloriei...
Încîlcit, trecutul sacru se plimbă plîns pe Calea Victoriei...

Flacăra mierlei încărunțește în șerpii rațiunii,
luptele de aer, apă și foc dau viață stagiunii —
pumn de pămînt scăpătat închinîndu-se eroziunii!

Am tot privit prin lacrimi nesomnul scoicilor, jiletcilor,
hambarelor, setcilor, dinţii neînvinşi ai măririlor,
zăbroanele duşmanilor, schismele schivernisirilor...

Sar păstrăvii memoriei accizate în peste poate...
Dovadă că nu poţi trăi fără amintirile toate...
Hidosul tău rost de şuncă furuncă-l, chiralitatea dă din coate!

Linotipii spulberate, nu probaţi oarbe măşti străine!
La nunta vitraliilor, purtaţi ce vă stă cel mai bine!
Nu fi lut înainte să fi fost om! Rămîi între sulfine!

Ne răţoim la-mbîrligaţi tîrlici, dar ce facem noi aici?
Mă izolez bufonic, sunt doar un recif, scormonici de frici,
înălbesc conştiinţe, pseudoantici şi scribi slugarnici...

«*De trei ori femeie!*» Vieţile ne-au fost scadent bricolate!
«*Bravo, ai stil!*» «*Daţi-mi bannere, voi, munţilor!*» Vieţi clasate!
„*Noi ne-am jertfit pe jumătate pentru pene colorate!*“

Vineţeşte-hoţeşte
Atoateîmpărţitorule,
flămînzi mai sînt oamenii veacului!
Au mîncat — vertebră cu vertebră —
coloana infinirii, cu tot cu pietriş de Jiu,
statuetele de Cucuteni, cu strachini şi romburi,
cu coifuri, cu barde, cu fustele milenare,
tumulii, simigeriile şi popasurile turistice,
gura de aur a Sfîntului Ioan,
cu dă-le-ncolo de pirostrii, cu odăjdii,
cu manuscrise devorate vineţeşte-hoţeşte,
jurnalele politologice ale becaţelor,
descîntatele brăţări magnetice cu zei şi zece lei,
diapazoanele stelare, din naiuri şi zodii,
cu fluiere şi mioare vegetariene, vergele de-alun,
cimiliturile vrăbiilor, basmele de la opt fără zece,
fondul de aur al brînduşelor, botezul pajiştilor,
cardurile pelasge, porţile Raiului,
semafoarele căilor galactice,
ponoarele narciselor, fîntînile de aştri,

panegiricele, tropii şi periscoapele...
Slujitorii oamenilor au măturat — fir cu fir —
potecile cu grăunţe pentru întoarcere...
Orătăniile oamenilor au înţesat — coteţ lîngă coteţ —
văile lui Aleator-împărat...
Filoxerele oamenilor au cotropit — grătar peste grătar —
umbrele echilaterale ale rîurilor...
Flămînzi mai sînt oamenii veacului,
Atoateîmpărţitorule!

Retrocedare

Memoria de lungă durată?
„Retrocedată! Confuziile salvează viaţa!"
EUistoria, EUgeografia?
„Retrocedată! Probă de examen! Eurespal!"
Inspectoratele?
„Retrocedate! Se mută în căminul de nefamilişti!"
Centrul oraşului?
„Retrocedat! Trec trupele rock! Se cîrpăceşte destinul!"
Cetăţile?
„Retrocedate! Tabere de vară în curs de reamenajare!"
Soarele de andezit?
„Retrocedat! Un popor de raze trudind la mit!"
Centrul galaxiei?
„Retrocedat! *Eroare de clapetare! 404!*"
Prima iubire?
„Retrocedată! Era ştima apelor!"
Rîsul supraponderal?
„Retrocedat! Zîmbeşte întunericului boţit!"
Lada frustrărilor?
„Retrocedată! Creşte nivelul mărilor şi oceanelor!"
Gîndirea critică?
„Retrocedată! Drob de sare în spinare!"
Tezaurul?
„Retrocedat! Stepele sterpe au carnaval! Fără egal!"
Convoaiele iluziilor?
„Retrocedate! Momentan baza de date nu funcţionează!"
Părinţii?
„Retrocedaţi! Ochii recunoştinţei au cataractă!"
Eul liric?

„Retrocedat! Lanţurile genetice au ruginit!"
Gămălia sufletului meu?
„Retrocedată! Mă uit cu fiecare vers uituc!"
Corăbierii?
„Retrocedaţi! Şi-au tocmit luntre şi luntraşi de lut!"
Viaţa?
„Retrocedată! Sinastriile se termină cu Candela-Cerului!"
Norocul?
„Retrocedat! Jupiteríi făr' de folos dormind o viaţă indescifrabilă...!"
Demnitatea?
«*A new version of Anti-Malware is ready to be installed! Install now?*»

„*Changez vos opinions, gardez vos principes ;*
changez vos feuilles, gardez vos racines."

«*You virus definitions have been updated!*»

Pictură naivă
Pentru zvîcnirea aripii tale
am ţesut şuvoaiele sufletului meu
într-o canava de alge unduite
în zi de dragobete,
am lăsat gondola să lunece
prin bermude cristaline,
în timp ce tu pictai pe cer
romburi migratoare.

Pentru zborul tău împătimit de-azur
am descuiat izvoarele pămîntului
din al nouălea-nalt,
le-am descîntat cu soare de munte,
am strîns licoarea lor grăbită
în două continente de lăstari,
cu numele conspirative M şi F,
pe cînd tu navigai spre pol.

Pentru odihna ta în cuvînt
am adormit cîntecul spiralei de aur,
am spus valurilor concentrice
să-şi adune pletele, închizînd

ușa gîndului ce-alerga spre tine,
iar tu zugrăveai acum,
pe petece triunghiulare de pămînt,
un alt tablou.

Sori pudraţi cu cenuşă...
Plouă cu ani, iar părul meu,
ostenit de muchia înşelătoare a piramidei,
s-a hotărît să plece-n lacrimă,
netezind văile verbului imaculat...
Hai să limpezim albastrul cu o ploaie
de vară...! Hai să aşezăm
amforele cu grîu pe noi piedestaluri...!

Cornelius DRĂGAN

* * *
mama e la reanimare
am doar o vârsta subțire nu
mai pot ajunge la FILIT
am încetat să mă rog din motive neștiute de nimeni posibil
aceste rămășițe de cuvinte să devina un poem autist
unica șansă e să-mi calc înaintele
timpul care a mai rămas mă face
să râd
să r-â-d
să r– –â– –d

* * *
hibernarea ca mecanism de
apărare ea nu uită nu iartă

așa obișnuia tata să spună
Luță apără-ți orașul

cineva sapă intim înlăuntrul meu
aud noaptea nisipul cum
curge de viu

înainte să adorm îmi
spun rugăciunea cu limba
atingând cerul gurii

noapte bună oraş mut
noapte bună sânge
noapte bună aer

* * *
prins
în peretele-ramă
de muşcătura cobrei
ce chin
alerg mile
sudoarea se opreşte pe şoseaua diluată
de soare
i was lost but now i'm found
glasuri
exegeza sunetelor fac loc
unei naşteri
un timp numai al nostru
defineşte-l
ce a mai rămas din câine
doar pradă

simplitatea morţii în aer curat

* * *
la un capăt dezlegat de el însuşi
valuri Mallarmé thunder
nimic din ceea ce este

si totuşi se strigă

magia unei femei
florile nu sunt pentru noi
nu le atingeţi

deasupra capului se roteşte planeta
giroscopul lopata nisipul

de pe marte

cam singur îmi zic

linia vieţii unică
deraiază gravitaţia

* * *
ce e dincolo

axul de cer devine trecut
femeile stau lipite de
peretele rece

lazarus come forth

ţin strâns în mână poemul
care se naşte
prin transfer de energie

caii vorbesc

aici e locul nostru
şi atât

Duminica patimilor nu ştie
de milă

Raul CONSTANTINESCU

FIOR
Spre Tine, Doamne,-n miez de noapte
ascult ale cerului şoapte
şi-n duh mă-nfăşur nori de gânduri
pe raza tainei rânduri-rânduri –
căutări căderi şi rugă vie
a unui puf de păpădie;
nimic nu mă apără-n seară –

amurg în sânge mă-nfioară...
fii-mi, Doamne, cât mai aproape
mântuitor păşind peste ape

PEREGRIN
Umbre-nalte-n zid de gheaţă
mi se-arată şir de scribi-n faţă
papirus negru cu arse rune
înţelesul nopţii să adune
coroane de-ntuneric norii
vrăjesc noaptea visătorii
cu imperii de neguri şi fum
de din cap orb bezne duium
cerul ar vrea să-l cuprindă
afumata strâmba oglindă
ce-n neştire peste tot lasă
paingii căutărilor plasă...
din boltă până în glie
rescrisa zădărnicie
a celor ce ca şi tine
în dor de-nalt frumos şi bine
şi-au jertfit viaţa toată
peregrini pe-a lumii roată
din semne vechi în noi semne
Dumnezeu Cuvânt să-nsemne

VISUL IUBIRII
Vis viaţa iubirii-n floare sub lună
mai sus pe ninsele piscuri spre stele
de lacrimi, durere, moarte departe
te dărui de-a pururi aproapelui tău
cu tot ce ai mai bun mai sfânt în tine
nu pregeţi viscol să-nfrunţi ori furtună
cum lebede-n zbor străbaţi hiperspaţii
ofrandă iubirii roiuri de roze
te-nalţi peste tine-o flacără vie
cu aripi cât zarea-n geana luminii
eşti raza şi cântu-n extaz transfinit
prin noapte fulger continuu visare

PUNCT ÎN SINE
Din orb neant de vise şi cuvinte
torent ne-mping nenăscuţii 'nainte
pe drumul vieţii covârşiţi sub cruce
acolo unde lumina ne-a duce
adânc în noi şi-nalt prin vămi departe
aşa cum scris a fost în marea carte
egoul arsei vieţi în dor de saltul
când fulgere-l vestesc pe celălaltul
de cea mai bună lume nins prin zodii
lumini şi umbre în abis de rodii –
seminţele speranţei de mai bine
în centrul lumii adâncit în sine
nalt ochi aprins de întrebări şi taine
ca rîul vieţii-n valuri să-l distaine
de sine liber şi de toate cele
etern răsfrânt în rouă şi în stele

ETERNA REÎNTOARCERE
Flux se scrie timpu-n ochi ghioc meduze
sorbindu-ne prin recile-i ventuze
dincolo de margini şi-al inimii miez
neştiut val creşte-n bemoli în diezi
grei bobi de rouă aprind raze-n tremur
cum materia icneşte-n cutremur
ochiul adâncului prea plin de mreje
de sori vrăjit ne soarbe în vârteje
unde timp spaţiu egouri nu viază:
se-ntorc în punctul prim corp umbră rază

DRUMUL
Când infernu-n lumini rai se arată
Cel nestins necuprins în ochiul aprins
deasupra şi-nlăuntrul celor ce sunt
arar licăr zeul cel nou răsare
cum pe faţa frumoasei adormite
în zâmbet ascunsă moartea pândeşte
cu o floare în dinţi cu vise de mai
prin seri coruri de serafimi în slavă
iubirea mai tare ca moartea să-nalţi

clipa mai mare ca tine te-ndeamnă
din aproape-n departe mai departe
pe drumul răstignit din marea carte

PE DRUMUL CRUCII

Motto: „La început a fost cuvântul ..."

Cum au fost şi cum s-au dus
cei cu inima-n cuvânt –
dar luminii pe pământ
azi plecaţi la ceruri sus
ne priveghează stele
cum îi urmăm pe cale
trecând şi deal şi vale
pe drumul crucii grele
zi după zi prin haos
ai cuvântului noi fii
spre cer fără repaos
trecem vămile pustii
să fim în toate naos

Dana BORCEA

La Pontul Euxin

Cineva a sculptat în carne
un gol de mărimea inimii
golul se mută în suflet
urmărind umbra ta
îmi târăsc de pe o plajă pe alta
eşarfa singurătăţii
pescăruşii creionează cu zborul
un cerc deasupra mea
pe linia orizontului visele
se fac frânghie
şoaptele tale coboară într-o scoică
iubirea se stinge
în valurile sparte de sărut
curcubeul îmbracă
dansul supravieţuirii în lacrimi
marea îşi izbeşte furiile

de pereţii golului
tu strigi de durere
ca un frate geamăn
căruia i-a fost rănită sosia
în spatele lumii
o mare întoarsă pe dos

Fericire VI
Deasupra Madridului pluteşte un nor roz
cu aripi de vultur
îmi mângâie marginea sufletului
chemări ale eului matern
pe obraji lacrima ia forma unui corp
un foşnet neştiut îmi smulge surâsul de pe buze
mâinile mele împovărate de străinătate
deschid uşile casei părinteşti
prin sângele mamei se prelinge
foamea de mine
o lacrimă pe obraz
sub tălpile ei o perlă a demnităţii
înfloreşte nisipul
ochiul tatei se multiplică devine oglindă
îmi atinge şoaptele neşoptite
paşii mei se îmbracă în mirosul ierbii
la Pitulicea întotdeauna fericirea
are umbra roz

Fericire VIII
La Viziru
fericirea îmbrăcată în roz
se plimbă prin umbrele stejarilor
cu un rucsac plin de dureri în spate
bătrâneţea nu vine niciodată singură
vine împreună cu iarna oaselor şi uitările fiilor
amintirile devin sertare în pereţii ecoului
soarele se rostogoleşte ca o minge
în privirea bătrânilor
fericirea ademenită de mirosul de la bucătărie
îşi lipeşte gura de uşa suspinelor
locul de la masă este râvnit ca un jilţ domnesc

singura poveste cu final fericit
depărtarea devine oarbă în ochii lor
colorează ceaţa cu vise
ne plimbăm fără mâini prin amintiri
sărutul mamei un basm uitat în ciutura fântânii
tinereţea le arde într-un felinar părăsit
cenuşa ei devine roz sub paşii fericirii
la Viziru

Culoarul de trecere
Am slăbit
m-au supt secundele
ca pe o mamă cu mulţi copii
ultimele clipe ale muribunzilor
îşi aşteaptă rândul la alăptat
foamea se dilată pe buzele lor
le îngheaţă singurătatea în privire
lacrima le devine umbră fără stăpân
sunt culoarul de trecere
spre anticamera fricii
fiecare îşi ţine destinul în lesă
câini cu lătratul obosit
le adulmecă paşii
rămaşi fără urmă
bătrâneţea
a făcut un gard în jurul nostru
cere taxă de intrare
trage întunericul peste ochi
o plapumă
plină de amintiri

Reverii târzii
Se dedică prietenei mele din copilărie Iulia Crunţeanu
Tu nu intri pe poartă
ca fiecare om plecat de-acasă
cu vise mai mari decât satul lui
întors cu rădăcinile mâncate
de coropişniţele Bucureştiului
tu intri prin lespedea ruptă
din gardul copilăriei

trăgând vocea mamei
prin lătratul câinilor
cu uliţă cu tot
scoţi capul prin strungăreaţa timpului
zâmbeşti ştrengăreşte
colege şi vecine
ne prindeam de mâini
roteam curcubee
până se făceau morişcă
măcinam cerul
îl presăram prin gălăgia zilelor de vacanţă
ne jucam de-a raţele şi vânătorii
cu urmele noastre
până astăzi îţi cauţi paşii
în cotloanele satului

Săruturi siameze
Săruturi siameze pe buzele timpului
strivite de tălpile noastre
pribeag vântul ţine de mână răsăritul soarelui
la Viziru bătrâneţea în cămaşă de forţă
îşi devorează ultimul vis
găsit prin nisipul deşertului
ochii bătrânilor vitralii pline de paşi desperecheaţi
capcane ale somnului
săruturi siameze prin pântecul mamei
feţii nenăscuţi se învelesc cu oftatul ei
lacrima de pe obraz rădăcina unui nou început
săruturile siameze au mirosul putred
aleile din curtea spitalului
ne înfăşoară urmele în tihna uitării
se taie lemne pe lumina înserării
să încălzească tăcerile obosite
o ruletă rusească foamea din somnul bătrânilor
întoarce în plâns disperările

Petruș ANDREI

Suntem făcuți...
Suntem făcuți din patru elemente
Și o fărâmă de divinitate,
Din apă, noi suntem pe jumătate
Și încă alte trei mai sunt prezente.

Din foc sunt numai două realizate
Atunci când este vorba de talente,
Ne referim la cele eminente
Ce fac dintr-un biet om celebritate.

Dar cel care sfidează efemerul
Întotdeauna-n lume este cerul
Și-al treilea după el este pământul.

Din cele patru totul izvorăște
Pe primul însă Domnul hotărăște
De-i apa, focul, cerul sau Cuvântul.

Satana
Satana își trimite puii-n lume
Pe îngeri dinadins să-i ocolească
Și răul ei să poată să-l sporească
Se deghizează într-un fel anume.

Iar oamenii nu știu să se ferească
Și vine peste dânșii valu-n spume
Având într-însul droguri, crime, ciume
Pentru păcate să îi pedepsească.

În noi își face loc dumnezeirea
Și ne aduce-n inimă iubirea
Să înfruntăm urâtul și necazul.

Nimic nu se obține fără luptă
Și doar printr-una nemaiîntreruptă
Cunoaștem agonia și extazul.

Cei din vechime...
Cei din vechime venerau ţărâna
Că pentru ei e loc de pomenire
Şi îşi făceau o sfântă-ndatorire
Să o mângâie-adeseori cu mâna.

Ea ni-i lăsată nouă moştenire
Fiindcă-i mama noastră şi stăpâna,
Să nu ne-o ieie alţii cu-anasâna
Că-i dorul cel nestins de nemurire.

Când intră în biserică bătrânii
Se-nchină cu evlavie românii
Şi-n rugăciune îşi şoptesc cuvântul.

Atâta timp cât încă-s în putere
Şi-i vezi venind la slujba de-nviere,
Când fac mătănii, ei ating pământul.

De anima
Ne lăudăm făptura că-i frumoasă
Şi trupului îi acordăm cinstire,
Nemaigândindu-ne la mântuire
Şi la a vremii nemiloasă coasă.

Dar sufletului nu– îi dăm iubire
Că pentru unii-i partea-ntunecoasă
Şi dacă la lumină ar fi scoasă
Nu ne-am veni prea lesne în simţire.

Sunt multe tehnici de-nfrumuseţare,
Fiinţa ca să fie-atrăgătoare
Dar duhul e lăsat în părăsire.

Ar trebui şi lui să îi dăm hrană
Să fie lumea fără de prihană
Şi gata pentru sfânta-i mântuire.

Corina MATEI GHERMAN

GLASURI

Să-mi sădesc umbra
În treapta a noua
Din grădina secundei
Despicate
Şi tăcerea din zgomot
Să şoptească subţire
Glasuri...glasuri...glasuri...
Vin de la străbuni.

OGLINDA TĂCERII

În oglinda tăcerii
Te văd pe tine
Puţin...câte puţin
Mă apropii de gura ta
De respiraţia ta
De mirosul trupului tău
Îţi caut răsuflarea albastră
Mă atingi.. mă atinge...mă atrage
Ascult liniştea tinereţii
Care îmi spune
Nu simţi
Apropierea?... Suflarea?... Sufletul?...
E un mister...

CHEMAREA SUNETELOR

M-am hotărât
Voi fi prietenă cu norul negru
Îl voi strânge în braţe
Ca pe un amant
Vom dansa împreună
Înlănţuiţi de apa cerului
Moartea va refuza
Să mă viziteze
Vom plânge împreună cu norul
Vom face din fulger curcubeu
Acoperiş inexistent
Din chemarea sunetelor.

Olga Alexandra DIACONU

AZI, M-AM ÎNCHIS ÎN ANOTIMP

Azi, m-am închis în anotimp –
tomnatică cum sunt
şi leneşă la gând –
visez cum dorm seminţele
si cum îşi leapădă cămăşile în somn
Lehuze sunt, n-ai crede, deocamdată
că sub pământ îşi lasă
trupul lor de fată
Afară vremea-i agitate –
golită de podoabe, toamna
se lasă pradă iernii, iată,
nori negri de zăpadă
ameninţă visarea mea
Cum struţul în nisip,
mă-nchid în mine
să apăr visele-fecioare -
e cald şi bine-n visul meu,
seminţele deja au înflorit
Când vine vara, ştie cineva?

NU TE MAI VREAU ÎN TOAMNA MEA

Nu te mai vreau
în toamna mea de-acuma –
te-alung cum valurile-n ţărm
cu nepăsare îşi aruncă spuma

În zorii dimineţii mă trezesc –
nori negri îmi aduci de la o vreme
cu ploi mărunte sau cu brume reci
şi nu mai văd privirea ta sub gene

Eu trag oblonul vieţii la fereşti
să nu pătrundă ziua fără soare
Te pierd încet în aburii cafelei
ştiind c-ai fost o simplă întâmplare.

Cristina RUSU

Tăcerea apusului
Din clopot curge lin lumina
peste munții aceștia tainici
care de gînduri ne izbăvesc

La streașina zării e doar iarba
împletită cu norii
cu cerul

un petec alb se plimbă purtat de vînt
o fi casa unui sfînt demult adormit
ori poate un înger cu aripi domoale

o poartă scîrțîie în acest apus
tresare liniștea din piatră
din ziduri ce miros a tămîie

E ca și cum sufletul poposește pe hotar
aici o cruce
dincolo nimic
și toate visele zboară deodată înalt

clădesc alte speranțe
poate și alt tărîm
de nimeni știut

Copaia
Șuieră a pustiu vîntul

în această casă
copaia
cum am denumit-o noi copiii

parcă o văd pe bunica
cum frămîntă cu putere pîinea

nici cîinii nu mai latră

nici mugetul vitelor nu se aude
molcom soarele din răsăritul toamnei
mai zvîrle cîte o rază
să îmblînzească grădina
acum plină de mărăcini

dus'u au fost în tînguirea zilei
imaginile risipite
trupuri cu suflete albe

acum
zac îngropate în cer

Copăiţa noastră coboară în pămînt

Utrenii de toamnă
Sub braţele amorţite ale toamnei
neclintite şed rădăcinile stejarilor

pădurea nu mai e ca altădată

muntele prăvălit peste cioturile rămase
ca nişte umbre hîde
vuieşte aprig în trosnetul securilor

bunicul trage căruţa spre povîrniş
dii căluţule bătrînul tatei

leagă bine vreascurile uscate

cînd era tînăr şi codrul era des
lăsa căruţa hăt departe la vale
şi cînta toată ziulica
pînă ridica pieptiş cărarea muntelui

azi a rămas doar un huiet de jale
ca o utrenie de toamnă
în care tatăl cerul se întunecă spre răsărit
şi-şi plînge brazii falnici ce străjuiau semeţ

hotarele furtunilor

peste sat liniștea ca o veșnicie molcomă
adună bătrîni și copii ce deapănă amintiri
despre un codru atît de tainic și de mîndru
ce fost-a odinioară

Mihaela Roxana BOBOC

Lampioane pe apă
Alerg pe plaja Katerini
desculț, prin mine umblă îngerul
îi văd profilul grecesc
părul de culoarea nopții
sunt a mării și ea mă cheamă cu apele
nici calde, nici reci
este început de noiembrie și am strâns
în pumn toate durerile
le dau drumul în Marea Egee
după ce le strig pe rând
pe numele sfinților
sărutând pe rând icoane
cobor lampioane pe apă
sufletul morților se leagănă în lumină
sufletul celor rămași se mângâie
și amintirea, această luntre dintre cer și lut, Doamne,
această luntre pe care urcă și coboară
rugăciuni rupte din Brâul sfânt
din inima Maicii Tale când
lumea, ca un concert de vioară și pian
pe spatele ploii
iubește și iartă,
îngerul meu
vindecă nopțile
mă vindecă tu
când pe plajă rămâne doar urma pasului
pe nisip.

Treizeci şi trei de paşi pe caldarâm
A plouat îndelung azi-noapte
eu cu visul în braţe
o închipuire aproape palpabilă
braţele cuprind şi dor
dimineaţa soarele şterge faţa trotuarului pietruite gânduri se desfac
şi ziua alunecă
pe trepte,
treizeci şi trei de paşi
pe caldarâm
mănunchi, flori de mirt
şi racla ca o poezie
pe care o scrii în lacrimi
crucea în formă de vitraliu
lumina căzând pe mâna ta dreaptă
pictez liniştea
pe umărul toamnei.

Omul din om vindecă
Priveghez în orele mici
paşii mă poartă spre mâna sfântului
la intrare copiii adormiţi pe trepte ascultă
poveştile direct din rai
lăcrimez, frumosul doare până la ultima împărtăşanie
nu mai sunt eu
cea care umblă prin lume
mă agăţ cu amândouă mâinile
de racla sfântului
ating fruntea de lumină şi văd
tot mai clar
cum poezia lucrează şi inima nu doarme
nu mai doarme nimeni aici
părinţii veghează la căpătâiul copiilor
le ating din când în când frunţile
îngerul coboară şi tulbură apa
omul din om se vindecă
ies din mulţime şi plâng
cu fericirea tremurând în cămara în care, Tu,
locuieşti fără anotimp.

Orele cu oase lungi
Râul curge
nestingherit în inima Anyei,
intru în tunel cu luna în sân
lumina înghite durerea ca o sugativă –
am mai fost aici
femeile se roagă fără timp
împrăştie zilei cuvinte şi ea ţi le întoarce odată cu fânul unde rugăciunea doarme
neîntoarsă.
Anya iubeşte orele cu oase lungi
înfipte în trupul poeziei
un schelet ca de sfânt din care
curge mir şi tot ce a fost în stricăciune devine sacru
poţi ghici urma ochilor
mişcând pământul de sub unghii
poţi ghici lacrimile înghiţite în nodul din gât,
femeile nu plâng,
femeile rup părticele din suflet
şi hrănesc corbii aceştia flămânzi
şi negri,
flămânzi şi orbecăind în sân
odată cu luna transformată în jar.
Să nu spui Anyei
cât de frumoasă este
învelită în haina de femeie,
cămaşa cu nasturi mici
şi cute ascunse în buzunarul dimineţii.

Adună îngerii în hambar
La poalele muntelui Olimp
bobocul de trandafir galben
doarme în mănăstirea Sfântului Efrem,
învelit în rouă.
A nins cu lumină
toamna, acest curcubeu de culori
risipit în cotloanele sufletului
îşi adună îngerii în hambar.
Plec spre tine
cu paşi de copil

să-mi cobori când din toamnă va rămâne scheletul poemelor mele
plec spre degetele lungi ale nopţii
spre inima ca un măr copt
şi venind spre mine
să-mi săruţi zorii pe pleoape
ecoul prelungeşte şoapta
la urechea sfântului
în grăuntele de muştar
încap toate zilele
când, vindecată de iubire,
te iubesc printre rânduri.

Constantin BOBOC

Migrenele timpului
Zilele noastre sînt obosite
(Migrenele timpului au răni
absolute.) Noi sîntem atraşi
ca de un magnet în vîltoarea
istoriei. Sună trîmbiţe
victorioase pe la tarabele
politice. Deşi nimeni nu
aude nimic ele anunţă
o nouă virtute
(dar niciodată aceasta nu
ţine de foame!).

Nu va fi bine. Vor curge
rîuri de sînge deoarece nu
mai există loc de un nou
compromis: „Realitate absurdă!"

Gheţarii amintirilor
Zăpada spulberată de pe
alei are uneori umbrele
inocenţei. Ea nu pare
atinsă de timp şi cît
ninge nu sunt urme
de paşi. Noaptea este deja
pe coline şi pe fruntea

munţilor. Chiar dacă tăcerea
e bolnavă. Crivăţul nu
are încă nici o disperare.
El şuieră necontenit şi cheamă
la reculegere şi rugăciune
„suflete moarte”
Cine ştie ce se ascunde
sub gheţarii amintirilor?

Reverberaţiile timpului
Fragede frunze răsar
printre gînduri fugare
Miresme îmbietoare de lumină.
Deja visez la cireşii înfloriţi
să culeg floarea de tei
din braţele feciorelnice ale dorului –
Pe aici e acelaşi neastîmpăr
chemări mistuitoare
şi aluzii albastre…
Dintre ele răsar stele îngîndurate
Reverberaţiile timpului
rezonează în noi poeme de
iubire!

Marin MOSCU

Viaţa
Unii spun că este
Materie miraculoasă,
Unii spun
Că este spirit cizelat,
Alţii spun că-i suflu
De sânge şi păcat…

Unii spun că e-n sfârşire,
Alţii că-i nedefinită,
Trăieşte-o !
Sângele urcă-mprospătat
Sub crucea
Întrebării!

Bulgări de cuvinte
Iubito, azi am hotărât
Să fac bulgări din cuvinte,
Să-i ascund prin zăpadă
Şi să încep jocul copilăriei
De altădată.

Tu ai pus mâini cuvintelor,
Ai prins bulgării pe rând,
I-ai categorisit
De zi şi de noapte,
Apoi i-ai transformat în şoapte.

În inima mea a început magia,
Mâinile cuvintelor
S-au făcut petale,
Bulgării s-au transformat în curcubeu,
Totul s-a amestecat în iubirea
Dăruită de Dumnezeu.

Lângă brad devin un munte
Pe geam priveşte bradul, sub cuşma-i de zăpadă,
Merg la-nchinăciune, el vrea să mă vadă…

Când intru în rugă c-un ram mă loveşte,
Vino lângă mine, cu mine te-nfrăţeşte…

Mi-i jale ca să-ţi spun, că mi-s despuiaţi,
Fraţii mei din munte, din rădăcini tăiaţi…

Aşa şi voi, românii, aţi lăsat vatră-n doară,
Aveţi grijă de dânsa, urmează să dispară…

Sufletu-mi se-ncarcă în energii profunde,
Cobor lângă brad şi devin un munte…

Sub cuşma de zăpadă vigilent rămân,
În inima-mi pulsează sânge de român!

Eşti floarea...
Eşti floarea care păşeşte
Prin grădina sufletului meu,
Parfumul tău străbate
În cer, spre Dumnezeu.

Eşti floarea ce coboară
Cu luna noaptea-n casă,
Când ne iubim îmi spune
Domnul că eşti frumoasă.

Eşti floarea ce păşeşte,
Eşti floarea vorbitoare,
Dumnezeu presară
Peste lumina-ţi soare!

Cad asteroizii-n mine
Cad asteroizii azi în mine,
Fără sfială, vreau să zic:
De dorul tău frumoasă floare
Mă tot aprind şi greu mă sting.

Numai atunci când te apropii
Tresar ca iezii în câmpii
Când visele-n somn îi pătrund
Cu fulgi şi frunze ruginii.

Mă-nalţ spre strălucirea ta
Fără sfială, câte-un pic,
E toamnă-n mine, cade zborul
Din aripi albe pe colnic.

În ochii mei rămâi tot floare,
Deşi poţi fi asteroidul
Ce-mi traversează orişicând
Iubirea-mi, câtu-i infinitul.

Sunt robul propriei iubiri…

Sunt robul propriei iubiri cu tigva stivuită-n stele,
Am adunat aripi de raze pentru zborurile mele…

Sunt robul propriei iubiri uitată după ani şi ani,
Sinceritate mi-a cerut, nu măreţie şi nici bani…

Sunt robul propriei iubiri ce a plecat şi m-a lăsat
Cu inima de mătrăgună sub cerul marelui păcat…

Sunt robul propriei iubiri, un fluture pus la uscat,
În conştiinţa ce-am avut, însă aiurea am zburat!

Victor MUNTEANU

LA MARGINEA TIMPULUI
Azi nu mai înţeleg limba în care creşte arţarul -
limba în care nu mai răspund la scrisori.
În depărtările incendiate de greieri
răsună goarna tăcerii.

Azi nu mai înţeleg strigătul în care secundele mor -
limba în care noaptea este mâncată de flăcări.

ÎNVIERE
Cireşul a-nflorit din uimirea fecioarei
şi-o pală de vânt îmi clătineşte auzul
cu ciripitul de vrăbii…

Asurzit de lumină, stau pe mal şi ascult
cum cocorii se-ntorc printre infinitive adânci…

LACRIMI FĂRĂ STĂPÂN
Pe cărarea asta nu se mai poate ieşi din octombrie,
oricât ai bâjbâi cu mâinile oarbe de frică
şi lumina din tine oricât ar fi de adâncă.

Pe cărarea asta nu se mai poate ieşi nicăieri –
oameni şi lupi au mers pe ea şi n-au mai ieşit.
Nu lipsa de capăt mă înspăimântă,
ci seninul de toamnă
ce nu mai poate intra în niciun cuvânt.

LA GRANIŢA ATENŢIEI
Am uitat cuvântul în care stăteai
şi hrăneai tăcerile serii –
cuvântul din care băteai la uşa sinelui tău
şi-ţi deschidea cineva cu chipul ascuns.

Am uitat duminica ce te rostea în faţa pădurii
şi te trăia şi te murea pe toate cărările.
Am uitat vârsta din care cineva m-a strigat
şi-n locul meu au răspuns depărtările...

VINE
Vine unul care foloseşte adevărul doar la plătit datoria -
adevărul dezamorsat în care te priveşti ca-n oglindă -
şi-ţi numără prietenii pe care nu i-ai avut
şi strigă în camera goală a sinelui
şi te face de două parale şi te contrazice într-una.

Intră unul în tăcerile tale
şi-ţi face numele ţăndări
şi-ţi scoate zilele-n drum
şi-ţi cântă la cobză într-una
şi nu-ţi dă voie să mori.

PUTEREA EVIDENŢEI
Din 55 de cuvinte pe care le-am rostit azi
nu mi-a fost de folos decât unul
şi nici acela nu mi-a adus un prea mare câştig.

M-am uitat şi eu la cele ce vorbesc de la sine
într-o limbă netradusă de nimeni:
cireşul din parc, trandafirul, roiul de-albine -

toate-s cuvinte pe care ziua le poartă cu ea.
Chiar dacă unele rămân în ploaie, precum caii şi iarba,
altele se-adună în cuibarele din crăpăturile dealului,
iar altele te lasă în pace
aşa cum drumul se duce singur la vale.

Din 55 de cuvinte pe care le-am rostit azi
unul singur era cât pe ce să spună ceva;
dar nici acela nu s-a putut ridica
până la tăcerea celor ce vorbesc de la sine!

OARE PÂNĂ UNDE-AM AJUNS?
Cât de tare am depăşit limita
şi de la câţi trebuie să-mi cer de urgenţă iertare
acum, când nu mai am de la cine?

Cât de departe m-au împins depărtările
şi privirea ce s-a hrănit cu ce nu este al ei
şi cum se numeşte sfârşitul ce m-a luat prin surprindere -
prăpastia ce ţine loc de răspuns?

Ștefan AMARIȚEI

zgura incandescentă

la răscrucea suverană, strigătul meu mă-împinge mai în faţă, neatins, apoi urcă ager în moliciunea de leagăn a trupului elastic

atunci visez pe perna pufoasă alintatul mâinilor, parfumul albastru de lună, oraşul tăcut în care cineva sapă, sapă eternitatea, semnul astral al destinelor, pact rupt de-a lungul somnului din ziua când răsadul uman înflorea precum constelaţiile cerului

ţipătul ultim, plăteşte şi împinge barca, eu nu-l pot nici striga, eu nu-l pot nici urma, cel mult arunc cu piatra roşie filosofală în turnul clopotului să umple lumea de zgura incandescentă, să iau în răspăr faţa timpului

când nu există ieşire, ocolesc şi ocolesc colţuri de străzi, unde nimeni nu mă aşteaptă şi nimeni nu mă urmează, unde eu urmăresc un om, neghiobul de mine, care se-mpiedică în frunze uscate şi pietre tăcute

posesiunile apei, coloniile ei

apele oceanului se precipită frenetic, purifică zările, paloarea norilor deasupra pământului extatic, otrăvitoare febră cu tam-tamuri de tobe din pielea animalului însingurat

acum descifrez numele oricărei lumi, recâştig dreptul de a fi surprins de memoria lichidului surghiunit în lăcaşul său, unde persistă adâncul preaplinului trecut

lumina minerală repetă transparenţa apei în jurul pereţilor, la marginea temperaturilor confuze, în care visul adie ca o lovitură plăpândă în răsuflarea dispărută şi o licoare firavă se prelinge din fumul substanţelor nepătrunse

sub înalţi şi inocenţi arbori, vântul flutură nostalgia unor lungi fluiere de frunze ude în rafala de ploaie, melodie fără cuvinte, în dezordinea monotonă a metaforei

lumina lucrurilor şterse

spaima vine şi umflă noaptea ca o umbrelă pentru a mia oară, agită bezna fierbinte, liniştea solemnă, clipele sfărâmate între menghina pământului viguros şi timpul cordial

la orizont deodată centrul lumii, tumultuos, cea mai înaltă flacără, sfidarea primejdiei şi a ruşinii, otrava dulce-beată de foc şi vânt

paralizia nocturnă strecoară din poartă-n poartă amintirile familiare, surâsul fără nume, fără excepţie, ecoul aceleaşi voci chemând aceeaşi lume

cerul imaginilor se avântă spre bolta adâncă, spre un arhipelag de stele inocente, corpuri vii deprinse să petreacă printre lumini şi umbre pe un

ecran plutitor, unde luceşte splendoarea păsărilor prinse probabil într-o stupidă și grandioasă libertate, promisiune înăbușită în panglici de tăcere şi fum

pe întinderi nesfârşite aripa disperării persistă sub ploi subţiri până în zori, când călătoria răvășită se sfârşeşte pe scara fără trepte, fără ecou

între polul nord şi sud se-nalţă excesul de absenţă,praful şi plictiseala, foi scrise și nescrise, mângâierea de zi și de noapte a razelor înstelate pe meridianele pustii

timpul, pasăre a noroiului, fabrică o clipă vie la o sută de ani, asemenea focului distrugându-se pe sine în zbor

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Dania BADEA

Copilărie cu stele în priviri
Aş vrea să fie iarăşi dimineaţă,
să-mi râdă soarele-ndrăzneţ
Ascut cu dinţii cnutul

În noaptea asta să se stingă luna
Şi stelele să ia veştmânt de mort,
M-ai răstignit pe ţărmuri, în faluna
Cu vălul alb, ca doliu ce ţi-l port!

Şi într-un joc de plâns, sub nebunia
Din cărţile de care mă acuzi,
În vagi secunde rupt-am bucuria...
Bucăţi de ploaie, râsu-mi să scufunzi!

Nu tremur, nici nu plâng şi nici nu sufăr
„Decât" un infinit pe-al morţii prag,
De mâine-mi voi închide glasu'-n cufăr
Şi pun zăvor şi îngeri care tac!

Îţi las prin testament trei vieţi căzute
Ce vor vorbi în ziua-n care mor,
Un bon de ordine sub lumi pierdute
Şi şapte aripi rupte pentru zbor!

Tu le vei folosi cum se cuvine
Şi se cuvine să-nţelegi cândva
Că-n cruntele dureri au fost coline
Şi câţiva munţi clădiţi din mucava!

Îţi las şi dreptul meu la o vacanţă
Şi scoica mea s-o pui la gât IUBITEI,
Tu mi-ai fost uşa, poate şi o clanţă
Şi toată dragostea nebună pentru viaţă!

Eu sunt bolnav de dumneavoastră, Doamnă,
Eu sunt bolnav şi nu mai am vreo şansă,
E înăuntru chinul cât o toamnă
Şi împietrit în teamă... ca în transă!

Aşa-mi spuneai mereu, dar MOR trecutul
Şi-l trec pe lista pentru surdo-muţi,
Respir prezent şi-ascut cu dinţii cnutul
Cu care o să mângâi mâine frunţi!

Irina Alexandrescu la geam,
iar eu, copilă sprintenă, glumeaţă,
să scutur colbul clipei când plângeam,

singură-n casa noastră şi stăpână,
jucând pe scena vieţii de-mprumut
atâtea roluri ce ne încununa,
scenariile grele, de temut.

Era atât de darnic pe-atunci timpul,
cu toţi copiii-oraşului năuc,
ostaşi zeloşi crescuţi în anotimpul
când orele aşa de-ncet se duc

lăsând portiţa mică-întredeschisă –
speranţa, ultim porumbel sfios,
zburând planat lângă fereastra prinsă
într-un vechi ivăr negru, pernicios.

E-n mine azi copilul plin de glume
ce se-ascundea în tufele de mur,
deschide uşi zvâcnind spre larga lume
şi-şi bălăceşte tălpile-n ceamur...

Îi fac cu ochiul şi-l dezmierd prin gânduri,
iar buclele pe umăr îi tresar
şi chiar acum, când scriu aceste rânduri,
atâtea stele-n irişi îi răsar.

Radu CHIOREAN

Când plângi
ochii tăi sunt adâncul unei păduri cu
căprioare frânte
o mare arsă de căutarea
unui ţărm inexistent

pieptul meu e un câmp de plumb
traversat de ropotul copitelor
ce poartă o istorie de pământ
o subterană
cu morminte unde morţii
se ţin strâns de mână
şi chiar dacă nu mai respiră

ei chiar dacă nu mai respiră
pe frunţile lor
cetatea urcă vârful muntelui

păsările s-au făcut aşternuturi
de durere într-un pat gol
buzele îţi sângerează sărutul
eşti o dimineaţă
strânsă la mijloc de lumina
palmelor mele
dar când plângi
inima mea îşi acoperă faţa
cu un dumnezeu trist

Steluţa CRĂCIUN

Câmpina
Se clatină vântul pe puntea cea strâmbă
cu lemnul bătrân şi goluri spre apă,
de jos îl pândesc siluete de umbră,
când unda în noduri rotite le sapă.

Mai cade o frunză, penelul o prinde,
din seve amestecă-n pânză culoare,

pe drumul îngust ce din ceruri descinde
coboară, cu boi opintindu-se, care.

Pe margini, sub primele brume, scaieţii
şi-agaţă în cearcăne mov disperarea,
se sfâşie-n scame fuioarele ceţii,
pădurea-şi acoperă-n galben cărarea.

Prin tine curg însă şiroaie albastre;
frângând orizonturi în mări neştiute
cocorii se-nalţă spre ceruri sihastre
şi tot Barbizonul valsează-n volute.

Mihaela SUCIU

Cum reapare...
Cum reapare grâul, an de an
Sunt spice diferite, dar e acelaşi lan
Pădurea, de departe, ca-n alte vremi se vede
Nu sunt aceleaşi frunze, dar e acelaşi verde...
Iar roşul macilor inspira o dulce nostalgie
Or fi aceiaşi macii, cei din copilărie?

Lorena CRAIA

Muntele alb
la piciorul muntelui alb
am lăsat porumbelul să moară
apoi toţi ne-am mutat
la bunica în sat
aveam pod şi pridvor fără scară

două iederi se-mpreunau
pe o turlă-a bisericii vechi
apoi toţi am cântat
la bunica în sat
porumbeii zburau în perechi

o femeie strângea fân uscat
în căruţe mai mici şi mai mari
apoi toţi am urmat
la bunica în sat
drumul nostru cu pietrele tari

la piciorul muntelui alb
se lăsa fumul negru şi gros
apoi toţi ne-am uitat
la bunica în sat
crucea noastră întinsă pe jos

Adrian VIZIREANU

Găseşte-mă
Nu mă căuta!
M-am ascuns într-o toamnă
prin livezile mute ale cuvintelor
ce n-au îndrăznit să se nască.
Nu mă căuta!
Sunt ploaia din norul
ce tocmai îţi trece prin plete
când plângi…
Ascultă zgomotul transparent
ce-ţi pătrunde printre pleoape!
Mă auzi foşnind
în galben, în roşu,
printre sistole, printre diastole,
printre stolurile ce trec odată cu noi
spre primăverile rămase în urmă?
Nu mă căuta, doar găseşte-mă!

Letiţia ADELA

Plânsetul lirei
Privesc iarăşi cerul şi-n mine ascult
O liră atinsă de ploaie şi frig.
Fereastra-i deschisă şi încă te strig
Cum arde tăcerea aceasta, ce mult!

Mi-e suflet doar ploaia ce cade, tumult
În clopot de toamnă, secundele frig.
Plânsetul lirei mă freamătă
aprig
Și timpului toarce povești de demult.

Pietrele tac, apăsându-mi pe rană,
Apusuri curgânde, visuri de-o vară
Se-adună, încet-încet. Se destramă.

Cântecu-acesta e setea din cană,
Drumul spre tine bătut prima oară...
Valuri de rugi, înspre mal, ne tot cheamă!

Ovidiu OANA PÂRÂU

Repetabila-ntrebare

Știi câți ani sunt într-o clipă?
Cât cuvânt e în iertare?
Vântul, cum se înfiripă?
Depărtarea de ce doare
De ce-n iad, tăcerea țipă?

Negrul, unde colorează
Pragurile înspre moarte?
Cine lacrima sărează,
Deznădejdile să-i poarte
Ochiului ce-o liberează?

Chiar! De ce țipă tăcerea
Repetabila-ntrebare
Când se mântuie durerea
Ori 'nainte de născare,
Moartea este învierea?

Irina FLORIAN ALEXANDRESCU

Ascut cu dinții cnutul

În noaptea asta să se stingă luna
Și stelele să ia veștmânt de mort,

M-ai răstignit pe ţărmuri, în faluna
Cu vălul alb, ca doliu ce ţi-l port!

Şi într-un joc de plâns, sub nebunia
Din cărţile de care mă acuzi,
În vagi secunde rupt-am bucuria...
Bucăţi de ploaie, râsu-mi să scufunzi!

Nu tremur, nici nu plâng şi nici nu sufăr
„Decât" un infinit pe-al morţii prag,
De mâine-mi voi închide glasu'-n cufăr
Şi pun zăvor şi îngeri care tac!

Îţi las prin testament trei vieţi căzute
Ce vor vorbi în ziua-n care mor,
Un bon de ordine sub lumi pierdute
Si şapte aripi rupte pentru zbor!

Tu le vei folosi cum se cuvine
Şi se cuvine să-nţelegi cândva
Că-n cruntele dureri au fost coline
Şi câţiva munţi clădiţi din mucava!

Îţi las şi dreptul meu la o vacanţă
Şi scoica mea s-o pui la gât IUBITEI,
Tu mi-ai fost uşa, poate şi o clanţă
Şi toată dragostea nebună pentru viaţă!

Eu sunt bolnav de dumneavoastră, Doamnă,
Eu sunt bolnav şi nu mai am vreo şansă,
E înăuntru chinul cât o toamnă
Şi împietrit în teamă... ca în transă!

Aşa-mi spuneai mereu, dar MOR trecutul
Şi-l trec pe lista pentru surdo-muţi,
Respir prezent şi-ascut cu dinţii cnutul
Cu care o să mângâi mâine frunţi!

Carmen Tania GRIGORE

Împrospătare

poate că într-o zi
vom împrospăta oraşul cu mentă
vom deturna umbrele
din care se evaporă nenorocul
apoi vom cânta victorioşi
– Cine este sătul
de singurătate
hai sus
hai sus
hai sus;

să îşi ia crucea în mâna sa
cel care-i născut
la înţelegere cu cerul
într-o exclamaţie de sărbătoare!

Scuturaţi de îndoială
ne vom mărturisi unii altora
şi vom împrospăta oraşul
cu jovialitate dementă

Ana PODARU

(1974-2019)

stele şi vise

călătoream pe-o stea
fără pantofi de piele
cu tălpile crăpate
şi reci

cămaşa gândurilor
cu nasturi de vise
furate din cer
uşor dantelată de mâini de fecioară
îmi flutură gene de ţurţuri

sărată e ploaia ce cade
din ochiul luminii

din cercul de foc
cenuşă
miroase-a cenuşă
iar steaua îmi vine mănuşă

nu ştiu cine-a pus nopţii stele pe drum
vorbesc cu-a mea limbă de scrum
şi văd cum din colţ îmi ciobeşte
un cioc uriaş
se spune că-i pasărea morţii

Dora PASCU

Rugă

Doamne,
de-aş putea să-mi urc
sufletul pe-o şa de cal
şi să galopez, furtună,
stârnind praful de nebună,
să străbat drum nebătut
de picior de om sau fiară,
vântul să nu mă ajungă,
calea fie-mi lungă, lungă
şi, târziu, spre asfinţit,
calul fornăind în spume,
să cobor pe-un colţ de lume
ochi pieriţi, gură legată,
cal şi suflet laolaltă,
să m-aşez între hotare
şi, privind la câte-n juru-mi
se ridică palpitând,
să pornesc să mestec gânduri
pentru tot ce aflu-n zare
şi n-a încăput în rânduri,
să mă-ntorc apoi spre casă
din nebuna-mi pribegire
fără suflu în cuvânt,
calul abia respirând,
dar în ochi purtând lumină
care vieţii se închină
şi pe rând să mulţumesc

pentru cal, pentru galop,
pentru suflet, pentru drum,
pentru câte sunt în cale
în amestec nelumesc.

Cristian ANDRONIC

Desfrunzire interioară

Te caut în lumina uitatelor cascade,
Pe unde larma apei, străbate gândul meu,
Când toamna, peste inimi, încet şi rece, cade,
Şi simt că şi suflu, îmi este foarte greu.

Voiam ca amintirea, în toamna ce-a venit,
Să pice ca o frunză, să putrezească-ncet,
Când te sculptam cu dalta, în blocul de granit,
Uitând că nu sunt sculptor, ci doar trist poet.

Acum, când e mai simplu, şi te şi văd străină,
Aproape că îmi iese din minte trupul tău,
Când apa-mi fuge-n vene, cu vuiet de lumină,
Şi-aproape că mi-e bine, când mi se face rău.

Să fie încă toamnă, atât îmi mai doresc,
Când pe catarge negre, atârnă albe pânze,
Şi-aşa precum copacii, încet se desfrunzesc,
Întreaga amintire, să cadă-n loc de frunze.

Daniela Sorina CIURARIU

poem pe apă

acest poem se aşază pe marginea râului şi plânge
nu are mâini nu are picioare nu are creier
doar inima îi mai bate într-un mănunchi de verbe
precum o tobă a unui trib zulu bum bum bum
în jurul ei dansează umbrele vieţii sfârtecate pe alocuri
prin ele se vede cerul focul pasările păpădiile
şi un bărbat blând îmbrăţişându-mi soarta
ne jucăm cu poemul ca şi cum ar fi copilul nostru
îl învăţăm să ne zică mamă şi tată
iar el ne scrie pe apă

Daniel DUMITRU

Îngerii-hienă
Îngerii-hienă au ieşit la păscut
Şi
Gustă încet din carnea fragedă
A crucii
Mestecă alb
Se îndoaie pe trupul firului fraged
De margaretă
Au ieşit îngerii-hienă prin hornuri
Prin ferestre
Prin trunchiuri de pom

Ziua se termină în palmele arţarilor
Iubito,
Hai la o linişte îndulcită cu
Raze de lună

POEZII DE IERI PENTRU AZI

MIRON COSTIN
(1633-1691)

VIIAŢA LUMII

Sueta seutsv, vesa vseaceska sueta
Eclisiastis, glasa 1.
Deşertarea deşertărilor şi toate stat deşarte.

A lumii cîntu cu jale cumplită, viiaţa.
Cu griji şi primejdii cum iaste şi aţa:
Prea supţire şi-n scurtă vreme trăitoare.
O, lume hicleană, lume înşălătoare!
Trec zilile ca umbra, ca umbra de vară,
Cele ce trec nu mai vin, nici să-ntorcu iară.
Trece veacul desfrînatu, trec ani cu roată,
Fug vremile ca umbra şi nici o poartă
A le opri nu poate. Trec toate prăvălite
Lucrurile lumii, şi mai mult cumplite.
Şi ca apa în cursul său cum nu să opreşte,
Aşa cursul al lumii nu să conteneşte.
Fum şi umbră sîntu toate, visuri şi părere.
Ce nu petrece lumea şi în ce nu-i cădere?
Spuma mării şi nor suptu cer trecătoriu,
Ce e în lume să nu aibă nume muritoriu?
Zice David prorocul: „Viiaţa iaste floare,
Nu trăiaşte, ce îndată iaste trecătoare".
„Viiarme sîntu eu şi nu om“, tot acela strigă.
O, hicleană, în toate vremi cum să nu să plîngă
Toate cîte-s, pre tine? Ce hălăduiaşte
Neprăvălit, nestrămutat? Ce nu stăruiaşte
Spre cădere de tine? Tu cu vreme toate
Primeneşti şi nimica să stea în veci nu poate,
Ceriul faptu de Dumnezeu cu putere mare,
Minunată zidire, şi el fîrşit are.
Şi voi, lumini de aur, soarile şi luna,
Întuneca-veţi lumini, veţi da gios cununa.
Voi stele iscusite, ceriului podoba,
Vă aşteaptă groaznică trîmbiţă şi doha.

În foc te vei schimosi, peminte, cu apa.
O, pre cine amar nu aşteaptă sapa!
Nu-i nimica să stea în veci, toate trece lumea,
Toate-s nestătătoare, toate-s nişte spume.
Tu, părinte al tuturor, doamne şi împărate,
Singur numai covîrşeşti vrerni nemăsurate.
Celelalte cu vreme toate să să treacă.
Singur ai dat vrernilor toate să petreacă.
Suptu vreme stăm, cu vreme ne mutăm viiaţa.
Umblăm după a lumii înşălătoare faţa.
Vremea lumii soţie şi norocul alta,
El a sui, el a surpa, iarăşi gata.
Noroculu-i zicem noi ce-s lucruri pre voe
Sau primejdii cîndu ne vin, sau câte o nevoe.
Norocului i-au pus nume cei bătrîni din lume;
Elu-i cela ce pre mulţi cu amar să afume.
EI sue, el coboară, el viiaţa rumpe,
Cu soţiia sa, vremea, toate le surpe.
Norocul la un loc nu stă, într-un ceas schimbă pasul.
Anii nu potu aduce ce aduce ceasul.
Numai mîini şi cu aripi, şi picioare n-are
Să nu poată sta într-un loc nici-odinioare.
Vremea începe ţările, vremea le sfîrşaşte.
Îndelungate împărăţii vremea primenéşte.
Vremea petrece toate; nici o împărăţie
Să stea în veci nu o lasă, nici o avuţie
A trăi mult nu poate. Unde-s cei din lume
Mari împăraţi şi vestiţi? Acu de-abiia nume
Le-au rămas de poveste. Ei sîntu cu primejdii
Trecuţi. Cine ai lumii să lasă nădejdii?
Unde-s ai lumii împăraţi, unde iaste Xerxes,
Alixandru Macbidon, unde-i Artaxers,
Avgust, Pompeiu şi Chesar? Ei au luat lume,
Pre toţi i-au stinsu eu vreme, ca pre nişte spurne
Fost-au Ţiros împărat, vestit cu războae,
Cu avere preste toţi. Şi multă nevoe
Au tras hîndii şi tătarii şi Asiia toată.
Caută la ce l-au adus înşelătoarea roată:
Prinsu-l-au o fămee, i-au pus capul în sînge.
„Satură-te de moarte, Ţiros, şi te stinge

De vărsarea sîngelui, o, oame înfocate,
Că de vrăjmăşiia ta nici Ganghes poate
Cursul său să-l păzească". Aşa jocureşte
Împărăţiile lumea, aşa le prăvăleşte.
Nici voi, lumii înţelepţii, cu filosofia
Hălăduiţi de lume, nici theologhia
V-au scutit de primejdii, sfinţi părinţi ai lumii,
Ce v-au adus la moarte amară pre unii.
Nime lucruri pre voe de tot să nu crează,
Nime-n grele, nădejdea de tot să nu piarză,
Că Dumnezeu au vîrstat toate cu sorocul,
Au poruncitu la un loc să nu stea norocul.
Cursul lumii aţi cercatu, lumea cursul vostru
Au tăiat. Aşa iaste acum vaeul nostru.
Niminea nu-i bun la lume, tuturor cu moarte
Plăteşte osteneala, nedireaptă foarte,
Pre toţi, şi nevinovaţi, ea le tae vacul.
O, vrăjmaşă, hicleană, tu vînezi cu sacul,
Pre toţi îi duci la moarte, pre mulţi fără dealĕ,
Pre mulţi şi fără vreme duci la aceasta cale.
Orice faci, fă, şi caută fîrşitul cum vine.
Cine nu-l socoteşte, nu petrece bine.
Fîrşitul ori laudă, ori face ocară;
Multe începături dulci, fîrşituri amară.
Fîrşitul cine caută, vine la mărire;
Fapta nesocotită aduce perire.
Moartea, vrăjmaşa, într-un chip calcă toate casă,
Domneşti şi-mpărăteşti, pre nime nu lasă:
Pre bogaţi şi săraci, cei frumoşi şi tare.
O, vrăjmaşă, priiatin ea pre nimeni n-are,
Naşterm, murim, o dată cu cei ce să trece,
Cum n-ar fi fostu în veci daca să petrece.
Painjini sîntu anii şi zilile noastre.
Sfinţi îngeri, ferice de viiaţa voastră.
Vieţuim şi viiaţa iaste neştiută,
Şi pînă la ce vreme iaste giuruită.
Aşa ne poartă lumea, aşa amăgeşte,
Aşa înşală, surpă şi batjocureşte.
Fericită viiaţa făr'de valuri multe,
Cu griji şi neticneală avuţiia pute.

Vieţuiţi în ferice, carii mai puţine
Griji purtaţi de-a lumii; voi lăcuiţi bine.
Vacul nostru eu-mprumut dat în datorie.
Ceriul de gîndurile noastre bate jocurie.

E p i l o g
Mulţi au fostu şi mulţi sîntem şi mulţi te-aşteaptă;
Lumea din primenele nu să mai deşteaptă.
Orice iaste muritoriu, cu vreme să petrece;
Trece vremea şi pre-ai săi toţi îi părăseşte.
Cei ce acum petrecem, pomenim alţii
Trecuţi; de noi cu vreme vor pomeni alţii.
Născîndu-ne, murim; murindu, ne facem cenuşă.
Dintr-această lume trecem ca pentr-o uşă.
Astăzi mare şi puternic, cu multă mărire;
Mîine treci şi te petreci cu mare mîhnire.
În lut şi în cenuşă te prefaci, o, oame,
În viiarme, după care te afli în putoare.
Ia aminte, dară, o oame, cine eşti pe lume
Ca o spumă plutitoare, rămîi fără nume.
Una fapta, ce-ţi rămîne, buna, te lăţeşte,
În ceriu cu fericie în veci te măreşte.

1671-1673
Miron Costin: *Opere alese,*1967, p. 150-163

STIHURI ÎMPOTRIVA ZAVISTIEI

Vacul tău n-are pace, zavistnice oame,
Colţul tău, plin de venin, piiere tot de foame,
Să muşte pre cineva pururea rîvnéşte,
În ce chip ar ocărî, pururea păzeşte.
Bine au scris în Psaltire de tine prorocul:
„Zavistnicului ieste acesta norocul,
Gîtlanul lor, mormintui destupat cum cască.
Limbile loru gata tot să ocărască.
Să le fii giudeţ, Doamne, din gînduri să cază
Ocări care făcu ei, pre sine să vază.“
Doao boale întru sine zavistnicul are:
Una cîndu petréce rău, a doao, mai mare,

Cîndu privéşte pre altul că petréce bine.
Numele bun altuia, ca o moarte-i vine.
Aceasta niciodată boala nu-i lipséşte,
În tot ceasul cu acestea viiaţa-şi pedepséşte.
Dar ce gîndeşti să faci? Să pierzi dreptatea?
Aceasta nu vei putea, bine-n răotatea,
Sau răul să faci că-i bun, nici aceasta poţi face.
Deci aşa viaţa ta nu mai are pace.
De la Dumnezeu nime fără daru nu ieste;
Ce nu mulţămeşti cîtu ai, ci tot rîvneşti
Inima ta spre altul? Cine toate poate?
Nu toate are unul, ci cu toţi toate:
Unul una şi altul alta bunătate.
Tuturor de Dumnezeu daruri sînt însemnate.
Care truda noastră cu gîndul bun priiméşte,
Dumnezeu gîndului bun bine-i dăruieşte.

1671-1673
Miron Costin: *Opere,* 1965, vol. II, p. 120-121

APOSTROF[1]

Cine-şi face zid de pace, turnuri de frăţie
Duce viiaţă fără greaţă într-a sa bogăţie,
Că-i mai bună dimpreună viiaţa cea frăţească
Decîtŭ rîcă, care strică oaste vitejească. [2]
Cine-i bogat de-avére pre lurne-n tot omul,
De nu v-avea-ntru sine lăcuindŭ pre Domnulŭ,
Acela de-avuţie saţiu nu mai véde.
De l-ar da toată lumea, elu totŭ nu să-ncréde.
Şi de cîtŭ mai multu strînge, mai multŭ să lărgéşte
Şi tot deşertŭ să véde-ntr-avérea ce-i créşte.

[1] În manuscrise, versurile au circulat şi sub titlu: *Epigrama preosfinţitului părinte Dosoftei, proin mitropolit Suceavschii* N. A. Ursu atribuie textul lui Dosoftei (comentarii la ediţia Dosoftei: *Opere*, Editura Minerva, Bucureşti, 1978, vol. I, p. 459-464

[2] Aceste prime stihuri au fost compuse de Dosoftei (comentariu la Psalmul 132). În textul tipărit al *Psaltirii* din 1673, aceste prime patru versuri nu figurează în fruntea *Apostrofului*.

Deci nime-ntr-avére să nu să gîndească.
Că va putea să să-mple, să să odihnească.
Iară-ntr-a cărui sufletŭ Domnulŭ lăcuieşte,
Acela de nemică nu mai jefuieşte.
Pentr-acéia totŭ omulŭ să nu să lenească,
Pre Dumnedzeu în sufletŭ să-şi agonisească.

Psaltirea..., Uniev, 1673
Miron Costin : *Opere,* 1965, vol.II, p. 123

STIHURI DE DESCĂLECATUL ŢĂRÎI

Neamul ţării Moldovei de unde să trăgăneză?
Din ţărîle Rîmului, tot omul să creadză.
Traian întîiu, împăratul, supuindu pre dahii,
Dragoş apoi în moldovéni premenindu pre vlahi.
Martor este Troianul, şanţul în ţara noastră
Şi Turnul Săverinul, munténi, în ţara voastră.

cca 1675
Miron Costin : *Opere,* 1S65, vol.I, p. 5

Poezie românească veche, antologie, postfaţă, bibliografie şi glosar de Mircea Scarlat, Editura Minerva, Bucureşti, 1985.

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Miron COSTIN

Odată cu Miron Costin se poate vorbi de efortul conştient în direcţia afirmării unei tradiţii culturale româneşti. Încercarea sa de a împămînteni în limba română *poemul* (v. *Predoslovie* la *Viiaţa lumii,* cca. 1671-1673) derivă din faptul că M.C. raportează literatura română ca *sistem al genurilor* la literatura antică, la cea creştină din Bizanţ şi la literaturile contemporane lui (« ...în toate ţările, iubite cetitoriule, să află acest fel de scrisoare...»). Intenţia sa demonstrativă («...să să vază că poate şi în limba noastră a fi acest feliu de scrisoare ce să cheamă stihuri...») este însoţită de un mic tratat de lectură, o introducere în *arta lecturii.* Canonul compoziţional este, evident, cel al poemului filosofic de factură religioasă: expunerea *themei* (a citatului biblic; aici, din *Ecleziast),* seria de *exemple* sau *paradigme, lamentaţia, epilogul* care extrage *îndemnul moral* din dezvoltarea *themei.* Accentul, ca şi în cronica sa, cade pe exemplaritatea faptului istoric. între viziunea clasică asupra lumii derivată din universul său cultural, şi superbia de fondator în domeniul literaturii române, M.C. alege calea *poeticii normative,* a legiferării unui sistem *literar.* Poemul în sine este o mostră de compunere în scopuri moralizatoare şi culturalizatoare. Comparativ cu manierismele formale care caracterizează discursul său «labirintic» (adică o reprezentare figurală a labirintului) din 1676, «în lauda numelui» lui Antonie Ruset, discurs conţinut în manualul de oratorie *Publicum aerarium reginae Eloquentiae ad usus sarmaticae juventutis* (*Tezaurul public al reginei Elocvenţa, în folosul tineretului sarmat*...), predoslovia poemului *Viaţa lumii* reprezintă nu numai o altă faţetă a personalităţii lui M.C., dar şi o expresie a antinomiei care caracteriza, în general, personalităţile culturale în faza diglosiei *limbă de cultură – limbă naţională.*

M.M.

VIIAŢA LUMII[1]

Predoslovie – Voroavă la cetitoriu

În toate ţările, iubite cetitoriule, să află acest fel de scrisoare, care elineşte *ritmos* să cheamă, iară slovenește *stihoslovie*. Şi cu acest chip de scrisoare au scris mulţi lucrurile şi laudile împăraţilor, a crailor, a domnilor şi începăturile ţărîlor şi a împărăţiei lor. Aşa au scris vestit istoric Omir războaiele Troadii cu Ahileus, aşa Verghilie începătura împărăţiei Rîmului şi alţii fără număr dăscăli. Într-acesta chip şi sfinţii învăţătorii besericii noastre, cum ieste Ioan Damaschin, Cozma, Theofan, Mitrofan, Andrei de la Crit, au scris cîntările sfinţii biserici, stihirile, canonile, antifoane, cu carile, ca cu nişte pietri scumpe şi flori neveştejite, au împodobit biserica. Cu această pildă scrisu-ţ-am şi eu această mică carte a căriia numile îi ieste *Viiaţa lumii,* arătîndu-ţ pre scurt cum ieste de

[1] Miron Costin, *Opere*, ed. critică de P.P. Panaitescu, ESPLA, 1958, pp. 318-324.

lunecoasă şi puţină viiaţa noastră şi supusă pururea primejdiilor şi primenelilor, nu să poftesc vreo laudă dintr-această puţină osteneală, ci mai mult să să vază că poate şi în limba noastră a fi acest feliu de scrisoare ce să cheamă stihuri. Şi nu numai aceasta, ce şi alte dăscălii şi învăţături ar putea fi pre limba românească, de n-ar fi covîrşit vacul nostru acesta de acum cu mare greotăţi şi să fie şi spre învăţături scripturii mai plecată a lăcuitorilor ţării noastre voie.

Citeşte cu bună sănătate, şi, cît poţi mai vîrtos, de primejdiile lumii să te fereşti, cu ajutoriul preaputernicului Domnului Dumnezeu

Amin.

Înţelesul stihurilor, cum trebuieşte să să citească

Stihul ieste nu ca altă scrisoare dezlegată, ci ieste legată de silave cu număr. Silava ieste împreunarea a doao slove, cum ieste: *ba, va, ga, da* i proci. Deci de aceste silave, stihurile ceste ce scriu într-această cărţuluie au 13 silave, iară să pot şi în 9 şi în şapte a face. Şi sînt şi într-alte chipuri stihuri la alte limbi, cum ieste elinească sau latinească. Iară de acest feliu îţi facem ştire, în care ţ-am scris aicea de viiaţa lumii.

Decii are şi altă datorie stihul: cuvintele, cele la fîrşitul stihului, a doao stihuri să [să] tocmască într-un chip, pe o slovă să să citească, cum ieste: *aţa-viiaţa, frunte-munte, lume-spume,* i proci. Cătră aceasta, la cetit, unde vor fi cuvintele ce trebuiesc să le scurtezi, de vei trăgăna, ţi-a părea că nu ieste stihul bun, ce trebuieşte, unde va fi de tragănatu, să trăgănezi, unde de scurtat, să scurtezi. Aşijderea, unde să vor prileji trei slove cărora le zicem unoglasnice, ce s-ar zice «de un glas», cum ieste *a, e, i, o,* acestea de să vor prileji trei alăturea, să să lipsească una. Cum ieste *nici o avuţie,* aicea caută că o ieste între *e* şi între *a,* deci *o* piare şi vei citi *nici avuţie,* i proci. Alta pentru această slovă: Cînd va avea înaintea sa iară o slovă unoglasnică, să întunecă, cum vei găsi între stihuri un stih într-acestaşi chip... *mari împăraţi şi vestiţi,* carele nu-l ceti *mari împăraţi*, ce *mari-mpăraţi,* că îi lipseşte slova ce ieste înainte.

Cetind, trebuie să citeşti şi al doilea şi al treilea rînd, şi aşa vei înţelege dulceaţa. Mai vîrtos, să înţelegi ce citeşti, că a ceti şi a nu înţelege ieste a vîntura vîntul sau a fiierbe apa. [...]

Înţelesul pildelor ce sînt în stihuri

Din toate stihurile să înţeleg deşărtările şi nestătătoare lucrurile lumii, şi viiaţa omenească scurtă, cu mărturie din David prorocul mai ales. Apoi, unde sa pomeneşte de ceriu şi de soare, de lună, de stele, acestea

toate că vor avea sfîrşit şi să vor primeni, Sfînta Scriptură ne învaţă [că] numai Dumnezeu ieste fără sfîrşit şi vecinic.

Pentru Ţiros împăratul, carile îl pomenesc stihurile: Acest împărat au fost foarte mare şi avut, şi au supus Indiia şi pre tătari şi toată Asiia (Asiia ieste a patra parte de lume). Mai apoi, bătînd război cu tătarii, au bătut într-o zi fără număr oşti tătăreşti şi au omorît într-aceeaş zi trei ficiori a Timeriei, ai împărătesii cei tătăreşti, cu mîna sa. Şi după izbîndă, fiind fără de grijă, au discălicat cu ostile între nişte munţi. Împărăteasa, văzîndu-l fără grijă şi fără de străji (că ea era fugită într-un munte), au îndemnat mîrzaci tătăreşti şi l-au lovit noaptea. Şi aşa au răsipit oastea cît pre dînsul l-au prins viu, pre însuş împăratul Ţiros. Multă seamă de oaste, oameni prinşi, zic istoriile, din oastea lui Ţiros, au junghiat Temira însăşi, cu mîna ei, cît din sîngele a oameni junghiiaţi au umplut o cadă de sînge, apoi au tăiat capul lui Ţir şi l-au pus în sînge şi au strigat: «Satură-te, Ţiros, de sînge omenesc!» La acea primejdie au sosit acel mare împărat şi vestit în lume.

Pentru Ganghies ce să pomeneşte: Ganghie ieste o apă curătoare mai mare decît Nilul şi decît Dunărea. Ieste la Indiia acea apă, din cele patru ape ce ies din rai. Să cheamă la Sfînta Scriptură Gheon şi ea disparte Hindiia în doao părţi. Asupra aceii ape fiind Ţiros discălicat cu oaste, au mers un copil din casă să scalde un cal foarte drag lui Ţir. Scăldîndu-1, s-au înecat şi calul şi copilul. De mînie şi de jale, Ţiros un an au şăzut şi au săpat apa aceia, Ganghies, în 60 de locuri şi aşa, despărţită în multe părţi, au trecut în vad oastea.

Celelalte stihuri vei înţelege pre rînd. Pentru norocul, mulţi întreabă: Ieste ceva norocul? Şi: Ce ar fi acela norocul?

Răspuns: Norocul nu ieste alta, numai lucrurile ce ni să prilejesc şi ni să întîmplă, ori bune, ori rele, zicem acelor întîmplări *norocul*. De ni să prilejesc lucruri bune şi pre voie, zicem *noroc bun;* de ni-s împotrivă, au peste voie şi cu scădere, zicem *norocul rău.* Deci, cum întîmplările acestea au nume în toate limbile, aşa şi în limba noastră, cu un cuvînt să închide şi să zice: *norocul.*

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

TRADUTTORE – TRADITORE
OMAGIU LUI MIHAI EMINESCU:
170 de ani de la naşterea sa
HOMMAGE À MIHAI EMINESCU:
170 ans depuis sa naissance

Tema geniului nemuritor, atins de blestemul „*tinereţii fără bătrâneţe şi al vieţii fără de moarte",* este una recurentă în imaginarul eminescian, fiind prezentă încă în producţiile din tinereţe ale poetului. Astfel, la numai 18 ani, Eminescu se arată preocupat de misiunea istorică a poetului în mersul spre progres al societăţii, căci, spune el: *„Numai Poetul/ Ca păsări ce zboară/ Deasupra valurilor/ Trece peste nemărginirea Timpului..." (Numai poetul, 1868)* Înscris în descendenţa istorică a marilor poeţi romantici revoluţionari: Byron, Shelley, Keats, V. Hugo, Leopardi, Eminescu este convins, precum aceştia, că istoria oricărui popor începe cu mitologia lui. De aceea, în încer-carea de a reconstitui un mit românesc pe coordonate poetice, Eminescu apelează la simboluri de sorginte folclorică din lumea basmului românesc, exploatându-le dimensiunea fantastică.

Un prim episod al mitului se regăseşte în poemul postum *Sarmis(1881),* ce surprinde povestea de dragoste a „*Craiului tânăr din Geţia cea veche*" cu frumoasa Tomiris. În mitul românesc, Soarele îi doreşte lui Sarmis să fie *nemuritor* printre oameni dar şi *orbit* de propria-i mărire.

Fantasticul românesc de sorginte folclorică se va regăsi şi în *Povestea Dochiei şi ursitorile,* unde Zâna Dochia rosteşte asupra copilului ei magica incantaţie: *„Căci ţi-e dat acum de soartă/ Viaţă fără moarte/ Şi ţi-e dată tinereţă/ Fără bătrâneţă"*, împlinind la rându-i, „blestemul" Soarelui asupra lui Sarmis.

Inspiraţia eminesciană descinde apoi din mit/basm în istorie. Astfel, în postuma *Muşat şi ursitorile (1887)*, geniul nemuritor se întrupează din cea mai importantă dinastie domnitoare a Moldovei, cea a Muşatinilor, dinastie descendentă din Margareta Muşata, fiica lui Bogdan I, supranumit „Întemeietorul" Ţării Moldovei (1363– 1367). Vreme de două secole, această familie i-a dat pe acei *„Basarabi şi Muşatini/ Descălecători de ţară, dătători de legi şi datini"(Scrisoarea III),*– domni ai Moldovei cu nume sonore, cum ar fi: Alexandru cel Bun, *Ştefan cel Mare* şi *Sfânt*, Petru Rareş, Ioan Vodă (cel Cumplit), Alexandru Lăpuşneanu ş.a.

„Natura de excepţie a domnului Ştefan se afirmă în afara oricărei ambiguităţi (...), căci el era o adevărată umbră a Divinităţii, iradiind substanţa sa

solară „. Căci „mai presus decât oricare altul în ierarhiile istoriei, domnul acela se afla într-o consonanţă superioară cu puterile luminoase ale lumii, de la care îşi trăgea propriile forţe, intuiţiile şi ştiinţa”– spune Zoe Dumitrescu–Buşulenga (”*Eminescu – Creaţie şi cultură „)*. De altfel, naşterea acestui personaj mitic este patronată de aceleaşi ursitoare din *Povestea Dochiei şi ursitorile* care, menindu-i: *„...durerea unei vieţi eterne/ Căci tinereţe neîmbătrânită/ Îi dorim şi viaţă făr'de moarte”,* nu fac decât să închidă cercul deschis prin blestemul nemuririi aruncat de zei asupra lui Sarmis.

Ultimul vers al poemului, creat sub semnul paradoxului baroc: *„El n-a fost când era, el e când nu e.”* – trimite la motivul stelei stinse din *La steaua(1886),* dar care supravieţuieşte prin propria-i „icoană” de lumină: *„Icoana stelei ce-a murit/ Încet pe cer se suie./ Era pe când nu s-a zărit/ Azi o vedem, şi nu e.”*

Poate mai mult decât în orice alt poem, motivul geniului nemuritor dar nefericit într-o societate fără idealuri îşi găseşte împlinirea artistică în alegoria *Luceafărului (1883),* creaţie tutelară a universului poetic eminescian şi chintesenţă a geniului său creator, a cărei traducere reiterată am publicat-o în paginile revistei *Poezia,* în numerele aferente anului 2011. (**Constanţa NIŢĂ**)

Mihai EMINESCU

(*15 ian. 1850 – 15 iun. 1889*)

MUŞAT şi URSITORILE (1887)/ LE PRINCE RÉGNANT et LES FÉES du DESTIN

La grande forêt incline ses branches chargées 1
Sous le vent froid de l'hiver engourdi;
Le champ étale sa robe enneigée.

La voûte céleste est d'étoiles parsemée; 2
Du fond du monde, perdu à l'horizon,
La Lune nous fait voir sa face empourprée.

De par la vitre ronde d'une chaumière, 3
Qui se tient juste auprès d'un petit sentier,
Tiens: on entend des pleurs, on voit de la lumière.

Dans la chaleur de sa maison neigeuse, 4

Une mère balance le lit de son enfant,
Et, à ses pleurs, répond par une berceuse.

Une fois, dans le sommeil, son petit fils plongé, 5
Après avoir fixé d'une pierre son berceau,
Vers l'avenir, son rêve prit vite sa volée.

Pendant que le feu brûle encore dans le foyer, 6
Elle tombe doucement sur le dossier d'une chaise.
Et les loups de hurler, et les chiens d'aboyer.

Elle a le sommeil lourd, les bras en bas, 7
Mais dans son somme, elle a les yeux rivés
Sur un beau rêve qui sur son âme s'abat.

Car Orion s'est arrêté en son chemin 8
Quand le petit gars fut sur le point de naître –
Afin qu'il soit, au juste, patron de son destin.

Et tout autour, des voix se firent entendre, 9
De sorte que Neptune même, s'arrête de sa route,
Et que le Temps arrête l'aiguille de sa montre.

Passant, en chuchotant, d'un pas léger, 10
Trois ombres blanches sortent des ténèbres.
Elles tournent autour du lit du nouveau né.

Elles sont légères – telle la brise du vent – 11
Quand elles enlèvent les bras nus en l'air
Et font des charmes auprès du petit enfant.

Ce sont des Fées qui, du ciel arrivées, 12
Répandent au-dessus de lui la pointe du jour,
Ainsi que tous les dons qui lui en sont voués.

Et comme trésors: une longue vie, la gloire, 13
En le baignant dans des rayons dorés,
Qui viennent de leurs yeux comme d'arrosoirs.

Et leurs cheveux – collier de perles rares, 14

Moux et dorés comme les épis de blé –
Scintillent à la manière des brocarts.

L'enfant s'endort: au-dessus de lui, les Fées
Laissent tomber des fleurs, se penchent pour prédire,
Entourent son lit.... Et la première de dire:

" – Que tu sois beau et d'un éclat céleste,
Comme le Soleil au ciel, unique, sans paire,
Que tu sois l'astre de ce monde terrestre !"

Et la deuxième de dire: „ – Sois vigoureux,
Et victorieux, que tu ailles en avant,
Ainsi que ton sort soit toujours glorieux !"

Et la troisième de dire d'une voix voilée:
" – Sois sage et perspicace comme la lumière,
Que tu comprennes ce monde, ainsi que le sacré !"

Sa mère, d'un coup, dans son sommeil tréssaute,
Et, en joignant ses mains, tombe à genoux,
Afin de les prier d'une voix haute:

" – Fées du destin, vous, dont les dons
Pleuvent au-dessus du monde, en l'inondant,
Restez encore, pour m'écouter, un petit instant !"

" – Je n'attends pas que vous lui prédisiez
De votre sainte bouche, de dons caduques –
Je n'attends pas de dons facile à gaspiller !"

" – Beaux, grands et puissants – il y en a eu beaucoup...
Vous leur avez donné tous les trésors –
Hélas, avec la temps, tout est perdu!"

" – Mais, quant à lui, je veux qu'il ait, sans faute,
Un don inestimable, qui n'a pas de nom,
Qui le fait s'élever au-dessus des autres!"

Alors, à cette prière expresse mais insensée, 24
La triste Fée se penche pour l'entendre:
” – Le don que tu prétends... tu en as l'idée ?”

” – Chaque homme vivant finit comme enterré – 25
Que ce soit dans une hutte, que ce soit en château,
Au sommet d'une montagne ou à la rive d'une eau.”

” – Le même rêve résonne dans leurs oreilles, 26
Que ce soit Empereur, que ce soit astrologue,
Leurs vies, sinon égales, sont du moins pareilles !”

” – Quand ils sont jeunes, se réunissent pour danser, 27
S'assemblent pour la danse ou pour la vie,
Quand ils sont vieux, ils parlent du passé.”

” – Nous lui avons prédit une vie commune 28
Et mesurée pour une durée de temps,
Des jours ensoleillés, des nuits garnies de Lune.”

” – Qu'il ait des armoiries et des emblèmes, 29
Qu'il soit un roturier dans la ruine,
Les bornes de leur destin sont les mêmes.”

” –Mais toi, déraisonnable, sur sa tête frêle, 30
Tu jettes un anathème implacable:
Tu le condamnes à la vie éternelle !”

” – Tu peux lever les yeux vers le ciel 31
Car ton souhait irréfléchi est accompli:
Un noir soleil l'attend, mais immortel !”

” – Nous lui avons prédit pour être en proie 32
À une passion vivante, inassouvie,
Et d'une beauté unique et inouïe .”

” – Et à vrai dire, tel a été son sort, 33
Car oui, c'était écrit de lui donner

Jeunesse sans vieillesse, vie sans mort."
" – Mais sa figure inanimée est comparable 34
À la lumière qui traverse les cieux
D'une étoile éteinte, depuis longtemps perdue:

Vivant, il n'était pas, il est quand il n'est plus !"

Version française par **Constanţa NIŢĂ**

Marin SORESCU

The Snail
The snail has utterly sealed his eyes
With its gluey slime,
Has tucked its head into its secluded body
And is scrutinising
Its own self.

Coiling over it
There's its coiled shell –
Its consummate work
Which it loathes –

All around its shell
There's the world,
All the rest of the world,
Staged closer in and farther out,
According to irrefragable laws
Which it loathes –

And at the centre of this
cosmogonical loathing
There it is –
The snail itself,
Which it loathes.

Paper
It was announced, I think at the Apocalypse forecast,
Though I can't remember very clearly,
That a devastating paper hurricane
Was approaching from the Northwest
And from all directions.

The hurricane is foretold to pulp whatever lies in its path,
Transmuting everything into paper.

The trees will be turned into paper,
The animals into paper,
Gold into paper.

The people will scream in terror,
And their screams will instantly lengthen
Into paper serpents,
And then they themselves will unravel into paper :
Wrapping paper, envelope paper,
Brown-bag paper, Bible paper,
Cigarette rolling paper.
And chiefly newspapers.

Some people will be converted into editorials,
Others will fall into
The industry or the agriculture sections,
While the rest will be recast as foreign news.
The writers who havent't fallen
Short of space up to now
Will flunk as the blank space of the very first five quadrats.

To cut a long story short :
There'll be a hurricane and a worldwide
Paper life.

Ultimately,
Driven beyond endurance,
The earth will gape widely,
Heartily gulping down everything.
And then it will wipe its mouth

With the people who have indulged in being debased
Into paper napkins.

Bocca di Leone
The lion rests gaping his mouth
Expecting me to put my head in
Or feed a poem to him.

I won't squander any more poems
On these sinister,
Stone-hearted beasts,
Since they gulp them down in one go,
Unchewed.
Should I stick my head into its maw ?

But would that be wiser ?
Better a poem than sticking my head in...
Indeed, a poem is far better.

People come and go, slotting in a denunciation letter
And glance around furtively
For anyone who might have noticed,
Like a criminal administering drops of poison.

Forthrightly, I allow myself some lengthy time
To thrust my poems into his mouth,
One after another,
My self-denunciations...

After that I contemplate the bridge of sighs
From a distance
And the canal along which the inevitable galley
Will ply its way.

Venice, 1969

Chess
I move a white day,
He moves a black day.
I advance a dream,

He captures it in the battle.
He attacks my lungs,
I embattle in hospital for a whole year,
I contrive a brilliant combination
And win a black day from him.
He moves a catastrophe
And threatens me with cancer
(Which, for the nonce, strikes crosslike)
Nevertheless, I hold him at bay with a book
And constrain him to retreat.
I capture some further chessmen of his,
Still, behold, half of my life
Already lies at the side of the chessboard.
"I'll checkmate you and wreck your optimism,"
He says to me.
"Big deal !" I tell him in jest,
"I'll castle my feelings."

Behind me, my wife, my children,
The Sun, the Moon, and the rest of the kibitzers
Tremble at each move I make.

I light a cigarette
And play along.

Fresco
When the sinners in hell are reprocessed,
Maximum use is made of them.

With a pair of tweezers,
The hairpins, hairgrips, rings, bracelets,
The soft fabrics, the fine bed linens,
Are removed from the women's heads.
After that they are thrown
Into the bubbling cauldrons,
To pay heed to the pitch
Lest it should boil over.

Next some of them

Are made into sefer taslari
In which the hot sins are delivered
To the homes of the pensioned devils.

The men are also made good use of
Doing the hardest labours,
Except for the hairiest of them
Who are spun anew
And made into throw rugs.

Frames
The walls of my house are crammed
With frames
In which my friends
Can barely behold anything.
They think I've displayed them up there
To drive them to exasperation.

There was one vacant spot left
Above my bedframe,
And I've woken up with a weird
Sensation
That someone is staring at me.

As a matter of fact,
A spherical luminescence
Plays over that spot.

There's no light bulb around,
No open eye,
No phosphorus mine.

And despite all these
Somebody is breathing and breathing
Above my bedframe.

Heaven knows what star
Is burning somewhere far away,
And, due to the inscrutable reflecting system
Of things,

Its soul is knocking now
On my wall.

Tomorrow I'll have to hang
A frame
On that spot as well.

Paintings
All the museums shudder to think of me
Since, whenever I spend an entire day
Standing in front of a painting,
The very next day they'd announce
Its disappearance.

Every night I'm caught stealing
In disparate parts of the world.
But I don't care a whit
About the bullets whizzing past my ears,
Or the police dogs already versed
In sniffing out my footprints
Even more skilled than lovers who track
The favourite perfume of their beloved.

I speak loudly to the canvases which imperil my life.
I hang them up on clouds and trees
Then step back to gain perspective.

It's easy to strike up a conversation with the "Italian" masters.
What an uproar of colours !
And they're the reason why
I'm detected almost at once,
Being spied on and eavesdropped from afar,
As if I were carrying squawking parrots in my arms.

The hardest to steal is Rembrandt:
You reach out your hand and grasp the darkness –
You feel horror-stricken, his people possess no bodies,
But merely eyes jailed in shaded cellars.

Van Gogh's canvases have gone mad.
They swhirl and somersault,
And you've got to hold them tight
With both hands,
For they're absorbed by a force on the moon.

I'm not aware why Bruegel makes me weep.
He wasn't any older than myself,
Yet they called him the Elder,
Because he knew everything about anything when he died.

I strive to learn from him, too,
Though I can't restrain my tears,
Which stream down over his gilded frames
While I flee with his seasons underarm.

So, as I was saying, every night
I steal one painting at a time
With an enviable dexterity,
Although it's so long a journey.

Eventually I get caught each time,
And reach home late into the night,
Overweary and torn to shreds by dogs,
Clinging to a cheap reproduction in my hands.

Equilibrium
Everything ought to be measured rigorously,
Lest we slight a single whit,
From the butterflies fluttering around our soul
To the void in which the stares fade away
In space
Everything – weighed with great care.

Therefore, I pile one scalepan
With books and leaves, anything,
I most skillfully blow on the specks of dust
Which float in my room
So that they might lump on the dot.

On the other scalepan I place myself
(Although I was no longer willing to do anything
Of worldwide significance),
Even so I lack, as you see, much too many specks of dust,
Much too many light beams do I lack, to attain equilibrium
For my name to spread far and wide.

English version by **Gabriela PACHIA**

Eugen URICARU

Rady pre vtáčnika

Buď neľútostný. Ani ti to ťažko nebude.
Spočiatku áno, spočiatku bol prvý vták
Tvojou dušou priam.
Keď chcel celý prestrašený vyletieť,
Slučka tenký pulzujúci krk prerezala.
Ty sám si ju potiahol za koniec.
Nevyhľadávaj pridlho. Vezmi všetko, čo máš naporúdzi.
Použi vábivé semienka, pískaj pomaly a nepretržite.
Uveria ti, keď začujú starú známu pieseň.
Veľké siete sú na kŕdle.
Kŕdle nemajú ani hlavy, ani chvosta, sú z deravých ôk.
Nevedome kdekade lietajú
A krídlami vyludzujú akýsi tupý, papierový zvuk.
Pozorne už v noci rozprestri siete.
Urob to sám, potichu. Začas sa budú zmietať.
Potom sa upokoja. Stratia sa bez stopy, bez ozveny.
Merajú tie isté cesty a nič sa nenaučia.
Nič ľahkomyselne nepodnikaj na otvorených priestoroch, na ulici,
Či pod mostami, nekráčaj po snehu.
Nenechávaj stopy. Pokús sa navyknúť si
Nepozerať sa do vody, ani do žiadneho zrkadla.
Zaobstaraj si klietky s mrežami.
Môžu byť z hrdzavého železa, zlatisté, striebristé.
Primaj ich k spevu vnútri, máš na to.
Nauč ich, že sú vtákmi na lov.
A ty si vtáčnik.

Tenký ľad
– Daj pozor, synu, kam kročíš, –
Povedala mu mama, najlepšia mama na svete.
– Nechoď na tenký ľad –
V hlave mu bzučal včelí roj.
Milión mravcov mu pochodoval pod kožou.
Okolitý svet bol vlhký a teplý,
Presne taký, ako si to želal, a jeho
Nikto neodviedol pozrieť sa,
Ako vyzerá tenký ľad.
– Daj pozor, o čo sa opieraš, keď kráčaš –
No on viac lietal, lebo cítil,
Ako mu rastú krídla
I nevedel, ako zamŕza voda.
– Daj pozor, miláčik, ľad prichádza nečakane –
A on nevediac plávať,
Pokojne kráčal po vodách.
Pohľadmi ho sledovali a hovorili – unaví sa –
Občas sa za to aj modlili.
– Veď sa unaví, – neprestajne si navzájom hovorili.

Čokoľvek by konali
– Čokoľvek by konali, možno ich spoznať podľa obuvi –
Povedal mi môj obuvník na Hlavnej ulici.
– Podaktorí stúpajú len po špičkách.
Iní kráčajú krivo,
Buď naľavo, buď napravo,
Buď stúpajú na päty.
Najčastejšie si len vlečú nohy.
S nimi sa už nič nedá robiť, alebo
Lepšie povedané, možno urobiť čokoľvek!
Sú takí ľudia, je ich veľmi málo, ktorí
Nikdy ku mne
Do Dielne nechodia.
Akoby životom prechádzali bosí,
Alebo možno musia čosi skrývať,
A preto si nikdy neprinesú opraviť topánky –
Hodlal som mu povedať, že tí
Možno nechodia, možno lietajú,
Možno sa vznášajú.

Ale pomlčal som. Je to tak lepšie,
Než mu ukázať,
Ako sa dostať do História,
Len tak o tom pred všetkými tláchajúc.

Sloboda
– Budeš slobodný! – povedali mi
I tebe to povedali, – ako nebeské vtáča. –
– Podarujeme vám slobodu – povedali nám.
No nik nevedel, čo to znamená.
Boli sme takí šťastní, opili sme sa
Viac ráz do dňa. Ani zaspať sme nemohli.
Hľadeli sme jedni na druhých a nechcelo
Sa nám tomu uveriť. Všetci sme boli dobrí,
Nikto nebol vinný.
Nie celkom všetci. Niekoľkí aj zomreli. Vtedy sme nevedeli,
Že to iba oni boli slobodnými ako nebeskí vtáci.
Iba nebeských vtákov možno usmrtiť
Bez strachu pred trestom. Nikto a nič
Ich nechráni.
Ste slobodní – povedali nám. A to sa nám vtedy
Veľmi páčilo. Boli sme priam šťastní.
Slobodní sú len tí, ktorí už nie sú.
Inak nič nemá zmysel teraz,
Keď všetko má cenu.

Hore na Streche sveta
Pred rozchodom mi
Povedal – A nebuď
Ustarostený.
Všetky rieky sa napokon
Dostanú do mora.
Dovtedy som si z ničoho starosti nerobil.
Bol som len zúrivý, že on má
Vždy pravdu.
Aj rieka, tečúca na Západ,
Jediná vystupujúca za Slnkom na Hory, sa vlieva
Do mora ?
– Všetky rieky, povedal mi,
Ešte aj tá, ktorá sa stráca pod zemou. Všetky rieky

Dôjdu do mora.
Rieky sú ako ľudia.
Napokon
Vystúpia na nebo a odtiaľ
Pršia na More.
Neskoršie som sa z vedeckého traktátu,
Dozvedel, že
Našimi cievami ešte od prvého dňa
Života tečie akoby morská voda,
A to nemôže byť príčinou žiadnych obáv.

Skriňa
Uprostred izby mám skriňu.
Hocikam idem, narazím na ňu. Ani dobre neviem,
Ako sa tam dostala.
Ale najmä, prečo je tam. Je veľká.
Je prázdna. Nemožno ňou hnúť.
Nehovorí. Len stoná a vŕzga
Vo všetkých zhyboch. Je vynikajúca na
Ukrývanie ploštíc
Črvotoču a skolopendier.
Kým ju dáme preč,
Budú sa vnútri plemeniť.
Možno je skriňa
Uprostred izby starším
Hriechom.

Básnik
Básnik pije ako dúha. Popije všetko.
Z nepriateľstva. Alebo zo strachu.
Nechce sa dozvedieť, kým je,
Čo dokáže.
Má neoblomný pohľad,
Ľadový. Nikdy sa nedíva
Do zrkadla. Sám sa bojí
Svojho pohľadu.
Ľudia si myslia, že je
Trýznenou dušou, že sa v ňom
Usalašili slzy,
Utrpenie a beznádej celého sveta. A on len mlčí a pije.

Vie, že poéziu akokoľvek
už nikto nečíta.
A čosi také už ani nepočúva. Všetkým
Stačí vedomie, že
Jestvuje a trpí. A že pije
Do ohlúpenia. Preto je aj takým známym.
Podaktorí sa ním aj chvália – Pane Bože,
Ale si len dáva do nosa ten
Náš básnik !

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Felix Rian CONSTANTINESCU

The Skylark
Winter is an organ fading-out
we seem to hear the bells of spring
the air is cool and warm and
fragrant
we need something more
we need a song
other than the howling of the
dogs and the laughter of men
we need a skylark

Poets
Eminescu and Lenau
Goga and Ady Endre
Sorescu and Nichita
Galaction and Jesus

As you can see my son
Poets are t cosmic engine
So why not just read them
Instead of studying Money?

Country Song
I sing my bluegrass country song again
A pray to the Moon of forevermore

Through the Pogany poplars the sun laughs
Another morning here in the holy village

I have seen fish blind with garbage
I heard the gypsy-vulture in my dream
I pray to the Moon I pray to the Sun
For a God that's worthwhile passing-by.

A Poet of Life not Words
I had a Friend once a Body of a Poet
But a Poet of Life not Words my dear
If I put mon douleur on paper and done
He puts it in his heart for commentary

People are not the same the same are not
People so while i'm fighting editors for some
Stupid book of mine or others he jumps
In the pit of Life and Work bcoz of Love

Like in Shakespeare and Gottlieb Mozart
So valuable he is yet still without a Son
To be Leopold to so maybe Eminescu
Was right maybe he was dead right Stevens.

That Lazy Humming Bird

to Kate Wolf

Sits on the arabesque wires of the tree – singing
Her partitures like reading tm out loud again & again
She was born to be just a lazy humming bird
Born with guitar in her little hands but such tight grisp

And I remember of purer years or so they seemed
Love evicted but still with poetrymusic I am still
Not strong but relentless deciphering the meaning of it all
Just you and the paper just you and the guitar just you and God.

A Poem on Love
I never experienced Love I think; maybe I did
Right now at 37 I am much more concerned on
Partitures than Love maybe because I think

Like Leeloo I do not know Love and it should
Be okay maybe – you see I'm a broke Romantic

With music is different it is there on the paper
To be read and lived Chopin Prokofiev Rahmaninov
So no Love and all the classical music I believe
We're even and the lake right beside me like a friend
I was never with Love or maybe I am a liar.

On the End of the World
Ever since Jesus proclaimed it the end of the world was soon coming
In _our_ century century after century winter after each Christmas
But I have another view Jesus said in Luke 21 that the end will be
When the cosmos will fall apart maybe billions of billions of years

From then then will the end of the world be when the wheel of life
Will break but that doesn't mean we are excused from suffering
So when the end be we 2019 will already be dead and gone up
And billions of years of people will live after us with their own dreams.

Still Life with Music
A R S Thomas poem collection and an opened Bible
Together with some strange song on YouTube vids
Amy Macdonald with Footballer's Wife and saudade
Though I'm not into star culture but melomaniac

She says again and again the same negations of it
Of more than man but not God not more than God
From the icon the Virgin with Child glances at me
Now Amy is just an mp3 online but Mary real.

The Scorched Sun-Flower Field
I've seen a sun-flower field scorched to black
Like a million eclipses in the endless cosmos
No bounty no crop will be from it this year
Maybe it's the beginning of a process of desertification

And our descendant will beg for their water
It was a rainless summer the villagers say helpless

But maybe one century one genius would perfect
An irrigation system for all the land of ours.

Yellow Corn Field
In September the burnt corn is a hundred yellows
Dark amber warm enlightened colourful pigments
Singing and humming in the North-East wind
Soon to be ransacked and trampled by plough

Yet what a miracle it was we'll say in October
The almost complete yellow corn field
Like gold like old platinum like broken diamond
Even in the middle of it unseen still yellow.

The Old Church
Beyond the lake over the water in the next village
There is the oldest church in Transylvania with
The patron Saint Peter the key keeper of Jesus
It's just a room like an old house made of stones

With a Roman inscription in it and a Gothic door
Two windows and a small altar over 800 years ago
Here it stands the old church closed all the time
With God painted like a fat man inside – waiting.

Marin IFRIM

AT PAINS WITH OPAQUE SPHERES
Until the air brings the ear to its lips
From the sky obese atoms fall Chinese like
Treated chemically in labeled bags
The time of the steps has its roads filled with wild weeds
Infinity signs spring from all the cardinal directions
The end of every human tick is reborn
The waters break on the shore and the souls patch the wind
From the small cracks of Your slaves' choir
A unique path as the crushing of the sweet snow
Lighter by a flake between empty threads
Tied to a double breathing

Red rivers through the sterilized flood gates in the hand of the snow woman
Lead the future in numbers under the astral glass
Now an obese hope holies the sleep with eyes
Though gauze grated in oxygen blue thread
Forever alternating letter with number
Wax fires in Plato's caves

MEMENTO
The rope and the top circle
The hissing from the divergence of time
The law of the hallucinogenic hemp
Seeds falling from the apple of Adam
The saddle of the sky on the slave's head
Before the crosses
The coming was hiding all the time now
In the organ the feline's paw searches underneath
Caries with notes
In continuous line from nowhere
Stacking the timber waves
In green hooded tubes
Forehead granite filling the small dents

KEPT COLD
The door's latch from the sky's jaw
Arches holding appearances in chewing slots
The shavings in layers of paste and political bone
Deep grooves in vocal prints
In silver void
The error of the salted dioptric eyes to minus
The wall supported against tectonic allusions
Of the genealogic panel fotoharley brand
South of the compass' box
The time wasted drop by drop
In plastic cups with cigarette buds at the bottom
Holes in the charcoal grounds with grows instantly
Directly in the fibroses meat of the cold inlaid table

IN THE LOWER CITY
The cooking book written directly on wild vegetables

For the use of the grave keeper
Reader in fir tree and then in stone
Sucked by fat snails
With slobbering plastifying for eternity
Stevia and natural nettle
With roots searching for skulls
And surfaces taking the path of the last road
To the lively market of the burg spring
For the ones that will come
In the rest of the time at the releafing
In the lower city when only alfalfa sinks
Beyond at least twelve meters

THE POND OF CROSSES
Daily somebody sets a tear
After a while it doesn't matter anymore
Which signs received the elixir drop
All the crosses are ill and jerk in their sleep
The salt water is already lake embanked in the middle
There is never drought in the cemetery

THE GUIDE
Colour walking from house to house
Black guide with predictable gait
Hastily giving your name
Ringing you
Until the reception entrance of the silent hotel
With a star stuck in the vein of a hepatic candle

HOMO FLECARUS
The immoral garb of words
From the talkative ghosts with lead slobbering
Over bodies in bloom
More fruitful incubators from urns pulling
Cotton zippers over common hearing
In continuous motion slashing hopes
Matter-of-course false

LIFE IN EATABLE MAIL
Only daytime is visiting time

Only daytime is housing taking place
In the place where nobody has a job anymore
The earth and the water with the same insatiable mouth
Transforms everything without growing
Underneath is full of life in life mail
Eatable and somebody strong
Comes crawling to the cafeteria
Eating graveyard earth
Which does not diminishes or grows

HACHING
At the air level of the place from which
The souls is fished by clouds and left again
At the hearth
All fliers are butterflies
Forever turned in the gravitational womb
Hatching in the dark small solar particles

Traducere de **Alina ASTALUŞ**

Lucian ALEXIU

MILENIUM
dormitas en la butaca sueñas
desde el cine vecino
se te cuelan en las narices los efluvios del siglo casi difunto
te envuelve el gran hedor mortal
drácula frankenstein vladimiro león
josé adolfo papá doc
una mar de seres estrujados que pudren con ahinco
en el celuloide

a menos de dos pasos
el infierno alegre el mundo al revés:
popey olive oil la cenicienta
blancanieves el hombre de lata
andersen baum lear
atados codo con codo
aguijoneados

por una banda de sádicos huraños –
dormitas en la butaca sueñas
desde el cine vecino
te asaltan ecos de otro evo
de un alejado fin de milenio –

el murmullo de las hojas de manzano del edén
la llamada de la codorniz en el alba
el bramido del león de nemea
les contestas con un rictus pronuncias:
el gato de cheshire
la serpiente abrigada por entre los ramos
el pez grande
listo para engullir al pequeño –

repites casi de manera maquinal escandes:
la cadena trófica se modifica a
cada novecientos noventa y nueve mil años
y quizá tampoco entonces
tampoco entonces

EL CUCURUCHO CON HELADO
DE POLIFEMO

a victor ivanovici

en el ocaso
polifemo sale en el umbral de su gruta
teniendo un cucurucho con helado en la mano
mira aburrido la extensión del mar
sisea
otro día perdido
un siglo
desde cuando no se ha oído más de
una vela
ni siquiera los enemigos que esperas
no llegan más –

CIRCE

ramera de las islas
con sendas estatuas
en la entrada de los lupanares del mar

te persigue sin cesar en el sueño
con su pira azul

desde hace mucho abandonaste su orilla
pero aún sientes
la breve convulsión el rápido latido
los senos palpitan en las palmas
cada vez que gires la rueda del timón y pongas

el barco con la proa en la ola

Versiunea în limba spaniolă de **MIHAI GRUIA NOVAC**

Constantin NOVĂCESCU

* * *
oyes cómo late
una pávida letanía
hacia el fuego inmóvil

vivo brillante

que sea la epoptia
delunorequetebueno
el derrame de la luz última
sobre el extraño ciego

que sea la invocación
para la iluminación
para el desprendimiento

los tamices del cielo ciernen
almas

* * *
siempre despiertas bajo bóvedas
de flores sin nombre
buscas el signo escondido

(la huella del paso del extraño
no es guía)

piedras con escritos
apenas titilan en el crepúsculo
tal vez esté abierto el rato

cada vez más lejos
ves ardiendo el horizonte

* * *

me has olvidado Señor
al borde del vacío

en los peldaños de la escalera de ceniza
en el camino quebrado en trizas de espejo

ciego en la luz
del semblante esfumado

sólo el ángel en el horizonte
llena el gran silencio

* * *

cuando las palabras se extinguen
en el agua pura
vaho de oro
crudas fragancias
sobre el athanor

nievan
en el ocaso
como un signo
aliciente de traspaso

más allá del gran silencio

el vuelo

***

conmovido por la quietud del círculo
petrificado en un punto

en la línea del horizonte
esperando
tú

***

demasiado tarde para poder
demasiado callado para ser

cincelo palabras
en un ocaso
sanguinolento

ángel solo
en el horizonte

***

la mar
siempre inquieta
esparce despacito
la luz

la infinita multitud
de ojos
profundidad sin límites

turbador el olor a sal
olas combaten las riberas
sin prisa liman
mi cara de piedra

Versiunea în limba spaniolă de **MIHAI-GRUIA NOVAC**

Adi CRISTI

Wohnungen des Selbst
Ich setzte mich
in die hinterlassene
Spur
der Sohle
vor mir
oder der Sohle
nach mir
so wie ich
fliegen wollte
ins Grab
oder mich
im Himmel begraben
wie in einer Geschichte.

Die Wildheit des Gedichts
Mein Gedicht sprang
mir an die Gurgel
von so viel Wildheit
überrascht blieb ich
von den Formen dieses Tieres
vor allem weil
die Schuhe mit Stöckelabsatz
sich in ihrer Hüfte bogen
in einem verwirrenden Sprung.

Das Opfer des Gedichts
um mich keimte
ringsherum Berührung
wie die Mohnblume
die dir Blut
in den Blick bringt
von der Entfernung gebissen.

Atmung mit geschlossenen Augen
Ich brauche einen Traum
wie eine Infusion
ich bin süchtig
nach erdachter Welt

das lebendige Beispiel
schmerzhaft lebendig
in der Beichte
Wenn ich träumen will
brauche ich
das Leben danach
gelebt
in dieser Welt.

Das Meer aus Spiegeln
Das Meer dreht sich in sich
nachdem das Ufer
überströmt wurde
wie deine großen Augen
nach meinem Fortgehen
auf die hohe See.

Offenbartes Pogrom
Draußen
ist milchiger Nebel
oder neblige Milch
Man sieht die Höhe nicht
und nicht die Tiefe
nur Kalkbrei
verdeckt mir den Blick
das Gedächtnis und den Seufzer
Es scheint dass ich
über in Massengrab gehe
und trübe
die Stille und das Unglück.

Aus dem Rumänischen: **Mircea M. POP**

Mariana DAN

HLUCHÝ AKO SUD

ioanovi flora

vitríny v ktorých ťa dobre nevidieť –
zvieratá sa uhli aby som pobozkala sklo.
ty hluchý ako sud.

pýtam sa prečo si prišiel zaplakať
za ľuďmi.

moje ružové rameno
čierno kvapká k nebu
obávam sa že sa mi šaty zachytia
na ostni.

ozaj nemohli by sa na mušli
alebo na slimákovi?

na železničných vozňoch, kde
dobytok čaká bez vody?

rád by si zjedol slepačiu pečeň
na cibuľke
a vypil pivo.
rád by si sa zabavil
keď rodí žena.

ktosi mi sľúbil brucho
z ktorého by som ťa porodila
ako zo sklenej
bomby.

PRENÁŠAJÚC KAPSY TMY
vznášam sa v čiernej cele
všetko to čo cítim vyteká mimo mňa –
ruky anjela ma nesú
ako kus krmiva k mravenisku
gigantických mravcov

naokolo prechádzajú iní anjeli
vo všetkých smeroch a prúdoch
prenášajúc kapsy tmy
v tvare psov a opíc

v ktorej kapse je svetlo?
v ktorej tma?
v ktorej ruke ma anjel nesie

tak starostlivo
aby som si ani len členok neudrela?

PLAČE MI NA PLECI
ježiš nám zhasol
svetlo na schodisku
aby sme mali
bohatší vnútorný život.
svätci x a y
sa tisnú so študentmi
na skúšky.
v ktorom trezore sú zápalky
a v ktorej metafyzické mole?

aby si mohol veriť v niečo
najprv nastav
budík
na zvonenie keď ťa bude čakať
čierna mačka aby ti prebehla cez cestu:
iba dnes lebo zajtra
sa zmenia konjunkcie
planét kritériá
a obsah lyžice
ktorý ujedáš s chlebom
telo ježišovo.
plače mi na pleci
nový modrý anjel
sotva vystúpený z tv.

a tento zabudol šifru
zahodil kľúč do jadranu,
pretože chcel nám, hovorí,
zachrániť mosty
na sáve v belehrade.

NA ZEMI
videla som pevnosť dubrovník
v kolízii dvoch ľadovcov

hore anjeli
pridržiavali živé slnko,
aby sa nezošmyklo
do mora

takže sme sa stretli:
ako múr so svojím tieňom –

na zemi sme sa ani zďaleka
tak nemilovali.

MODLITBA
otec, máš svoj byt
v nebi skrútenom
ako klepsydra?

SMRŤ JE AKO VIETOR
smrť je len taký vietor –
sušič na vlasy topiaci
ľadovce na póloch

pozerajú sa do očí
pokým rodím na čiernej kožušine
astrachánu

šijem si spomienky ako gombíky –
mohla by som pošiť aj uši
aj nosy
pstruhy a perly

mohla by som pošiť aj svetlo
ktoré sa mi raz vylialo
po srdci

KILOGRAM NEBA
kilogram neba

ako kilogram peria
anjela psíka
alebo kus stehna
brava otca

liter modrého vína
pretekajúc mi v žilách –

sneh rečí
z genetického obchodu

z konzerv vychádzajú deti
so sardelkovými hlavami,
ktoré som ešte
neporodila

aké slnečné vianoce
nad ľaliami rozkvitnutými
v skleníkoch
na súmraku štedrého večera
mi vstrekujú
ježišovu bolesť

na kolenách sa modlím
milovaný
svätý
otec

pestujem strach a nádej

pestujem to, čo si pestoval aj ty
v spálni

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Constantin GURĂU

balónový košík samoty infiltrovaný do výšok
ohromujúca príťaž obrazov zvyšku života
zaprisaháva pamäť ľahostajnú
k predtuchám kedysi prehltnutými
medzi pilastrami lomenými oblúkmi strohými klenbami

svetlo načrtáva pavučinu
utópie smerujúcej k záveru

in memoriam Ioan Ardeleanu

jedného letargického popoludnia
ako ináč – jesenného
pod kupolou sťatých bájení
dvojtváro – hygienicky znela
mierumilovná paľba
medzi stolmi prívesmi jablkami namáčanými v sirupe
kaleidoskopmi priesvitnými kohútmi a cukrovou vatou
zmasakrovanými hlava-nehlava jarmočný cieľový svet

masaker videný čerstvým – nedôverčivým okom
toho, kto vstal z mŕtvych

múdrosť sveta dozrieva
báječné riešenia nakazené zášťou
vo zvratkoch entuziasmu sa prázdnohlavci
pohodlne vznášajú obklopení aureolou

nad starým mestom iracionálne mladícke ašpirácie
v neskorých zanedbateľných proporciách
v starobe sa ti dostane
radosti nikdy nie úplnej
hlboko nevedomej zblúdenej
v nedôverčivých zmysloch pohltenej
samovrahom – večerné potulky

posledným prišlým v nekonečnom rade
posledných prišlých
premietajú rozmanité pozorne vybraté varianty

naliehajúcich rozhodnutí
na prednostné upevnenie
puklín niektorých, inak
pamätihodných životov,
dešifrovateľných v čare starých fotografií
v ktorých sa zo zelenej fľaše s reliéfovitými nápismi
rozprskáva sódovka do teraz hieratickými gestami
štedro naliateho vína
pod kríkmi zakvitnutého orgovánu

násilné udalosti prekypujú
nekonzistentnými aktantmi
bdieš nad snahou krta včely
muchy lienky mravce sa hemžia
v dňoch zatúlaných s neskorým slnkom
vyprchané halo rozviate ponad rázcestia
literatúra sa vybrala vospust sveta po uliciach
múry s opadanou omietkou exhibujú
argumenty v prospech lektúry

medzníky medzi ktorými si sprevádzaš kosti
k štartu klamlivé slnko pamäte
vpíjané stareckými pohľadmi
hodiny napchaté zoslabeným meridzaním dňa
poškriepené s dobrou vôľou optimizmu
akéhokoľvek poctivého advertisingu reklamy
občas klamlivý obed keď
sa snuje dajaký ranný kúsok
a večer strážený bezočivo- okázalou
radosťou chryzantém v jeseni

sviatky podliehajúce opusteniu
lacné palivo komukoľvek na dosah ruky
naničhodné mýtizácie smiešne nanovo modelované existencie
v dusivej tôni dobrých správ
optimizmus a bradatá žena
nedeľa stále prekročených hodnôt premávky
do smiešnosti posúva
večnú nedeľu rodičov.

hodíš diskrétny pohľad na stolík
klik žmurkne na teba sloboda
ukradomky prečíta stranu
adekvátne pristúpiť k realite
vrátiť sa k mŕtvym
so zvitkami ochranných textov
akoby nadšenie za mladi

pozabudol si sa v práci a znechutení
ekvilibristika nad smolnými kontinentmi
v hluku a smútku
eso v rukáve páchne potom
zriedka jasnosť chvíle zavarí
priveľmi istý mechanizmus mizerného času

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Cassian Maria SPIRIDON

J'AI ÉCRIT UN TRAITÉ
j'ai écrit un traité
sur la mort
sur l'essence et sur le vide
tout un décalogue de l'amour
un essai sur la peur
un ouvrage
sur l'immortalité
qui révèle les tourments de la terre
les mouvements de l'étoile
j'ai tout brûlé

et je bois la cendre
matin et soir
jour et nuit

SCÈNE TRAGIQUE
la veille de sa mort
les rosiers enterrés jusqu'au cou

parés pour l'hiver
étaient en fleurs

une femme étendait sa lessive
la lumière tremblait paisiblement
l'étoile dans le ciel se frayait un chemin de froidure

ACHAB
nul regret pour Achab
que la mer n'ait point de fin
que la tempête n'ait point de fin
que l'équipage ne l'écoute plus
que ses boyaux soient pleins de trous
et raides son dos et sa jambe de bois

aussi longtemps que souffle Moby Dick
ne compte guère
que de la quille aux cacatois tout gémisse
que les rats aient fui le navire
– augure de funeste destin –
que le monde entier soit saisi de démence
que les vivres viennent à manquer
que les pluies soient sans pitié
que les hommes soient des squelettes

LE RETOUR DU PÈRE
1.
Père traverse les marais
galopant
sur son cheval
bien trop rude exercice
pour ses reins
usés
le rire me prend
il traverse le grand marais
tout seul galopant
le vieil estropié
moi je suis loin

honte à vous
riez chantez
amusez-vous frères
il revient de ses errances
votre Père
dont je découperai la chair
pour le grand festin

2.
mon Père malade
pâle et plein d'épines
avance à travers les marécages
il ne me comprend pas
je ne le comprends pas
– la nuit est tombée
ou peut-être pas –

Traduction de **Jean PONCET**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Pentru a putea oferi o imagine cît mai completă a activităţii autorilor de haiku din România şi de peste hotare, aşteptăm cărţile dumneavoastră pe adresa revistei „Poezia”, pentru „Biblioteca haiku”.

*

Un singur nai/ Only one panpipe, Antologie poemului într-un vers/ Anthology of one-line poem, realizată de Vasile Moldovan, ediţie bilingvă română-engleză, Editura Societăţii Scriitorilor Români, Bucureşti, 2017, 228 p.

Nu de mult a apărut acest volum de poeme într-un vers, în care sunt creaţii ale unor autori, majoritatea membri ai societăţilor de haiku de la noi. Cartea este deschisă de un cuvânt înainte unde citim despre modul în care vede Vasile Moldovan istoricul şi felul în care a fost cultivat la noi poemul într-un vers de către autori din diferite perioade, şi câteva demersuri inovative, unele legate şi de lirica niponă ş.a. Sunt şi lucruri pe care le-am nuanţa, măcar, dar nu voi insista pe această temă deoarece am scris despre toate acestea separat într-o carte (a treia dintr-o serie de demersuri care au avut în vedere nume considerate de interes, dintr-un motiv sau altul, pentru autorii de gen de la noi: Traian Chelariu, Al. T. Stamatiad, George Voevidca, Alexandru Vlahuţă ş.a.) *Ion Pillat şi poemul într-un vers. Receptări de ieri şi de azi şi din perspectiva creatorilor de lirică niponă*, Colecţia „Orient”, seria „Biblioteca Haiku”, Editura Fundaţiei Culturale Poezia, Iaşi, 2011. Acolo am vorbit pe larg despre apariţia poemului, ecouri, discuţii mai vechi sau mai noi pe tema monostih/ one-line poem/ poem într-un vers, autori ş.a.

În antologie sunt creaţii semnate de 65 de autori, redate în ordine alfabetică, între care şi de creatorul acestui tip de poem, Ion Pillat. La final o secţiune de note biobibliografice ale unora dintre autori.

E o antologie care poate interesa nu doar pe autorii de lirică niponă (sunt majoritari între cei selectaţi), în pofida unor probleme de redactare/editare; exemplu – la note biobibliografice sunt doar aproape jumătate dintre autori. Nu ştiu cum stau lucrurile la textele celorlalţi autori, dar, în ce mă priveşte o precizare (care ţine, probabil, şi de chestiuni de tehnoredactare) – am constatat erori/ intervenţii în preluarea textelor mele (înlocuiri de cuvinte, omisiuni); sunt menţionat ca traducător al acestora, deşi versiunea în engleză, aşa cum a apărut în carte, nu îmi aparţine.

Dar, una peste alta, semnalăm cu interes acest demers al lui Vasile Moldovan, cu care am colaborat la diferite proiecte, şi a cărui activitate în domeniul liricii de sorginte niponă este de remarcat.

*

Smajil Durmišević, *Treptaji na mjesečini/ Flickers in the Moonlight*, antologie haiku în limbile bosniacă, engleză, franceză (versiuni de Adriana Katavić), germană (Claudia Brefer) și română (Olimpia Iacob), cuvinte critice de Željko Grahoivac, Merima Handanović, Novak Kilibarda, Dušan Durišić și Marius Chelaru, Meligrafprint, Zenica, Bosnia și Herțegovina, 2018, 258 p.

Doar câteva idei despre tematica (variată) abordată (pe larg am prezenta-o în revista „Hyperion", anul trecut), cum se raliază Smajil la lirica de sorginte niponă (stilistic, „tehnic" ș.a.), cum îl înțeleg ca autor/ parte a arealului poetic, cultural/ istoric și mentalitar din care vine. Unele poeme vorbesc despre iubire („asociată" adesea, probabil cu simbolistica aferentă poate și dinspre mistica sufi, cu o roză – „iubirea mea/ ca ploaia de vară – vreau/ să fii roză!"), cu precădere despre singurul „trandafir" pe care i l-a dăruit Domnul: „îl laud pe Domnul,/ mi-a dat un trandafir –/ și e mult!". Sau despre trecerea vieții și feluritele căi prin care timpul ne apasă, ne soarbe paharul vieții picătură cu picătură în curgerea lui fără istov („toamna vine tiptil,/ iată, fotografia— eu și povestea mea/ cea mai frumoasă!";) sau înțelegerea, dar nu fără apăsare, a călătoriei spre Eternitate: „pe drumul către Veșnicie,/ ciulini erau nenumărați –/ și nisip mișcător".

Pe de altă parte, viața de azi, și cu toate cele pe care nu le agreăm, vine peste noi cu alte aspecte care ne dor (pierderea tradițiilor, oamenii/ locurile care se schimbă, familia tradițională devine un „basm" de demult („unde ne e casa,/ unde strămoșii ca piatra –/ un neam ce se duce"; și, o altă fațetă: „omul modern:/ băutură, mâncare, distracție –/ și căminul bătrânilor"). Câteva vorbesc (uneori în ton de senryu sau cu atingere de spini ai satirei) de meseria nobilă pe care o are autorul („doctorul omenos/ și modest spune: "cinci sute",/ ajunge!"). Puține texte sunt despre călătorii în afară, sau despre aspecte mai… frivole. Deși au trecut anii, faptul că rănile războiului recent au rămas se vede și în texte (nu puține) din această carte („au măcelărit/ șase fii ai unei mame și pe bărbat/ nu urăsc, zice ea!"). Smajil care cântă locurile natale, Bosnia cu tot ce înseamnă ea. Vorbește despre iarna bosniacă, despre meleagurile natale, credință.

Sunt parte dintre temele pe care le abordează autorul în aceste 199 de texte pe care, dacă le privim din perspectiva cerințelor liricii nipone, dar și a felului în care se scrie în domeniu în Bosnia, putem spune că se raliază, din unele puncte de vedere, la trendurile mai aproape de cele moderne (care duc la discuții complexe despre granița haiku – tristih), uneori lipsind termenul sezonal, alteori cu subiecte diverse din cotidian/ istorie ș.a.. O altă discuție ar putea fi legată de folosirea semnelor de punctuație în haiku ori/ și despre metaforă în acest tip de poem. Sau simbolistica la care apelează autorul, vocabularul, felul în care folosește limba, cum reușește să comunice în puține cuvinte și cum lasă să se înțeleagă ș.a..

O carte care, probabil, prin varietatea tematică/ temele la care se

opreşte şi modalităţile de abordare, îl defineşte pe Smajil Durmišević ca om, ca autor. Iar un volum personal şi în limba română, graţie Olimpiei Iacob, deschide mai larg poarta cunoaşterii creaţiei sale în ţara noastră.

*

Ioana Bud, *Cântec întrerupt*, haiku, senryu, Editura Vif, Constanţa, 2016, 66 p., *Lacrimi de stele*, prefaţă: Daniela Zglibutiu, haiku, senryu, tanka, Editura Vif, Constanţa, 2016, 94 p.

Două volume de lirică niponă propune cititorului Ioana Bud, din Constanţa, al cărei nume l-am întâlnit în legătură cu acest domeniu undeva după anul 2000 – prima dată l-am amintit în rubrica noastră în legătură cu *Flori de tei*, antologie de haiku alcătuită de Ana Ruse, Alexandra Flora Munteanu, Laura Văceanu, 2006, semnalând apoi şi cărţi de autor ale sale.

În textele sale surprindem diverse teme/ motive, ca: lumea satului (alesul oilor, sărbători – ca Hora Drăgaicelor, de pildă, perioada când totul miroase a must proaspăt, vremea când la geam sunt ţurţuri şi „trosnesc cu scântei" vreascuri în sobă ş.a.), natura (poate şi legat de locurile natale (de altfel, în volumul *Flori de Sânziene*, 2014, semnalat la vremea sa în această rubrică, o secţiune era intitulată chiar *Galiţa, satul meu drag*), marea (despre pescăruşi, lotcile pescarilor, scoicile fărâmate în nisip, midii, vuietul mării etc.), alteori locuri din Constanţa („statuia lui Ovidiu/ singură-n omăt"). Mai rar textele reflectă evenimente de impact din viaţa ţării: de pildă tragedia de la clubul „Colectiv" – aici putem discuta despre ce tip de subiecte au pătruns în ultimii ani în haiku, de la motivele urbane la război, incest, catastrofe, un anume tip de cotidian ş.a., felul în care au fost surprinse de diverşi autori, parte semnalaţi de noi în această rubrică, de ce şi cum ar putea fi abordate pentru ne păstra în „teritoriul" a ceea ce înseamnă haiku. Ori, de pildă, atmosfera casnică (ex: „soarele cu dinţi –/ scâlciaţi pe sârmă/ doi cleşti de rufe"; sau secvenţe haiku cum este cea despre corcoduşul de lângă casă); ori legată de sărbători religioase/ oameni dragi („Paşti fără bunici –/ cireşul alb în floare/ singur la poartă") etc.

Din punct de vedere stilistic şi al tehnicilor specifice acestor tipuri de poeme (fie ele haiku, stil haiku sau stil senryu ori tanka) ar fi mai multe de spus. Ne oprim doar la câteva aspecte, ţinând de „regulile" de bază de care trebuie ţinut cont, unele mai atent urmărite de autoare (de pildă numărul de silabe sau/ şi kireji), altele – de pildă kigo – uneori mai puţin. Aici discuţia este mai complicată de când se discută despre „keywords" versus kigo sau de muki kigo haiku, ori alte tipuri de variante/ experimente ş.a.

Poate cele mai reuşite texte şi în aceste două volume ale Ioanei Bud sunt despre sat, despre viaţa în natură. Sunt şi multe căutări, încă. Autoarea surprinde mai multe momente care, cu parfumul lor de nostalgie sau de flori/ fructe alcătuiesc dalele unei plimbări plăcute, într-o lume a unui om care

doreşte armonia cu natura, cu tot ce o înconjoară. Încheiem cu poem despre sânziene, şi cu titlu de exemplificare: „bat clopotele –/ sânzienele-şi deschid/ petalele-n cruci".

*

Mara Paraschiv, *În luntrea nopţii*, prefaţă: Laura Văceanu, coperta: Constantin Grigoruţă, ediţie bilingvă română engleză, traducători: Laura Văceanu, Alexandra Flora-Munteanu, Cecilia Moldovan, Nicole Pottier, Violeta Vartic, Virginia Popescu, Giuseppe Ungaretti, Artbook, Bacău, 2017, 130 p.

Mara Paraschiv propune o selecţie de haiku/ „foto-haiku" (fotografiile: realizate de Virginia Popescu), câteva senryu, tanka şi, spre final, înainte de haibun, scrise cu Dumitru Radu, tanrenga. În ce priveşte poemele haiku şi cele câteva senryu, cea mai mare parte sunt cu teme din natură, dar într-o paletă diversă, în care apar inserţii dintr-o realitate care lasă să se vadă şi altele („umbrele nopţii –/ mantaua soldatului/ uitată pe câmp; sau, pe un alt palier: „Casă pustie –/ prin fereastra închisă/ licărind lampa"; ori „la nunta din Mall/ cântecul ciocârliei –/ nuntaşi în bărci"). Şi din punct de vedere al temelor/ atmosferei, dar în mare măsură şi formal, în haiku autoarea se îndreaptă mai ales către firul de inspiraţie clasic.

De multă vreme în tanka, la origini un poem aplecat mai curând spre sentimentele autorului, preponderent de iubire, dar nu numai, este tendinţa de a nu se mai scrie numai astfel. Avem, de altfel, exemple de tot felul prezentate şi în rubrica noastră, în care, deşi se respectă unele dintre aspectele formale (mai ales cele cinci versuri şi numărul de silabe), tematica este nuanţată – şi acesta este un subiect de discutat, şi vom reveni mai pe larg într-un număr ulterior. Şi Mara Paraschiv se raliază la acest fel de a scrie (deşi are şi tanka cu tematică „clasică"); exemplu: „Mielul de Paşte/ la masa fariseilor/ în vinerea de post –/ îşi slăvesc mântuirea/ cu rugăciuni deşarte".

Sunt câteva aspecte de discutat în ce priveşte enunţarea traducătorilor textelor din volum. Mă opresc doar la unul, care poate că este o eroare de tehnoredactare sau de alt fel: Giuseppe Ungaretti, poet italian mort în anii '70, este inclus în această „listă" de traducători ai textelor autoarei căreia îi aparţine, totuşi, volumul.

Ca să închei: în ce priveşte tanrenga – o lectură plăcută, şi, în final, am răsfoit „gândurile vremuite" ale autoarei în haină de tanbun (text tip haibun, cu poem tanka în loc de haiku) şi haibun.

Alte cărţi ale autorilor de haiku

Aurel George Stino, *Restituiri. Memorialistică, traduceri, corespondenţă*, ediţie îngrijită de Eugen Dimitriu, prefaţă de Elena-Brânduşa Steiciuc, Suceava, 2017, 534 p.

Cu ani în urmă, documentându-mă pentru o carte despre istoricul poeziei nipone, am întâlnit în diverse surse numele lui Aurel George Stino. (notă: autorii care l-au citat în scrierile lor despre lirica niponă i-au dat doar numele, fără alte referiri, citări de surse, comentarii) Nu am găsit mare privitor la lirica niponă, am ajuns şi la Fălticeni, pe meleagurile sale natale, la muzeul din localitate, apoi am discutat de câteva ori şi cu Eugen Dimitriu, discipol al lui Aurel George Stino. În 2017, Eugen Dimitriu, la venerabila vârstă de 94 de ani, publică acest volum de restituiri (structurat în trei secţiuni: 1. Nuvele şi alte scrieri, 2. Antologia dragostei şi a femeii. Traduceri, şi 3. Corespondenţă), în care se regăseşte şi un text apărut în „Zori noi", la rubrica „Coordonate literare", 18 mai 1969, p. 9, intitulat *Marginalii la poezia niponă*. Acesta cuprinde un scurt comentariu al lui Stino, cu viziunea sa despre lirica niponă (care, între altele, „expune – în simple sau viguroase trăsături de penel – frânturile unei vieţi sub raportul policrom al esteticii, filozofiei şi moralei atât de specifice", şi câteva poeme, fără precizarea surselor sau autorilor, posibil pe filieră franceză. Acum fără ale consideraţii, reproducem două din aceste poeme: „Vrăbiuţo, scumpo,/ Albina jucăuşă printre flori,/ N-o mânca" – sec. 17; „Drumeţie, drumeţie…/ Vlăguit de voi cădea,/ Zeilor, să fie peste roşul trifoi" – sec. 18.

Vom reveni, cel mai probabil, asupra lui Aurel George Stino, cu un material mai amplu. Alte câteva detalii despre această carte am prezentat în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave", din „Convorbiri literare".

*

Olga Duţu, *Mărturii la aniversare – Colegiul Naţional Pedagogic „Constantin Brătescu" Constanţa – 125 de ani*, Editura Celebris, Constanţa, 2018, 192 p.

„În contextul aniversărilor din 2018, Centenarul marii Uniri din 1918, 140 de ani de la integrarea Dobrogei în statul român, un loc aparte în sufletul meu îl ocupă împlinirea celor 125 de ani de la înfiinţarea Şcolii Normale din Constanţa", scrie Olga Duţu. În primul text din carte relatează împrejurările în care a fost fondată şcoala, „în contextul favorabil al unirii Dobrogei cu ţara", în siajul necesităţii de a rezolva problema învăţământului în limba română, ideea aparţinându-i lui Ion Bănescu, susţinut de ministrul Instrucţiunii Publice de atunci, V.A. Urechea. Apoi sunt texte despre revista „Ecouri", despre diverse cadre didactice absolvenţi ai liceului, oameni care au contribuit la şcolirea a zeci şi sute de alte viitoare cadre didactice. Una peste alta, cum spune autoarea, o „cronică" a acestui focar de educaţie, cultură şi simţire românească".

*

Alexandra Flora Munteanu, *Scrieri şi evenimente*, Editura VIF, Constanţa, 2017, 70 p.

De ceva vreme autoarea şi-a făcut o îndeletnicire din a prezenta munca sa şi a colegilor din Constanţa nu doar în ce priveşte cărţile publicate, ci şi activităţile legate de scris (şi citim despre diverse nume cunoscute, unii nu doar pe plaiuri dobrogene, între care Olga Duţu, Ion Roşioru, Laura Văceanu, Mariana Pop, Arthur Porumboiu, Floarea Cărbune, Ana Ruse, George Adrian Bulumaci, Vasilica Mitrea, despre grupul umoriştilor constănţeni, „CUC", Rodica Maria Popescu, Dan Ioan Nistor ş.a.), fie că este vorba de cele cenacliere (în speţă cenaclul „Mihail Sadoveanu") ori care ţin de lirica niponă (organizate prin Societatea de Haiku din Constanţa). Ori amintiri despre şi cu scriitori, discuţii despre tot felul de subiecte de interes mai larg sau mai restrâns. Semnalăm aceste cărţi şi pentru că, într-un fel, constituie, în maniera în care le alcătuieşte autoarea, şi pagini dintr-o arhivă a activităţilor de acest fel în Constanţa.

*

Aurel M. Buricea, *Crucea din muguri*, prefaţă de Florentin Smarandache, Editura Semne, Bucureşti, 2012, 82 p.

Aurel Buricea, profesor de matematică pasionat de poezie, autor şi de lirică de sorginte niponă, publică de această dată un volum de sonete. Îl semnalăm remarcând că şi alţi autori de haiku au ales să se preumble şi pe aleile atât de pline de muzică ale sonetului. Introspecţia, dialogul cu sinele, cotidianul văzut în oglinda interioară, motivele rurale, credinţa, Dumnezeu, curgerea timpului, uitarea, amintirile sunt parte dintre motivele/ temele autorului în acest volum. Încheiem cu un fragment din sonetul care dă titlul acestui volum: „ce greu am urcat în timp acest munte/ în arborii nopţii plânge o cruce/ nimeni nu ştie ce soartă ne-aduce/ de dincolo se-ascund imagini crunte."

*

Petru Brumă, *Brumă-rele de Umor*, catrene epigramatice, ilustraţii: Leonte Năstase, coperta: Adrian Mărunţoiu, Editura Dobrogea, Constanţa, 2011, 110 p.

Un mic volum de *Brumă-rele de Umor,* catrene epigramatice cu subtitlul „flori de leac pentru sufletul meu" semnează Aurel Brumă. Două exemple: *Fiecare cu criza lui* – „Unu-o are de lombară,/ altul de ieşit afară…/ Guvernanţii au, socot,/ crize de dureri în cot!"; *Sfârşitul reformei* – „Azi, artificii de import,/ reforma noastră longevivă/ nu mai primeşte – pentru tort./ ci… lumânări pentru colivă!".

Pe scurt din reviste

„Actualitatea literară", nr. 95, septembrie 2019

În acest număr o pagină este dedicată lui Aurel Rău, în articolul *Aurel Rău sau „ochiul estet"*, la rubrica „Actualitatea literară", sub semnătura lui Radu Ciobanu. În cîteva rînduri este amintită şi aplecarea sa spre lirica niponă, în speţă haiku, aici numită „excentricitate". Cititorii revistei noastre îşi amintesc interviul cu Aurel Rău, publicat cu ani în urmă, legat şi de contribuţia sa la domeniul liricii nipone.

*

„Litere euxine", nr. 3 (11)/ iulie – septembrie 2019

Despre revista constănţeană şi faptul că în staff-ul acesteia şi printre colaboratori regăsim multe nume de creatori de lirică niponă am amintit. Acest număr, ca de obicei, este la fel de ilustrativ în acest sens. Astfel, Ottilia Ardeleanu semnează un grupaj liric intitulat *Univers haiku*, apoi citim despre o lansare de carte, autor: Coca Gheorghiu, la rubrica „Umor", Florentina Loredana Dalian publică proza umoristică *Holiday-iubi*. În paginile revistei citim şi despre alte evenimente, lansări de carte ş.a. la care au participat şi autori de haiku.

*

Încheiem cu alte câteva poeme din World Haiku Anthology, edited by Ban'ya Natsuishi, World Haiku Association, nr. 15:

Ch. Gyalbaa (Mongolia interioară): „reflectând lumina/ mugurilor de cireş în floare/ umbra mea e cu totul nouă"; **Shinsaku Hanada** (Japonia): „bucăţi de lumină/ se prăbuşesc/ sub întunericul copacilor"; **Shigesghi Hara** (Japonia): „luna de iarnă/ străluceşte/ de parc-ar fi strigat"; **Harimakimi** (Japonia): „Inima mea vindecată/ de dinţii unei luni pline/ strălucind în noapte"; **Hashow Hasegawa** (Japonia): „Compunând un haiku/ rad o grămadă/ de cuvinte"; **Rei Hatana** (Japonia): „Întunericul de sub pomi/ aste scări de piatră/ duc la strămoşi"; **Azi Kuder** (Polonia): „ninge/ un tablou neterminat/ cu magnolie"; **Lai Derrming** (Taiwan): Pietre pe plajă – „valurile se grăbesc spre ţărm/ nici o urmă de picior/ doar amintiri".

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

POEZIE ENGLEZĂ

William WORDSWORTH

Bătrân călătorind
Liniște animală și decădere, o schiță

Păsărelele din ostrețe
Ce ciugulesc de-a lungul drumului, nu îl privesc.
Călătorește, și în chip, în pas,
Ținută, în unica expresie; orice membru,
Privirea sa și trupul gârbovit, toate vorbesc

Despre omul ce nu umblă cu durere, ci merge
Gândind – E insensibil supus
Tăcerii așezate: e unul din care
Orice efort pare uitat, unul căruia
Îndelunga răbdare i-a hărăzit un așa blând aspect,
Răbdare ce acum pare nimic, de care
Nu are nici o nevoie. E din natură condus
Spre o pace atât de desăvârșită, încât tinerii privesc
Cu invidie, ceea ce bătrânul abia simte.
-L-am întrebat unde merge, și care
Obiectul călătoriei sale; răspunse
-Domnule! merg multe mile sa-mi iau
Un ultim rămas de la fiul meu, un marinar,
Care dintr-o bătaie pe mare a fost adus la Falmouth,
Și acolo moare într-un spital.

Monica FERRELL

Asupra autodeterminării diamantelor
Dacă iubirea mea pentru tine ar fi o ceașcă de ceai,
Aș slăvi-o pentru că e albastră. I-aș remarca
Urechea delicată, pozele pictate acolo
Cu doamne, și umbrelele lor de soare.
Dar iubirea mea nu e o ceașcă de ceai,

Nu e nici măcar fântâna de smoală din care scoatem
Alimente pentru străzile pustii, oh negre noaptea
O cărări cerând picioare şi amintirea lor,
Nu e nici măcar un remorcher ieşind
Brav în dimineaţă, cărând parâme şi sare,

Nici acel animal cel mai trist, mai bolnav
În zoo, divers, murdar, cu parul năpârlind
Ce cu rănile sale stă în fundul
Colţului acoperit cu fân al unei chilii şi linge
Întrebarea a ce înseamnă să fii acolo.

Dar în iarnă iubirea mea e acoperită de străluciri
Ale zăpezii, în solstiţiu iubirea mea e plină de ochi.
Mă aşteaptă la muchea blocului,
Câine obişnuit, ce mă aduce înapoi în gazeificarea
Vie pe care o numim v i a ţ ă. Iubirile altora pot ochi şi zâmbi

Precum Luna într-o înviere de vapori,
Ca şi reaua şi barbara Lună, ce nu cunoaşte vreun jurământ.
Dar iubirea mea e mai mult ca o sculptură în gheţar
Într-o ţara de frig perpetuu, pe care furia
Mâniei tale nu o pot răni, nici târnăcopul

Cuvintelor tale insulta. Acum
Lasă-ţi grija lângă tine, străine,
Pune-ţi mâinile pe acele convexităţi: simţi
Acea temperatură sacră? În poporul meu
Numim aceasta i u b i r e a b s o l u t ă.

R.S. THOMAS

Clericii de ţară

Îi văd lucrând în vechi protopopiate
La lumina soarelui, la lumânare
Oameni venerabili, reverenda lor neagră
Un pic prăfoasă, un pic verde
Cu sfânt mucegai. Şi totuşi craniile lor
Cocându-se prin atâtea rugăciuni,
Răsturnate în acelaşi mormânt

Cu bădărani şi ţărani. N-au lăsat cărţi,
Memorial al singuraticului lor gând
În parohii cenuşii; ci au scris
Pe inimile oamenilor şi în minţile
Tinerilor copii cuvinte sublime
Prea iute uitate. Dumnezeu în timpul său
Ori afară din timp va corecta aceasta.

Emily Dickinson
E tot ce-am să-ţi aduc eu astăzi,
Aceasta, lângă inimă,
Aceasta, inima şi câmpul
Şi pajiştea întinsă.
Să ştii să numeri, de-o să uit, –
Vreun om pe lume-o spune,
Aceasta, inima ş-albinele
Ce trăiesc în trifoi.

Oamenii din codri
Oameni ce abia s-au dezghiocat
din ghemuitul în
pântec. Goi. Inimile plecate nu
in rugăciune ci în contemplare
a pământului din care au ieşit,
ce i-a adăpat cu laptele întunecat
ce construieşte os nu creier.

Cine i-a chemat sa umble
în lumina verde, gândurile lor
asupra întunericului? Femeile lor,
ce nu sunt Madone, au prunci
la piept cu înţelepte
răzvrătitele feţe ale lui Cristos
copil într-o pictură de un maestru

Florentin. Războinicii pregătesc otravă
cu grija iubirii pentru Sebastianii
săgeţilor lor. Nu au nici un
Dumnezeu, ci îşi urmează contradicţiile
unui ritual care ordonă

că viaţa trebuie să moară ca viaţa
să aibe voie să continue. Ei poartă flori în plete.

Edgar Allan POE

Israfel

Şi îngerul Israfel, ale cărui coarde ale inimii sunt o vioara, şi care are cea mai dulce voce din toate creaturile lui Dumnezeu.

KORAN

În Caelo un angel locuieşte
„ale cărui coarde ale inimii sunt o luută";
Nime nu cântă cu atâta sălbăticie
Ca şi înger Israfel,
Şi stelele zvăpăiate (aşa spun tragicii)
Oprindu-se din imnuri, asistă la vrajă
A vocii lui, toată mută.

Şubredă pe sus,
În al ei n-amiezi,
Luna-ndrăgostită
Roşeşte de iubire,
Când, ca s-asculte, balaurul roş,
(Cu iuţile Pleiade, egale,
Care au fost şapte)
Se opreşte-n Cer.

Iar ei spun (corul ţintat
Şi celelalte lucruri ce ascultă)
Ca focul lui Israfelis
Se datorează celei harpei
Lângă care stă şi cântă –
Firul viu în tremur
Al acelor întâmplări neobişnuite.

Dar cerurile ce îngerul călcă,
Unde gerul gândurilor sunt o datorie,
Unde Iubirea-i un Dumnezeu crescut,
Unde Hourii privind sunt
Îmbibate cu toată frumseţea

Ce-o adorăm într-o stea.

Astfel, într-un fel nu te înşeli,
Israfeli ce despreţuieşti
Un cântec fară patimă;
Ţie îţi aparţine cununa de pietre,
Întâi bard, pentru că sapientissimus!
Trăieşte voios, şi lung.

Extazurile de de sus
Cu reverenda ta în flăcări se potrivesc,
Jalele, bucuriile, urile, iubirile tale,
Cu fervoarea viorii tale –
Fie stelele să tacă.

Da, Ceru-i al tău; dar aceasta
E o lume de dulciuri şi amaruri;
Florile ne sunt rar – flori,
Şi umbra blisului tău perfect
Este lumina noastră de soare.

De-aş putea fi
Unde Israfeli
Locui, şi el eu unde
N-ar mai cânta aşa nebun
Un cântec de prohod,
În vreme ce eu aş fi grozav
Din lira mea din spaţ.

Mary FRYE

Nu-mi sta la mormânt să-mi plângi
Nu-mi sta la mormânt vecinic să-mi plângi.
Nu sunt acolo; nu dorm.

Sunt o mie de brize ce suflă.
Sunt licăririle de diamant din zăpadă.
Sunt soarele pe grâul copt.
Sunt blânda ploaie de toamnă.

Când te trezești în tăcerea dimineții
Eu sunt pripita grabă ridicându-se
A păsărilor liniștite în zbor înconjurat.
Sunt blândele stele ce strălucesc în noapte.

Nu-mi sta la mormânt etern să-mi plângi
Nu sunt acolo. Nu am murit.

Robert GRAVES

Vizitația
Adormit în scaunul neîncrederii mele
Privesc ușa cum se deschide încet
O păcăleală a vântului de noapte?

Trupul tău mlădios pare o rază de lumină de Lună
Împotriva ușii pe când se închide blând
Nu arunci nici o umbră?

Șoapta ta e prea blândă pentru a o crede
Urma ta ca florile cazând dintr-un ram
Atingerea ta chiar mai blândă.

Porți acea mască suferindă și delicată
Ce sus pe munți în potopuri ale lui Dumnezeu
Înduhovnicește ciobani singuratici;

Și deși un singur cuvânt împrăștie toate îndoielile
Tremur cu mirare la alegerea ta a mea:
De ce, de ce și de ce?

Traduceri de **Felix Rian CONSTANTINESCU**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Claudia PICCINNO

Claudia PICCINNO s-a născut la 26 februarie 1970 în oraşul Lecce, din sudul Italiei, ulterior mutându-se în Lombardia şi Emilia Romagna. A obţinut licenţa la Facultatea de Limbă şi Literatură Străină, în prezent este profesor la o şcoală primară din Emilia Romagna. Poeta a debutat editorial în 2011 cu volumul *La sfinge e il pierrot*, a publicat şapte volume de poezie. Autoarea este laureata a numeroase premii literare. Volume din creaţia ei au fost publicate în Franţa, Serbia şi Turcia.

PLANUL B
Cu aerul meu autonom
am strălucit la periferia privirii tale
revoltându-mă la gândul
unui sentiment necugetat.

Am trecut
peste kilometri întregi de asfalt
pentru a-mi ancora fiecare pas
pe pământ înghiţindu-mi îndoielile
de-a nu zbura în altă parte
de-a nu mă prăbuşi în ţărână.

Dintr-un crez anume
şi o culoare decolorată a armurii
m-am ridicat să nu fiu lovită
în inimă de aşteptări zadarnice
şi speranţe deşarte.
Nu aveam pregătit un plan **b**
ca sufletul meu să-şi urmărească dorinţa
iar pe tine să te văd ca pe o fiinţă adorabilă
în meandrele infinite ale unei îmbrăţişări.
În strânsoarea braţelor tale puternice
vreau să-mi găsesc odihna.

TUNELUL
Ascuns în sufletul şi spiritul meu
tunelul ce pare nesfârşit rămâne

sigilat de cuvinte.
Încrederea tot mai puţină
amplifică întunericul
străzilor întortocheate
strânsorile singurătăţii
tractează amploarea plictisitoare
a dezamăgirilor.
Într-o zi va renaşte –
ca o floare de piatră
se va ridica printre spini.

Prezentare şi traducere din limba franceză de **Niculina OPREA**

POEZIE TURCĂ

Ayten MUTLU

Ayten MUTLU, poetă, eseistă şi traducătoare s-a născut la 6 octombrie 1952 în oraşul Bandîrma, Turcia, a *absolvit Facultatea de Management a Universităţii din Istanbul (1975). V*olumele ei de poezie au fost traduse şi publicate în Franţa, Macedonia, România, Serbia şi India, iar grupaje de poeme i-au fost publicate în numeroase reviste literare internaţionale.
Ayten Mutlu a tradus şi publicat în limba turcă mai multe volume dintre care amintim: *Suflete moarte* de Gogol (2006), *Credeam că erai tu în fiecare primăvară* (antologie de poezie feminină engleză, 2007), *Tărâmul naşterii morţii*, poeme de Dragan Dragojlovic (2009), *Privesc la tine*, poeme de Maram Al Masri (2011), *Pe aripile dorinţei*, poeme de Sappho (2017) ş.a... Eseurile ei despre „Poezia feminină din antichitate până în prezent", sunt publicate în importante reviste literare din Turcia. Poeta este deţinătoarea a mai multor premii naţionale şi internaţionale.
Din opera poetică: *Rezistă dragostea mea* (1984), *Îmi lipseşti* (1990), *Urme de cenuşă* (*1993*), *În căutarea sensului pierdut* (2004), *Rădăcinile focului* (*2006*), *Pragul* (2009), *Picături de rouă* (2016), *Şansa sufletului* (2018). În limba română i-a fost publicat volumul *Ochii Istanbulului* (traducere de Niculina Oprea. Ed. Ramuri, Craiova, 2012).

DRUMUL
Sub geana dimineţii
pe drumul de la Sincan la Ankara
dincolo de fereastră munţii vărgaţi
brăzdau ceaţa densă ce acoperea pajiştile –
odată cu scrâşnetul şinelor
totul s-a năruit

sufletul
mi s-a desprins de viaţă
deasupra pieptului meu
se odihnea un trandafir sălbatic
un animal se furişa aproape de mine
încercând să-mi devină antrenor

ceea ce am trăit atunci
nu putem trăi în viaţă

o istorie pierdută în foc ardea
în mijlocul unui soare negru

distanțele dintre noi deveneau invizibile
asemenea donatorilor

pe drumul de la Sincan la Ankara
până la resurse
până la semințe
până la comori
pentru iubire dar și pentru despărțire
pentru frumusețea zâmbetului tău frumos
inima mea a făcut cale întoarsă

din cimitirul cerului
ochii tăi au furat o stea –
inima mea a făcut cale întoarsă

TRANDAFIRUL ALBASTRU
Din simfonia valurilor zdrobite de țărm
din cristalul născut sub arsura tropicului
din lacrimile spicelor de porumb
din mirosurile dulci de frunze pieritoare
din cântecele triste ascunse în scoicile mării
pentru tine am ales un trandafir albastru

ultima suflare a trandafirului ofilit
îți va spune povestea inimii mele
cât de greu adorm fără îmbrățișările tale
fără să uit capul pe pernă
într-un vis profund
al dimineții

fără să-ți pot spune bună dimineața
fără să-ți pot săruta curbura buzelor
cum ar începe ziua?

Ți-am adus un trandafir singuratic
un trandafir căzut din cuibul
unei rândunici tocmai
în leagănul pieptului meu
șoapte în vânt

se ascund sub scânteierile
stelelor din pupilele mele
trandafirul albastru crescut
dintr-o dragoste risipită acoperă
cu lacrimi statuia din parc

câmpiile necultivate sunt îndoliate
de cele trei şiruri întrerupte
ale unui viitor ferfeniţat
doar pielea mea încă păstrează
mirosul fraged al trandafirului

ţi-am adus
trandafirul singuratic al pasiunii
ca separarea să ne fie mai uşoară
când mă priveşti ca o pată aflată
pe gulerul alb

Prezentare şi traducere de **Niculina OPREA**

POEZIE SÎRBĂ CONTEMPORANĂ

Miodrag JAKŠIĆ

Miodrag Jakšić s-a născut în 1969, la Belgrad. A publicat 20 de volume de beletristică, în Serbia şi în străinătate, este prezent în antologii şi manuale şcolare. Ca editor şi redactor, a îngrijit un număr impresionant de volume şi publicaţii de artă şi 16 discuri de muzică LP Carlo Records. Prezenţă constantă în publicaţiile din ţară şi din străinătate, a semnat mai mult de 1000 de articole de publicistică, reportaje, note de călătorie, foiletoane, a realizat emisiuni radio şi Tv despre autori din spaţiul artei şi literaturii. A creat logouri, ambalaje, coperte de cărţi şi publicaţii diverse... A fost ministru adjunct pentru diaspora în guvernul Serbiei şi membru în Parlamentul Republicii Serbia. Opera sa a fost încununată de premii naţionale şi internaţionale. Este preşedintele Matiţei Emigraţiei sârbeşti. Este membru în Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor din Serbia, al Uniunii Compozitorilor, al Uniunii Independente a Ziariştilor din Serbia, al celebrului club de fotbal Steaua Roşie Belgrad şi al Fan Clubului Maria Şarapova. Trăieşte şi îşi desfăşoară activitatea la Belgrad.

PRIN NORII TALINULUI

Dacă în natură există sinceritate,
cel mai repede poate fi găsită în nori.
Cu această idee preconcepută
ai plecat la Talin să pictezi norii.
Cu o cameră, cu un telefon, cu o pensulă, cu versuri…
Priveşti albastrul ceresc din pisc, cel care acoperă întunecimea plină de ploaie din care lumina se îndreaptă spre pământ.
Trei secţiuni ale cerului, trei rânduri de ikebana de aer, precum cele trei culori ale steagului estonian, aşezate în ordine.
Ţie însuţi îţi dăruieşti un zâmbet în timp ce importanţa umbrelor de pe clădirile din Piaţa Centrală îţi accentuează doar impresia de magie.
Ce ar fi dacă norii albaştri, negrii şi albi, nu ar fi fost aşezaţi în aceeaşi ordine, dacă la ora nouă seara ar fi fost încă zi sau dacă ploaia amară, aducătoare de belşug, ar crea de una singură raze de soare ?
Această dilemă nici nu e importantă. Contează cunoaşterea celor veşnice în această clipă pe care o trăim cu toate simţurile.
Te îmbrăţişez şi îţi dau alt sprijin.
Descoperi în aceşti nori fericirea, recunoscând fumul focului de jertfă şi al propriei vetre, scriindu-mi poemul iubirii dintre un jupon şi o mantie.
Invoci ploaia, ca să zăreşti curcubeul nordului şi ca să dansezi cu mine dansul ploii, pe un caldarâm lustruit de puritatea omenească.

„Dacă va ploua de Sfântul Dionisie, la iarnă vor fi ploi şi mai multe", îmi şopteşti la ureche, ca o rugăciune către nori, ca să îşi justifice culorile şi dorul tău trimis către ei.
Iubeşti acest oraş, din prima, de la nori în jos, chiar dacă ploaia nu va sosi. Te copleşeşte iubirea.
Inima se teme, aşa, în nuanţele purităţii cu care cerurile îţi înapoiază darurile, recunoscând clipele scurte ale înălţării tale şi ale recunoştinţei faţă de mine, cel care te aşteptam. Iar umbra mea încruntată şi tenul meu smead, în jurul tău, cu tine, în tine, sunt numai escorta pentru încântarea pe care ţi-o aduc norii.
Aceşti nori întunecaţi, străjerii compasiunii, care sunt lumină numai în Talinul tău.

VINUL ÎNSEAMNĂ TIMP

Femeia poetului, niciodată nu trebuie să citească poezii.
Ea însăşi e poezie.
Astfel, pe neaşteptate, a şi intrat în viaţa mea.
Ne-am recunoscut din priviri în cristalul perfect al paharului înălţat,
în roşul vinului strălucitor, care spumega.
Femeie mirifică, adusă de un dor, în vinul prea plin de soare.
Acesta nu e al optsprezecelea veac şi nu sorbim vinul de Anjou,
nu îmbrăţişăm „fetiţele", aşa cum erau atunci, acolo, denumite sticlele de vin,
pe timpul când vinul nu le-a priit femeilor.
Nu este nici veacul al nouăsprezecelea, ca în câmpia Medoc, lângă apa Gironde,
unde cele mai frumoase viţe priveau înspre râu,
lângă nobilul de Epernon,
turnând faima din pocale, ca să o categorisim,
faimoasă, evaluată, aproape de poezie.
Acesta este veacul douăzeci şi unu, şi doar ne îmbrăţişăm în semiîntinericul
podgoriei din Frusca Gora, în aroma tânărului vin Portugizer.
Mulţumit că întunericul ne recunoaşte.
Că nu ne stânjeneşte luna.
Că vinul ne înalţă
şi ne iubeşte.
În vin există cel mai mult timp.
Vinul înseamnă timp.
Ne va permite să-l împărţim încă multă vreme.

Ea ca un Baeujolais.
Eu ca un Burgund.
Sau invers. Cum e dat să fie.
Împreună.

TU EŞTI PIELEA MEA

Pentru mine este o distanţă enormă,
chiar şi atunci când stai de cealaltă parte a mesei.
Dar cu atât mai mult într-un alt oraş, într-o altă ţară…
Această distanţă, care separă, e o anticameră a morţii.
Nici timp, nici spaţiu,
Ci măsura imposibilităţii,
A întâlnirii, a atingerii, a sărutului.
Ploaia a împreunat Roma cu cerul.
Aceştia nu sunt stropi, ci cuţite, topoare şi săgeţi care lovesc trotuarele.
E minunată Piaţa Spaniolă, Bazilica Sfântului Petru şi Olimpico, iar tristeţea este cea mai minunată, întotdeauna, tristeţea că aici timpul mi-l consum iar tu nu eşti prezentă.
Tu eşti pielea mea, iar oamenii nu-şi schimbă pielea.
Şi aceste imagini care ne separau, le îndepărtez.
Să nu ne doară amintirea.
Să rămână goluri în oraşele şi în locurile acelea, când nu m-ai iubit.
Nu voi mai călători niciodată acolo…
Ca să nu se mai repete, rostesc o rugăciune pentru noi.
Existenţa pune în cumpănă şi momente lipsite de demnitate, nu ar trebui să încline balanţa în această parte…
Sigur, în dragostea pentru tine,
Idiotul de poet nu cunoaşte cuvântul…
Nu cunosc acest cuvânt.
Nu ştiu dacă îl voi întâlni…
Şi va trebui…
Cuvântul cu care te iubesc, când eşti departe.

SE FACE DIN NOU PRIMĂVARĂ

Se face din nou primăvară.
Vei schimba parfumul şi vei pleca la Lisabona sau Istanbul,
aşteptând să te acopere o ploaie de aur.
Speranţele noi îţi aduc şi sentimente noi,
aşa că vei crede din nou în versurile lui Baudelaire
şi în iubirea acestuia pentru mulatra Jeanne Duval.

Vei renunţa la nevoia de cafea ness.
Te vei încuraja în confruntarea cu propriile-ţi prejudecăţi.
Vei reînnoi statutul de discipol al maestrului Yoga.
Şi cu convingerea că îmbrăcămintea îţi tulbură întâlnirea cu tine însăţi, vei face exerciţii de yoga complet dezbrăcată.
Fără o exaltare excesivă, le vei folosi, folosi…
Chiar dacă îţi trebuie sau nu un partener. Te vei gândi la piercingul de la genitalii.
Vei accepta să te culci cu mai mulţi fraieri,
ca să înţelegi de fapt ce vrei şi ce îţi doreşti.
Iar motivele unor legături secrete, iarăşi, nu vei dori să le afli.
Nu vei trimite mesaje. Te vei iubi pe tine însăţi. Nu te vei ascunde de sentimentul fericirii. Te vei iubi pe tine însăţi.
Te vei stinge în vise, dar în realitate vei supravieţui, iubindu-te pe tine însăţi.
Pentru înfrumuseţarea zilei vei cumpăra mărunţişurile cele mai banale.
Fără să ai încredere în cel care îţi propune schimbări la propriul tău corp,
vei purta haine şi mai scurte,
râzând de cele care fac implanturi,
vei crea albume, fotografiindu-te pe tine însăţi.
Se face din nou primăvară.
Da, încearcă ceva nou.

AM CREDE
Dacă nu ne-am simţi obligaţi,
niciodată
n-am spune nimic.
Am sta îmbrăţişaţi
şi ne-am bucura de
clipa de înfiorare.
Cu dorinţa de a cuceri
şi a împlini cu o respiraţie
spaţiul,
am crede
numai
în poetica umbrei.

DECAPITAT
Păşind greşit, calci o insectă
şi ea plesneşte pe trotuar.

Îţi pierzi încrederea în paşi,
cea adunată în ani.
Întoarcerea stomacului o transformi în senzaţie –
simulând stupizenia că umbli decapitat,
fără compasiune
pentru o viaţa dispărută.

SUNTEM ŞI ÎN MOARTE
Am cheltuit, până la ultima şansă, iubirea, acest arhetip al veşniciei,
Am salutat cu aplauze dispariţia, să ne preia, jertfe:

Am păşit, iar numărul paşilor, cât o lungime de secol, peste măsură de mari.

Bătăile inimii, Tu, cu toate vibraţiile, în puls,
predestinat la viaţă.

Suntem şi în moarte, aşa cum am visat să rămânem în moarte.
Suntem şi în moarte, la fel, împreună, în tihnă, vii.

Cu cuvintele de pe buze nu se nasc aceleaşi şoapte, cele care linişteau cutremurele.

Cursul gândurilor, pentru Borges, au deviat de la poezie fără întoarcere.

Suntem şi în moarte, lipsiţi de membre şi de sentimente, dornici de răniri teribile.
Suntem şi în moarte publicaţi într-un billboard al suferinţei, a Celui Răstignit.

SPUI
Tot ce am avut de spus, ţi-am spus de mult.
Toate tălmăcirile mai târzii ale acestor cuvinte, nasc gânduri noi. Şi un punct de vedere.
În acest fel, aproape de un acord, se ajunge şi la conflict.
Scoica reprezintă o armură. Coaja ocrotitoare şi dăunătoare.

Mişcându-te, cucereşti teritoriul. O nouă bucată de pământ. Adevărul că te afli acolo.

Nu te deranjează nici împrejurarea sosirii, nici prognozele meteo, nici variaţiile timpului, nici radiaţiile…
Proclamarea succesului, înseamnă să-i dăunezi altcuiva.
Copcile şi cuiul. Bezna nerisipită, lipsită de oxigen.

Stai şi taci. Aceasta-i unica soluţie posibilă ca să rămânem împreună.
Marcarea câmpului în bârlogul mlăştinos, este vârtejul unei temeri de neînvins.
Şi spui, aştepţi, invoci propriul ecou.
Vine, uneori, te înşeală. Lunga cărare a acestei supravoci.
Salvarea este atunci când ştii. Nu taci, ci spui şi schimbi cursul.

Versiunea în limba română de
SLAVOMIR GVOZDENOVICI
LUCIAN ALEXIU

POEZIE RUSĂ

Sveta LITVAK

Sveta Litvak s-a născut în oraşul Kovrovo în anul 1959. A absolvit Liceul de Artă din oraşul Ivanovo (1981). Din anul 1982 locuieşte la Moscova. În anul 1990 a devenit membră a clubului „Poezia", iar din 1996, membră a Uniunii Scriitorilor din Moscova. Volume de autor: *Raznoţvetnîe prokazniki/ Ghiduşii multicolori (1992), Pesni ucenika/ Cîntecele ucenicului (1994), Kniga nazîvaetsia/ Cartea se numeşte* (2007), *Beznravstvennîe kollizii i amoralnîe passaji/ Coliziuni imorale şi faze amorale* (2009), *Odin ţvetok/ O floare* (2010), *Sluceai iz jizni/ Întîmplări din viaţă,* în colaborare cu Nikolai Baitov (2011), *Russkii malcik bejit/ Un băiat rus aleargă* (2015), *Snova polon sad/ Din nou e plină grădina* (2017) etc. Colaborează la revistele *Znamia, Arion, Volga, Deti Ra, Futurum-art, Abzaţ, revista POeţilor, AKT, Slovolov, Selskaia jizn, Stîh, NOVAIA KOJA, Zlata greda, Trag* precum şi la alte reviste, ziare şi antologii. Versurile sale au fost traduse în limbile engleză, sîrbă, română, japoneză, chineză. Împreună cu N. Baitov organizează întîlnirile Clubului de performance literar. Este editor al revistei de artă şi literatură a Centrului de artă contemporană „Zveriev" din Moscova. Este autoarea unor lucrări de mail art, book art, poezie vizuală, video. A tradus din germană versuri de Stefan George, din engleză cîntecele lui Bob Dylan, din poezia chineză clasică şi modernă, din spaniolă, poeta argentiniană Marisa Martínez Pérsico şi precum şi din Sappho.

*

Conversînd un pic pe franţuzeşte,
Ne plimbăm, agale, pe alee.
O grădină îngrijită. Veselă, pustie.
Prin grilaj, soarele amurgeşte.

Seara ne plimbăm cu barca.
Ce frumos e-n iulie pe lac!
Dinspre mal vine un iz de iarbă, dulce.
Calde, au adormit în stupi albine.

Dimineaţa-n zori voiam să mergem
Jos pe rîu, pe un vapor ce trece,
Prin vînt, ploaie şi rîsete atîtea,
Panoramele abia distingând.

Iar apoi, fără zăbavă, – înapoi,
Peste apa înceată, nesfîrşită.

Pe verandă aşteaptă-un ceai de mentă.
Seara se aşterne, nevăzută.
*
în buznunar, un laur, în pantaloni, un cactus
în cămaşă, un vlăstar de palmier
se tîrăşte februarie din Ialta în martie
pe lianele drumurilor

de Capul Verde despărţite,
se iţesc crengile peste golf
măslini în stînga, la dreapta, prunii
şi hipioţi sub chiparoşi

fuge Mishorul după Koreiz
valul după un cotor de măr
aproape a prins-o, eclipsînd-o
platanul, pe sequoia

zăpada stă sub soare, sub ea, Crimeea
crevase în branţ, plajele-n fum
un bulevard cu ochelari, furtună în adidaşi
bizarerii în sud

*
sticle negre, lămîi albe
farfurii albastre, struguri aurii
şerveţele roşii, tavane cenuşii
grădina din fereastră în rama aurită

la loc de cinste cupa fotbalistului
un toc de piele de la camera foto
foiţa neştampilată a filatelistului
contele de Monte Cristo, un exemplar vechi

hrană pentru ţestoasă în vasul pentru cîine
pe nisip presărat zahărul tos
ficus la margine de drum, patos imposibil
în cabinetul obscur sînge pe pistol

*
trupul beznei

îmi venea să rîd, de parcă aruncam
cu nisip, chiulind la mare de la şcoală
era beznă acolo, un băiat desculţ
alerga, gol puşcă, pe plajă

aşa departe, că în rochie n-ajungeai înot
înghiţind aer în lumina lunii
el se mişca plîngînd, poate
era plin de ciudă sau sfială

nu pot să înot-în pantofii grei
a pornit înapoi, certîndu-se cu valul
m-a ajuns din urmă de-abia pe mal
şi m-a tras înainte pe muchia mării

prostit de iubire, poznaşul,
cu frica sentinţei de moarte parcă,
se ridica deasupra mea în genunchi
şi mă uda din stropitoare, ghiduşul

străduindu-se să-şi amintească, fruntea-şi încrunta,
sprîncenele-şi aduna, alcătuind fraze
simple, dintr-un set de vocabule adulte,
molimă lexicală cronică

în poziţia preferată – sus
aderînd ca melcul la marmură
pe burtă se mototolise-ntr-un boţ murdar
şorţul meu negru, ud leoarcă

stele luminau chiar deasupra feţei
barbarul se-apleca, fioros şi iubit
ochii ameninţători ai tatei ţinînd cureaua
şi chicotitul surorii mi-au trecut prin minte

rîvna cărnii, mişcîndu-se încet,
din trupul beznei mă hrănea înecîndu-mă

îmi venea să vărs laptele de mamă
marea era prinsă în furtună, tandru, cu putere

*

cartea se numeşte: Un băiat rus aleargă
cartea se numeşte: Ea îmi alerga în întîmpinare
cartea se numeşte: Tu poţi să alergi repede
cartea se numeşte: Run este cel care fuge
cartea se numeşte: El se năpusti înainte
cartea se numeşte: Ea plecă în fugă, cuprinsă de groază
cartea se numeşte: Bătălie – alergător – Rusia
cartea se numeşte: Din runnings-urile ruseşti
cartea se numeşte: Elon fuge pe drum
cartea se numeşte: Umblă Road, rătăceşte fast
cartea se numeşte: Roger Browdie a luat-o razna, e clar
cartea se numeşte: A sosit timpul, fugi
cartea se numeşte: Înoată mai repede, Swim Quickly
f ă a s t a d e d r a g u l m e u
cartea se numeşte: Fă asta de dragul mamei tale
fă asta numai pentru ca să o faci
denumeşte cartea: îmi este indiferent
mi-e tot una, poţi să numeşti cartea

*

Ei bine, nu pe mine, măcar pe dînsa.
Ei bine, nu pe mine, măcar ...
Ei bine, măcar nu pe mine!
Ei bine, măcar pe mine.
Ei bine, pe mine, măcar-voind.
Ei bine, pe mine!
Ei bine
Ei?

*

„SL, vrei să-ţi fac o bucurie? Ţi-am pus chiloţeii într-un cui.
În creion îţi desenez profilul. Am un dor nebun de tine.
Uite, stau, la pantofii tăi mă uit. Plîng de cruzimea ta şi răutatea.
Am găsit douăsprezece fotografii. Le-am prins în pioneze pe pereţi.
Doar de tine, SL, mi-este dor. Freamăt tot, împrejmuit de tine.
Mă ustură răutăţile tale, obrăzniciile. Prostiile filosofiei tale simpliste.

Mi te-ai agăţat de suflet, tu, cea crudă... Ce să fac? Deznădejdea e aproape!
O, arată-ţi zvelta siluetă de statuie. Să-ţi văd chipul cel asemeni lunii pale.
Alină-mi dogoarea cu gura-ţi gingaşă. Răcoreşte-mi jarul cu valul părului.
Îndură-te şi lasă-mă să mîngîi, să-ţi sărut obrazul şi grumazul, eu, nedemnul."
„Nu, ET, nu doar dumneata vrei să-mi mîngîie obrazul şi grumazul.
Doar să-i las, şi se-aruncă şi mi se-nfig şi în obraz şi în grumaz.
Mîine cu NB am întîlnire. Poimîine mă văd cu un schior de munte.
Luni plec la Azarova. Iar marţi e ziua de naştere a lui Nestor.
Pînă miercuri, ET, obosesc. Crezi că mi-e uşor să mulţumesc admiratori, atîţia?
Am să mă odihnesc, în pat voi lenevi. Păi, telefonează, şi vei dobîndi.
Ai doar telefon, şi foarte bine. Să-mi trimiţi scrisori prin poşta electronică.
Poate se va întîmpla odată. Am să îţi acord vreo douăzeci de minute.
Îmi vei mîngîia obrazul, grumazul în joacă. Am să îţi arăt şi spatele la despărţire.
Dar nu mult, că timpu-i limitat. Ei bine, număr pîn' la trei... Ajunge!
Te-ai uitat şi gata cu pupatul. Stop! Eu am plecat. La revedere."

(Prezentare şi traduceri de **Marina VRACIU**)

POEZIE SLOVACĂ

Daniel PASTIRČÁK

Daniel Pastirčák (născut în 29 ianuarie 1959, la Prešov, Slovacia). A urmat cursuri de ceramică la Şcoala medie de artă din Košice. Exmatriculat în urma organizării unei expoziţii de artă alternativă (1977), a avut mai multe ocupaţii până în anul 1979, când şi-a terminat studiile medii la Bratislava. Între anii 1983 – 1987 a frecventat cursurile de teologie evanghelică la Facultatea de teologie evanghelică din Bratislava. A profesat ca predicator al Bisericii fraţilor la Michalovce, iar din anul 1992 la Bratislava. A debutat editorial în 1993 cu volumul de povestiri *Râul lui Damian. Poveşti despre iubire şi veşnicie* (Damianova rieka. Rozprávky o láske a večnosti,1993), urmat de o saga-basm *Cintet sau Marea de la capătul lumii* (Čintet alebo More na konci sveta, 2000), apoi de o reinterpretare a unui vechi poem, *Cuvântul dinaintea cuvântului. Proglas pentru copii şi părinţii lor* (Slovo pred slovom. Proglas pre deti a ich rodičov, 2012). A tipărit culegerile de poezie *Tehilim* (1997), *Hristos la Bruxelles* (Kristus v Bruseli, 2005) şi *V* (2012). A mai publicat volume de predici, eseuri cu tematică religioasă, precum şi piese de teatru, cărţi pentru copii şi tineret. A fost distins cu mai multe premii pentru literatură.

Omul
Se aseamănă cel mai mult cu universul.

Ca pe o pânză de Joan Miró
unde semnele însingurate gravitează
cele masculine către cele feminine
pe cumpăna balanţei
între stelele şi cerculeţele
mecanismelor ceasornicelor.

Citesc din ochii lui
că stă despuiat în genunchi
în liniştea oglinzilor.
(Un ochi plânge,
altul zboară ca un balon
deasupra peisajului devastat, al lui Redon.)

Îi pun acea
întrebare

veche, uzată.
În clipa aceea se urnesc în el
Pietonii lui Giacometti.
Se târăsc nemişcaţi
Prin amurg, în beznă.

Însângeraţi şi îmbălaţi
asemenea amanţilor lui Bacon,
tăiaţi în patru de gratiile dormitorului de oţel.
În noaptea lui Chirico
străpunsă de lună
planează oasele lor albite
ca nişte banane decojite.

Tremură
ca o aripă a îngerului lui Chagall.
Gândul şi-l îndreaptă spre Dumnezeu – palme străpunse,
coasta străpunsă
ochii în Soare
sus...
Faţa e serioasă
Soarele adânc
în ochi...

Penaj
... a FI AICI
e poate doar o atingere...
Dacă a FI este AICI
iar AICI e TAINA
ce îmi învăluie identitatea.

Precum
într-o ţară străină,
când citeşti un poem
într-o limbă străină.
Câteva cuvinte se desprind
din rând.
Mult prea puţin
şi totuşi suficient
ca să stârnească interesul...

Taina însă rămâne neatinsă,
ascunsă în mine,
zboară deasupra mea
în penajul unui stârc invizibil.

Gura
Pentru unii
încheierea e ca o revărsare.
Rozariul cuvintelor se întâlneşte
în cruce.
Aici fiecare grăunte
dobândeşte un înţeles precis.
Alţii spun
că poemul trebuie să se termine spontan
asemenea unei convorbiri,
spontan ca viaţa unei lumânări.

Dar dacă poemul nu se termină?
Cunoaşterea de azi îşi ia zborul
din crisalida erorii de ieri.
Aripi noi pentru o nouă primăvară,
o nouă primăvară pentru o nouă toamnă:
O nouă speranţă, o nouă amăgire.
Un nou vârf, întrebări noi...
Iar când în cele din urmă
Lăsăm pradă distrugerii oraşul,
Pentru ca sufletele să umple Cerul,
finalul se întoarce
la începutul său
iar cuvintele se întorc la
gura
cu care am fost
nume după nume strigaţi
în tăcuta frază a timpului.

Pietrificate
1
Calea a întâlnit amurgul.
Roata s-a împotmolit

în coşul pieptului unui cal...

2
Până când răsună zgomotul pe traverse,
călătorii
rămân înstrăinaţi.
Lungile lacrimi de ploaie pe geamuri
rup din distanţă
porţiuni mici de ceaţă cenuşie.
Deschid în faţa ochilor
fisuri strălucitoare.
În spatele lor curge o altă, inaccesibilă lume...

3
... iar când soarele îşi pierde tot sângele,
pun deoparte pe piatra de altar a nopţii
pumnalul palid al lunii...

4
Bărbatul în salopetă
împinge o cotigă cu frunziş
mort.
Mătură din băltoace
păsări galbene, înecate.
Căzuseră aici din vârful copacului...

5
... izvorul a secat,
adâncitura în nisip e goală,
cămilelor moarte le cresc cactuşi
din limbă...

6
Aşa stă aici,
faţa pe gratii:
un bătrân fără vârstă în mijlocul secolului în curs...

7
Fragmente de cer se veştejesc
pe pereţii capelei,

care de o jumătate de secol serveşte
ca magazie de nutreţ pentru vite...

8
Constructorii oraşelor noastre
nu stau atârnaţi
în camera de oaspeţi
printre tablouri.
În oasele lor pietrificate
morţii
păşesc prin pivniţe pe dedesubtul duşumelei.
Iar noi nici vii, nici morţi
în fruntea alaiului
ne străduim să justificăm
acea ordine specială:
Lumina reflectată pe rotunjimea unor balonaşe…

9
Aşadar el zace aici,
fluxul îi pătrunde în nări,
mâinile întinse către cer...
Îngeri, sărutaţi-l
– trup fără aripi,
încins de veşnicie...

10
Gura va rămâne în cele din urmă lipsită de apărare
goală pe dinăuntru ?
Pe dinţii zâmbitori
doar cenuşă de porumbei morţi?
Şi gestul mimului nedus până la capăt...

In Pace 2
1
Moartea e amurg.
Sângele ca un soare îmbătrânit
se stinge în ruinele corpului:
„Felicitări, Doamne, iată,

ultima dumitale recepţie.“
Se înclină deja,
deja se fotografiază din toate părţile
imagine finală
– gestul figurinei.
Deja croncăne – ciorile,
amestec de plâns şi jeg.

2
Moartea e noaptea la jumătate de drum:
Paşii, şchiopi în vechea lor vină,
foşnesc mereu
în acelaşi loc,
în codru des, pe cărarea
pe care n-ai trecut niciodată.
Cu gura flămândă din ce în ce mai aproape de lutul însetat.

3
Moartea e noaptea la jumătate de drum spre dimineaţă,
cântec în pasărea adormită:
„*Binecuvântaţi cei care mor*
în Domnul, de-acum...“
Încet, se schimbă, se desprind
pe jumătate cereşti şi pe jumătate pământeşti,
parcă niciodată nu au plecat,
parcă niciodată nu ar fi fost aici.

Versiunea în limba română de **DAGMAR MÁRIA ANOCA, LUCIAN ALEXIU**

POEZIE ALBANEZĂ CONTEMPORANĂ

Ismail KADARE

Ismail Kadare s-a născut la Gjirokastra, în Albania, în 1936. A absolvit filologia la Tirana şi şi-a continuat studiile la Institutul de Literatură Maxim Gorki din Moscova. A debutat la optsprezece ani cu un volum de poezie, *Inspiraţii juvenile*, căruia îi urmează în 1957 un al doilea, *Visări*. Trecerea la proză o face în 1963 cu romanul *Generalul armatei moarte*, care-i aduce notorietatea internaţională. În anii următori publică romane şi numeroase volume de povestiri, dobândind o reputaţie greu de egalat în lumea literară: Castelul (1970), *Cronică în piatră* (1971; *O capitală în noiembrie* (1974), *Amurgul zeilor stepei* (1976; *Iarna marii însingurări* (1977), *Aprilie spulberat* (1978), *Podul cu trei arce* (1978), *Firida Ruşinii* (1978), *Palatul Viselor* (1981, *Concert la sfârşitul toamnei* (1988). În 1990 Kadare primeşte azil politic în Franţa şi până în 2001 locuieşte la Paris, perioadă în care îi apar romanele: *Piramida* (1991), *Umbra* (1994), *Spiritus* (1996), *Florile îngheţate din martie* (2000). În 2001 Kadare se întoarce în Albania. Continuă să scrie romane care se bucură de succes: *Fiica lui Agamemnon* (2003), *Succesorul* (2003), *Vremea nebuniei* (2005), *Accidentul* (2008), *Cina blestemată* (2009), *Păpuşa* (2015). Ismail Kadare este şi autorul unor eseuri, scrieri de memorialistică, precum şi al cărţii-document *Moartea care ne-a unit* (1998), despre evenimentele tragice din fosta Iugoslavie. Este recompensat cu numeroase premii şi distincţii literare, printre care Prix Mondial Cino Del Duca (1992), primul Man Booker International Prize (2005) şi Jerusalem Prize (2015). Pe 1 ianuarie 2016, statul francez i-a conferit Legiunea de Onoare, în grad de Comandor. Opera sa, nominalizată frecvent la Premiul Nobel, este tradusă în peste patruzeci de ţări. Recent, Ismail Kadare, a câştigat premiul „Pak Kyongni" pentru 2019. Ceremonia în care scriitorul albanez a primit premiul a avut loc sâmbătă, 26 octombrie 2019, la Centrul Cultural Toji din Coreea de Sud. Tot în luna octombrie, pe data de 16, Kadare a devenit cel de-al 26-lea laureat al „Neustadt International Prize for Literature", la care lumea literelor de peste ocean se referă adesea considerîndu-l „Nobelul American".

ALPILOR
Titani virgini!
Nu vă clatină furtunile,
Fulgerele, trăsnetele,
Vânturile uscate.

Dar un braţ micuţ,
Ochi albaştri, frunte albastră,
Răsturnaţi vă leagănă
La sânul lui curat.

CER DE IARNĂ
Cer de iarnă
Năvală de amintiri.
Am aprins o ţigară; m-am apropiat de geam.
Parcă nu sunt fulgi de nea ce cad din cer,
Ci mii de scrisori pe care niciodată nu le-am primit

Scrisori de departe,
Scrise de mâini depărtate,
Mai departe chiar decât norii.

PORTRETUL LUI SKANDERBEG
Ca ziua-n plinătatea ei acoperea
Cu nori şi vânt locul întreg.
Un nume, Gherghi, ca soarele avea,
Altul ca luna, Skanderbeg.

Două coarne de capră avea pe coif
Emblemă veche şi ciudată
De parcă prevedea că-n coarne
Doi împărăţi va lua dintr-o dată.

Douăzeci şi patru de bătălii a purtat
De tot atâtea ori răpuse moartea.
Ce începea în timpul zilei Gherghi,
Termina Skanderbeg noaptea.

După moarte oasele i le-împărţi
În mii de morminte omenirea.
Orice în viaţă avu cu destul
Doar una singură Albania-i fu

ÎNTOARCEREA ALBANEZILOR DIN RĂZBOI
Sosesc, vino să-i vezi!
Dar parcă-s răriţi.
Ciucurii opincilor
Acum sunt pârjoliţi

Unde-i Cute Lungu,
Alamani, bade?

A rămas pe undeva
În rima unei balade

Dar Marku, Dule Şcoza?
Întârzie mai mult…
Rapsozii merg încet
Fiindcă orbi sunt.

Ce făcurăţi pe-acolo
Ce faimă, ce pierzanie?
De faimă uitarăm
Am făcut Albanie.

Se întorc. Vino să-i vezi!
Răriţi de gloanţe acum.
Ciucurii opincilor
S-au făcut scrum,

DOR
Nişte picături pe geam au căzut
şi de tine mi-a fost dor iar
viaţa în acelaşi oraş am petrecut,
dar ne vedem atât de rar.

Şi mi-a părut chiar cam ciudat
această toamnă cum a avut loc
fără sitari cerul înnorat
şi ploile fără curcubeu la mijloc.

Zicala veche a lui Heracles
Mi-a revenit neaşteptat:
cei treziţi stau împreună.
iar cei adormiţi sunt separaţi.

În care vis oare am căzut
şi nu putem să ne trezim?
A plouat din nou pe geam
Şi, amândoi dor, dor simţim.

ZBORUL GÂŞTELOR SĂLBATICE ÎN FORMĂ DE V
Au creat singura literă
Cunoscută de ele:
V-ul superb
Şi-şi luară zborul.

Ceva ele lasă în urmă
Ceva duc înspre nori.
Vă mulţumesc gâştelor,
Pentru ce aţi făcut pentru noi

Cu o singură literă
Pe cerul infinit
Cât un raft de cărţi
Dorul ni l-aţi trezit

CĂPRIORUL
Un căprior înalt, cu corne până la stele,
Fugărit de câini alergi, alergi, alergi.
De câte ori îţi clatini capul, desprinzi din cer
Fulgi de zăpadă şi picături de cristal.

Ca plugul coarnele tale ară
Înaltul cerului, dar, în ele, pradă rămân
Fire vâscoase de stele şi aluat de comete,
Fiori de-aurora boreală şi horoscoape

Dar câini nu vor să ştie, ei latră,
Se străduiesc să te doboare, dar tu tot alergi
Sub stele, nepăsător.
Mai mult decât câinii
Indiferenţa cerurilor te doare

Prezentare şi versiunea română: **Luan Topciu**

Lasgush PORADECI

Lasgush Poradeci (Llazar Gusho) (1899-1988). S-a născut în anul 1899 la Pogradec. A urmat gimnaziul la Monastir şi Atena, iar studiile superioare le-a început în România şi le-a terminat în Austria, unde şi-a luat diploma în ştiinţe filologice. A început să publice poezii lirice la începutul anilor 1920 pe care le-a adunat apoi în volumele *Vallja e yjeve/ Dansul stelelor,* 1933 şi *Ylli i zemrës/ Steaua inimii*, 1937. Lasgush Poradeci este primul poet care a introdus spiritul modern în poezia albaneză. Este cunoscut mai ales ca poet al dragostei şi al peisajului pe care le-a cântat cu un lirism profund şi sincer, cu gust şi sentimente subtile în culori vii. El a ridicat la perfecţiune experienţa liricii populare. De o inestimabilă valoare poetică sunt şi poemele meditativo-filozofice. Versul lui se distinge prin limba frumoasă, curată şi bogată, prin muzicalitate şi variaţiuni prosodice. În anumite momente a fost tentat de estetica simbolismului. A tradus în albaneză operele lui Heine, Maiakovski, Puşkin, Goethe, Eminescu etc.

STAU LA MASA MEA

Stau, de masă sprijinit,
Când mai des şi când mai rar,
Vine dorul şi mi-aprinde
Foc în inimă şi-n minte.

Uneori tot aşteptând
Sprijin tâmplele în mâini
Stau cu capul aplecat
Cu privirile-n pământ.

Scăpărare luminoasă,
Din înalt coboară-o stea
Precum flacăra şi umbra
Loc îşi face-n fiinţa mea

Suflet obosit, eu simt
Cum ea lunecă de lin
Cum cuvântul şovăielnic
Îmi alungă câte-un chin

Scot atunci adânc suspin
Mă aplec şi prind a scrie
Şi se duc la fel ca clipa
Ba o lună, ba o zi

Vrerea minţile îmi umple,
Sângele mi-l simt cântând,
Atunci văd minuni cu ochii
Ce-s născute de cuvânt

AŢIPEŞTE LACUL
Pădurea-n preajmă e-ntomnată
Şi lacu-n valea-nmiresmată –
Oglindă fără de hotar –
A aţipit ca un hoinar;

Străfundul tot s-a înflăcărat
Cu foc şi aur fermecat,
Se mistuie aprins deodată
Vrăjit de taina lui uitată,
Pe când luceafărul slăvit
Iar piere-n somnu-i liniştit.

Acum se stinge pe sub munte
Oraşul înserat pe o punte,
Şi stelele se aprind molcum
Pe cer spuzit, fără de fum.

În clipe mari de-nfrigurare,
Mi-s ochii numai încântare,
Slăvire Domnului să-nchin
Cu atât dor din har divin.

CÂNTEC DIN BĂTRÂNI
Tu, cântec din bătrâni! Tu, vers al ţării mele!
Tu, cuvânt care mă tulbură şi mă doare!
Acum, de departe, doresc să-mi vii
Auzi sau nu auzi, tu, cântec bătrânesc?
……
…În umbra colibei din munte,
Începi să cânţi încet… fredonezi…
un cântec de durere, cu glas plângător…
cânţi cu foc mocnit, tărăgănat…
Apoi, cu cât mai lin porneşti, cu atât mai tare continui
Dar cânţi şi murmurat, cu voce tremurândă

Geamătul inimii tale slăbeşte când iei note înalte…
Căci din înălţimea la care-ai fluturat
Cu iureş şi vuiet te frângi ca pârâul…
Şi cobori curgând din culmea cerească
ca grindina sfărâmată… ca lacrima caldă…

Apoi, glasul ţi se stinge… te zbaţi… şi mori:
Zbuciumul tău te-a răpus, în două te-a frânt:
Fără milă, în adânc te-a doborât durerea
Dorinţa fericită a cântecului plină de farmec
……
Tu, cântec din bătrâni, tu, vers al ţării mele,
Tu cântec care mă turburi şi mă faci să sufăr!
Tu, dor! Suspin. Vaiet. Lacrimă neagră.
Tu, suflet ars ce plângi în ochii mei:
Cum se ridică din mare un val prea dorit,
Din adâncul inimii te înalţi suferind;
Dar iarăşi ca şi valul care recade în mare
Tu cazi în al inimii tale abis.

SFÂRŞIT DE TOAMNĂ

Cel din urmă stârc se duse, ca o pasăre măiastră,
Suflet trist de atâta visuri şi îndemnuri ne-mplinite
Şi-a zburat cu noaptea-n aripi peste aşezarea noastră,
Sus, mai sus, mereu spre munţi cei cu frunţi înzăpezite.

S-a desprins cu greu, sărmanul, de aleanuri sfişiat
Şi cu ciocul lui puternic a bătut la poarta mare
Să afle iarăşi lumea că el cuibul că şi-a lăsat,
Ca şi gazda ce-i fusese sprijin fără încetare.

Nu părea acum că este pasăre-aleasă-a sorţii
Celor care pe ogare răscolesc pământu-întruna,
An de an pe aceleaşi haturi, ca pe vremuri, totdeauna
Brazda-adânc s-o răscolească, până în clipita morţii

Nu se mai aude, aievea, cârtiţa cea speriată,
Iar năpârca otrăvită stă trăsnită-n muşuroi.
S-a uscat degrabă totul, într-o noapte blestemată,

Să-şi aducă omu-aminte iar de asprele nevoi.

În pădure suflă vântul, crivăţ mare o să vină
Pârjolind, într-o clipită tot ce stă în calea lui,
Frângând ramuri şi mlădiţe prea firave, fără vină,
Năruind cu mare grabă ce-a fost vraja dorului.

Şi cât farmec avea stârcul, nalt, cu statul în lumină,
Când păşea cu tact, agale, ca-un mire spre-altar,
Însoţit pe o potrivă de aleasa lui regină –
Capul sus-deschisă-i calea, iar mireasă-i numai de har…

Prezentare şi traduceri: **Luan Topciu**

POEZIE ARABĂ FRANCOFONĂ

Siham Bouhlal

Născută în 1966, la Casablanca (Maroc), într-o familie originară din Fès, Siham Bouhlal, s-a mutat în Franţa din 1985. Medievistă, poeta e titulara unui doctorat în literatură la Sorbona (Paris IV). S-a conscrat traducerii de texte medievale ale civilizaţiei arabe, dar şi de poezie arabe, clasice şi moderne, traducând în franceză volumul *Le récif de l'effroi de Yassin Adnan* (Marsam, 2005). Este o remarcabilă poetă, autoare a volumelor: *Poeme albastre* (Tarabuste, 2005), *Mormântul de spini* (Al Manar, 2007), *Corpuri lumină* (Al Manar, 2008).

Tu arzi poemele mele
Tu arzi poemele mele
În ce limbă sunt scrise?

Limba dragostei nu are nici un nume.

Cine arde pe celălalt
Focul tău sau poemul meu?

Iubirea mea vom fi oare într-o zi
Iubirea mea
Vom fi oare
Într-o zi
Pe nisipul fin şi alb
Alungiţi
Privind stelele
Fericirea noastră
Valurile gonind
Către sirenele geloase
Ca să povestească murmurul nostru?
Şi şoaptele noastre-n nisip
Când apusul
Va veni să ne surprindă
Se vor înlănţui oare
Într-o rugăciune
De dragoste?

Stofa grea a tăcerii
Stofa grea
A tăcerii

Ne unește
Și ne separă
Pulberea albă
A stelelor
Ne acoperă trupurile
Respirând aceeași briză
A vocilor vaporoase
A vidului
Sărutul zboară
Ca să se piardă la orizont
Lăsând
Pe buzele noastre
Un parfum de crin.

Poeme albastre
Nu suport ca o
Mână
Să-mi atingă
Ființa
Mi-e pietrificată de lut
Cine te-a făcut

De ce îți împrăștii sufletul?
Și sufletul meu
Cine-l urmează
Grabnic neobosit
Să-i culeagă bucățile sale
De-acolo de unde le-ai abandonat
El nu te pierde niciodată din vedere
Tremură pentru tine
Pune fiecare fragment
A oglinzii tale la loc
Când se sparge
Chipul meu s-a descompus
Și nu mai seamănă cu nimic
Trăsăturile lui s-au șters
În oglinda ta spartă

Cine e Madjnoun?
Doar lui

Expresia Iubirii
I-a fost dată ?
Şi-n inima mea
Mii de Madjnoun
Mii de Laylâ
Gem
Mii şi mii
De porumbiţe
Uguiesc

Tu îmi arzi poemele
În ce limbă sunt ele?
Limba iubirii nu are niciodată nume
Cine îl aprinde pe celălalt
Focul tău sau poemul meu?

Nu am durat decât trei zile
Este aceasta ospitalitate?
Ce amintire mi-ai păstrat?
Nu ai păstrat nimic
În ce puţ
Mi-ai îngropat amintirea?

Gura este uscată şi mi-e sete
Căutând perle de rouă
Trupul meu însingurat
Caută în deşertul ostil
Acest trup de nisip
Din miraj în miraj
Speranţa încăpăţânată
Merge neobosită

Cuvinte de dragoste
Se sparg în gura mea
Şi asemenea strălucirii sticlei
Se întorc izbindu-mi-se
În piept

Amintirea mea de foc
Priveşte

Memoria ta îngheţată
Tu care niciodată
N-ai întâlnit
Dragostea
Priveşte-mi chipul
Atunci când iubitul
Mă atinge
Priveşte-mi ochii
Împrăştiind
Un nectar ceresc
Când iubitul meu
Mă-mbrăţişează
Iată iată
Rădăcinile mele
Se nasc
Din mâinile sale

În româneşte de **Ion CRISTOFOR**

HAIKU DIN GRECIA

Haris MELITAS

Haris Melitas s-a născut Atena. Este arhitect şi profesor la "Higher Pedagogical and Technological School of Education". A publicat 13 cărţi de poezii, un volum de proză scurtă, precum şi o versiune prescurtată a Istoriei Artei şi Tehnologiei. A primit diverse premii pentru poezia, pentru proza sa scurtă şi de mai multe ori pentru haiku. Este membru al Cercului Poeţilor din Grecia. Publicăm câteva exemple din poemele sale, parte menite a fi într-un viitor volum de haiku/ poeme stil haiku.

Cod de supravieţuire
Am murit
dar încă mă bărbieresc
meticulos

Paradis pierdut
Doar şarpele
a rămas să ne reamintească
de Paradis

Istoria
Fabrica
care face frontierele
din oase.

Emigrant
Ţin un creion
refugiu în poezie
singura mea ţară.

Ultima dorinţă
Înainte de a trage
leagă-mi ochii.
vreau să văd,

Savoir vivre
Suflete al meu, m-ai părăsit
În momentul morţii,
Frumoase maniere!

Evadatul
Sunt eroarea
pe care n-o vor găsi niciodată
în manuscrisele lor

Versiunea română şi prezentare: **Marius CHELARU**

POEZIE INDIANĂ

Dileep JHAVERI

S-a născut în 1943. Este medic generalist practicant, poet, dramaturg şi traducător. Scrie în gujarati şi engleză. Este unul dintre cei mai dinamici şi distinşi poeţi din India. Asemeni poetului ceh Miroslav Holub, Dileep îmbină obiectivitatea omului de ştiinţă cu neobositul lirism. Poezia este pentru el un teatru de idei, de sentimente şi de chestiuni teoretice. A publicat două antologii de versuri în gujarati şi o piesă de teatru, Vyaasochchhvas, care a fost tradusă în engleză, A Breath of Vyas/ Suflarea lui Vyas/ de Kamal Sanyal. A tradus în irlandeză Rogha Danta de Gabriel Rosenstock Multe dintre poemele acestui poet au fost antologate şi traduse în câteva limbi: engleză, hindi, marathi, malayalam, bengali, coreeană, chineză şi japoneză. Dileep a tradus şi a editat un volum de versuri contemporane, în gujarati, în engleză, Breath Becoming a Word, şi ulterior, a fost tradus în irlandeză de Gabriel Rosenstock. Recent Feral Press i-a publicat în SUA volumul *Once This Mist Clears/ La ridicarea ceţii*. Poezia lui Dileep este primită cu interes de cititori şi critici. A primit numeroase premii [Critic Award (1989), Jayant Pathak Award for Poetry (1989), the Gujarati Sahitya Parishad Award (1990), as a lifetime achievement award from the state government of Maharashtra and the prestigious Karunanidhi Award from Tamilnadu. Inside India]; a fost invitat la seri de poezie (the Central and State Sahitya Akademis), festivaluri, universităţi şi grupuri literare (Hyderabad Literary Festival ş.a.), dar şi la dezbateri în străinătate, pe tema poeziei (the Asian Poets' Conference în Korea, în 1986, Taiwan, în 1995, Japan, Singapore, Malaysia şi Indonesia). De curînd, a onorat o nouă invitaţie în State, în calitate de poet (Georgetown University and South Asian Language Association for the organization's 2009 convention). În prezent, Dileep conduce revistele „Museindia.com" şi „The Kobita Review".

ATEMPORALITATE

La drept vorbind,
simt în momentul de faţă că Domnul nu are timp deloc.
În acest tot inert şi conştient, în aceste colosale grămezi nesfârşite, acul Timpului, păstrat cu băgare de seamă, s-a rătăcit.
Şi a venit timpul, oare al cui timp, să fie amintit, cercetat de Domnul?
Respiră adânc un timp,lasă inima să bată în voie, ia masa, bea, şi de mai poţi distrează-te în aşternuturile casei, şi, de nu-i posibil, te du atunci la culcare şi trezeşte-te la cântatul cocoşului.
El poate deodată să facă muntele să tremure şi frunza abia zărindu-se să mişte. Când i se va trezi interesul? Lasă astfel de iscodire ce tot revine.
Timpul locuia în umbre, în picurarea apei, în pendule, în mişcarea cheilor, în arcuri, butoane, Soare-Lună, chiar în valurile fluxului. Identitatea lui se afla în nenumăratele particulele de nisip, depăşind stelele spuzind cerul.
Aproape în fiecare atom strălucitor, ferecat într-un fir de nisip.

Vrednic, atotştiutor, Domnul, conştient de tot ce se petrece, este oriunde, şi doar pocnind din degete, chiar înainte de orice, reuşeşte să umble la timp. Timpul infantil nu-şi dă seama că atunci când e liber, Domnul, pe îndelete, poate să facă înconjurul unei galaxii, să micşoreze o cometă fără formă, bălţată, şi să stea deoparte ca să vadă EL bine înainte de a se întoarce mulţumit. Mai târziu, accesul într-un atom va face posibilă observarea atentă a neutronului , mişcarea circulară, gen prinde-mă, a electronului şi protonului, ţopăiala fotonului, prinderea gravitonului şi mişcarea de colo colo a particulelor asemenea copiilor prinşi în joc.
Dar, ah! nu este timp, însă în căutarea acestuia, Domnul uită că atomii şi moleculele fac totul fără oprire doar pentru a-i face pe plac. Are loc arderea-de-tot. Răsună clopotele. Se deschid Cărţile Sfinte. Se aud cântece devotaţionale. Lămpi, lumânări, lemn, toate sunt aprinse. Mireasma se amestecă cu fumul. Se pregătesc bunătăţi sacre. Se sfinţesc oi-miei-viţei-boi-cămile-nuci de cocos. Sub steagurile lor mulţimile urlă. Urmărindu-se calm chiar şi asemenea proteste violente, volume după volume se scriu despre apariţia Domnului, strălucire, miracole, mesaje, canoane, legi, decrete, sentinţe în cele mai mici detalii.
Dar are Domnul timp liber? Acul timpului!
Dacă ai puţin timp atunci aşează un scaun confortabil în curtea din faţă. Întinde un covor mai mare deşi păsările ciripesc şi razele de soare se lungesc, şi s-a cam răcit şi e şi puţină umezeală, şi apa curge peste făina de grîu şi sarea abia aşteaptă să se împrăştie, şi aşezaţi pe vine, după ce îşi scutură rochiţele şi pantalonaşii scurţi, copiii numără scoicile şi bilele de sticlă. Apoi, de comun acord, ei cer să audă o nouă poveste astăzi: nu despre eroi, Romeo-Julieta, Regele şi Regina, năluci, cocori şi ciori, o poveste despre DOMNUL CEL ADEVĂRAT.
În acel moment ai munţi şi munţi de Timp.

(din ciclul de poeme *TALES OF GOD*)
Traducere de **Olimpia IACOB**

POEZIE VIETNAMEZĂ CONTEMPORANĂ

Lam QUANG MY

L-am întâlnit pe Lam Quang My (Nguen Dinh Dung) la Poznan. Locuieşte şi munceşte de ani în Polonia, în Varşovia. A păstrat legătura cu ţara, cu limba sa natală, străduindu-se să se apropie şi de cultura, de limba şi literatura poloneză şi prin ceea ce scrie. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Vietnam, dar şi al Asociaţiei Scriitorilor Polonezi.

Lam Quang My este doctor în fizică, membru al Academiei de Ştiinţe a Poloniei. Pentru creaţiile sale literare a primit mai multe premii în această ţară. A publicat mai multe volume de versuri, parte bilingve, în vietnameză şi poloneză, parte şi în engleză. A publicat în Polonia şi o *Antologie de poezie vietnameză din secolul al XI-lea pînă în secolul al XIX-lea* ş.a.

Poemele de mai jos, traduse în urma unei discuţii cu autorul pe marginea textelor, sunt din cartea: Lam Quang My, Przemija Życie…/ *Time passes on*, translated by Anita Fincham, Andrew Fincham and Thieu Khanh, Bydgoszcz, Poznan, Polonia, 2013, 150 p.

A patra dimensiune

Spaţiul meu are trei dimensiuni
Prea strâmte
Apoi am aflat-o pe a patra
Dragostea fără sfîrşit

Eu şi poemul meu

Uneori poemul meu e ca o briză de lumină
Aidoma coadelor subţiri ale vîntului după o furtună bruscă
Care a transformat peisajul în ruine
Uneori poemul meu e un bărbat tînăr

Timpul

Dimineaţa grăbeşte dimineaţa
Zilele scurte iubesc doar lungimea
Primăvara vara toamna iarna trec
Evaporîndu-se ca apa din curentul subţire al timpului
Curgerea ei rapidă erodează tot afară de iubire

Peronul gol

Eu sunt un peron gol
Tu un tren
Când tu soseşti – eu strălucesc în lumina ta
Trenul a plecat – peronul se cufundă în pustietate

Simplitate

Nu mă compara cu florile
Sunt atît de multe feluri
Atât de multe culori înflorite
Eu îmi doresc doar să fiu culoarea pământului
Din pământ – ele cresc toate

Fără scop

Seara coboară în valuri
Valurile cad pe ţărm

Sufletul meu coboară în patul mării
Marea, la orizont

Ceva coboară în inima mea
Ca tristeţea, dorul, durerea

Iubirea coboară în spaţiu
Ce coboară în iubire?

Trece viaţa...

Am obosit oprind aripile verii
Tu înceata rostogolire în jos a toamnei
Nici o barcă nu ancorează în marea ochilor
Umbra norilor poartă melancolia
Te aşteaptă ceva
Dincolo de orizontul depărtat...

Iarna şade peste baricada de durată
Pietrele dor sub roţile circulare
Briza naşte imagini ale piscului muntelui şi locului de dincolo de timp
Departarea calmează sufletul nostalgic
Cineva aşteaptă pe orcine
Viaţa trece…

În Żlazowa Wola

Ascult preludiul lui Chopin
Picătură cu picătură
Pînă ce ele umplu spaţiul după amiezii mele
Cu muzică?
Lacrimi?
Bucurie sau durere?

Fără titlu

O floare în zăpadă
Îmi face viaţa verde
Nu e nevoie ca soarele dimineţii
Să facă picăturile de rouă să strălucească

Prezentare şi versiunea română: **Marius Chelaru**

POEZIE ARABĂ

Omar KHAYYAM

25.
De-mi preamăriţi aleasa bucurie
La care numai cei aleşi ajung,
Vă voi răspunde: vin bun să-mi daţi mie,
Nu promisiuni! O, apele tot curg...

26
Doamne, pe drumul vieţii ai pus capcane mii
Şi-ai poruncit : - Vai celor ce nu le-or ocoli !
Nimic nu se întâmplă fără de voia Ta,
Eu nu-mi vedeam păcatul, Tu mi-l ştiai deja...

27
Savanţii nu-ţi pot da a vieţii cheie
Cum pot s-o facă ochii de femeie.
Bea vin şi-ascultă vraja cântului,
Ca mâine vei fi dat pământului.

28
O ceaşcă răsturnată pare bolta cerească
Sub care înţelepţii ajung să rătăcească.
Eu am pe draga mea şi dorul,
Paharul şi ulciorul.

29
Prin lumea-n care treci, nu-ţi fă prieteni mii ;
Iubirea să nu-ţi fie stăpân, să-ţi fie cânt;
Când ţi se-ntide-o mână, s-o strângi nu te grăbi,
Aceeaşi mână, poate, te va lovi curând.

30
N-ai teamă de ce-o fi să fie mâine,
Ce trebuie să vină, vine.
Lasă-te-n voia-nscrisului destin !
Amin !

31
Privește râul – curgere-lumină,
Spune-ți că ești în Paradis.
Ce mai aștepți ? Du-te s-o cauți
Pe fata cu priviri de vis !

32
Siguranță, îndoială, minciună, adevăr –
Cuvinte goale, baloane albastre
Dar aceste baloane au consistența-ntreagă
A existenței noastre.

33
Mă uit la călărețul care se pierde-n zare:
Unde va fi când noaptea s-o lăsa?
O, de-aș putea să știu măcar atât:
Eu unde voi fi mâine – sub soare, sub pământ ?

34
Grădina mea de roze mi-e regat,
Fluturii-mi sunt curteni, graurii – cânt;
Când roze nu-s, imperiu mi-e cerul înstelat
Iar părul tău, iubito, crâng legănat de vânt.

35
Briza de primăvară mângâie trandafirii
Și chipul dragei mele pe-nserat.
De toate câte-au fost am și uitat.
O, vinul tare din potirul firii !

36
Încet, cu vocea murmurată
Lutul i-a spus olarului: – Cândva
Am fost și eu ca tine, nu uita,
Frământă-mă... O, mi-amintesc, odată...

37
Ce-a mai rămas din Balk[1]*, din Babilon ?
Prea mândrele cetăţi au dispărut.
Contemplă-le în gândul tău durut.
Bând vin sub lună, gându-i mai uşor...

38
De mâine-ncepe Ramadanul,
Oraşul în tăcere se va înveşmânta,
Vinul va sta-n ulcioare bine-nchis
Şi fetele la umbra unui vis...

39.
Bea vin şi taci! Atâta fericire
Mahmud nu va avea nicicând.
Ascultă-i pe îndrăgostiţi cântând:
În psalmii lor e chiar dumnezeire.

40
Ce-mi tot vorbiţi de cele patru elemente,
De cele simţuri cinci - gărzi vigilente ?
Ce-mi pasă mie? Daţi-mi vin şi cânt
Să uit că-s trecător pe-acest pământ.

41
Bătrână lume, calul alb al zilei şi, negru calul nopţii,
Aleargă peste vreme nencetat...
Tu eşti castelul tainic în care au visat
Regi şi oameni de rând, glorie, fericire,
Spre a afla în clipa de trezire nimicul sorţii.

42
Nu, slujitori, n-aprindeţi lămpile ! Oaspeţii mei
Sfârşiţi de oboseală, abia au adormit.
Sunt palizi, reci, absenţi ca nişte zei.
O, să n-aprindeţi, zeii se-ntorc în infinit!

---

[1] Balk, veche capitală a imperiului Batna, ale cărei ruine se mai află încă în Turkestan, la sud de fluviul Amu Daria// ancienne capitale de l'empire de Batna dont les ruines existent encore en Turkestan, au sud du fleuve Amou Daria.

43
Drumul pe care mergi, biet călător, e plin
De piedici și capcane iar sabia-destin
Deasupra ta se-aține pregătită.
Să n-o atingi, ia seama, lama-i e otrăvită!

44
Aș fi vrut să văd cerul, infernul cel temut ;
Le credeam mai departe de zările senine
Dar o voce de taină, fără chip, mi-a vestit:
– Și cerul și infernul sunt în tine.

45
Nufărul alb, ce tremură pe apă,
Din mâlul negru care-a fost cândva
O preafrumoasă fată, se adapă.
Să treci ușor pe val cu umbra ta.

46
La ce gândești, amice, la strămbuni ?
Sunt praf în praful timpului.
La meritele lor ? Mă faci să râd...
Să bem ascultând împreună pacea pământului.

47
Umbra copacului în larg de zare
Pare a fi o oază de răcoare.
Ia seama, călătorule, pășește-ncet,
Ai de trecut o mare de deșert...

Traduceri de **Paula ROMANESCU**

POEZIE ŞI ÎNVIERE

Diana Dobrița BÎLEA

André Gide: „Fără jertfă nu există înviere”

Creştinismul este o religie a Învierii. Fără miracolul învierii lui Iisus Hristos – care „a înviat a treia zi după Scripturi”, s-a arătat ucenicilor Săi în carne şi oase şi s-a lăsat pipăit („Pipăiţi-mă şi vedeţi, spune Domnul ucenicilor Săi, care credeau că văd duh, că Eu sunt şi nu m-am schimbat, că duhul n-are carne şi oase, după cum vedeţi că am Eu” - *Luca* 24, 39) pentru a nu exista nici o urmă de îndoială asupra acestui fapt –, fără credinţa într-o trezire din moartea ce nu poate fi nicicum evitată, creştinismul s-ar fi pierdut probabil în negura istoriei.

Sfîntul Cuvios Ioan Damaschin explică: „Este clar că învierea Domnului a fost unirea trupului, devenit nestricăcios, şi a sufletului – căci trupul şi sufletul au fost despărţite în moartea Domnului – căci a zis: *Dărîmaţi templul acesta şi în trei zile îl voi zidi*”.

Sfîntul Apostol Pavel, în *Epistola întîi către corinteni*, susţine acest fundament doctrinar astfel: „Iar dacă se propovăduieşte că Hristos a înviat din morţi, cum zic unii dintre voi că nu este înviere a morţilor? Dacă nu este înviere a morţilor, nici Hristos n-a înviat. Şi dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este şi credinţa voastră. Ne aflăm încă şi martori mincinoşi ai lui Dumnezeu, pentru că am mărturisit împotriva lui Dumnezeu că a înviat pe Hristos, pe Care nu L-a înviat, dacă deci morţii nu înviază. Căci dacă morţii nu înviază, nici Hristos n-a înviat. Iar dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credinţa voastră, sunteţi încă în păcatele voastre. Şi atunci şi cei ce au adormit în Hristos au pierit. Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, suntem mai de plîns decît toţi oamenii. Dar acum Hristos a înviat din morţi, fiind începătură (a învierii) celor adormiţi. Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om şi învierea morţilor. Căci, precum în Adam toţi mor, aşa şi în Hristos toţi vor învia.” (*I Corinteni*, 15, 12-22) Venind în întîmpinarea acestei mari speranţe a omului creştin, părintele Dumitru Stăniloae afirma: „Numai perspectiva învierii ne dă puterea să ducem adevărata luptă cerută de ea: lupta împotriva pasiunilor, lupta pentru sensibilizare, pentru transparenţă, pentru comuniune, pentru asemănarea cu Hristos, puterea Celui care a înviat susţinîndu-ne pe această cale”[1]. Extrem de religiosul pictor englez Sir Stanley Spencer, creatorul mai multor scene din Biblie, a realizat două tablouri pe tema învierii: *The*

Resurrection – Tidying (anul 1945) şi *The Resurrection – Waking Up* (1945). Învierea este văzută ca o trezire obişnuită, căci oamenii se întind, cască şi nimeni nu pare să se minuneze de ceea ce i se întîmplă. Miracolul este aici aparent minimalizat, nu din prea puţina credinţă a pictorului, ci, dimpotrivă, pentru a arăta lumii că învierea se va produce negreşit, în mod cît se poate de firesc, fiind o etapă normală pe drumul nesfîrşit pe care îl fac oamenii credincioşi/ sufletele.

Despre înviere s-au nevoit a scrie şi mulţi poeţi români. Pentru unii dintre ei, a scrie poezie religioasă, a dialoga, în felul acesta elevat, cu Hristos, a însemnat singura cale de rezistenţă împotriva unor opresiuni uriaşe, aşa cum este cazul poeţilor trecuţi prin închisorile comuniste. Moartea care le dădea permanent tîrcoale nu avea cum să-i mai sperie, credinţa lor în dragostea lui Hristos şi în învierea după moartea ce ar fi putut să vină în orice clipă anihilînd teama de torţionari. Dintre poeţii care au suferit în închisorile comuniste şi care au scris poezie religioasă pe această temă îi amintim pe: Vasile Voiculescu, Radu Gyr, Ion Caraion, Nichifor Crainic, Vasile Militaru, Constant Tonegaru, Traian Dorz, Valeriu Anania, Sandu Tudor (Monahul Agaton), Valeriu Gafencu (cel supranumit de Nicolae Steinhardt *Sfântul închisorilor*) ş.a. Tema învierii i-a preocupat, mai mult sau mai puţin, şi pe Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuţă, Octavian Goga, Ioan Alexandru, Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana, Ion Horea şi pe mulţi alţi poeţi români contemporani sau care au dat strălucire trecutului nostru literar.

Mihai Eminescu, în poezia *Învierea*, zugrăveşte tabloul „răsăririi" din mormînt a lui Iisus: „Douăsprezece pasuri răsună, miez de noapte,/ Deodată-n negre ziduri lumina dă năvală.// Un clocot lung de glasuri vui de bucurie,/ Colo-n altar se uită şi preoţi şi popor,/ Cum din mormînt răsare Christos învingător,/ Iar inimile toate s-unesc în armonie:// Christos a înviat din morţi,/ Cu cetele sfinte,/ Cu moartea pre moarte călcînd-o,/ Lumina ducînd-o/ Celor din morminte!"[2]

Alexandru Vlahuţă îi pune în opoziţie pe „stăpînii lumii" şi pe „cei fără de lege" cu „fiul dulgherului din Nazareth", evidenţiind motivul pentru care Iisus s-a făcut om şi s-a răstignit pentru noi: „El orbilor le dă lumina,/ Şi muţilor le dă cuvînt,/ Pe cei infirmi îi întăreşte,/ Pe morţi îi scoală din mormînt"/ [...]//Voi toţi, ce-aţi plîns în întuneric/ Şi nimeni nu v-a mîngîiat,/ Din lunga voastră-ngenunchere/ Sculaţi... Christos a Înviat!" (*Christos a înviat*)[3].

Vasile Voiculescu, cel mai preţuit poet pe care l-a dat ţinutul Buzăului, care scria: „Sunt născut la ţară, ceea ce socotesc că e cel mai mare noroc din viaţa mea. Părinţii mei, oameni simpli, au fost pioşi, de o

credinţă neabătută de nicio clipă de şovăire sau de îndoială”[4], a primit de la ai săi o sănătoasă educaţie religioasă, care avea să-i servească mai ales în anii grei de detenţie. „Zăceau în noi vechi stavili de păcat,/ Ne ocoleau din ceruri mesagerii.../ Dar Domnul a venit, le-a spulberat: trec libere-n noi căile-nvierii” (*Învierе*)[5].

Octavian Goga, considerat un poet al neamului, „poetul pătimirii noastre”, „poetul Marii Uniri”, fiu de preot şi provenind dintr-o familie care dăduse lumii mai mulţi slujitori ai bisericii ortodoxe, nu putea rămîne indiferent la vibraţia religioasă inerentă educaţiei din familia sa: „E sărbătoare [...]// Voi, ce muncirăţi pentru alţii, trudind cu mîinile-amîndouă,/ Veniţi, căci zvonul meu acuma vesteşte învierea, vouă!// Eu celor orbi dezleg azi taina înfricoşată de-a vedea,/ Şi prăznuiesc, că-n al lor suflet învie învierea mea!// [...]// Ascultă mintea mea supusă, genunchii mei se pleacă-ncet/ Şi-aduc prinosul închinării celui de neam din Nazaret” (*E sărbătoare*)[6].

Ana Blandiana, în două poezii *Pietà*, scrie despre înviere. Într-una dintre ele, îşi imaginează mărturisirea lui Iisus în faţa Mamei, căreia îi face cunoscute durerea, moartea şi învierea Sa după trei zile: „Leagănă-mă, mamă./ Trei zile numai sunt lăsat să m-odihnesc/ În moarte şi în poala ta./ Va veni apoi învierea/ Şi din nou nu-ţi va mai fi dat să-nţelegi./ Trei zile numai,/ Dar pînă atunci/ Mi-e atît de bine/ În poala ta coborît de pe cruce”[7]. În cea de a doua, i se adresează direct lui Hristos, solicitîndu-i învierea oamenilor: „Mai dormi, visînd cum celor din morminte/ Viaţa dăruindu-le, învii/ În groaza bucuriei care-aprinde/ Ochii bătrîni ai foştilor copii./ Şi-atunci cînd peste iarna veşniciei/ Te vei trezi în soarele de-apoi/ Ridică-te din braţele Mariei/ Şi-nvie-ne, Isuse, şi pe noi”[8].

Ion Horea, în poezia *Psalm*, se roagă astfel: „Deschidă-se cărţile/ clopote sune!/ Din toate părţile/ neam să se-adune!// Iară minunile/ cîte-i aflare,/ de grabă aduni-le/ cu laudă mare.// Acelor dintîile/ drepte nuntiri/ prieten rămîi-le/ fără amintiri!// Cruci să se clatine/ spre-a învіare/ în sfintele datine,/ om şi muiare!”9

Nichifor Crainic, în poemul *Noaptea învierii*, spune povestea „tîlharului buimac” şi a bătrînei sfinte care, cu bunătatea ei, îl face să se căiască pentru gîndurile de omor şi îl converteşte la credinţă chiar în noaptea de Înviere: „E noaptea-nvierii. Tresaltă făptura;/ Tămîie e-n codri şi smirnă-n grădini,/ Spre marea minune se-nalţă natura/ Cu ierburi şi arbori schimbaţi în lumini.// Un clopot răsună, răspund celelalte,/ Talazuri rotind în eter,/ Se umplu de vuiet tăcerile-nalte/ Şi sufletul lumii se suie spre cer.// [...]// Deschisă e poarta oricărui de-afară./ În noaptea-nvierii tot omul e bun.// [...]// Acasa rămîne bunica oloagă./ Iisus înviatul

luceşte-n iatac./ Bătrîna-n fotoliu, sub candeli, se roagă/ Cînd intră năvală tîlharul buimac.// [...]// Ce caldă blîndeţe, ce miere cerească/ E-n glasul bătrînei că omu-a-mpietrit?/ Se nărui braţul ce vru să lovească,/ Toporul îi cade cu zgomot icnit.// Se mişcă năluca Iisus în icoană/ Şi-nvăluie-n aur tăcutul iatac"[10].

Bardul de la Mircești, „veselul Alecsandri", aduce poporului său mîngîiere, speranţă şi curaj oferind perspectiva „vieţii vii" după învierea biologică din moarte: „Hristos, zeul credinţei, ieşit-a din mormînt!/ Şi-a Sa reînviere/ Ne-arată că nu piere/ Dreptatea şi credinţa şi adevărul sfînt!/ Hristos e viu! Ca Dînsul, o, voi ce suferiţi/ În lanţuri de robie,/ Curînd la viaţa vie/ Din umbra trist-a morţii veţi fi cu toţi ieşiţi!" (*Hristos a înviat*)[11].

În acelaşi sens, André Gide, laureat al premiului Nobel pentru literatură în anul 1947, susţinea că „Fără jertfă nu există înviere" şi că „Cea mai măruntă clipă de viaţă e mai tare decît moartea şi o neagă. Moartea nu e decît acceptarea unei alte vieţi... pentru ca nici o formă de viaţă să nu dăinuiască mai mult decît îi trebuie pentru a se împlini". Continuînd pe această linie, a afirmat şi cu siguranţă avea dreptate cînd se împotrivea cunoscutului dicton socratic: „*Cunoaşte-te pe tine însuţi*. Maximă pe atît de dăunătoare, pe cît de urîtă. Oricine se observă îşi opreşte dezvoltarea. Omida care ar căuta să se cunoască n-ar deveni fluture niciodată"[12]. Dacă am accepta doar ceea ce cunoaştem cu raţiunea, fără să visăm mai departe de aceste limite, fără să vrem să cunoaştem cu inima, fără să primim jertfa lui Hristos, ce ne-ar mai rămîne?

1. Părintele Dumitru Stăniloae, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2003;
2. http://poezie-crestina.tripod.com/id15.html;
3. www.poezie.ro;
4. Vasile Voiculescu, *Gânduri albe*, Editura Cartea Românească, 1986;
5. https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/poezia-patimilor-si-a-invierii-70297.html;
6. Octavian Goga, *Poezii*, Editura Albatros, 1976;
7. Ana Blandiana, *100 de poeme*, Editura Tinerama, 1991;
8. http://www.poezie.ro/index.php/poetry/21984/Pieta;
9. on Horea, *Locul şi ceasul*, Editura Minerva, 1994;
10. http://stilvechi.ro/node/3683;
11. https://ziarullumina.ro/repere-si-idei/stihuri-la-inviere-132546.html;
12. André Gide, *Fructele pământului*, traducere de Mona Rădulescu, H. R. Radian şi Corneliu Rădulescu, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968.

ESEU

Daniel ONACA

În umbra lui Tristan Tzara sau creaţia şi tragicul destin al Gretei Knutson

Poeta care face obiectul acestui medalion literar se deosebeşte de toate celelalte personalităţi abordate în eseurile mele anterioare. Opera ei lirică nu se evidenţiază nici prin întindere, nici prin originalitate, nici prin influenţa exercitată asupra generaţiei de poeţi care i-a urmat, nici prin impactul produs asupra cititorilor suedezi contemporani. Lucru uşor de înţeles, de altfel, din moment ce autoarea a trăit mai mult în Franţa, decât în ţara sa natală. (Fapt pentru care conaţionalii săi nu au calificat-o drept trădătoare de ţară, dar... asta e o altă temă de discuţii.) Pe scurt, creaţia sa poetică nu este în niciun fel remarcabilă, ea nefiind cunoscută nici chiar de amatorii de poezie suedezi. Şi totuşi... Greta Knutson este o personalitate care merită a fi făcută cunoscută publicului românesc interesat de cultură. Unul din motivele pentru care socotesc că numele ei se cuvine a fi scos din uitare este tangenţa ei cu România. Greta a fost timp de câţiva ani căsătorită cu Tristan Tzara pe care l-a cunoscut în anul 1924. Cei doi au avut şi un copil împreună – Christophe – născut la 15 martie 1927. Să nu anticipăm însă deznodământul poveştii.

Greta Knutson (1899 -1983) a crescut într-o familie de intelectuali înstăriţi dar cu toate acestea, relaţiile sale cu părinţii au fost destul de complicate. Mama, feministă declarată, nutrea simpatii liberale de stânga. Tatăl, fire dominantă şi extrem de exigentă, dispreţuia visele ei de a urma studii lingvistice, obligând-o să se dedice picturii. Aşa se face că, după absolvirea gimnaziului, Greta a urmat timp de un an cursurile unei renumite şcoli de arte din Stockholm, apoi încă un an pe cele de la Academia de artă. Dezamăgită de nivelul ambelor instituţii, la începutul deceniului 20, s-a mutat la Paris unde a mai studiat un an alături de elevii pictorului postcubist André Lhotes. În paralel cu pictura, a scris şi versuri de factură suprarealistă. Printre poemele găzduite de revista *La Révolution surréaliste*, legendarul organ de presă al suprarealiştilor, se numără şi cel de mai jos, intitulat „Främmande land" (*Ţară străină*).

Varför avbryta
samtalet mellan klockor som går i sömnen

för att fråga om vägen full av faror

När de har nämnt segelbåtarna
isbergen sockret och ebenholtsen
och månens ödmjuka siden som vet
hur man knyter vindstöten till gryningen
i all denna andhämtning
skall skogsrösten rinna

Vägens berättelse invid klippan
blir en väg mellan statyerna och duvorna
och plantan som slickar stenplattan
kommer att lyfta handen mot järnet

Väg med krossad portal
där den förföljde tar skydd
natten som kommit morgonen
som gett sig av med den ljumma flocken
och den sovande roddbåten

mot strandens tinning
med det bittra trädets bark
mellan flickans tänder
väg under blod under klippa
Var det hjorten slaktad av törntaggen
som jagar bort den svarta natten
som ropade låt oss vakna
var är morgonen[1]

De ce să întrerupem[2]
dialogul dintre ceasurile somnambule
ca să le întrebăm de drumul plin de pericole

Odată ce au numit bărcile cu pânze
icebergurile zahărul şi abanosul
şi mătasea moale a lunii care ştie
să lege în zori rafalele de vânt

[1] Traducere din franceză în suedeză: Lasse Söderberg
[2] Traducerea tuturor versurilor din suedeză în română îmi aparţine (n.m. – D.O.)

în toată această respiraţie
va curge glasul pădurii

Povestea drumului de lângă stâncă
devine o cale între statui şi porumbei
iar planta ce linge dalele de piatră
va ridica braţul împotriva fierului

Drumul cu portalul zdrobit
unde se adăposteşte fugarul
în noaptea care a venit dimineaţa
care s-a dus cu turma călduţă
şi cu barca dormitândă

spre tâmpla malului
cu scoarţa amară a copacului
între dinţii fetei
drum de sub sânge de sub stâncă
Unde e cerbul sfâşiat de ghimpi
alungând noaptea neagră
care strigă să ne trezi
unde este dimineaţa

Poemul exprimă cu intensitate sentimentul provocat de apartenenţa autoarei la două sfere culturale diferite.

În pasajul meu introductiv scriam că Greta Knutsson este necunoscută suedezilor. Afirmaţia trebuie imediat amendată pentru că anul acesta (2019), la Norrköping, a avut loc timp de câteva luni (din martie până în septembrie) o retrospectivă a tablourilor sale. Expoziţia urmează să fie prezentată şi în alte oraşe suedeze, după care va urma un itinerar european. Da… activitatea literară a Gretei a stat mereu în umbra realizărilor sale în calitate de plasticiană. Pânzele ei sunt caracterizate prin sensibilitate lirică, o curioasă combinaţie de simţire şi intelect, fapt ce a îndepărtat-o curând de pictura suprarealistă. Printre tablourile prezente în expoziţie pot fi văzute şi aşa-numitele „cadavre delicioase" (*cadavre exquis*) lucrări executate împreună cu André Breton, Man Ray, Jean Arp, Valentine Hugo şi alţi creatori din cercul dadaiştilor simpatizanţi ai lui Tristan Tzara. Cât priveşte tatăl Gretei, atitudinea sa faţă de poetul român nu a fost din cale afară de... afectuoasă. M-a amuzat să descopăr, într-o

carte de memorii ale poetului Lars Forssell, un pasaj pe care îl ofer spre lectură întru delectarea cititorilor români:

„O rudă de-a mea, pe la începutul anilor -20, a fost o vreme redactor-şef al unui ziar cu orientare de dreapta din Göteborg. Într-una din zile l-a sunat la telefon de o persoană care, cu o voce ce părea sugrumată de bănuiala că ar putea fi interceptat, l-a rugat să-i acorde o întrevedere confidenţială, acasă la el, seara târziu [...] Angrosistul K îl aştepta în camera sa de lucru. Era la faţă verde ca muşchiul pădurii; fruntea brobonită de sudoare. De cum l-a văzut a şi trecut la fapte. Cu mâinile tremurânde, a smucit sertarul biroului, scoţând de acolo o carte pe care i-a întins-o vizitatorului ca şi cum i-ar fi înmânat o reptilă. „Prietene, şopti el, ce crezi tu despre asta?" Ruda mea a deschis cartea. Ceea ce a văzut era ceva de groază. Literele şi cuvintele erau împrăştiate pe pagini, într-o adevărată harababură, pe unele pagini se afla un singur cuvânt, altele erau lăsate goale. Textele săltau în sus şi-n jos ca un balon în mâna unui copil, era un haos, un malström de neînchipuit, o adevărată insultă pentru un om care putea gândi, simţi şi citi normal. Angrosistul gâfâia de surescitare.

-- Calmează-te, liniştește-te.

-- Să mă liniştesc? Cum aş putea să mă liniştesc?, scânci comerciantul ştergându-şi faţa cu batista. Ştii tu cine este autorul acestei... monstruozităţi?

-- Nu, i-a răspuns ruda mea care îşi imagina că autorul nu putea fi decât un arierat mintal.

-- Este ... este ... viitorul meu ginere, piui negustorul cu o mină care te făcea să înţelegi că ar fi preferat să piardă câteva milioane decât pe fiica sa iubită. După care a leşinat. [...]

Iată cum îi poţi epata pe burghezi! Tristan Tzara s-a căsătorit pur şi simplu cu domnişoara K, fiica angrosistului din Göteborg, iar torpila a explodat sub ambarcaţiune."

(Lars Forssell, *Vänner*, Bra Böcker, 1991, Höganäs, pag. 271- 273)

Înainte de a se muta la Paris, Tristan şi Greta au trăit o vreme la Zurich, oraş în care cei doi s-au şi cunoscut. În urma unei moşteniri importante cei doi au beneficiat de o nouă locuinţă, la Paris, situată în cartierul Montmartre. Imobilul, proiectat de avocatul şi arhitectul austriac Adolf Loos, există şi acum. Este situat pe strada Rue Junot, la numărul 15. O clădire în stil funcţionalist pe care cei cu trecere prin capitala Franţei o pot contempla pe dinafară. O plăcuţă, fixată pe faţadă, e menită să atragă atenţia turiştilor. Versurile Gretei, din această perioadă, continuă să fie

asimilate curentului suprarealist prin ineditul detaliilor şi violenţa imagistică. Poemul *Horoscop* ilustrează bine aceste trăsături.

De som bor i Skorpionens hus
har föga sannolika kroppar
och händer som fladdrar i luften.

De skär sitt vin i fyra delar,
de gnuggar börd och järn och salt,
de väger upp ett skålpund aska
men tittar bort när lågorna tar fart.

De hänger upp sin söndagsskugga
– vedhuggarskuggan, mörk och lång –
på torget ljuder klockans sång.

De går och sätter sig på vinden
– ventil, en kvarn som mal minuter –

Klätt i kastanjekappa faller deras namn
ur stela händers grepp.
Gristryne, granfrö, grått,
en vals, en vals, inte alls.[1]

Cei născuţi în zodia Scorpionului
au trupuri ireale
şi mâini ce flutură în aer.

Ei împart vinul în patru,
freacă poveri şi fier şi sare,
cântăresc un pumn de cenuşă
dar întorc capul când se-nteţeşte focul.

Ei îşi atârnă umbra de duminică
– umbra neagră şi lungă de tăietori de lemne –
când în piaţă răsună cântecul clopotului.

[1] Traducere din franceză: Jonas Ellerström

Ei pleacă şi încalecă vântul
– supapă, o moară care macină minute –

Îmbrăcate în cape castanii numele lor scapă
din strânsoarea mâinilor rigide.
Râturi, seminţe de molid, plânset,
un vals, un vals, nicidecum.

Este evident că autoarea suedeză, chiar dacă s-a îndepărtat de suprarealişti prin maniera sa de a picta, în planul creaţiei literare încă aparţinea grupării lor.

Casa soţilor Tzara a devenit curând locul de întâlnire pentru scriitorii şi pictorii suprarealişti. Cu toate acestea însă, abia în anul 1929, s-a bucurat Greta de două expoziţii personale: una la Paris şi alta la Stockholm. Încet-încet însă, gruparea suprarealiştilor militanţi a creat fisuri în relaţia dintre cuplul Tzara şi ceilalţi membri ai grupului. Tristan nu mai dorea să participe la „cearta vulgară" şi a considerat că aceştia nu erau cu adevărat interesaţi de extinderea „revoluţiei creierului", ci mai degrabă de adoptarea unor constrângeri şi de impunerea unor ierarhii.

Thora Dardel, o prietenă a familiei Tzara, nu avea nici ea o părere prea bună despre gruparea cu pricina. Într-una din însemnările sale de jurnal aceasta scria: *Suprarealiştii erau nişte domni care au apărut într-o bună zi, declarând sus şi tare că „noi suntem suprarealişti", după care au început să-i admonesteze şi să-i huiduie pe toţi cei care nu erau ca ei – îi atacau pe artişti, făceau scandaluri la spectacolele de teatru şi altele asemenea. Man Ray sugera cu modestie că el era tatăl suprarealismului întrucât i-a fotografiat odată sânul gol al soţiei, expus la lumina uni reflector atât de puternic încât nimeni nu putea să vadă ce reprezenta imaginea. În fond, eu nu pricep ce vor aceşti zurbagii, ce aveau ei de oferit ... Ceea ce ei îşi închipuiau că era nou exista deja cu mult înaintea lor*.

Poeme în proză ale Gretei, la fel ca şi scurtele sale romane, elaborate în această perioadă, poartă amprenta modernismului de tip oniric. O poezie precum „Stilleben" (*Natură moartă*) ilustrează suficient de bine, cred, noua sa orientare stilistică.

Sparvhöken, månen, vinden,
den genomskinliga ytan,
skogen, duken, brödet, stranden.

Vecken förskjuter molnet, månfågeln
färdas över duken, skogen, handen

I *I*
När jag satt mig till bords
Drick lite vitt blod
säger servitrisen
Mellan sina skatklor
snurrar hon en nyckel
Är det inte den som jag blev av med
i fickan som vinden gjort hål i
när mars stod i vinkel
Min herre säger servitrisen
alla våra gäster lämnar oss nöjda
med att ge sig av men ni ska stanna
för getingarna har beslöjat fönsterrutorna
sniglarna har klistrat igen dörrarna
och åskvädret kommer inte längre in
genom skorstenen[1]

Şoimul, luna, vântul,
fața transparentă,
pădurea, pânza, pâinea, plaja.

Pliul alungă norul, pasărea lunară
traversează pânza, pădurea, mâna

I
Când m-am așezat la masă
Bea niște sânge alb
spune chelnerița
Între ghearele ei
răsucește o cheie
Nu e cea pe care am pierdut-o
din buzunarul în care vântul făcu o gaură
când martie stătea într-un unghi
Domnule spuse chelnerița
toți oaspeții noștri ne fac plăcerea

[1] Traducere din franceză: Jonas Ellerström

să plece, dar dumneata poţi rămâne
căci viespile au acoperit ferestrele
melcii au lipit uşile
iar furtuna nu mai pătrunde
prin coşul acoperişului

Printre prietenii apropiaţi ai familiei Tzara, în afară de personalităţi precum André Breton sau Albert Camus, se aflau numeroşi intelectuali şi artişti de stânga. Greta, deşi le împărtăşea idealurile, nu ezitase să se distanţeze de manifestările lor pe care le numea, condescendent, expresii ale ”stalinismului de cafenea”. Greta Knutson era o persoană extrem educată. În afară de suedeză şi franceză, vorbea fluent şi limba germană. Talentul lingvistic şi l-a valorificat făcând traduceri din toate cele trei limbi şi scriind cronici literare pentru reviste suedeze şi franceze. Bine familiarizată cu literatura evului mediu, a romantismului german, precum şi cu filosofia fenomenologică, Greta a devenit un important „agent” de infuzii culturale germane în cercul suprarealiştilor. Pe de altă parte, împreună cu Gunnar Ekelöf, a fost o asiduă mediatoare a poeziei franceze în Suedia. Ca argument, poate fi invocat realizarea unei antologii de poezie a autorilor suprarealişti, publicată în anul 1933, într-unul din numerele revistei *Spektrum*. În anii de dinaintea celui de-al doilea război mondial, a scris şi cronici de artă în revista suedeză *Konstrevy.*

Menajul Gretei cu Tristan a evoluat într-un mod regretabil. În anul 1937 cei doi au găsit de cuviinţă să trăiască o vreme separat, pentru ca cinci ani mai târziu să divorţeze. La începutul conflagraţiei, Greta a părăsit Parisul stabilindu-se, împreună cu fiul său, la Aix-en-Provence, iar în anii următori a activat în cadrul mişcării de Rezistenţă. Mulţi au fost refugiaţii evrei pe care i-a ajutat să treacă în Spania. Noile împrejurări de viaţă au apropiat-o de poetul René Char, care şi el făcea parte din Rezistenţă. După terminarea războiului, Greta a rămas o vreme în sudul Franţei şi-a păstrat locuinţa de la Paris, dar în final a revenit în Suedia. A continuat să publice cu regularitate atât în Franţa cât şi în Suedia. În ţara hexagonului a colaborat la revista lui Albert Camus, *Empédocle*, scriind articole semnate cu pseudonimul Christine Carennac.

Greta Knutson a fost înzestrată cu toate darurile pe care şi le-ar dori o femeie: frumuseţe, cultură, nobleţe a caracterului, talent artistic, independenţă economică... un singur lucru i-a lipsit ca să se poată afirma de la început pe plan artistic: relaţiile cu lumea artiştilor. Era tocmai atu-ul de care dispunea Tristan Tzara! N-o să merg atât de departe încât să afirm

că între Greta şi Tristan a fost vorba de o căsătorie din interes (din partea ambilor parteneri), dar nici nu pot alunga acest gând, din oficiu. Ca un detaliu semnificativ pentru conduita morală a Gretei aş consemna faptul că, la încheierea războiului, aceasta a refuzat să primească legiunea de onoare, oferită de Charles de Gaule, pe motiv că nu voia să fie în compania celor care o primiseră deja fără să fi avut niciun merit. (Gândul ne poartă uşor spre mulţi dintre "eroii Revoluţiei Române" care şi ei s-au bucurat de distincţii similare.) În contrast cu atmosfera euforică instaurată în ţară după victoria aliaţilor asupra Germaniei hitleriste, starea psihică a Gretei s-a deteriorat constant. Depresiunea, de care suferea mai de mult, răzbate şi din versuri precum acestea, extrase din poemul „Stilleben II" (*Natură moartă II*).

En sjukdom i mig
har blivit min tvetydiga väninna
När jag knackar på är hon inte där
Kanske gick jag förbi henne
i korridoren av is
var det hon som lurpassade på mig
mus spetsig värdig[1]

Boala din mine
a devenit prietena mea ambiguă
Când bat la uşa ei, nu e acolo
Poate că am trecut pe lângă ea
prin coridorul de gheaţă
Ea a fost cea care m-a pândit
stimabila rozătoare ascuţită

În anul 1980 a fost editat la Berlin volumul *Bestien*, o culegere de fragmente, traduse în germană chiar de către autoare. Sunt texte pe care le-a publicat cu începere din anul 1927. În 1983, cu inima zdrobită şi idealurile spulberate, Greta şi-a pus capăt zilelor. Ultimul an de viaţă l-a petrecut în singurătate, în locuinţa sa de la Paris. La doi ani după moartea ei a apărut, în franceză, culegerea de versuri „Lunaires" din care, în anul 2006, Lasse Söderberg a tradus câteva poeme în proză, publicate în volumul intitulat „Månstycken" (*Lunare*). Aceasta a fost poate scânteia

[1] Traducere din franceză: Jonas Ellerström

care a reaprins interesul publicului suedez faţă de o personalitate de o rectitudine morală exemplară.

Se spune că norocul *omul* şi-l face, dar în cazul autoarei suedeze, ghinionul a jucat un rol hotărâtor. Greta Knutson a fost obsedată de gândul supravieţuirii prin opera lăsată în urma sa; şi pe plan artistic şi pe cel literar. De aceea, pe toată perioada războiului, a purtat cu sine o valijoară în care, de teama înstrăinării, îşi păstra toate manuscrisele. În primele zile de după eliberarea Parisului, cu acel bagaj cu ea, aştepta la gura unei staţii de metrou, când un individ necunoscut, s-a apropiat şi i l-a smuls din mână dispărând apoi fără urmă, înghiţit de torentul trecătorilor. Greta nu şi-a mai recuperat niciodată conţinutul valizei răpite. Ţinând cont de aceste împrejurări, este de înţeles de ce, în ultimii ani de viaţă, tema morţii îşi face loc cu tot mai mare pregnanţă în poemele autoarei. Cel de mai jos, intitulat „Det döende barnet" (*Copilul muribund*), este unul dintre ele:

Mor jag ville sova under det svarta vattnet
ställ det brinnande ljuset vid min bädd
under vattnet, mor,
var inte ond på mig, vagga mig till sömns
Måne, jag ville sova på måsarnas ö,
ställ ditt ljus på klippkanten vid måsens bo,
måne, vagga mig till sömns

Juninatt, jag ville sova mellan två rosor,
mellan afton- och morgonrodnaden,
rosor vagga mig till sömns.
Eka, jag ville sova i din drivande vagga,
mitt i den gröna vassen,
eka vagga mig till sömns

Mor, om du vetat skulle du
inte ha varit ond på mig,
då skulle du låtit mig sova, mor,
i den djupa bädden under vattnet.[1]

Mamă, am vrut să dorm sub apa neagră
pune lumânarea aprinsă lângă patul meu
sub apă, mamă,

[1] Traducere din franceză: Hans Holst

nu fi supărată pe mine, leagănă-mă să adorm
Lună, vreau să dorm pe insula pescărușilor,
pune-ți lumina pe stânca de lângă cuibul lor,
lună, leagănă-mă să adorm

Noapte de iunie, am vrut să dorm între roze,
între crepuscul și aurora dimineții,
trandafiri, legănați-mă să adorm
Lotcă, am vrut să dorm în leagănul tău,
în mijlocul stufului verde,
lotcă, leagănă-mă să adorm

Mamă, de-ai fi știut,
n-ai fi fost supărată pe mine,
atunci m-ai fi lăsat să dorm, mamă,
în patul adânc de sub apă.

Întâmplarea de la metrou, succint expusă de mine, a avut urmări fatale pentru Greta Knutson. Deja suferindă de depresiune, victima nu și-a mai putut reveni din șocul trăit în acea zi. Sărmana ființă a fost jefuită de lucrul la care ținea cel mai mult pe lume: paginile care cuprindeau întreaga sa viață, scrierile menite să-i asigure renumele pentru posteritate. Eseul de față este o umilă încercare de a scoate din uitare numele unei artiste cu un destin a cărui împlinire n-a fost să fie, dar care, așa cum am mai afirmat-o deja, merită totuși a fi cunoscut.

Mircea COLOŞENCO

CONCORDANŢE FRIEDRICH NIETZSCHE – MIHAI EMINESCU

Ideea pare hazardată. Cei doi, deşi contemporani, nu s-au cunoscut personal ori prin opere. Nu s-au interferat/intermediat într-un anume fel. Nu au avut prieteni, colegi ori profesori comuni. Mai mult, preocupările social-spirituale au fost total distincte şi diferite ca gen, structură, tematică. (Facem abstracţie de viaţa lor privată şi de idiosincrasii.)

În cercetarea noastră, în condiţii de adevăr ne-am impus o neutralitate severă (germ. *Wertfrei*), pentru a realiza un studiu de strictă obiectivitate estetică cotidiană şi diferend faţă de celelalte discipline/ştiinţe, rezumându-ne doar la concordanţa conceptelor: *eterna reîntoarcere, Ubermensch/supraomul/ omul de dincolo* şi *voinţa de putere*.

Bibliografia celor două personalităţi geniale este bogată, dar nu a fost tratată încă o asemenea temă.

La *Friedrich Nietzsche* (1884, Röcken – Weimar, 1900), entităţile enunţate sunt definite, comentate şi supradimensionate. Au devenit chiar un corp de doctrină şi insuflate germanilor ca dogmă. De altfel, bazele „crezului" germanist au fost puse de J.G. Fichte, Otto Bismarck, Henri de Trutschke, H. St. Chamberlain, iar savanţi ca W. Wundt, Adolf von Harnack, R. Fucken, W. Ostwald i-au definit principiile, invocând *mitul sângelui*. Pentru H. St. Chamberlain, cultura europeană este esenţa germană şi nu de spirit latin: tot ce e bun la francezi este franc, la spanioli – vizigot, la italieni – longobard (*Kriegsaufsätze*, Bruckmann, München, 1915). În acelaşi sens, de curând, se încearcă inocularea ideii cum că dacii din România sunt de seminţie germană, venind – cândva, din vestul Europei în perimetrul carpato-dunărean, dar întorcându-se ulterior în Olanda şi Danemarca, ţinuturile lor de origine (Alexandru Bădin. *Dacia din vestul Europei în istoriografia europeană*. New York, U.S.A., 1998). Însă dincolo de acest *furor teutonicus*, care nu dă, totuşi, tonul vieţii, germanismul (în ceea ce l-a privit, deopotrivă şi pe Nietzsche şi pe Eminescu) este o parte a culturii europene, alături de celelalte culturi/civilizaţii ale bătrânului continent.

La *Mihai Eminescu* (Ipoteşti, 1850 – 1889, Bucureşti), valorile culturii germane au fost luate ca atare. Făcându-şi studiile în mediu germanic, Cernăuţi-Viena-Berlin, structura culturii generale/speciale asimilate poartă amprenta stilului germanic, în completă conştiinţă de sine întru excelenţa firii proprii a neamului românesc. Geniul limbii şi seminţiei sale

neolatine, clădită pe cercul intereselor comune moştenite instinctiv daco-romane, i-au deschis drumul spre lumină creatoare ca personalitate distinctă. Mai întâi, G. Călinescu, descriindu-i opera şi punctând din aproape în mai aproape, înainte ca ea să fie editată perpessiciusian, mai apoi, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, cu preferinţă la influenţele romantismului german, i-a cercetat şi delimitat spaţiul cultural asimilat din lumea de cultură şi civilizaţie germană. Schopenhauer, Fichte, Fd. v. Hartmann, pe de o parte, dar şi Jean Paul Richter, Hölderlin, Novalis, Schiller, Arnim, Creuzer ş.a. pe de altă parte, dar nu şi Fr. Nietzsche…

Concordanţa/corespondenţa/potrivirea este o rezultantă a rolului jucat de lecturile comune din acele surse teoretice şi istorice parcurse de cele două personalităţi şi viziunile proprii de geniu, independente şi paralele, dacă nu concomitente. Am zice cu alte cuvinte: *sensul epocii*.

Când William Whewel a descris, pentru prima dată, conceptul de concordanţă în filosofia ştiinţei (*Philosophy of the Inductive Sciences*, 1840), evidenţiind procesul prin care inducţiile leagă faptele de formarea de idei noi, a crezut optimist că există o singură concepţie corectă cu rol unificator.

Pe parcurs, lucrurile s-au schimbat, ceea ce încercăm şi noi să discernem în continuare.

II

Un sector al operei eminesciene mai puţin cercetat/aprofundat în sine este cel dedicat de poetul naţional dramaturgiei/teatrului, ba, considerat ca o neîmplinire a geniului.

Opera dramatică originală eminesciană are următoarea structură:

• **drame istorice**: *Decebal, Pacea vine s-o ceară, Bogdan-Dragoş, Gruie Sânger, Alexandru cel Bun, Ştefan cel Tânăr, Petru Rareş, Cel din urmă Muşatin, Alexandru Lăpuşneanu, Mira, Andrei Mureşanu, Povestea*;

• **comedii**: *Minte şi inimă, Elvira în desperarea amorului, Convorbiri literare: Romancero español* (scrise în versuri), *Gogu tatii, Judeţul Împăratului, Judeţul lui Vodă* (în proză).

La **dodecameronul** dramelor istorice, consacrat sub acest titlu generic de către G. Călinescu, au mai fost adăugate alte trei încercări dramatice: *Călugărul şi Chipul, Regina şi cavalerul, Amor pierdut-viaţă pierdută*.

Primele două din seria **dodecameronului** sunt subiecte gemene, inspirate din perioada Războaielor romano-dacice (101-106 d. Hr.), respectiv *Decebal* şi *Pacea pământului vine s-o ceară*; le-am contopit într-

un text comun sub formă de poem dramatic *Decebal* (Editura Sfera, Bârlad, 2000, 60 p.) subtitrat *Teatru patetic*, propunând o lectură fluentă.

Ceea ce trebuie menţionat de la început este faptul indubitabil că opera dramatică eminesciană originală are subiecte unitare în fabulaţii coerente şi cu personaje ce reprezintă pasiuni şi nu fiinţe, care se înfruntă în numele unor idei, stări, situaţii. „Într-adevăr, Eminescu a inventat la noi drama care nu e în fapte şi întâmplări, ci în omul care gândeşte şi simte, prins cum este în durerea lumii, confruntat cu sine şi cu alţii într-o pierzanie, care e a tuturor." (Petru Creţia. *Introducere*. M. Eminescu. *Opere. Teatrul original şi tradus*. VIII. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1986, p. XXI).

Sistemul conceptual al rodirilor dramatice originale este triadic: *geneza neamului* – „Decebal", *geneza statului* – „Bogdan-Dragoş", iar *sfârşitul unei încrengături ereditare conducătoare* – „Alexandru Lăpuşneanu". Celelalte opuri sunt complementare acestor lucrări dramatice, singurele închegate ca formă literară faţă de cele rămase la limita de însăilări.

III

În fond, cum putem considera faptul că, în concepţia literară eminesciană, se pot regăsi cele trei noţiuni invocate (*eterna reîntoarcere, Ubermensch, voinţa de putere*) raportate la poemul dramatic *Decebal*?

Personajele principale – Traian şi Decebal – reprezintă totodată două principii/concepte ale autorului, două idei distincte.

Marcus Ulpius Traianus (53-117 d.Hr.), originar din Hispania, primul provincial devenit împărat al Romei (98-117 d. Hr.), a condus războaiele cu dacii (101-102, 105-106 d. Hr.) şi cu parţii (114-117 d. Hr.).

Decebalus per Scorilo i-a urmat la tronul Daciei regelui Duras-Diurpaneus (87-106 d. Hr). Strateg talentat. Învins de Traian, se sinucide. Capul retezat îi este arătat lui Traian, trimis la Roma şi aruncat pe treptele Gemoniae, locul unde se aruncau stârvurile osândiţilor la moarte.

Dacia lui Decebal, Dacia din nordul Dunării, a fost transformată în provincie romană (*Moesia Inferior*) şi populaţia romanizată, iar ulterior, întregul teritoriu carpato-danubian a fost părăsit din ordinul împăratului Aurelian (271).

Între cei doi protagonişti ai poemului dramatic *Decebal*, la care se adaugă Principele Tazig, dialogul se poartă în jurul *eternei reîntoarceri* (v. 691-703) a *supraomului* (v.749-761), a *voinţei ca putere* (v. 1291-1301).

Cele trei concepte/principii au un punct nodal comun: *Genius*, personificarea forţei generatoare la romani, care sălăşuieşte în om. Fiecare

bărbat, liber ori sclav, are un *genius* al său, care îl însoţeşte de la naştere până la moarte.

Acest *Genius* era, în cultul familiei, *pater familias*, divinitate tutelară nu numai pentru individ şi familie, ci şi pentru întregul popor – *Genius Populi Romani* din care s-a dezvoltat *Genius Augusti* (geniul împăraţilor), respectiv, *voinţa de putere*, în triadă cu *supraomul* şi cu *eterna reîntoarcere*.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că, şi în Dacia, a fost atestat *Genius* ca forţă protectoare: *Genius Daciarum*, *Genius Nautorum*, *Genius Liberatorum et Servorum*, *Genius Loci, Genius Commerci* etc.

Aşadar, concordanţele nietzschiene-eminesciene sunt, pe cale de consecinţă, concordanţe germanice-latine.

Aşadar, nimic nou sub soare…

IV

Scânteia comună concordanţei celor doi geniali gânditori a fost consultarea operei majore a nu mai puţin faimosului *Arthur Schopenhauer* (1788-1860).

În vreme ce Fr. Nietzsche a declarat fără nici un fel de dubiu: „Ateismul a fost ceea ce m-a condus la Schopenhauer", cu precizarea anterioară „Tocmai tragedia este dovada că grecii nu erau pesimişti, Schopenhauer s-a înşelat aici, după cum s-a înşelat în toate." (Fr. Nietzsche. *Ecce homo. Cum devii ceea ce eşti.* Cap. *Inoportunele*. Trad. de Liliana Micescu. Edit. Centaurus SRL, Buc., 1991, pp. 37, 42, Mihai Eminescu l-a considerat pe marele filosof A.S., într-o polemică din ziarul „Timpul" (8 februarie 1878), drept *spiritus rector*: „Schopenhauer, care numeşte pe Hegel şarlatan şi şcoala sa o adunătură de stârpituri" […] „zice: Dreptul poate fi suprimat prin forţă, niciodată nimicit (*blos unterdrückt nic aufgehoben*) (vezi *Lumea ca voinţă şi idee*, vol. II, p. 680) şi fiecine are dreptul a face tot ce nu atinge pe altul (*Parerga*, vol. II, p. 257)". (Mihai Eminescu. Opere. Vol. X, *Publicistică*, Editura Academiei R. S. România, Bucureşti, 1989, p. 44).

Şi, totuşi, cei doi geniali gânditori au avut reacţii asemănătoare în privinţa conceptelor *eterna reîntoarcere, supraomul* şi *puterea ca voinţă:*

I. *ETERNA REÎNTOARCERE:*

– *Fr. Nietzsche.* „Nemurirea costă scump: pentru ea se moare de mai multe ori în timpul vieţii. Există ceva pe care eu îl numesc ranchiuna măreţiei; tot ceea ce este măreţ, o operă, o faptă, odată desăvârşită, se întoarce neîntârziat celui care a înfăptuit-o. Tocmai fiindcă a înfăptuit-o, el

este acum slab, nu-şi mai suportă fapta, n-o mai priveşte în faţă." (*Ecce homo*, *op. cit.*, p. 57).

– *M. Eminescu.*

„DECEBAL:
Tu ai găsit-o… vorba ce ne-nseamnă
Furtuna da! Oceanul! Vijelia…
Astăzi o lume-n fundul ei visează
Şi stele poartă pe oglinda-i creaţă,
Dar mâni ea falnică cumplit turbează
Şi mişcă lumea ei negru măreaţă
Pe-ale ei mii şi mii de nalte braţe
Ducând peirea ţări înmormântează…
Azi duc diluviu… mâne, nemurire
O armonie care capăt n-are
Astfel e-a ei întunecată fire
Astfel e sufletu-n antica mare
Ce-i pasă ce simţiri o să vă-nspire
Indiferentă… solitară… mare!
Astfel sunt dacii – luptă… ş-apoi pieire!"

(Mihai Eminescu. *Decebal*, pp. 127-150, în vol. M. E. *Opere*, IV, *Teatru*. Ediţie critică, note şi variante de Aurelia Rusu. Studiu introductiv de George Munteanu. Editura Minerva, Bucureşti, 1978, p. 140)

Textul reprodus de noi, elaborat în anii studenţiei, cca. 1872-1873, mss. 2254, 2286, apare independent în mss. 2287, f. 59, sub formă de sonet titrat *Adânca mare*, transcris împreună cu altele trei (I. *Cum oceanu-ntărâtat*; III. *Veneţia*; IV: *Maria Tudor*), fără ca vreun editor/exeget să-l menţioneze ca parte componentă din drama *Decebal*;

II. *UBERMENSCH/SUPRAOMUL/OMUL DE DINCOLO*:

- *Fr. Nietzsche.* „Cuvântul *supraom* pentru desemnarea tipului celei mai înalte izbânzi, în contrast cu oamenii moderni, cu oamenii buni, cu creştinii şi alţi nihilişti – cuvânt care în gura lui Zarathustra, distrugătorul moralei, dă mult de gândit – a fost înţeles aproape peste tot cu deplină candoare în sensul acelor valori a căror antiteză apare în figura lui Zarathustra, vreau să spun că a fosst înţeles drept tipul *idealist* al unui tip superior de om, jumătate sfânt şi jumătate geniu…" (*Ecce homo*, *op. cit.* p. 31)

– *M. Eminescu.*

„DECEBAL:
Acei ce domnesc lumea… sclavi ei înşişi
A unuia… a celui ce-i mai rău,
Mai crunt, mai diabolic, mai tiran!
Astfel îi vezi urmând unul la altul
Umbre sinistre şi ruşinea lumei
Tiberius, Caligula nebunul,
Claudiu acea jucărie de muieri –
Şi Nero… Şi-n fiecare din romani
Este sâmburele acestor pasiuni,
În apăsare el e un Catilina,
Apăsător e fiecare un Nero."

(*Decebal*, p. 127-150, *op. cit.* p. 142).

III. *VOINŢA/DORINŢA/PASIUNEA CA PUTERE/STĂPÂNIRE/DOMINARE*:

- *Fr. Nietzsche.* „Dorinţa de a stăpâni e cutremurul de pământ ce rupe şi desparte tot ce-i şubred şi găunos, e zdrobitorul mânios al tuturor mormintelor văruite, care mugeşte şi pedepseşte; punctul de întrebare ţâşnind alături de răspunsurile premature." (*Aşa grăit-a Zarathustra*. În româneşte George Emil Bottez. Edit. Librăriei Casa Şcoalelor, Antet, Bucureşti, 1916, p. 160);

– *M. Eminescu.*

„DECEBAL:
Pe cai, pe cai! Războiul este gata,
Puneţi pe Dunăre un jug de lemn
Ca să mugească ca şi taurii noştri
Acea bătrână şi-ndrăzneaţă mare
Ce curge între noi şi-ntre romani."

(*Decebal*, pp. 127-159, *op. cit.* p. 147).

*

…Quod erat demonstrandum…

Dan ANGHELESCU

Vintilă Horia: vocile Poeziei – vocile Cunoaşterii…

Motto:

Vintilă Horia/.../un foarte mare scriitor. Poate cel mai important dintre scriitorii români din exil. Opera lui a fost un şoc, şi pentru cititori, şi pentru critici. El are o viziune proprie, aproape unică, ce dezvăluie un univers neexploatat de alţii şi nu mai puţin inteligibil pentru cei care n-au trăit drama existenţei româneşti."

Alexandru Ciorănescu

Percepţia publică asupra literaturii lui Vintilă Horia (unicul romancier român încununat cu premiul Goncourt) înregistrează în ultima vreme schimbări notabile. Sunt tot mai numeroase manifestările prin care imaginea acestei personalităţi a exilului românesc capătă, de la zi la zi, un contur tot mai limpede în vizibilitatea publică. Editura Vremea, lansând, cu un remarcabil succes, *seria de autor* „Vintilă Horia", profilul scriitorului a început, cam de atunci, să capete o pregnanţă şi o strălucire aparte, nu numai graţie notorietăţii eclatante a premiului Goncourt, cât prin – tot mai evidenta – valoare literară şi spirituală a scrisului său.

În amintita serie de autor „Vintilă Horia", atrage în mod deosebit atenţia antologia poetică *Culorile tăcerii*[1]. Apariţia, deosebit de importantă prin valoarea ei (inclusiv din perspectiva de document al unei viitoare şi adevărate istorii a literaturii române) o datorăm Mihaelei Albu, una dintre personalităţile de prim-rang între cercetătorii care s-au dedicat studierii literaturii şi revuisticii exilului românesc. Acurateţea şi rigoarea academică, devenite un specific al tuturor lucrărilor elaborate de ea, sunt cât se poate de vizibile şi în cazul de faţă.

Deschizându-se cu un cuvântul înainte, intitulat sugestiv *Coincidentia oppositorum,* antologia adună între coperţile ei cele şase volume de poezie publicate de Vintilă Horia de-a lungul întregii sale vieţi, trei în ţară (*Procesiuni* – 1936, *Cetatea cu duhuri* - 1939, *Cartea omului singur* – 1941) şi alte trei în exil (*A murit un sfânt* – 1952, *Jurnal de copilărie* – 1958 şi *Viitor petrecut* – 1976).

Din perspectiva istoricului literar, valoarea aparte a unei asemenea *alcătuiri* se vădeşte şi din faptul că Mihaela Albu, introducându-ne în

[1] Vintilă Horia, *Culorile tăcerii,* ed. Vremea, 2018 (Prefaţă, note şi comentarii: Mihaela Albu)

peisagistica specială a dimensiunilor lirice datorate acestui poet, s-a străduit să ofere celor interesaţi şi o deschidere către poziţionările unei estetici configurate cu o anume rigoare şi mai ales cu o profunzime în care poezia, filosofia, istoria, dar şi teologia şi mai ales cunoaşterea se regăsesc în unitatea aurorală a unui sincretism ce pare să amintească de cel antic. Cel care scrisese că romanul nu poate fi gândit altfel decât ca un *instrument de cunoaştere* (chiar cel mai amplu!) impunea şi în poezie (deopotrivă în judecarea propriilor creaţii) acest foarte personal şi dificil deziderat. Semnificativ devine astfel fragmentul intitulat *Postfaţă la un deceniu personal* precum şi reflecţiile asupra rosturilor poeziei în actualitatea timpului său. Aşa se face că în anexe au fost incluse textele unui *Cuvânt înainte* scris de Vintilă Horia la *Antologia poeţilor români în exil* (Colecţia *Meşterul Manole*, Buenos Aires, 1950), precum şi o *Introducere la Poesia românească nouă* ca deschidere la *antologia* editată de poet în Colecţia *Meşterul Manole* (*Publicaciones de la Asociación Hispano-Rumana, Salamanca, 1956*). Sunt adaosuri destinate să pună în lumină luciditatea, rigoarea, spiritul polemic şi profunzimea cu care analistul Vintilă Horia tratează fenomenul poetic. Astfel, în literatura română, el consideră că numai odată cu Blaga şi Barbu s-a reluat *tradiţia eminesciană* a poeziei înţeleasă *ca instrument de cunoaştere.* Întemeierile pe un asemenea principiu pot da contur şi sensului contrar: cel al *non-poeziei*. Prin el se ilustrează *realitatea (?!) poeziei* din Rusia şi România post-belică, comentatorul accentuând că aceasta din urmă, în acel moment, *„nu mai serveşte pentru a cunoaşte, deci pentru a permite o normală evoluţie a spiritului către un adevăr/.../ ci pentru a opri pe loc, pentru a îngheţa faustic o perioadă pe care o anumită grupare politică o confundă cu infinitul, o consideră definitivă*."

Dar, într-un plan mai general, *poezia ca instrument de cunoaştere* devine un *argumentum ad verecundiam* ilustrativ pentru *unitatea întregii opere horiene,* subliniind *completitudinea* acestei unităţi. Indiferent de forma adoptată de Vintilă Horia, pasiunea şi vocaţia pentru *Cunoaştere* impregnează totalitatea formelor pe care le-au cunoscut exprimările lui. Faptul că Vintilă Horia apare, pentru Alexandru Ciorănescu, drept cel mai important dintre scriitorii români din exil, că – în respectiva viziune – opera lui *„a fost un şoc, şi pentru cititori, şi pentru critici"* ar fi de înţeles dacă am fi în măsură să ne apropiem cât de cât de *realitatea*, altfel spus diversitatea, dimensiunile şi întinderea reală a scrierilor lui – din nefericire, încă, inaccesibile nouă, cititorilor români.

Dar, să subliniem, este vorba despre o *Cunoaştere* ce se interoghează pe sine asupra propriilor deveniri. Şi în poemele lui vom

remarca subtilele sale procese de auto-reflecţie, de analize ce se transformă în arheologii ale diferitelor etape parcurse către înţelegere. Ideea de *Cunoaştere* îl *urmăreşte* aproape obsesiv marcând impresionanta diversitate a demersurilor sale. Astfel, în *Introducccion a la literatura del siglo XX* acel amplu studiu se deschide cu un capitol semnificativ: *La literatura como téhnica de conocimiento...* şi două subcapitole pe măsură: *Una epistemologia de las epistemologias?, La téhnica del conocimiento y la novela.*

Desigur, toate acestea, reamintindu-ne o afirmaţie a lui Mikel Dufrenne (*poezia e o cunoaştere care nu dă nicio putere*) vom înţelege că *inefabila pradă* a poemelor lui Vintilă Horia rămâne într-un *de-ne-atins* – ca aerul şi lumina – ori într-un *de-ne-povestit,* cum numai în muzică se poate întâlni. Iar poemele lui, ca şi unele eseuri (un exemplu e *Crucea*) au inocenţa celor care nu explică, pentru care viaţa este totodată un mister şi o claritate totală. Specificitatea poeziei sale constă în faptul că ea „*nu este o manieră de a cânta, ci o manieră specială de a gândi*", devenind un *a priori.* în sensul pe care i-l acordă Mikel Dufrenne ca „*inteligibilitate imediată"* incontestabilă „*glorie a apariţiei sensibile*". (v. *Poeticul*, ed. Univers, 1971, Bucureşti, p. 7)

Ca şi la Horia Stamatu, celălalt mare poet al exilului, poemele din *Culorile tăcerii* ascund în ele marea presimţire a transcendenţei aşa cum o gândise Rudolf Otto ca un *cu totul altul absolut* (*das ganz Anderes*): „Trece lopătând greu/ Stolul ales/ Către miazăziua lui Dumnezeu/ Unde din rădăcini nu se mişcă nicio arătare./ Cum satul, cu biserică, cu pâine, cu sare,/ Îngenunche în înserare,/ Cum cina, semnul crucii, apa'n fântână/ N'au nici gust nici rostire'n română./ .../ E bine cum a fost să ne fie./ Laudă omului pentru limba din vie./ Pentru aproape, departe, laudă Ţie." (*În vie*, în vol. *Viitor petrecut)*

Evident, Vintilă Horia scrie sub fascinaţia proto-istoriilor *Poeticului,* acolo unde acesta era supus acelei stări cu totul speciale care e *rugăciunea.* Iar mărturia este limpede: „Am învăţat să mă rog pretutindeni,/ Pe stradă, în scris, în somn,/ Unde o cât de măruntă ieşire/ Pare a duce spre tine./În zgomot, în tăcere, în aducere-aminte" *(Exegeză*, în vol. *Viitor petrecut*). E dimensiunea privilegiată de care amintea abatele Brémond gândind originea poeziei în rugăciune, ca un *itinerarium mentis in Deum*, ca ascensiune către misterul hipernoetic din *supraesenţa Fiinţei*.

Dar să ne oprim puţin şi asupra titlului antologiei, deosebit de inspirată şi semnificativă alegere a Mihaelei Albu: *Culorile tăcerii.* Poemul cu acest titlul apare în ciclul al III-lea, *Austral* din volumul *A murit un sfânt*. Privitor la respectiva sintagmă, autorul ne spune: „*Culorile tăcerii ies în*

calea/ Păstorilor de singurătăţi". Ceva mai departe, *Culorile* sunt *văzute* (!) *„ca un semn de viaţă al morţii înconjurătoare*". Poezia se vădeşte ca o aducere a lumii în limbaj, ridicare în inteligibil a *tot ceea ce* (cum spunea Heidegger) *îl întâmpină (begegnet)* pe om şi *răspuns* adecvat la toate *aceste întâmpinări (dem Begegnenden entgegnen).* Se explică astfel şi forţa acelui tip de energie cu care este ea *încărcată*. Ca şi strania ei capacitate de a se situa mereu sub semnul a ceea ce S. Kierkegaard numea *aedificatio,* tinzând, prin urmare, să construiască, să determine în orizontul fiinţei noastre realizarea unui raport spiritual decisiv.

Poemele lui Vintilă Horia devin un jurnal al iubirii faţă de lume şi faţă de Dumnezeu: „Ce e viu şi nou în astre/ Este Nazaret şi număr,/ Pitagoric prins pe'un umăr/ Marca rosturilor noastre./ Ce e vechi din bazaltine/ Întunerecuri purcede,/ Revoluţii patrupede/ Pentru spaime bizantine./ Grotă sau bordei de paie/Locu-i pretutindenesc, Îngheţări în jur domnesc/ Concentrate pe văpaie." (*Locul cu Iisus*, în vol. *Viitor petrecut)*

Nimic livresc, ci numai trimiteri pasionale către luminile credinţei, ale culturii, filosofiei, ale muzicii, ale cunoaşterii sau ştiinţei. Iată un sonet intitulat *Teleologie*: „Cu nume adâncit în iniţiale, Ondulatoriu v, din Planck cetire,/ Corpuscularul b în devenire/ Pulsând în spaţiu ruperi în semnale,/.../ Păienjeneşti cu noimă osebită/Mă leg să intru în vârtejul criptic/Şi deci, fidel ieşirii din ispită./Nici devenind, nici îngheţat în quantic,/ Împreunat cunoaşterii, rodită/ Idee-mi fac de crez apocaliptic."

Vibraţie aparte a sensibilităţii sale, asemenea prezenţei lui Jung ori a lui Planck într-un sonet, îi vom mai descoperi în antologie pe Nietzsche, Kierkegard, Rilke, Hölderlin, Blaga, Bach, Wagner, Reger. Îi vom regăsi şi în memorii şi în erudita sa eseistică, precum şi în romane unde apar Platon, El Greco, Juan della Cruz, toate emanând – filosofic vorbind – o orientare specific *existenţială*. A fost curentul ce a dominant şi a impus în Europa ideea cunoaşterii fiinţei umane, acuzând metafizica tradiţională de *uitarea fiinţei* (*Seinvergesenheit*). Gândirea europeană se radicaliza şi, prin exigenţele impuse de către un Nietzsche sau Dilthey, aducea în centrul atenţiei *umanul*. Vintilă Horia, el însuşi un *Cavaler al resemnării* pleda pentru o *nouă naştere spirituală şi morală a individului* pe care se întemeia aşa numita *Existenzphilosophie* prin Kierkegaard, Karl Jaspers, Martin Heidegger sau Gabriel Marcel.

Ataşamentul faţă de această filosofie se mărturiseşte explicit şi în poeme. Iată-l pe cel intitulat *Langelinie* şi subtitrat *Comentariu la „Jurnalul unui seducător"*, scriere datorată lui Sören Aabye Kierkegaard. În text apare şi numele celei care tulburase, îndurerându-l, sufletul marelui

filosof, Regine Olsen: „...Regine Olsen, ai iubit/ Nu trup uitat, ci gând cioplit,/ Die Existenzphilosophie/ Peste a avea ţi-a scris a fi./…/ Întoarsă-n moarte sau în nord/ Te-ai prins cu Söoren Kierkegaard/ Post scriptum la un alt a fi/ Realitet Categorie."

Cunoaşterea, evident, ţine de tragic iar „tragicul, aşa cum o afirma şi existenţialistul Heidegger, este de aflat acolo unde domină spiritul, într-atât de mult încât tragedia supremă se petrece pe tărâmul cunoaşterii şi în sfera celui care cunoaşte". (v. *Despre eterna reîntoarcere a aceluiași*.)

Poemele cuprinse în această antologie sunt gândite şi ele, ca şi eseistica sau romanele, sub semnul cunoaşterii, fiind, în esenţă, deschideri către o nouă filosofie, o nouă estetică şi, inevitabil, o nouă etică. În numele acesteia din urmă Vintilă Horia se adresează contemporaneităţii reluând la fel de tragica interogaţie a lui Hölderlin: „La ce bun poeţi pentru vremi de cădere/ Când din steaguri cad putrede culorile'nfrângerii?" (*La ce bun poeți)*

Atunci când vine vorba despre rosturile poeziei, ideea de scop poate deveni paralizantă. Şi totuşi... Într-o scrisoare către Virgil Ierunca din aprilie 1968, publicată în jurnalul său (*Trecut-au anii, Humanitas,* 2000), N. Steinhardt spunea că: „….printre meschinării, jalnice întâmplări, sluţenii, ghinioane, hidoşenii, erori, absurdităţi, răutăţi bine înfipte (...) există şi orbite ale limpezimii, simplităţii şi bucuriei, care ne ocrotesc, ne păzesc şi ne povăţuiesc – aidoma îngerilor din rugăciune".

Venind dintr-o nevoie de expansiune către un altfel de timp şi către alte *virtual-posibile* orizonturi de înţelegere a lumii, *Cartea* pe care Mihaela Albu ne-a dăruit-o se înscrie pe o asemenea *orbită a limpezimilor şi elevaţiei.* Devine însă deosebit de importantă şi prin aceea că, în idealitatea ei, confirmă subtilitatea şi rigoarea de analiză transdisciplinară a savantului Vintilă Horia, vizibilă şi într-un magistral opus (încă netradus în limba română) *Introduccion a la literatura del siglo XX*: *„...la literatura/.../ es una téhnica de conocimiento – igual que la fisica, la biologia, la astronomia, la psicologia/.../que podremos estudiar/.../ como contemporáneas de la física cuántica y del principio de indeterminación."*

Poemele din *Culorile tăcerii* reintră în actualitatea noastră literară într-un timp în care tulburările indigenţei, puţinătatea şi mizeria spirituală, *timpul sărac* al gândurilor despre care, cândva ne vorbise Hölderlin, persistă în fiecare din noi şi în cei din jur.

Sveta LITVAK

Arbitrariul absurdului

Să examinăm poezia ca distanţă între poet şi obiectul logicii sale poetice. Poezia, care se află la distanţă de poet (după ce a fost scrisă) îl lasă pe autor în afara jocului. Totodată, o poezie este o mărturie a participării reale a poetului la construcţia logicii obiectului. Ne aflăm faţă în faţă cu o bifurcaţie: poetul a fost îndepărtat + poetul este prezent.

Criticul urmăreşte să separe prezenţa poetului de logica obiectului şi cu ajutorul propriei sale logici de lectură să refacă imaginea iniţială a autorului, care, de fapt, este deja de mult în afara jocului, fiind îndepărtat de interpretator la distanţă de o poezie. Criticul încearcă cu obstinaţie să facă drumul invers, adică, să realizeze o anti-creaţie, o deconstrucţie, spre a-l surprinde pe poet în poziţia iniţială. Poziţia zero. Poetul creează, intenţia criticului este aceea de a distruge. O altă discuţie este faptul că acest lucru pare să fie imposibil şi generează în mod inevitabil fie nişte situaţii dramatice, fie un teatru de marionete monstruoase. Poetul apare în faţa noastră chiar aşa (fie că vrea, fie că nu) cum îl reprezintă criticul, de regulă, acela care va scrie despre poet primul, cu maximă autoritate şi în modul cel mai accesibil. După cum se ştie, critica ulterioară se bazează pe judecăţile critice anterioare, fără a se teme că va repeta greşeala, chiar dacă strategia ei se sprijină pe mersul înapoi.

Criticul cercetează textele poetice ca şi cum acestea ar fi fost create cu unicul scop de a fi ulterior descifrate. De altfel, în vremurile noastre, uneori poeţii îşi percep ei înşişi opera exact ca un material de cercetare ştiinţifică, fiind nemulţumiţi dacă aceste lucrări ştiinţifice nu apar în paralel cu procesul de creaţie.

Interpretanţii tind să-i atribuie poetului ceea ce le apare drept adevăratul sens al simbolurilor activate de autor, simplificîndu-le sau ignorîndu-le cu totul polisemia şi indefinutul lor imanent. Mi s-ar putea replica că acesta este exact modul în care se creează imaginea creatorului, prin străduania multor interpretanţi care adaugă laturi şi nuanţe descoperite de ei, susţinînd astfel semnificaţiile multiple şi laturile diferite ale acestuia (creatorului). Dacă ar fi aşa! Mai exact! Aici se desfăşoară bătălia pentru afirmarea sensului just. Chiar şi prin eforturi comune.

Lunga viaţă a unei poezii se hrăneşte din interesul constant faţă de aceasta ca obiect de cercetare. Şi cu cît este mai greu de prins imaginea, cu atît este mai mare miza în confruntarea plină de vanitate pentru stabilirea

ADEVĂRULUI. Aşa acaparează puterea simbolurile poetice, smulgîndu-le celor care caută, fiecare în felul său, propiile lor arme de interpretare şi dîndu-le - unuia - o lance, celuilalt - un scut, altuia - un cal. Fiind, totodată, în mod paradoxal, îndatorată pentru lunga sa viaţă perseverenţei jucătorilor.

Dar, cu toate acestea, aducînd noi şi noi sacrificii ritualurilor consacrate ale criticii academice, ritualuri, în general, destul de absurde, să încercăm să mai facem un gest arbitrar în direcţia jocurilor combinatorii.

Analiza anagramatică comparativă a numelor poeţilor. De exemplu:

L – er – MON– t – OV

L – uk – OMN – ik – OV

Imediat se impune şi adăugarea unui alt nume la schemă:

L – er – MON– t – OV

L – uk – OMN – ik – OV

L - i - MON - OV

Structura similară a cuvintelor este evidentă. Dacă luăm numele poeţilor ca semnificanţi ai moştenirii lor creatoare (pentru ziua de azi), atunci blocurile ce coincid vor fi legăturile lor de rudenie, iar acel ceva care rămîne, adunat într-un flacon **REKITUKI** - un extract-esenţă de unicităţi amestecate într-un cocktail. Unde **ert, unik, i** sunt diferenţe formale, iar legăturile de rudenie sub forma unor locuri evidenţiate sunt ideile alimentate de aceleaşi surse.

Nu ştiu dacă cineva va avea nevoie în analiza critică a unui termen nou, însă acesta tocmai a fost creat, chiar acum. Desigur, mai există un al patrulea membru, de onoare, al acestui ansamblu fantomatic:

L – er – MON– t – OV

L – uk – OMN – ik – OV

L - i - MON - OV

L - o - MON - os - OV

unde **REKITUKI** se transformă în **RUSKIE KIOTO**, sau într-o exclamaţie absolut patetică **O, RUSKIE! I KTO?** („O, ruşi(lor)! Şi cine?”). Lipsa unui alt „S” poate fi compensată prin adăugarea unui „K”: **O, I RUKKIE-TO**, sau, mai corect, **O, KURSKIE – I TO!** Sau, şi mai generalizant, **IRKUTSKIE OO**. Iar dacă lăsăm la o parte geografia, atunci printr-un singur cuvînt - **ISTOKORUKIE**. Dar aceasta este deja o definiţie, care prinde, într-un mod ciudat, într-un singur cuvînt, ceea ce are unic fiecare autor. Adică s-a găsit definiţia totalităţii diferenţelor! „Dacă buzele lui

Nikanor Ivanovici s-ar adăuga la nasul lui Ivan Kuzmici" (Если бы губы Никанора Ивановича да приставить к носу Ивана Кузьмича...").[1]

Poetul face, foloseşte, ia în stăpînire lucrurile în mod practic. Criticul ştie, explică, intră în stăpînire în mod simbolic. Astăzi cei doi tind să-şi schimbe rolurile. Este la modă să scrii critică sub formă de poem. Poetul vrea să ştie şi să explice de ce şi cum anume scrie. Practica poetică dialogică nu este asimilată de cititor (fie este profanată de autor). Poetul contemporan este obligat să fie înarmat cu toate mijloacele de expresie adunate prin cunoaşterea şi stăpînirea stilurilor, să aibă un concept clar şi, dacă se poate, o pregătire de acum nu numai filologică, ci şi filosofică. Cu toate că înainte erau absolut suficiente studiile de specialitate în domeniul ştiinţelor exacte, fizica, matematica. Iată însă că lingvistica şi cunoaşterea multor limbi străine sunt pentru cei mai obsedaţi.

Versurile se scriu într-un mod sau altul, fiindcă „aşa se scrie" sau pentru că „aşa scrie lumea", pentru că poetul, după propiat lu afirmaţie, se ocupă cu „experimentul lingvistic" sau „lucrează cu nişte constructe lingvistice". Criticul caută în acestea un sens şi crede declaraţiile autorului.

Se prea poate ca noi să trăim într-un spaţiu orientat într-o anumită direcţie. Ei bine, se poate spune şi astfel. În acest spaţiu se realizează proiectele noastre poetice. Însă diferite grupuri de poeţi sau poeţii se orientează, totuşi, în mod diferite. Să fie oare adevărat că orientarea care nu coincide cu orientarea generală a spaţiului (dacă acest lucru este în general de conceput) o va influenţa pe aceasta din urmă? Mai folositor ar fi să se ghicim această orientare globală sau să-i aducem nişte rectificări şi să-i adăugăm nişte vectori? Şi cum se orientează oare criticii în toate acestea? Oare nu fac ei confuzii între „o poezie bună" şi una care coincide mai mult sau mai puţin prin vectori? Sau o capodoperă ia naştere chiar în armonie? De altfel, un geniu este, în orice manifestare, un geniu. Cea mai dezirabilă „strategie" poetică este realizarea în interiorul realizării însăşi, dacă poetul scrie pentru că nu-i rămîne nimic altceva decît să scrie aşa şi doar aşa, atunci cînd nu contează de ce scrii aşa şi nu altfel, pentru cine anume va fi interesant ceea ce scrii şi ce înseamnă „realismul magic" sau „noua sinceritate"[2]. O muncă care nu are nici un scop şi nici un sens, care răspunde în mod obiectiv aşteptărilor interpretanţilor „orientaţi". Aşa pare. Însă ceea ce sur-prinde critica şi ceea ce prinde în contextul cultural sunt tocmai „ismele" (simbolismul, conceptualismul, minimalismul etc.). Peste tot se caută şi se găseşte o logică superficială, căci cine ar fi capabil

[1] Citat din piesa clasicului N.V. Gogol *Căsătoria*.

[2] Curent în poezia undegroundului rus din anii 1970.

să reconstituie logica uitată şi neconştientizată sau măcar să cheltuiască pentru aceasta un timp preţios?

Poate oare un critic să ajungă în locul în care poetul scrie versuri?

Am în vedere nu o poiană, divan, toaletă sau altele de felul acesta. Cred că nu. Atunci ce poate el spune despre un vers? Nimic. Sau orice poftește. Dar acesta va fi o operă personală, independentă, a criticului, ce nu are nici o legătură cu poetul şi versul lui.

Unde îşi scrie poetul versurile? Într-o zonă necunoscută a lumii, unde are acces datorită darului său. Şi poezia este o cale indicată de poet spre această regiune încă necunoscută. Poetul asimilează spaţii necunoscute (să le desemnăm prin acest cuvînt). El aşază pietre de hotar, descoperă continente şi mici puncte din lume. Cititorului i se oferă posibilitatea de a urma această cale. Dar este puţin probabil ca acolo unde poetul şi-a scris poezia va nimeri chiar oricine. Probabil unii poeţi umblă (nu în sensul urît) prin acelaşi loc care li s-a descoperit. Iar unii nimeresc naiba ştie pe unde aproape de fiecare dată. Aceasta este ceva deosebit de interesant.

Dar oare este capabil poetul însuşi să parcurgă drumul vechii sale poezii? Poate că nu. Poate că acest lucru îl va putea face un cititor talentat.

Poezia este, în orice caz, o cale.

Nu examinez, desigur, truda alcătuitorilor voioşi de rime sau a celor care se lamentează în vers liber, logoreic. Ei scriu aici, fără să se mişte.

La ce bun critica?

În poezie există o cheie. Poezia te acordează într-un anumit mod, dacă eşti sensibil/atent şi nu eşti încărcat de aşteptări anterioare, aunci ea, ca un lift de interior, te poate duce într-o clipă, rapid, în acel loc în care poetul îşi scrie poezia. Dar să povesteşti despre aceasta nu cred că vei putea. Poţi să trăieşti extazul, uimirea, frica, iar apoi să încerci să-ţi explici aceasta cumva mai simplu. Dar ai reuşit să vizitezi acel loc încă necunoscut şi să primeşti o oarecare cunoaştere despre lume.

Traducere de **Marina VRACIU**

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, parte din aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.

*

41 arguments avant la lettre, Romanian and Australian Anthology of contemporary poetry and prose; editors **Mihaela Cristescu** and **Sue Crawford**, Art by Luminiţa Şerbănescu, Editura Sfîntul Ierarh Nicolae, 2019, 194 p.

Mihaela Cristescu, trăitoare la antipozi, în Australia, de ceva vreme realizează, cu un efort de remarcat, într-o colaborare cu edituri fie din ţara de adopţie, fie din România, în fiecare an câte o antologie. În fiecare dintre acestea sunt creaţii ale autorilor români (şi din ţară, şi de peste hotare), şi australieni. În acest an fiecare dintre cei 41 de autori antologaţi autor are, înaintea poemelor sau textelor în proză, câte un scurt „argument", nu neapărat o explicaţie cît scurt un gînd de deschidere. Pentru că nu avem cum să-i enumerăm pe toţi cei 41 de autori, din dorinţa de a nu nedreptăţi, nu amintim nume. Menţionăm însă că, şi de data aceasta, ilustraţiile semnate de Luminiţa Şerbănescu dau o notă aparte cărţii.

O carte îngrijit realizată, pornită dintr-un gînd generos, o iniţiativă de remarcat a Mihaelei Cristescu, despre care ar fi frumos să putem vorbi ani de acum înainte.

*

Valeri Briusov, *Cele şapte culori ale curcubeului*, poezii şi poeme, traducere din limba rusă de Alexandru G. Şerban, Editura Pim, Iaşi, 2018, 178 p.

Poetul, prozatorul, dramaturgul, criticul Valeri (sau, cum scrie în nota biografică – care, în fapt, este şi o „introducere" în opera poetului rus în viziunea traducătorului – din începutul cărţii, Valerii) Briusov (1873-

1924), considerat unul dintre întemeietorii simbolismului rus apare acum cu o selecţie de „poeme şi poezii" în limba română, în versiunea lui Alexandru G. Şerban. Despre transpunerile creaţiilor unor autori din spaţiul literaturilor slave (din Polonia, Belarus, Rusia ş.a.) în limba română a traducătorul acestei ediţii am scris de mai multe ori în „Convorbiri literare", astfel încât nu vom reveni şi acum asupra tuturor acestora.

În acest volum sunt 200 de poeme ale lui Valeri Briusov, prin intermediul cărora Alexandru G. Şerban îşi propune să-l aducă mai aproape de cititorii români pe cel pe care îl consideră „căpetenia simbolismului rus", la un moment dat cel puţin. Încheiem, şi cu titlu de exemplificare, cu poemul *Unui tânăr poet*, în transpunerea lui Al.G. Şerban: „Tinere palid, cu văzul ardent,/ astăzi îţi dau trei precepte:/ Primeşte-l pe primul: nu trăi în prezent,/ Numai viitorul este domeniul tău, poete!// Ţine-l minte pe al doilea: pe nimeni nu compătimi,/ Apără-l pe al treilea: supune-te artei,/ Numai ei, fără poticniri, fără patimi.// Tinere poet, cu văzul tulburat!/ Dacă accepţi, dintr-ale mele, c-te un precept,/ Tăcând, voi cădea ca un luptător capturat,/ Ştiind că în lume voi lăsa un poet."

*

Vasile Larco, *Nada Râsului*, epigrame, Editura 24 ore, Iaşi, 2019, 268 p.

*D*upă Prolog, epigramele sunt grupate în ciclurile (fiecare sub semnul unui moto, şi având incluse scurte secvenţe din aprecierile critice asupra autorului/ operei sale, semnate de nume cunoscute din literatura/ epigramistica de la noi): Destăinuire, Impresii, reflecţii, constatări, Însemnări zodiacale, Alte constatări epigramatice, Din partea autorului.

Autorul, semnatar al mai multor volume de poezie ironică ori epigramă, dar şi proză, despre care am scris nu o dată fie în „Poezia", fie în „Convorbiri literare", a abordat (şi de data aceasta) o tematică variată, de la problemele cotidiene cu care ne confruntăm mai fiecare dintre noi la justiţie ori politică/ politicieni/ judecători (mai ales cu cele mai puţin bune), istoria, credinţa, societatea noastră, relaţiile interumane, slăbiciunile omeneşti, diverse locuri, dragostea, fie ea conjugală au ba, copii şi părinţi ş.a.

Vasile Larco este un autor inventiv, cu pana muiată şi în cerneala cu ghimpi a satirei, dar şi în cea când mai molcomă, ca aerul Moldovei, când mai acidă, după cum vin temele din traista cu poveşti a vieţii şi năravurilor omeneşti.

Încheiem cu două epigrame: *Soţi ajunşi la mare*: „Cum stau scăldaţi de-a mării briză/ Cei doi au mari dureri de cap:/ Ea c-a uitat un fier în

priză,/ iar el, amanta în dulap."; *Noutate națională*: „Schimbarea s-o-nțeleagă toți,/ E-o situație bizară:/ Aveam o țară fără hoți,/ Acum sunt hoți, dar «n-avem țară»".

*

Emil Ariton, *Freamătul din claviaturile nostalgiei*, Editura Ateneul scriitorilor, Bacău, 2018, 146 p.

În iunie 2014 semnalam în „Convorbiri literare", în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave, o altă carte a lui Emil Ariton, născut la București, absolvent de universitate la Iași, trăitor pe meleaguri nemțene, anume *Spre zări neștiute, spre stranii tărâmuri*, apărută la Crigarux, în Piatra Neamț, în același an. În acele pagini autorul, matematician de profesie, își propunea folosind „intertextualitatea ca modalitate de a concepe un alt text și a-l converti din prozaic în liric", să transpună în versuri trilogia lui J.R.R. Tolkien, *Stăpânul inelelor*.

Acest volum (în care textele sunt grupate în două secțiuni: *Starea de reverie* și *Reflecții și plăsmuiri*, finalizându-se cu câteva pagini de referințe critice) este, din punct de vedere tematic, unul compozit, în care citim de toate – de la călătorii imaginare pe meleaguri iberice sau prin Țara Galilor, fotbal, epuizarea bâtlanilor în lungul lor zbor, insecte, iubire, păsări, primăvară, Crăciun ș.a., - dincolo de „căutările" autorului pendulând între real și fantastic, știință și mediul înconjurător/ viață, de la introspecție la peisaj ori la un amestec de reflecții/ joc al închipuirilor ș.a., este un alt pas spre construirea unei căi ale sale întru poezie.

*

Alexandru Dumitru, *Labirint pentru Eden*, Rovimed Publishers, Bacău, 2016, 120 p

Într-un fel sau altul am fost martor/ parte la apariția mai multora dintre volumele sale, începând cu *Univers în colivie*, Junimea, în 1998, *Șah la metaforă*, 2000, *Poemul manechin*, editat la Timpul, în 2001 sau *Secunde în furtună*, despre care am scris în revista „Cronica", în 2004. Despre poezia sa au scris de la Alex Ștefănescu la Mihai Cimpoi, ori de la Constantin Dram la Vlad Sorianu, Petre Isachi sau George Calcan ș.a., remarcând, în linii mari, între altele, tendința sa de a pluti între vag și real, evocând „nu muntele, ci ideea de munte", dar și tematica diversă pe care o abordează, de la universal la universul mic.

Așadar, semnalăm această nouă apariție a sa, despre care notăm doar că și-a consolidat perspectiva/ maniera în care abordează poezia, îngroșând, în linii mari, liniile trasate de la începuturi.

*

***, *Fabrica de umor*, epigrame, poezii vesele, proză scurtă, caricaturi, Ex Ponto, Constanţa, 2018, 258 p.

Nu este prima dată când semnalăm activitatea, dar şi publicaţiile (fie ele antologii, fie volume personale) autorilor membri ai Clubului Umoriştilor Constănţeni şi aici, şi în alte reviste, uneori în texte mai ample.

La Biblioteca de poezie este a treia antologie despre care facem vorbire. Aşadar, după *Containerul cu umor, Vaporul cu umor*, acum ne oprim la… *Fabrica de umor*. O antologie al cărui antologator nu ne este semnalat, ci doar faptul că apare sub egida Clubului Umoriştilor Constănţeni.

Interesant este că, dacă antologia *Containerul cu umor* a fost sub semnul aniversării transportului maritim containerizat (iniţiat la 26 aprilie 1956), *Vaporul cu umor* dedicată Şantierului Naval Constanţa (care sărbătorirea 125 de ani de existenţă), *Fabrica cu umo*r apare cu sprijinul „celui mai mare producător român de BCA (beton celular autoclavizat), care produce în Constanţa din 1969 şi, după 1990, se numeşte CELCO. Ceea ce relevă şi că umoriştii constănţeni sunt trataţi… foarte în serios de instituţiile de forţă din oraşul lor.

Cartea cuprinde creaţii semnate de Florin Alexandru, Traian Brătianu, Petru Brumă, Simona Callas, Florentina Loredana Dalian, Ananie Gagniuc, Constantin Iordan, Liviu Kaiter, Leonte Năstase, Dan Norea, Ana Ruse, Ion Ruse, Luminiţa Scarlat, Ion Tiţă-Călin, Ionuţ-Daniel Ţucă, Roland Florin-Voinescu.

Ca de obicei, o lectură care… produce voie bună, autori care oferă o paletă diversă de abordare, fiind cunoscuţi/ recunoscuţi în branşa lor. Din păcate nu putem să oferim decât câteva catrene (deşi ar fi fost multe alte texte, între care, de pildă, *Cât de cât*, al lui Traian Brătianu, *Enel, mon amour*, al Florentinei Dalian, *Romanian Ghetto*, al Simonei Callas ş.a., dar şi alte „producţii" în versuri) cu care încheiem semnalarea noastră, în aşteptarea fie a unei noi antologii, fie unui viitor volum oferit fie de vreun autor membru al acestui club „înfrăţit" cu cele ale umoriştilor de pe la noi: un text „generic" pentru perioada de după 1989, al lui Traian Brătianu: *D'ale inflaţiei* – „Când îţi procuri azi o măslină/ Şi-o pâine cu un preţ sporit/ Probabil că eşti fericit/ De-ţi mai rămâne din chenzină"; Constantin Iordan – „Între iad şi Dumnezeu/ Levitează-un copârşeu/ Fără popă şi alai,/ Uns cu mită pentru rai."; Liviu Kaiter, *Unei distinse doamne* – „E-n trend cu tot ce-i modă şi reclame,/ Şi are sponsori ce o-ntreţin;/ Îşi face griji de multe kilograme,/ Dar nicidecum de creierul puţin".

*

Dionisie Duma, *Un alt popas/ Un'altra sosta*, poeme, Editura Opera Magna, Iaşi, 152 p.

Nu cu multe zile înainte ca el să moară am vorbit cu Dionisie Duma despre un volum al său de poezie, o ediţie bilingvă în limbile română şi italiană, pe care abia ce mi-l trimisese. Apoi am aflat că nu mai era. Am deschis cartea şi am citit moto-ul din Pasărea Spin, a lui Collen Mc Collough: „Viaţa e zadarnică/ Puţină iubire,/ Puţină ură,/ Şi pe urmă, bună ziua".

Despre viaţa lui Dionisie Duma vorbesc şi cărţile sale de poezie, şi cele scrie despre ele, dar şi ceea ce scriu mai mult sau mai puţin tinerii, acum, poeţi ale căror început de drum este legat cumva de sfaturile, de faptul că au fost în contact cu poetul tecucean.

Încheiem, în amintirea lui Dionisie Duma, cu un fragment din Altă plecare: „Să-mi spui şi mie/ cât mai este ceasul?/ În zori de zi/ să mă trezesc lucid/ Şi glasul tău/ să-mi orienteze pasul/ Spre zarea-n care/ am să mă decid. […]// Am să te-aştept/ În gara cealaltă/ Lipsită chiar/ de şine şi peron/ Cu un orar şi/ un regim de haltă/ Şi cu un cântec/ trist de patefon…".

*

Virgil Ciucă, Chemarea la judecată, Editura SemnE, Bucureşti, 2012, 2014 p.

Născut în 1937, într-o comună din judeţul Dolj, dintr-o familie cu idealuri naţionale, dat afară din şcoli pentru că părinţii au fost consideraţi „chiaburi", reuşeşte până la urmă să absolve facultatea. După ce a suferit persecuţiile regimului în continuare, în 1980 a plecat din ţară. Actualmente locuieşte în SUA, unde însă nu a uitat de ţara natală, şi urmăreşte atent ce se petrece aici, chemând la reîntregirea neamului. În acest context îşi transpune în versuri gândurile sale despre cum se schimbă legile în ţară, cum se vând pământul şi alte avuţii altora ş.a. Dar, în acelaşi timp, îl interesează şi ce se petrece în lume (azi când „pământu-i o cazarmă"), în ţara de adopţie, la războaiele duse în afară, uneori cu scopuri juste, alteori, consideră el, mai puţin („De când răspândi, pârjolul/ mai ale în ţări sărace/ vrând să controlăm petrolul/ avem temeri maniace"). Sau scrie despre „lumea de consum" în care trăim azi.

Un volum în care Virgil Ciucă îşi spune în haină de vers, în texte rimate, durerile şi gândurile, cu dragoste de neam şi de umanitate.

*

Valeriu Câmpeanu, *Haiku-uri, distihuri, catrene şi alte poeme*, 184 p.; *Infinitul de lângă noi*, 190, ambele la TipoMoldova, Iaşi, 2017

Vulcanic şi dispus să „comită" cărţi şi „într-o noapte" (cum scrie că s-a petrecut cu volum intitulat *Haiku-uri, distihuri, catrene şi alte poeme*) sau să purceadă la drum cu ideea de a face, prin textele sale, „o radiografie *balzaciană* a moravurilor sociale atât de diverse şi controversate", cum zice despre cea de-a doua, Valeriu Câmpeanu se „despovărează", „încredinţând hârtiei" „întâmplări auzite ori trăite", şi „lăsând cititorului dreptul suveran" de-a le aprecia cum crede de cuviinţă.

Nu e prima dată când cititorii revistelor ieşene (fie ele „Convorbiri literare", „Poezia" sau, poate, şi altele) citesc despre cărţile lui Valeriu Câmpeanu (sub semnătura lui Valentin Talpalaru, Ioan Holban ş.a.), despre felul în care scrie acesta, aşa că vom sublinia doar câteva aspecte; distihurile şi catrenele sale (şi multe din terţine) au un ton mai curând satiric, aproape epigramatic, uneori poate cu tentă aforistică (de pildă: Viaţa, accident al hazardului genetic,/ mereu întâmplat!"; „Filozofia, ştiinţa de a te îndoi de orice, oricând"); şi, în al doilea rând, notăm dorinţa autorului de a se apropia mai mult şi de alte formule poetice, chiar dacă mai are, de pildă, în ce priveşte poemele stil haiku, ceva paşi de făcut până acolo. Dar, poate, aşa ne mai amintim că Basil Hall Chamberlain, unul dintre cei care au scris de timpuriu despre lirica niponă, numea, conform, percepţiei sale, poemele lui Bashō „epigrame japoneze" („Râd dracii şi îşi dau coate. Totul/ clocoteşte-n jur şi noi ne plictisim/ de moarte…").

În rest, acelaşi Valeriu Câmpeanu, care crede, aşa cum scrie într-una din aceste cărţi că: „nu voi schimba eu omenirea cu ce gândesc şi scriu, dar o dâră de lumină (sper!) pentru cei ce or să vină tot voi lăsa în urma mea."

*

Dumitru Zdrenghea, *Eu celălalt*, cuvânt pe coperta a IV-a: Aurel Sasu, 134 p.; *Cioburi de nimic*, cuvânt pe coperta a IV-a: Adrian Popescu, 2014, 130 p.; *Iubiri*, 2014, 124 p.; *Semne*, cuvânt pe coperta a IV-a: Irina Petraş, Editura Eikon, Cluj-Napoca.

Născut în 1946, în Cluj-Napoca, Dumitru Zdrenghea este unul dintre cardiologii şi dascălii în domeniul medicinii cunoscuţi nu doar la noi, care, iată, dăruieşte şi altfel de leacuri pentru inimă şi suflet, de data aceasta sub forma unor cărţi de versuri, care, se vede, au beneficiat şi de o bună întâmpinare din partea unor voci autorizate (Irina Petraş, Adrian Popescu, Aurel Sasu) şi, desigur, şi de acceptul de publicare al Editurii Eikon.

E interesant de văzut şi această perspectivă asupra condiţiei umane, asupra vieţii şi a morţii, a evanescenţei fiinţei umane şi a supravieţuirii a lui Dumitru Zdrenghea, care vine ca un şir de paşi ai unui om care se descoperă prin poezie, uneori urcând din adâncimi de dincolo de timp, alteori cu naivităţi, dar de un fel aparte, în care profunzimile sunt îmbrăcate în haine subţiri de cuvinte cu haină de fir de suflet. Iată, de pildă, felul în care simte curgerea vremii şi a timpului iubitei („e timpul scurs/ sau mai este/ Pentru un vis/ pentru un surâs"), „la marginea mirării", când mai are „răgaz de-o sărutare" şi „umbra înserării" „se-aşterne între noi", atunci „inima e doar carapace/ de suflet pierdut/ fără zori".

Încheiem semnalarea acestui „leac" în haină de vers cu un fragment din poemul *Cuvintele tale*: „Cuvintele tale par aripi/ Care nu mai ajung până la mine./ Cuvintele tale par ploi/ care nu mă mai udă./ Cuvintele tale, stoluri/ de păsări mari care se duc departe./ Cuvintele tale, banchize de gheaţă/ Plutind în derivă/ Cuvintele tale, aripă frântă de cocor/ şi ţipăt de gazelă ucisă./ Cuvintele tale, săbii/ Ce nu mai taie în carnea fierbinte./ Cuvintele tale sunt pentru mine/ doar tăcere."

*

Viorica Ursachi, *Poezii de dragoste şi dor*, Editura Agata, Botoşani, 2014, 50 p.; *Focul iubirii*, Editura Quadrat, Botoşani, 2017, 110 p.

Două cărţi cu încercări de a se apropia de ce înseamnă poezie, care conţin mai degrabă sfaturi din experienţa de viaţă acumulată (cum, de altfel, şi scrie autoarea pe coperta celei de-a doua cărţi: „mesaje" „prin intermediul cărora" „persoanele" care doresc cu ardoare să-şi întemeieze un cuplu" etc.) sau, cum este cazul cu placheta de dragoste, trăiri ale sale. Din ce înţeleg de pe coperta a patra a cărţii din 2017, Viorica Ursachi a tipărit peste zece cărţi până acum, de diverse facturi.

Un scurt citat, spre exemplificare: „dragostea/ e un dulce sentiment/ care apare/ în orice moment/ ea nu ţine/ de nicio culoare/ şi se manifestă/ ca atare".

Acestea fiind spuse, socotim că încă, în ce priveşte poezia (deşi sunt spuse multe şi, pentru unii, poate şi folositoare, despre viaţă), mai e de lucru. Şi nu puţin.

Lina CODREANU

Icoane lirice în poemele lui Nicolae Dabija

Orice împătimit de lectură păstrează în proximitatea sa de lucru şi de odihnă câteva cărţi „de suflet", din care, în răstimpuri, citeşte fragmente mai mici ori ample. Învăţăturile, poemele, prozele, informaţiile dintre file par adieri de lumină răsfirate din afară în adâncurile fragile ale Cititorului. Într-un raft de noptieră, o asemenea carte – *Psalmi de dragoste* (2013) a lui Nicolae Dabija – aşteaptă de ceva vreme o lectură integrală din parte-mi. Hotărârea de a o citi metodic şi analitic s-a suprapus cu apariţia altei cărţi – *Poeme alese* (Editura UZP, 2019) a aceluiaşi poet român, apărută în colecţia „Din Basarabia", unde sunt semnalate şi „poemele alese" ale lui Grigore Vieru şi Dumitru Matcovschi.

Scriitor român polivalent (poet, prozator, eseist, publicist), larg cunoscut ca luptător angajat pentru re-alipirea Basarabiei la patria mamă, Nicolae Dabija este o reală conştiinţă de neam care pune mai presus de sine valorile imuabile de identitate a românilor din stânga Prutului: limba, istoria, credinţa. Evenimentele din viaţa scriitorului se topesc în istoria mare a neamului. Numeroase editoriale din săptămânalul „Literatura şi arta", al cărui redactor-şef este din anul 1986, şi multe din cărţile personale (cuprinzând eseuri, poeme, manuale, povestiri) sunt expresia zguduitoare a chemării românilor întru apărarea valorilor istorice şi culturale şi pentru intrarea cu demnitate în Uniunea Europeană modernă.

Esenţa distihului *Poem*, cu care se deschide volumul menţionat, „Doru-mi-i de Dumneavoastră: Ca unui zid – de o fereastră", justifică emblematic dragostea de neam ca dimensiune *sine qua non* a liricii lui Nicolae Dabija. Adresarea reverenţioasă incumbă ideea că dorul e mai puternic decât graniţa artificial impusă între neamuri, mai rezistent decât orice opreliște din afară. Aspiraţia înaltă (*fereastra*) este maculată de opacitatea *zidului*, străpuns prin puterea imaginaţiei de către creator, idee reluată şi în poezia *Zidul*: „Desenez o fereastră în zid,/ în zidul surd, ca o moarte,/ şi mă prefac c-o deschid/ şi privesc pân' departe". Semnificaţiile pot fi mai largi, fiindcă declaraţia de dor către acel „Dumneavoastră" dezvoltă alegorii majore: artă, Dumnezeu, iubită. De altfel, acestea par a fi nucleele lirice ale cărţii, chiar dacă, în economia cărţii, nu au fost grupate în cicluri.

Predominanţa estetică din prima parte e dezvoltată în cercuri de receptare în jurul unei *arte poetice* personalizate de Nicolae Dabija în micropoemul *Poezia*: „Precum un cerc cu centrul în afara sa,/ precum o

secundă, în care încape Vecia,/ precum un cer născocindu-şi propria stea – // poezia". Definirile metaforice prind în esenţa lor oximoronică glisări mini-maximale, rotundul (*cercul – afara sa*), eternul (*secunda – Vecia*) şi infinitul (*stea – un cer*). În tonalităţi calme, eul poetic devoalează resursele neţărmurite ale metaforei în „veacul nostru", fie că le proiectează asupra lumii, fie că le centrează asupră-şi: „e nevoie încă de poezie/ pe *globu*-acesta./ Să se ştie" (*Memoriu*); „Moartea şi viaţa *mea* toată/ încap într-un singur cuvânt" (*Cuvânt*) (subl. n.). Înseşi tăcerile stau sub semnul cuvântului: „Tăcerile sunt pline de cuvinte…/ Învaţă să le-asculţi. Şi să le-auzi", pildă ce trebuie alăturată celei dintr-un eseu al cărţii *Aşchii de Cer* (2018): „E şi tăcerea o artă care trebuie învăţată. Ca şi modestia sau resemnarea" (p. 19).

Legat prin destin de *arta cuvântului*, poetul percepe cărţile ca pe nişte făpturi aducătoare de bucurie: „uneori/ le şi auzi, în preajmă, cum respiră,/ cum plâng, cum râd cu tine, cum se miră/ şi-ţi fac din zile moarte – sărbători" (*Şi cărţile au suflet…*). Căutător de esenţe estetice, dăruit creaţiei, artistul (poet, pictor) se găseşte într-o perpetuă neodihnă: „În căutarea Sensului, cel greu,/ Poemu-l *şlefuiesc*, până se strică…" (*Sipica*); „robi ai penelurilor şi ai peniţelor,/ care *oblojesc* fiece pom bolnav, –/ ei *şterg* de colb aurele sfinţilor,/ le *curăţă* încălţările de praf" (*Restauratori de tablouri*) (s.n.). Şi pentru această trudă el, care sperase ca în zboru-i îndrăzneţ aripile să-i fie „arse de fulgere/ şi de stele…", trăieşte ipostaza umilitoare de arhanghel învins într-o lume desacralizată, când aripile „arse de mucuri de ţigară" devin împovărătoare (*Arhanghel îmbătrânit*). Degradarea simbolurilor divine e similară cu cea din *Paradis în destrămare* (Lucian Blaga): „arând fără îndemn cu pluguri de lemn, arhanghelii se plâng de greutatea aripelor".

Eul liric îşi găseşte refugiul în cetatea cuvintelor ce, rânduite în rugăciune, devin mai puternice decât toate împotrivirile lumeşti: „Şi iată că se-ntâmplă o minune:/ nişte cuvinte pot să ne adune –/ pe cei de-aici, pe cei plecaţi în lume –/ ca să ne dea la toţi un singur nume:// o ţară spune-aceeaşi rugăciune…" (*Rugăciunea*). Îndreptarea smerită către rugăciune care denotă nevoia existenţială de cunoaştere şi descoperire a sinelui e o altă temă a cărţii.

Deşi, lingvistic, mulţi termeni sunt de natură religioasă (*arhanghel, paracliser, Dumnezeu, chinovie, icoană*), tonalitatea psalmodiată a poemelor încorporează fascinant valori ale dimensiunii umane. Printr-o suită de „părelnicii", poetul aşază omul în sfinţenie, relevantă fiind imaginea brâncuşiană a bătrânei în rugăciune („parcă semăna cu o statuie,/ parcă semăna cu o lumânare"), cărând pământ într-o căruţă cu

cai: „Ea stătea deasupra, -ngenuncheată,/ parcă se ruga, cu ochii duşi;// […]// …Cea icoană o mai văd şi acum/ fără-asemănare-n univers:/ o femeie şi doi cai, pe drum,/ şi-o căruţă, îmbătrânind în mers…" (*Icoană*). O perpetuă alunecare din omenesc în mitic face ca, la rându-i, universul sacralizat să se umanizeze: Iisus coboară printre oameni, le ascultă păsurile, îi ajută, prânzeşte cu ei (*Legendă hagiografică din secolul XX*) şi Domnul se plimbă prin „pădurea din jurul satului meu" (*Urmele lui Dumnezeu*).

Buna-credinţă în destinul lui de artist îl face imun la violenţa barbară: „şi-n timp ce flacăra [rugului] dansează/ eu, Doamne, tot de tine scriu…" (*Inscripţie*). Aflat, cum spuneam, într-o mistuitoare căutare a sinelui, eul liric suportă supliciile în numele creaţiei şi al credinţei. Cu toate că îl nimicesc, protagonistul se simte fericit şi ocrotit de Domnul: „Nu am, Doamne, nimic, şi-s bogat./ Sunt, Doamne, cel mai bogat că te am*./ Cu fiece mugur ce iese din ram – Te-am aflat,/ cu cerul ce-mi intră în casă prin geam!*" (*Psalm*). Aidoma semenilor, se simte (con)topit în magma divină: „adesea, pe bunul Dumnezeu/ îl simt murind în locul meu" (*Dumnezeu*).

Idealul uman suprem – fericirea – nu-i este străin poetului Nicolae Dabija, chiar dacă imaginea iubitei are consistenţa picăturilor de rouă, într-o părelnică apariţie-disipaţie. „Voiam să dobor secunda cu o săgeată./ Voiam să măsor cu iubirea vecia./ Mult prea multă-mi părea Poezia/ şi-a mea îmi era lumea toată…", afirmă protagonistul în caligrama *Clepsidră*, în care nu-şi renegă atitudinea romantică a tinereţii: „Pe când iubeam/ ce tânăr/ eram/ o!". Emoţia erotică nu are echivalent perceptiv, exprimabilă fiind doar prin „*Ca şi cum…*", adică printr-o suită de alăturări comparative, ceea ce accentuează sensibil latura psalmodiată a poemelor de dragoste. Detaliile gestuale ori fizionomice ale îndrăgitei ar împovăra poemele de dragoste, de aceea poetul foloseşte tehnica iterativă a zigzagurilor fulgerătoare, transfigurând trăirile sensibile şi profunde ale îndrăgostitului în suave invocaţii: „Draga mea, iubito, floare-ngândurată –/ a mea totdeauna, şi-a mea niciodată".

Cronotopic vorbind, dorul inefabil e cvasiprezent, aici şi dincolo, acum şi întotdeauna: „Dor îmi e de tine, chiar când eşti alături// […] Oare şi atunci, după ce-o să mor,/ tot aşa de tine o să-mi fie dor?!" (*De dragoste*). Chiar trecut din vremelnicie în veşnicie, peste milenii, arheologii ar putea descoperi „un pumn de lut îndrăgostit", încă bântuit de dorul dragei sale: „Un pumn de lut cum se-nfioară/ l-atingerea ţărânei tale…" (*Un pumn de lut*). „Marea trecere" a omului pe pământ poartă pecetea iubirii, un sentiment definitoriu într-atât, încât şi „dincolo" îl însoţeşte pe cel capabil să iubească: „Din dragoste nu scapi nici după moarte". Fluidul erotic nu e

secundă, ci *lumină* eternă, însoţitoare „până dincolo de moarte./ Ori poate şi mai departe" (*Ea era aşa de frumoasă*). Răsturnând clepsidra ciclicităţii, poetul emite şi în poemul *Lorelai* acelaşi paradox tulburător, anume că efemeră nu-i viaţa/iubirea, ci moartea: „doru-i etern, iar moartea – o minută". Intrată în înfruntare cu moartea, iubirea biruie şi atinge dimensiunea eternităţii. Nu spunea Vasile Voiculescu în sonetul *CLXXXIII* că „Dragostea-i unica vecie dată nouă"?

În carte, „poemele alese" sunt psalmodiate într-o notă inimitabilă. Versul dabijian prinde vibraţii stilistice neaşteptate, emoţionează şi mângâie, înalţă şi încrâncenează. În bibliotecile lumii vor sta exemplare din cărţile sale ca nişte „privighetori împăiate" ori precum florile într-o grădină, însă „cântecul", fiorul poetic nu va rămâne captiv şi va străpunge orice „zid", aşa cum, neîngrădibilă, „mireasma" trandafirului poate „scrie pe vânt poeme" (*Testament*). Acestea sunt bunuri tezaurizatoare, create şi dăruite Cititorului de poetul Nicolae Dabija.

Poezia Doinei Guriţă creşte valoric cu fiecare carte tipărită.

Vasile TĂRÂŢEANU

„Umbra Curcubeului în Simfonii mute de dor..."

Prin toate demersurile sale literare, George Călin, ne convinge că are darul de a crea poezii, pe care le scaldă într-o caldă lumină, într-o undă de vibraţie şi trăire, născută din metafora rară care trezeşte în noi emoţia, simţirea în frumos şi armonie... Poetul ne înnobilează suptil de la prima şi până la ultima pagină a noului său volum de poeme „Umbra curcubeului",

În toată creaţia sa literară, poetul se destăinuie cu o mare nobleţe, se adresează suav şi cu candoare sufletului nostru, poeziile sale devin o adevărată oază de linişte, o insulă paradisiacă uitată printre valurile mărilor lumii, o binefacere pentru cei însetaţi de frumos, de calm, de acele valori date omului din vremurile dintâi ale facerii sale. în sufletele noastre: „se zbat păsări fără de zbor,/ păsări cu aripile arzânde,/ picurate cu vise ciuntite/ fără de prejudecăţi absurde,/ respectând vechile cutume moştenite,/ care au trecut proba Timpului..."

Poemele sale au o muzicalitate liniştitoare, sunt de o aleasă bonomie, scrisă într-un grai domol, liniştitor. E o raritate ca în această epocă a vitezei, care ne dă senzaţia de vârtej, să întâlneşti un poet care se

așează „pe marginea clipei” pentru a adăsta să fie vizitat de imagini poetice rare, pline de farmec și emoție, pentru a le prinde în vârful condeiului și a le dărui cu generozitate iubitorilor de cuvânt scris, ca în poemul „e vremea pentru Lumină...”: „ploi de lacrimi spală tăcute,/ un șir de gânduri/ peste filele sufletului ei,/ o poveste despre oameni noi,/ ce pot atinge vise albastre,/ ascunse în tăceri/ înveșnicite în cuvinte...// mi-e frig, aici,/ la tine/ în suflet,/ norii îmi străpung retina,/ împodobindu-ți inima cu minuni/ mă cocoloșesc/ gol,/ în tine,/ om matur,/ luptând pentru Iubire,/ cântându-ți imnuri de slavă...”

Frumusețea poeziei lui George Călin, prin spiritul său solar, ne reconstruiește ființa interioară, ne re-împrospătează sentimentele nobile, pierdute „prin Timpul ce nemacină”, ca în poemul „plăsmuindu-mi aripi perechi...” pe care îmi permit să-l redau în întregime: “uită-mă gol într-o ploaie de fluturi,/ dojenindu-mă-n Amurg/ cu ploi de Curcubeu înlăcrimat,/ pulsează-mi prin vene/ vise de Înger,/ dispărând goală/ în umbrele nopții...// privește-mă cum ard/ în dansul flăcărilor/ pierdut printre flori de cireș,/ colindând învoluburat de fum/ prin trupul tău/ otrăvit/ de licoarea Timpului...// strecoară-mă-n sufletul tău,/ înaripează-mă/ cu aripi de Iubire,/ așează-mă-n rama inimii tale,/ destrămându-mi gândurile rele,/ în culcușul aripilor/ de Înger proscris...// și mă alintă,/ topindu-mi dorul de tine,/ amăgindu-mă/ cu șoaptele-ți de Înger/ răsuflând prin ploile de stele,/ alunecându-mă – pulbere albastră-n trup,/ plăsmuindu-mi aripi perechi/ spre a cuprinde zborul/ ce te-nvăluie...// într-un inevitabil târziu,/ răstălmăcindu-ți amintirile sterpe,/ uită-mă definitiv/ pe scara Cerului – umbră frântă/ din lumina arderii,/ risipindu-mi cenușa descătușării/ din tine...”

Când ai terminat de citit unele dintre poemele lui George Călin, din acest nou volum „Umbra curcubeului”, ai impresia că ai ieșit de la Sfânta Liturghie, din acel loc de unde poeziile sale își trag seva și pleacă spre inimile noastre, încălzindu-ne cu efemeritate sufetul văduvit de „frumusețea clipei ce trece cu greutate prin a timpului pulbere amară”... Prin miezul fierbinte al tăcerii, poetul ne îndeamnă să păzim rânduiala și legile lui Dumnezeu care sunt scrise în Evanghelie și flămânzi să ne-nfruptăm, luminându-ne cu trupul Cuvântului sfânt: „în mijlocul Timpului stingher/ cerem Plăsmuitorului de vise/ mai multă Lumină –/ strop nemeritat de fericire/ ce trece prin noi,/ întristându-ne visul/ visul pângărit,/ întinat de patimi/ negură-ntunecoasă,/ stavilă născută/ din păcătuire...” (o lacrimă târzie...)

Poezia lui George Călin este, întotdeauna un eveniment, un spectacol de culoare, romanță, cântec și dans, toate îngemănate în

lacrimile de cristal ale unui suflet care nu poate şi nu ştie să se exprime altfel: "am oprit Clepsidra Timpului,/ încercând să-ţi sărut lacrimile,/ în Amurgul înroşit/ al unei noi zile,/ sorbindu-le o fărâmă de rouă/ prăvălită-ntr-un adânc Abis/ al nopţilor adunate/ între filele Vieţii...// mi-am deschis / fereastra sufletului/ fremătând pe fiecare petală/ de Timp/ de dorul dorului de tine,/ fremătând fără de Sfârşit,/ fremătând fără de Început,/ asemeni frunzelor hoinare/ prinse-ntre degetele nevăzute/ ale viselor,/ pornind într-un vârtej/ spre nicăieri..." (am oprit Clepsidra Timpului...)

Un vârtej plin de dragoste, într-o iubire curată şi sinceră, aproape nepământeană, unele secvenţe amintind de Hyperion-ul eminescian, altele de Zburătorul lui Heliade Rădulescu: "ne pierdem tăcuţi/ într-o Lume pustie/ printre lacrimi,/ printre zboruri frânte,/ coborând matinal/ în noi...// ne ridicăm/ în Amurguri plânse,/ ne-abandonăm neputincioşi/ în Simfonii mute de dor –/ Simfoniile nopţilor de Dragoste...// trupurile descătuşate/ din Iubire/ se scaldă în roua zorilor/ născându-ne mai puri,/ mai îndrăgostiţi,/ pierduţi prin Timpul/ ce ne macină/ în umărul drept/ al Clepsidrei...// ne regăsim/ răniţi de spadele amintirilor – / picături de fericire ce scaldă/ soldaţii războaielor necunoscute/ învingători,/ învinşi,/ amară şi dulce melodie a Vieţii,/ răsfrântă din vise ne-mplinite...// Timpul/ desenează/ pete de Curcubeu,/ Lumea// se prăbuşeşte/ în jurul nostru/ ne pierdem iarăşi/ în noi,/ vibrând de Iubire..." (ne pierdem în noi...)

O creaţie poetică plină de stări şi senzaţii noi, un joc al vieţii şi al morţii, cu energii abisale, ce trimit oscilant cititorul într-o călătorie în raiul liniştii sau în infernul lacrimilor tulburi: "sunt pierdut/ într-o piaţă a Morţii,/ abandonat din visul/ de Iubire,/ conjugând verbul „a trăi"...//un Înger misterios,/ rătăcit la margine de zare,/ îmi pictează cu o singură aripă/ amintirile în nuanţe/ de Toamnă,/ izgonindu-mă/ pe drumul Vieţii/fără de capăt..." (prăfuindu-mi visele-mi deşarte...)

Cărţile lui George Călin ne aduc „pe pervazul sufetului" lectură mai mult decât agreabilă, un răgaz de analiză a umanităţii noastre şi a direcţiei către care se îndreaptă aceasta în contemporaneitate: "îţi şoptesc netulburat cântecul/ sufletului meu înlăcrimat –/ murmur de Iubire/ în ritmul surâsului melodios/ al Timpului –/ umbră colorată – / vâlvătaie de cerneală,/ de purpură –/ neplânsă-n lacrimă,/ domolită-n durerile Amurgului...// vibrează în noi/ Simfonia Iubirii,/ arsura nisipului fierbinte/ al deşertului/ prin care însinguraţi ne rătăcim,/ tu –/ Primăvară a inimii mele,/ eu –/ Toamnă târzie a Vieţii tale/ mângâietoare lacrimi/ ale necruţătorului Timp..." (la margine de Timp...)

Prin acest nou volum de poeme „Umbra curcubeului”, George Călin ne propune o nouă aventură în explorarea grădinii veşnice a sufletului, o grădină în care anotimpurile se împletesc – fără a-şi pierde individualitatea, în care cerul capătă contur boreal – fără a uita să fie de un albastru-senin şi peste care Timpul nu trece niciodată!

Diana Dobrița BÎLEA

Cu îngerul urmăritor de-a dreapta

Încă din poemul care deschide volumul de versuri **„Eu şi celălalt eu”** (Ed. eCreator, Baia Mare, 2018, cu o prefaţă realizată de Ioan Romeo Roşiianu), Ana Ardeleanu ţine să confirme existenţa, anunţată în titlu, a celuilalt eu. Este vorba despre eul superior, eul poetic, cel căruia nu-i scapă nimic din realităţile vieţii şi care are misiunea să separe adevărul de minciună, răul de bine, frumosul de urît etc. Acest demers are în vedere combaterea tentaţiei eului simplu, a omului iubit şi a semenilor de a se alinia unui model global care nu este altceva decît un sine de împrumut, fals, frustrant şi periculos, doar aparent concordant cu vremurile. Este o lirică reflexivă, pe alocuri aforistică, susţinută de imagini poetice cu mesaj frust sau destul de sugestive încît să conducă cititorul spre obiectivele scontate. Trei teme esenţiale străbat acest volum: iubirea, poezia şi timpul.

Sinceritatea discursului liric se axează nu doar pe observarea erorilor, ci şi pe o atenţionare cît se poate de serioasă, deşi poeta se exprimă de multe ori ironic: „Strigătul acesta nu este al meu.// E firul care înnoadă erorile,/ Realizînd din acestea/ Un laţ în care ai putea nimeri,/ După ce ai trecut prin faţa casei mele,/ Pe unde doar gîndul poate trece,/ În maşină de epocă,/ Gata să-şi prindă şalul de mătase/ La roată” (*Strigătul acesta nu este al meu*). Imaginile poetice în care este devoalată realitatea defectuoasă a lumii noastre, unde valorile şi simbolurile sunt minimalizate de indiferenţă şi de globalizare, unde lipsesc afecţiunea şi interacţiunile empatice, sunt nişte incizii pe care, resimţindu-le, cititorul să fie obligat la reconsiderarea felului în care alege să-şi trăiască viaţa: „Nu mă cunoşti, nu te cunosc./ Trecem unul pe lîngă altul/ Prin aceeaşi lume,/ Decojim aceleaşi idei,/ Ridicăm etaje de idealuri,/ Folosim acelaşi tip de verde/ [...]/ Acelaşi negru-vampir/ De la miezul nopţii.// Nu ne

cunoaştem, nu ne salutăm/ Dar împărţim acelaşi gînd/ [...]/ În care îngerul e locatarul perfect,/ Cu plata chiriei la zi" (*Nu mă cunoşti, nu te cunosc*). Punînd semnul egal între viaţă şi moarte şi iubind totuşi viaţa, în ciuda adevărurilor deţinute prin revelaţie poetică, autoarea reuşeşte să obţină cîteva tonalităţi mai grave, ceea ce dă greutate discursului şi captează atenţia cititorului: „Viaţa, rezumată la o linie frîntă,/ Cum o vezi tu,/ Se compune din/ Cîteva poeme alese pe sprînceană,/ Cîteva metafore bum-bum./ [...]// – Dar moartea cum e?, mă întrebi./ - Moartea e ca viaţa!/ La fel de iraţională/ Şi de..." (*Contrast de iubire*).

Acest strigăt al eului poetic este motivat de dragoste. Dragostea sa – pentru poezie, pentru adevăr, pentru semeni, pentru bărbatul iubit – acţionează, pe de o parte, ca un filtru pentru înţelegerea rosturilor lumii, aşa cum au fost sau n-au fost împlinite acestea, iar pe de altă parte, ca un instrument de măsură pentru evaluarea corectă a efectelor pe care le generează dinamica lumii. Îngemănarea dintre „ideea nud" (poezie) şi „arma cea de toate zilele" (dragostea) relevă şi o explozivă dorinţă de viaţă, de (re)înflorire, de continuare a bucuriei din locul sau din secunda în care a fost întreruptă. Aspiraţia proprie către iubire, deşi discretă, deşi însoţită de constatări cotidiene/casnice triste şi lipsite de o perspectivă mai luminoasă, străbate discursul acestui volum de la început şi pînă la sfîrşit. Mîhnirea actantului liric este mai mare pe măsură ce dobîndeşte tot mai multă siguranţă, girată de instanţe uriaşe (marea, Dumnezeu, fulgerele, îngerul etc.) că dragostea ar putea fi reînviată/menţinută vie şi că viaţa ar putea fi trăită simplu, liniştit, după voia proprie, fără „proiecte,/ Anotimpuri, soluţii, frecvenţe/ Şi ace indicatoare" (*Între mare şi Dumnezeu*), dacă omul ar fi ceva mai disponibil, mai atent la semnele, la detaliile semnificative care ascund (şi) gesturi de iubire. Neîmplinirea constantă a iubirii aspirate nu duce la un paroxism al suferinţei, ci, dimpotrivă, limpezeşte privirea asupra vieţii, raţiunea avînd, ca de fiecare dată, cîştig de cauză. Iar felul în care poeta ştie să compare cele două ipostaze (evidenţiate prin culori: albastrul reprezintă seninul, poezia, trăirea elevată, în timp ce roşul este iubirea, comună, pentru un bărbat, suferinţa şi moartea sentimentelor în cele din urmă) este magnific şi elocvent: „Mai bine albastru decît roşu,/ Atunci cînd cazi lîngă zid,/ Împuşcat,/ Cu ochii holbaţi către cer" (*Mai bine ziua*). Sentimentul înstrăinării de sine sau mai curînd de fiinţa supusă transformărilor continue odată cu trecerea timpului îi diminuează din cînd în cînd optimismul, restabilind sistematic (dez)echilibrul iniţial: „Ştii cum e să te strigi în altcineva/ Ca-ntr-o fîntînă părăsită/ Şi să nu-ţi răspundă nimeni" (*Hopa-Mitică*). Acest sentiment se accentuează cînd intră în ecuaţie

„martorul de la capătul zilei/ Care îmi tot cere/ Dovada faptelor bune", căci „E seară/ Şi cu viaţa mea ce fac,/ Cu nădejdea înlăuntrul căreia/ Se odihneşte prezentul,/ Ce, încă, nu s-a dezis de mine?" (*E seară*). Răspunsul îi este la îndemînă autoarei, pentru că acesta reprezintă însuşi sensul existenţei sale, pe care îl aflăm din cîteva versuri cu valoare de artă poetică: „Particip/ La experimentele de noapte,/ Îmi pun cască aurie,/ De muncitor, în arta cuvîntului,/ Intru cu lămpaşul în galeriile sale,/ Pentru a descoperi firicelul de aur" (*Pe un perete neutru*). Identificarea fiinţei sale cu poezia este, am putea spune, organică („Mi-e dor de poezie,/ Aşa cum e ea prezentă în sîngele meu"), fapt pentru care iubirea sau neiubirea poemului înseamnă iubirea sau neiubirea omului din ea: „Ştiţi cum e să te sinucizi din dragoste,/ Într-o metaforă pierdută pe ape,/ [...]/ Ştiţi cum e să-ţi vezi propria înmormîntare/ Într-un poem/ Şi nimeni să nu plîngă,/ Dar nimeni?" (*Mi-e dor de poezie*).

Timpul este relevat admirabil în tablouri cu tuşe groase, memorabile, ce nu lasă loc reinterpretărilor deşi penelul este metafora însăşi, aşa cum o dovedeşte poemul *Visurile s-au tocit*: „Fetele tinere,/ Ce prindeau în laţul de aur/ Îngerii cercetaşi/ Ale căror intenţii le erau/ Încă necunoscute,/ M-au părăsit.// Femeile frumoase/ Precum bobul de grîu/ În lumina verii,/ [...]/ M-au părăsit şi ele,/ Precum şi femeile/ Care au încercat să ţină pe loc/ Mînzul nărăvaş al celor o mie şi una de nopţi.// Următoarele femei ce mă vor locui/ Îmi vor încropi casa memorială".

Influenţe tematice şi motive literare în stil waltwhitmanian răzbat în poezia Anei Ardeleanu, precum: îndemnul la o mai lucrătoare dragoste între semeni, acceptarea trecerii dincolo, dar nu şi a veşniciei morţii (în cazul, mai ales, al creatorului de poezie), firul, firele, de iarbă sau cele care împletesc şi despletesc sentimente, impresii, dorinţe etc. ori încîntă şi dezîncîntă ochiul inimii şi al raţiunii. Îngerul este de asemenea un motiv literar prezent în cele mai multe dintre discursurile poetice, este un „înger urmăritor", este mijlocul revelator al eului liric de a ieşi din normalitatea prezentului în care „viaţa e absurdă". Salvarea vine în cele din urmă sub forma iubirii lui Dumnezeu, după ce poeta, închinîndu-se divinului din poezie, obţine „firicelul de aur" căutat pentru a urzi o parte din frumosul lumii: „Dumnezeu va face, însă, gestul suprem,/ Pentru a păstra lumea/ Şi poemul bun/ La capătul inimii sale" (*Cu un poem bun*). Acest fapt asigură cititorul că Ana Ardeleanu, lăsînd „celălalt eu" liber şi neîngrădit de falsele rigori/ valori ale prezentului, va lucra asiduu pentru a nu se dezice niciodată, cu nici un preţ, de sinele poetic, singurul pe care îl recunoaşte ca fiind autentic. Că va veghea, cu alte cuvinte, la împlinirea misiunii pe care i-a hărăzit-o Cerul.

Raluca FARAON

Mihai Marian – un solitar ironic şi candid

Mihai Marian este un poet care s-a remarcat încă de la debut ca un „adevărat truditor al poeziei în aceste vremuri de mucenicie artistică" (Adrian Alui Gheorghe). S-ar putea spune că debutul a scos la lumină un poet discret, cu un vers auster, de fior metafizic dezvăluit, în mare parte, din cauza aglomerării materiei. Oraşul evocat în pliurile sale congenital-maladive, de malaxor al emoţiilor ratate, al rutinei şi alienării, nu este un decor al spaimelor existenţiale (deloc patetice, ci sugerate amar prin aglutinări lingvistice de termeni livreşti, tehnici ori prozaici, spre nonşalanţi), ci un cod hermeneutic de înţelegere a raportului limbajului poetic cu cel opacizat în urma uniformizării forţate a ritmului cotidian.

Volumul al doilea al autorului – *în timp ce tu* –, apărut în 2019, la *Eurostampa*, este şi nu este în linia directoare propusă în *negru opac*. Continuitatea este asigurată prin austeritatea cu care poetul l-a obişnuit deja pe cititor în transmiterea emoţiilor, mereu amare, efect al unei reflecţii îndelungi, nervoase, asumate matur, în ceea ce priveşte contemplarea spectacolului lumii, cu observaţia că, de multe ori, însuşi centrul individual al reflecţiei acceptă punerea sub microscopul analizei al unui eşec individual, prin simpla asumare lucidă a condiţiei de a fi. Însă emoţiile pe care poeziile din volumul de faţă le provoacă cititorului depăşesc limita convenţională a accepţiunii terminologice, aş spune că sunt un şoc existenţial, pentru că reprezintă efectul unei confruntări ultimative cu întrebările despre viaţă, păşind pe linia înfrigurată a sfârşitului.

Stilistic vorbind, volumul este compact, alcătuit din texte lungi, grave, cu titluri originale, pe care le-aş grupa în funcţie de tonalităţile pe care poezia le configurează. E vorba, pe de o parte, de evadarea în oniric, de sorginte suprarealistă, ca o plonjare forţată într-un fel de moarte clinică: *un peşte care se ascunde în nisip* (îmi aduce aminte de peştele din deşert al lui Kusturica, din *Arizona Dream*), *în timp ce unghiile continuă să crească*, *un leu târât de şaua calului*. Pe de altă parte, există flash-uri nervoase, ironice, relevând o verbalizare de tip postmodern, cu termeni ştiinţifici/ tehnici, aluzii culturale, evocarea unor personalităţi, pastişe, citări sau apel la alte limbi: *„ceva între carne şi clorofilă"* (vers de Paul Vinicius), *interpretarea copenhaga*, *strada R*, *strada H. negative, poziţia Trendelenburg*, *dr. Strangelove*, *time-shift* etc. În cele din urmă, titluri delicate, dezvăluind un fel de inocenţă sugrumată între zidurile pe care

poezia le creează – revoltă involuntară faţă de pornirea aceasta imposibil de gestionat, adică mărturia lexicală a unui cataclism care porneşte din sine, perturbând spectacolul lumii: *tânjind după mişcare şi viaţă, în timp ce tu*, *un început de tristeţe*, *despre ceea ce văd*. Aici, s-ar părea că dinamica este în sens invers faţă de volumul de debut: în *negru opac*, vocea mărturisitoare aduce oraşul în propriul univers şi îi decelează anatomia până corpul însuşi devine „urbanizat", tonalitatea fiind satirică, dar cu efect curativ, pe când *în timp ce tu* face ca universul abulic interior, vulnerabilizat de boală şi de ierarhizarea forţată a priorităţilor intime (interogaţie axiologică şi simţire implicită), să tulbure ambientul, trecutul, până devin ecouri ale reflecţiei. E un joc abil aici: te întrebi dacă motivul ironiei/ cinismului e faptul că lumea se arată strâmbă şi ratează hierofania pe care poezia ar fi datoare să o producă încă sau se întâmplă aşa din cauză că poetul a atins limitele grotescului/ fricii dintr-o eroare fiinţială şi îşi pierde reperele de minimă obiectivare. Doar cititorul este în măsură de a decide dacă renunţă şi el la orice apel la verosimilitate şi îl crede pe cuvânt pe creatorul de poezie care fabulează în interiorul rănii în care, accidental, vieţuieşte.

Ecourile dintr-o realitate sordidă sunt notate strict pentru a accentua starea de om care circulă prin pustiu, care îşi caută, parcă, o viaţă cu care să se îmbrace. Rar mi-a fost dat să citesc atâta forţă autentică în mărturisirea unui dezastru existenţial, parcă ar fi o notare în golul memoriei, ca la maşina de scris a destinului absurd, fără ca tonul să fie susceptibil de lamentaţie. Un „om fără însuşiri", în lagărul trupului, devenit propriul duşman, cu mitraliera bolii la tâmplă, cu ameninţarea morţii fluturată nu în stare de trezie, ci în cea de coşmar. Amintirea realului e, deci, un coşmar: „balcoane pline cu rufe", bălţi, pastile, mâncare, blocuri, rugină, metal, chiuvetă, „ţeava de gaz a oraşului", tramvaie mizere etc. Dar nici evadarea în imaginaţie nu e de bun augur: îngerii au „ochi cavernoşi", există un câine „fără labele din faţă". Transferul de la prozaic la oniric se face brusc, iar metafora accentuează terifiant ceea ce numai ochiul lucid, clarvăzător al poetului poate transcende dincolo de limitele pe care corpul le impune: „oamenii râd, glumesc, îşi arată dinţii lipsă,/ piepturile perforate de mici arici albaştri/ care când pleznesc,/ la ieşirea din trup, lasă un miros de parfum/ ce trezeşte din somn femeia-păianjen (*în timp ce tu*); „în spatele toaletei publice,/ o cerşetoare bătrînă îşi priveşte în pungile de rafie/ chiverniseala zilei […]/ marele ei ochi albastru ne umple de teroare" (*trupul tău, o baracă de scânduri*). Identitatea însăşi e fracturată din cauza confruntării cu trupul: „mă privesc în oglindă, nu-mi recunosc craniul"; „trupul se diluează".

Poezia finală este un manifest poetic, înşelător extrapolat ca program al unei generaţii: „scriem pentru a susţine această lume fragilă”. Este o artă poetică, de sinteză a tematicii şi viziunii artistice din volum, a lui Mihai Marian, un solitar ironic, cultivat, inocent, care, deşi scrie „despre această realitate îmbâcsită/ pe care abia o mai respirăm”, totuşi, vede „copilul ţinând speriat/ mâinile pe ochi”. Pe acest copil trebuie să îl vedem şi noi, cititorii, în decorul straniu şi neliniştitor, şi anume inocenţa camuflată în limbajul dezarmant cinic al acestui volum. *În timp ce tu.*

Luan TOPCIU

Lasgush Poradeci şi discursul modern al poeziei albaneze

Odată cu venirea lui Lasgush Poradeci la începutul secolului XX, poezia albaneză a intrat pentru prima dată în circuitul larg al valorilor culturii universale. Este adevărat că, în momentul în care Lasgush Poradeci deschide itinerarul poeziei albaneze spre universalitate, discursul romantic era puternic concurat de alte tipuri de enunţuri lirice. Discursul romantic, începând cu Byron, Shelley şi Novalis şi ajungând până la Hugo, Heine, Lenau, Charl Cros, Eminescu sau Naim Frashëri, nu a avut niciodată un caracter uniliniar. Când apare Lasgush Poradeci ca poet, în Europa se publicau poeţi ca Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé şi Leconte de Lisle, Rilke, Stefan George care fixează tipare atât de diverse ale discursului poetic modern. Toţi aceşti poeţi, şi mulţi alţii care au lansat idea modernităţii în poezie, se înscriu în aceeaşi „matcă stilistică” cu poetul albanez Lasgush Poradeci.

Cu Lasgush Poradeci, lirica albaneză poate fi considerată un fenomen european. Spiritul modern şi european al acestuia va fi observat de intelectuali albanezi, începând din anii ‘30. Prof. Eqrem Çabej se va exprima astfel: „Poezia modernă în Europa: În Germania este ciudat pentru că a fost un scriitor născut din 1770, Friedrich Hölderlin, care în viaţa sa literară foarte scurtă a scos harmonii forte apropiate de cele din zilele noastre. În ultima vreme au apărut, Rilke, Stefan George şi alţi reprezentanţi ai poeziei moderne germane. În Franţa începe un nou suflu cu câteva poezii ale lui V. Hugo, a înflorit cu Baudelaire (*Fleurs du mal*), Verlaine, Mallarmé, Rimbaud, Valéry etc. În Italia, D’Annunzio şi Pascali au crescut pomul nou al poeziei moderne, sădit de Carducci... Iată deci, poeţii

sunt un product ai vremilor moderne, fiu al acestor vremi este şi Lasgush Poradeci."

Lasgush Poradeci s-a dovedit a fi vârful cel mai înalt al poeziei albaneze, iar secolul XX va rămâne marcat de umbra lui. Viaţa şi opera sa constituie un destin pentru poezia albaneză în general.

Prin numele lui Lasgush Poradeci, deja devenit simbol, fiecare vorbitor de limbă albaneză are în vedere pe acela care a emancipat, în cea mai mare măsură, lirica naţională, are în vedere reformatorul care a ridicat poezia albaneză la cote europene.

Prezenţa unui poet cu o operă de asemenea dimensiuni într-o literatură naţională oferă posibilitatea intrării demne în spaţiul cultural al continentului şi al lumii întregi. Lasgush Poradeci este un poet şi un fenomen literar, un mit şi o soartă. S-a născut mai mult cu un secol în urmă, numai cu un an înaintea morţii lui Naim Frashëri, şi avea să trăiască până în 1987, dominând cu arta sa întreg secolul XX, despărţind secolul al XIX-lea, marcat de literatura romantică naimiană, de secolul XX, secolul literaturii postromantice şi moderne, pe care putem s-o numim lasguşiană.

Poetul n-a scris mult – este autorul a două volume fascinante de poezii publicate în România, respectiv *Hora stelelor* (1933) şi *Steaua inimii* (1937). Poezia sa este redusă cantitativ, dar incomensurabilă în privinţa calităţii, concentrării, profunzimii conţinutului filozofic şi a mesajului liric, rezonanţei muzicale interne, purităţii lingvistice a versurilor, capacităţii de plasticizare a viziunilor coerente ale universului, acestea fiind însuşiri pe care le întâlnim şi la contemporanii săi europeni, de altfel, consideraţi novatori de prim rang ai poeziei universale.

Opera poetică a lui Lasgush Poradeci este coenzimă pentru că este clădită pe un sistem solid de idei, formă şi stil – calitate ce a dăruit operei sale autonomie şi suveranitate. În această poezie se ierarhizează teme, idei, cuvinte, simboluri, legate şi armonizate într-un ansamblu. Întreaga operă este o structură artistică ce tinde spre construirea unui univers care să cuprindă toate zonele sufleteşti ale poetului, dar şi ale omului în genere. Acest univers poetic, această materie integrală – precum opera poetică –, caracterul ei structural, permite circularea semnelor poetice de la un nivel la altul, de la un plan al semnificaţiei la altul, de la o zonă a sufletului la alta.

Orice cercetare a operei lasguşiene, indiferent de metoda aleasă, trebuie să aibă în vedere faptul că însuşi poetul a fost înclinat către principiul unităţii, către idealul unităţii, către coerenţa universului artistic. În pofida tuturor tendinţelor istoricilor dogmatici ai literaturii pentru a-l

clasifica după diferite criterii şi pentru a etapiza opera sa, poetul a putut să supravieţuiască ca autor al marilor sinteze.

În universul său poetic se subordonează panteismul şi pământescul, cosmogonia şi hedonismul, parnasianul şi folclorul, romanticul şi simbolicul, simplul şi complexul, formalul şi hermeticul, efemerul şi eternul - infiltrate în acest univers cu apartenenţa autentică.

Paradoxul că poetul a scris puţin, în timp ce a trăit mult, poate fi explicat prin faptul că el a reuşit să clădească un sistem întreg poetic, corelativ şi coerent în toate componentele alcătuitoare. De altfel, raţional şi sensibil, pictural şi muzical, oniric şi real, prelucrător fin al limbii, filozof şi folclorist, peisagist şi dramatic, Poradeci creează, astfel, una din cele mai complete şi complexe opere în literatura albaneză.

Locul poetului Lasgush Poradeci în literele albaneze a fost unul nesatisfăcător, dat fiind faptului că, încă din momentul apariţiei sale în peisajul literar al vremii, opera sa a însemnat o provocare, o sfidare pentru literatura albaneză, trezind reacţii extreme, dar mai jignit şi subapreciat va rămâne în timpul regimului totalitarist şi stalinist al lui Enver Hoxha. În „Istoria Literaturii Albaneze", elaborată de Academia de Ştiinţă (1985), acest mare poet este studiat în grup cu autorii anilor 1930, lucru care intenţiona, mai ales, crearea ideii morţii poetului printr-o uitare violentă.

Însăşi personalitatea lui Poradeci era contradictorie: în tinereţe a scris despre moarte; considerându-l foarte bolnav, criticii s-au grăbit să dea definiţii despre el şi opera sa. La bătrâneţe, când regimul începea să-l dea uitării cu orice preţ, el a scris cele mai strălucite brilante despre dragoste, de parcă demonstra insistent existenţa şi vitalitatea sa.

Prezenţa magiei, eroticii, universalismului, modernităţii şi totodată a spiritului autohton, vor face ca poezia lui Lasgush Poradeci să marcheze tot secolul XX şi să devină foarte dificilă de a fi clasificată şi etichetată. Până la poezia lui Lasgush Poradeci n-au existat proiecte atât de subtile care să creeze o oglindire atât de profundă a erosului uman. Erosul este proiectat, îndeosebi, în apele visului. Oniricul nu constituie numai un procedeu literar, ci şi un model al cunoaşterii, al semnificaţiei, un punct de plecare spre obţinerea raporturilor străinii între real şi ideal, între individ şi cosmos, între moarte şi viaţă, şi mai ales între eros şi fiinţa umană. Limbajul metaforic al visului este mai sintetic, mai concentrat, acest limbaj nu are nimic comun cu concepţiile raţionale. Reveria îi dăruieşte dragostei, proiectată în copilărie, o androgenitate, pură perfecţiune, inocenţă a gesturilor, mecanica mişcărilor. Poetul în starea de reverie, printr-o sondare decisivă, se echivalează cu adâncimea fiinţei lui, angajând puternic însăşi temeliile fiinţei, acolo unde se întâmplă o pierdere totală a

conştiinţei individuale, trecând astfel în zonele cele mai ascunse ale eului, chiar acolo unde eul nu mai există, acolo unde el este contopit cu imensitatea cosmosului.

Poezia lui Lasgush Poradeci reprezintă şi spaţiul naţional. Idilele pline de dor ale unei vieţi pure, principiile filosofice, cântarea ţării de baştină şi mai ales cântarea lacului, prind viaţă într-un mediu albanez. Limba albaneză este conştiinţa şi subconştiinţa sa şi a întregii naţiuni albaneze. Poradeci a avut convingerea că limba albaneză dispune de o capacitate extraordinară de a exprima întregul spectru emoţional poetic. El o numeşte „ligjëratë pleqërishte" (grai bătrânesc), fryma e gojës shqitare (vorba sufletului albanez), këngë e orës shqiptare (cântecul timpului albanez) etc. De-a lungul creaţiei sale poetul face eforturi neîntrerupte pentru reformarea limbii albaneze. El se înclină spre spiritul, puritatea şi frumuseţea expresiei autentice populare. Creează şi modelează după modelele poeziei populare, de aceea poezia sa constituie un obiect de artă. Trăirea intensă intelectuală, spiritul european – reflex al culturii sale vaste - împreună cu elementele poeziei orale, mitice şi naţionale, alcătuiesc un aliaj deosebit, armătura unei opere solide cu trăsături extrem de originale.

Dacă în cazul multor scriitori noţiunea de „univers poetic" deseori este folosită deplasat şi prematur, deoarece noţiunea ca atare este foarte largă, în cazul unui poet ca Lasgush Poradeci, această noţiune pare a fi foarte restrânsă.

În orizontul culturii naţionale albaneze, opera lui Lasgush Poradeci se ridică fără nici un echivoc mai sus decât oricând, ea acum este mai apreciată şi iubită ca niciodată, este simţită mai aproape şi mai necesară în acest început de secol şi de mileniu.

Petruș ANDREI

Poetica Danielei Oatu sau Călătoria spre sine

Aflată la cea de a patra carte de poezii (*Anotimpurile Himerei*, Editura „Timpul", Iaşi, 2019, cu o prefaţă de Marius Chelaru), Daniela Oatu îşi defineşte menirea şi poetica.

Poetă în toată puterea cuvântului, frumoasa profesoară de limba şi literatura română îşi descoperă apele adânci ale sufletului, miracolul vieţii şi frumuseţea lumii din jur.

Temele şi motivele creaţiilor sale sunt cele de când lumea:

- timpul care se scurge nemilos (*Zile, Ceasornicul*…);

- poezia, poetul şi rolul lor în cetate (*Poemul răpitor, Poemul semilunii, În vârful peniţei e Cerul, Călătorie spre sine, Poem navală, Psalmul ultim al Poeziei, Poezia vindecătoare, Colivia poemelor, Paradisul Poeziei* din care citäm: *Tot ce-i real/ în fântâni de vise împarte/ Himera – pâinea poeţilor cea de toate zilele.* Făcând echilibristică *Pe sârma vieţii* poeta pune *Clopotul de cristal* peste *Praştia copilăriei* şi pictează cu penelul sufletului cele cinci anotimpuri, al cincilea fiind cel al iubirii, al creaţiei şi al credinţei;

- eminesciană, arghezianä sau blagianä, Daniela Oatu îşi află izvorul de inspiraţie în starea de religiozitate, descoperind *Un alt Paradis, Paradisul Poeziei* (*Te iertăm, Doamne, Apocalipsă, Paradisul*);

- suflet generos, poeta colindă *Ţinutul Himerei* afirmând ritos că *Am crezut în poeţi.*

Marele său talent este acela de a însufleţi neînsufleţitele şi a descoperi un nou limbaj poetic: notaţia, sugestia, imaginea devoalată. E în această precizie senzorială o *Sete de viaţă* care arde *Doar în noi*, frumoşii nebuni şi dulcile visătoare care se străduiesc să descopere cuvântul şi trupul sufletesc: *de pe un tărâm pe celălalt/ eu sunt apa ta vie/ până ce toate poveştile de iubire/ vor dispărea* (p.72).

Lucrurile capătă şi ele viaţă, poeta insuflându-le duh aşa încât un simplu covor devine *fermecat*, viaţa o *plantă decorativă*, poezia *vindecătoare* iar o statuie, aceea a Veronicăi Micle, *zâmbeşte printre lacrimi.*

Între două puncte şi *Între felii de brumă*, poeta se îmbarcă pe *Ultima corabie* pentru a călători spre o altă lume: aceea în care se aude *Ţipătul narcisei* şi *Scrâşnetul clipei*; în care ea vede *Gutuiul cu ochi albaştri, Oracolul din Delphi* sau *Inima salcâmului frântă.*

La fiecare *Plăsmuire*, într-un templu aflat *În construcţie*, Daniela Oatu întâlneşte îngerii: *Îngerul din curtea străbunicii, Umbre de îngeri…*

Poeta are un secret, acela de a poseda *Arma zâmbetului*, un fel de iarba fiarelor cu ajutorul căreia deschide lacătele inimilor de pe Pont Neuf şi de pe celelalte poduri ale sufletelor cititorilor.

Poezia este un fel de *Izbăvire: Daţi-mi pietrele voastre/ să le mângâi/ vă voi da aripile mele de schimb/ şi izbăviţi vom fi de toate fărădelegile* (p.98).

După o *Călătorie spre sine*, odată ajunsă *La capătul tunelului*, Daniela Oatu constată că a tras *Lozul vieții*, lozul câștigător.

Și totuși, peste versurile sale plutește un nor de tristețe din pricina iadului existențial pe care îl cheamă *La judecata de azi*, nu de Apoi: toate relele care se întâmplă au explicația: *E vina Infernului.* Când reușește să iasă din Infern, constată cu bucurie că *S-a făcut soare*, după atâtea *Nopți albe* și după *Supremele eșecuri.*

Într-o zi fastă, poeta asistă la *Nașterea Himerei* și apoi cu *Himera atotputernică, în armură* traversează *Iarna Himerei* și *Ținutul Himerei,* văzând lumea, desigur *Prin ochii Himerei.*

Dar dragostea?

Este prezentă și ea trăind *Sub același acoperiș.* Când până și Infernul crede în *Coup de foudre* atunci însuși iadul devine *Un alt Paradis, Paradisul Poeziei.*

În poemele Danielei Oatu descoperim *Picături de veșnicie* încât până și *Moartea se face frumoasă,* cu puțin *Make-up.*

Nașterea Himerei este, de fapt, nașterea poetei, după cum singură mărturisește: *M-am născut în cele patru anotimpuri/ prin văzduhul vostru trec/ cu aripile însângerate/ v-am lăsat o pană/ în umărul stâng/ aveți grijă/ să nu-i frângeți zborul* (p. 128).

Am apelat la câteva citate din *Anotimpurile Himerei* pentru că „O cercetare de critică fără citate e ca o conferință despre o călătorie fără proiecții, sau ca un tratat de anatomie fără planșe" (Mihail Sebastian).

Toate acestea mă obligă să afirm că recenta apariție lirică la prestigioasa Editură „Timpul" trebuie să fie cartea noastră de pe noptieră și de pe primele rafturi ale sufletului.

Mircea M. POP

Poetul faţă în faţă cu cititorii săi

Florentin Palaghia a publicat până în prezent peste zece volume de versuri și i-au apărut două în franceză, în traducerea poetului Miron Kiropol.

Ciudat ni se pare faptul că cele șaizecișiopt de poezii traduse și publicate acum în germană fac parte din volumele *Viața e silueta* și *O lume fără aștri*, cărți nepublicate însă până în prezent, așa încât actualul volum

În grădina norilor fumurii[1] apare în premieră în germană, înaintea apariţiei originalelor în română...

Poetul Florentin Palaghia a fost de-a dreptul răsfăţat de critica literară.

Iată ce zicea Nichita Stănescu în 1994, în prefaţa la volumul "Întoarcerea cailor":

"Florentin Palaghia, ca poet, se dizolvă în propriile sale metafore în irezistibila şi instinctiva regăsire a unei măşti pierdute cândva în copilărie şi poate cândva regăsită într-un viitor sugerat".

"Poemele capătă consistenţă dramatică într-o desfăşurare vizuală romanţioasă, în care ponderea revine artificialului estetizant".

(Cristian Livescu)

"Palaghia este un poet al dislocărilor şi al nuanţelor, livresc uneori, adamic întotdeauna".

(Constantin Abăluţă)

"E ceva din pictura prerafaelită în poezia lui Florentin Palaghia, o apropiere genuină de cuvinte care devorează voluptatea suferinţei pentru a se metamorfoza în diafanitatea bucuriei ca unică mângâiere" .

(Miron Kiropol)

"În poemele adunate ître aceleaşi coperţi cu fiul, tatăl trece prin zăgazurile vieţii meancolizând liric într-o împăcare a sentimentelor cu lumea".

(Cassian Maria Spiridon, în *Tată şi Fiu*, prefaţă la volumul *Dimpreună*, 2017)

"Motivele încercuiesc abisurile existenţei, ale dorinţelor, ale corpului, ale durerii, ale plăcerii, ale comicului şi tragicului comunicării, solitudinii şi puterii, metafizicii" – subliniază, printre altele, traducătorul Christian W. Schenk în al său *Scurt cuvânt înainte* (p. 5).

Există în poezia lui Florentin Palaghia rime căutate, în care poezia în întregul ei rimează, de regulă rime încrucişate sau împerecheate, acestea, iar în alte poezii, fără rime, se întâmplă să întâlneşti ici şi colo câte o rimă spontană, care vine parcă de la sine.

Dintre poemele traduse în germană sunt o serie care vorbesc despre bătrâneţe, despre moarte, despre sfârşitul lumii chiar, caracterizate printr-o notă sumbră, tragică.

---

[1] Florentin Palaghia: *Im Garten der düsteren Wolken,* Gedichte. Herausgeber und Übersetzer: Christian W. Schenk, DYONISOS Verlag, Boppard am Rhein, 2019, 106 p.

Poemele sunt priviri retrospective făcute cu intransigenţă. Arghezian uneori, poetul face uz de epitete tari, precum: "din hruba semnelor abjecte/ reptile negre şi infecte" (*Aha, Ahoe, Hahaha*, p. 49).

Muzicalitate întâlnim în poezia *Osândă*: „Rodie blândă/ poem-osândă,/ rimă plăpândă.// Cruce străbună/ poem din rană/ lume ancestrală. // Spre răsărit/ şi spre apus,/ Cruce de dus..." (p. 56).

Îngerii, precum la Nichita, sunt o prezenţă constantă în poezia lui Florentin Palaghia: „mai pot oare / să mă joc cu îngerii ?" (*Micul dejun*, p. 49), „îngeri frivoli / şi flegmatici.../ şi îngeri de cerneală" (*Sfârşit de an*, p. 53).

Uneori îngerul e investit cu puteri de-a dreptul miraculoase: "Un înger poate / în libertate, / dorind să-ntoarne / orele-n carne / să-nvingă-o moarte / să ne îngroape" (*Un înger poate*, p. 71), pentru ca în alt poem îngerii să ne cheme: "Dimineaţa / îngerii paşnici şi odihniţi / ne cheamă" (*Dimineaţa*, p. 88). Mai aflăm că: "îngerii vin / pe marginea lumii / din marele vid" (*Osmoză*, p. 75).

Abordarea din perspective pietrei, respectiv a elementelor, animate acestea, ne aminteşe de asemenea de neuitatul Nichita: „Strânge-mă, / mă roagă / piatra / strânge-mă de copită / poate mă voi preface într-o aripă" (*Piatra mă roagă*, p. 65).

Ba uneori găsim ambele motive, făcând casă comună: „Piatra asta alunecă, / se rostogoleşte peste / îngerii trişti şi temători..." (*Piatra asta*, p. 72), "E rotundă, ba nu, e pătrată, / îmi răspunde îngerul, / privind pe fereastră / încă o dată..." (*Tu nu vezi?*, p. 74).

Desigur că nu lipsesc nici păsările, altă constantă din lirica nichitaniană: „O mulţime de păsări / printre norii de stambă / cu aripi de toamnă ruginie, / stoluri, stoluri, / trec prin fereastră" (*Cu aripi de stambă*, p. 94) sau „păsări cu cioc roşu" (*Inscripţie pe marmură*, p. 96).

În una dintre poezii întâlnim chiar anafora: „Vuiet de umbre, / vuiet de cerberi, / vuiet de ceruri, / vuiet sihastru / şi de orbite. // Vuiet de goluri, / vuiet de clipe, / vuiet de limbă, / vuiet de viaţă / şi de cuvinte" (*Vuiet*, p. 77).

Desigur că poezia lui Florentin Palaghia oferă o amplitudine de posibilităţi de interpretare, depinde din ce punct de vedere este abordată...

Nicolae DINA

Viaţa din spatele cuvintelor

Deşi cu o pregătire şi cu o activitate profesională destul de străine de literatură, dar cu o aplicaţie profundă spre filosofie (este absolvent al unei facultăţi de profil), Nicolae Vălăreanu Sârbu are ştiinţa şi măiestria de a-şi îmbrăca ideile, gândurile şi tot ceea ce simte şi îi animă inima şi sufletul în „cuvinte potrivite”, dovedind un har al comunicării cu supra de măsură.

Cunoaşterea indeniabilă a tuturor ramificaţiilor lexicale şi a tot ceea ce înseamnă reguli ale comunicării, completată cu o capacitate impresionantă de a exprima idei şi concepte în forme laconice şi sugestive, îi caracterizează întreaga operă lirică încă de la primul volum publicat în anul 2010 („Ferestrele nopţii”), el având darul de a descoperi frumuseţea lucrurilor banale cărora un om obişnuit nu le acordă atenţie, de a revela semnificaţiile delicate ale vieţii prozaice. El ştie mai bine decât mulţi alţii să combine acele „boabe de mărgăritar”, cum numea cândva cuvintele, cu atâta măiestrie, încât recunoşti în persoana sa Poetul, gânditor, visător, filosof, adică aşa cum însuşi îl vede ca pe „nevăzătorul închis în sine,/omul cu gândurile dispuse pe verticală/într-o coloană prin care urcă visele”, aflat în permanentă luptă cu trecerea inexorabilă a timpului şi cu propriul sine în căutarea adevărului, a luminii, a frumosului şi a absolutului, deoarece „Poetul îşi caut'-un loc de vază/cu muzele cuvântul să-şi alinte/şi-n ziua ceruită la amiază,/adună-n poezie haruri sfinte”. Fiindcă „poezia adevărată este arta sufletului, este lumina pe care întunericul nu o poate distruge, este un mesaj de dincolo de lume ca îndemn la viaţă” (Gheorghe A. Stroia), Nicolae Vălăreanu Sârbu ne oferă un nou volum, „Insomnii de lumină”, publicat în anul 2018, la Editura „eCreator” din Baia Mare, a cărui tematică diversă reprezintă un tot al imaginilor, al amintirilor şi al gândurilor unui poet interesat de unitatea în alteritate a vieţii, a lumii, al propriului sine implicat în cele mai diverse aspecte ale existenţei. Ceea ce m-a impresionat din capul locului au fost emoţia evocării satului natal şi regretul că acesta este din ce în ce mai depopulat („oamenii locului din ce în ce mai puţini”), satul care îi aminteşte celui plecat de mult timp spre alte zări de „toate nostalgiile copilăriei”, când colinda hai-hui prin „măguri şi prin pădurile de vis”, ascultând trilurile armonioase ale păsărilor şi admirând „stelele aflate în acelaşi loc/în care le-am lăsat pe acoperişul veacului trecut”. Emoţia şi bucuria revederii consătenilor săi sunt stările sufleteşti trăite la întâlnirea cu locurile natale

în care „livezile satului sunt părăsite şi azi mă iubesc” şi în care „sătenii rămaşi mă recunosc” („livezile satului meu”). Alteori, eul liric se simte „un străin veritabil/ce nu-şi mai recunoaşte locurile”, dar nici nu mai este recunoscut, căci „oamenii se întreabă cine eşti şi ce cauţi”, fiindcă timpul i-a produs „schimbări neaşteptate”. Recunoscându-l pe cel care, revenit în satul natal, încearcă „să intre în pielea fragedă a copilăriei”, oamenii „se luminează la faţă” şi „ascultă cu plăcere/orice noutate venită din afară” într-o lume închisă, părăsită, fără nicio cale de comunicare în care s-a transformat satul cu doar câţiva locuitori, rămaşi acolo „ca nişte apostoli”. Copilăria petrecută „în pădurea de salcâmi înfloriţi” într-o atmosferă estivală este perioada cea mai luminoasă din viaţa sa, un „miros de flori de salcâm” trezindu-i „amintirile care cad în târziul ochilor”, dar şi bucuria retrăirii acelei epoci fericite, când „concertul sui-generis” al păsărilor este ascultat cu aceeaşi „plăcere lăuntrică şi eclatantă” dintotdeauna („mai presus de cuvinte”). Dăruit de muze „cuvântul să-şi alinte”, copilul de altădată, ajuns poet, nu-şi va uita „satul cu ţăranii obosiţi de somn” şi simte că are datoria de onoare să nemurească „trudnica pornire pentru pământ” a acestora şi să rememoreze faptul că „grădina-i înfloreşte-n taină”, iar merii devin simboluri ale sălaşului mitic, ca topos al tradiţiilor ancestrale perpetuate de-a lungul tuturor generaţiilor ca nişte „haruri sfinte”, şi ale căror fructe devin simboluri ale cunoaşterii şi, totodată ale reînnoirii, ale reîntineririi, aşa cum se simte poetul ajuns pe meleagurile natale după amar de vreme („poetul”). Totodată, natura îi este alături, este în sufletul său, comuniunea cu aceasta fiind ceva firesc, din moment ce, aflat în pădurea al cărei foşnet reverberează în inima sa, fiind „numai ochi şi urechi/la pândă” pentru a nu pierde cântecul minunat când „frunzele vibrează/cu nervurile întinse la soare” („eu le ascult cântecul”). Acelaşi copil de cândva, ajuns matur, trăieşte un acut sentiment de nostalgie după pădurile care-i ofereau adăpost şi loc de joacă atunci când constată dispariţia acestora din cauza inconştienţei oamenilor, clamându-şi regretul pentru „pădurile de altădată/în care mi-am lăsat copilăria”, în locul lor rămânând doar „pietre colţuroase”, fără a mai avea „măcar pomi pe margini,/să-şi lase umbra pradă odihnei” („unde-s pădurile de altădată”).

Poemul este, în acelaşi timp, un fin reproş adresat celor care au tăiat pădurile din interese mercantile, ignorând cu bună ştiinţă consecinţele dispariţiei „oceanului verde”, omul fiind „nevoit să ducă soarele în şa”. Plecat la oraş, fiul satului întâmpină dificultăţi în a-şi afla rostul, trăind un sentiment al dezrădăcinării de sorginte poporanistă când mărturiseşte, dureros, că „mă caut pe unde n-am fost niciodată,/nu ştiu să-mi găsesc în

altă parte rădăcini", căci „la porțile orașului" hălăduiesc atât „saltimbanci" și „semănători de vrajbă", cât și „oamenii de bine", aceștia din urmă trezindu-i eului liric nu numai dorința, ci și încrederea că cei dintâi „vor fi luați de furtună/îşi vor găsi cerul în mocirla vremii/fără urme de stele" („la porțile orașului").

Necunoscut de ceilalți, eul liric trăiește senzația că este un venetic ajuns pe nepusă masă în orașul indiferent la trăirile sale, căci „oamenii nu mă știu/orașul mi-e străin" și, singur, se simte „închis în cercurile concentrice". Aflat în această stare, iluzia că poate fi acceptat de „orașul străin" se destramă, așa cum „dimineţile așteaptă cu rubinul pe buze/ploile verii să înlăture praful/de pe catapeteasma pământului", metaforele fiind semnificative pentru speranța deșartă într-o viață luminoasă în acest nou mediu urban. Așadar, acest vis nu se poate împlini și „totul e o iluzie" („oamenii nu mă știu"). Nici măcar poeții nu-și mai află locul în „orașul cu ochi de pisică", ei căutându-și sinele „rătăciți în tavernele pline de dragoste", iar versurile lor sunt „inutile pentru cei ce nu citesc" („orașul cu ochi de pisică"). Atunci când poetul își caută sinele adâncindu-se în propriul suflet („Nu-mi văd aripile/de pasări/și tânjesc cu ochii ațintiți/la un zbor care spintecă norii"), trăindu-și propriile simțiri pentru a le da, zadarnic, un nume, are toate șansele să nu mai nimerească drumul spre lumină, spre adevăr, spre absolut. Dar CUVINTELE, îmbinate cu măiestrie și cu har artistic, îl scot pe poet la lumină, fiindcă arta, în general, și creația lirică, în special, au puterea să-l înalțe deasupra timpului, să-i asigure eternitatea prin capacitatea lor expresivă, să-i umple solitudinea și să-i alunge dezamăgirea provocată de neputința de a atinge absolutul: „Când o să revin îți las cuvintele/pe hârtie/să-mi păstrezi fiorul vieții/în memorie" („nu-mi văd aripile"). Tristețea, nostalgia, mai ales solitudinea sunt sentimentele trăite de-a lungul unei vieți pline de încercări sau măcar de neîmpliniri. Toate se află sub semnul timpului care „face pauze să treacă/în pământ, urne de oseminte", fiindcă unii oameni „nu văd când clipa se frânge" și „primesc singurătatea în sânge". De aceea„singurătatea, liniște durută" este starea peste care domnește de-a pururi „eternitatea, regina schiloadă" („singurătate, liniște durută").

Sufletul poetului este luminat de iubire, aceasta fiind și calea de a se desprinde din mrejele solitudinii, de aceea se îndreaptă spre femeia aleasă „cu iubirea pe buze", bucuros și lecuit de orice angoasă, simțind că „acum trăiesc bucuria/înstrăinată de răni/vindecate de teamă" („cu iubirea pe buze"). Portretul iubitei este creionat din câteva tușe din care nu lipsesc elemente ale mediului casnic, deoarece ea „are sâni cu miros de pâine/care nu-mi lipsesc din privire,/se coc într-o vară de iubire" și, bineînțeles, ale

naturii, din moment ce sentimentul atât de cald freamătă în acelaşi ritm cu firea când „se deschide într-o floare dimineaţa pe rouă,/în părul ei locuiesc fluturii albi/şi atunci îi număr cuvintele roşii/în petalele trandafirilor îmbobociţi" („o pedepsesc din dragoste"). Se observă uşor că poetul are măiestria de a îmbina motivele cultivate cândva de romantici, reprezentate de elementele naturii, cu motivul cromatic. Roua, ca simbol al fertilităţii naturii, este harul care înflăcărează sufletul poetului, iar culoarea roşie ne duce cu gândul la faptul că picăturile de rouă fac să înflorească „petalele trandafirilor îmbobociţi", aceştia simbolizând chiar sufletul, inima, în fond, iubirea curată. Albul este culoarea purităţii şi, totodată, cea a zorilor, acel moment al zilei („dimineaţa pe rouă") când visul depăşeşte realitatea, „fluturii albi" reprezentând ghirlanda pe care i-o va oferi iubitei ce-i va deveni mireasă. Combinarea celor două culori, alb şi roşu, înseamnă, de fapt, evoluţia iubirii de la idilă,de la primii fiori, la cea împlinită.

Fantezia creatoare, libertatea spirituală şi vioiciunea plăsmuitoare ale poetului se revelează în toate poemele, fiind capabil a-şi descoperi şi exprima infinitudinea stărilor sale afective care tresaltă la orice stimul din afară şi îl fortifică în homerica luptă cu timpul necruţător, aşteptând cu seninătate apropierea morţii, care, pentru el, nu înseamnă extincţie totală, ci „trecerea în alte forme de viaţă", deoarece „rămâne o himeră plăcută/în care unii cred şi speră" („cunoaştere şi recunoaştere"). În singura poezie cu formă fixă, „glossă", poetul se arată interesat şi de aspectele cotidiene, prozaice ale vieţii, poem unde luciditatea caracterizează omul care, analizând realităţile din ţara aflată şi după atâţia ani într-o perpetuă tranziţie, constată condiţiile sociale în care trăiesc „şi bogatul şi săracul", cu deosebirea că „unul gustă coniacul/celălalt e-ntr-o lentoare", condiţii deloc faste şi aducătoare de bunăstare. În condiţiile în care „lumea e un joc secret/mai marii lumii-l joacă/nimeni nu ştie concret/ce-i îndeamnă, ce-i provoacă", şi în ţara noastră se observă imposibilitatea unei existenţe demne, lipsa omeniei şi a înţelegerii, motive pentru care poetul îl îndeamnă pe om să ia aminte ca „orice vrajă de te cheamă/lasă-ţi gândul în cuvinte/de credinţă ţine seamă/prin fixarea altor ţinte". Îndemnul la onestitate şi blamarea jafului de orice fel („Nu te-ntrece în hoţie,/Are un capăt şi norocul"), a corupţiei („Sunt prea multe şiretlicuri/Care leagă şi dezleagă,/Dacă banii-i dai în plicuri/Ai o şansă să te-aleagă"), evidenţiază revolta poetului împotriva tarelor acestei societăţi în care demagogia stă la temelia politicianismului („Vorbe sunt şi vor fi multe/Mintea omului s-o împuie,/de promisiuni s-asculte/când e neagră, albă nu e"), căci „lumea

este așa cum este;/plină ochi de neofiți/ce se vor zmei în poveste,/tu privește-i în oglindă/prin hoție cum se plimbă".

În acest volum, Nicolae Vălăreanu Sârbu este un poet modern, nu numai prin prozodia care încalcă toate regulile clasice, ci și prin imaginarul poetic, fondul ideatic al poemelor surprinzând dihotomia viață-moarte, eternitatea timpului, dar și trecerea lui ireversibilă, în ciuda căruia umanitatea se perpetuează prin generații și generații. Sunt prezente dragostea în toate ipostazele sale și, bineînțeles, natura, mai ales în universul rustic patriarhal, unde omul se simte în toată plenitudinea stărilor sale lăuntrice, trăind la cele mai înalte cote fericirea, bucuriile vieții, comuniunea deplină cu firea care îi oferă cu generozitate toate binefacerile și în mijlocul căreia își uită necazurile și își împlinește toate visurile. Numai un poet dăruit cu har artistic poate surprinde aceste aspecte ale vieții, iar Nicolae Vălăreanu Sârbu o face cu supra de măsură, fiind o voce a liricii românești contemporane despre care sigur vom mai auzi și pe care îl vom citi cu plăcere.

Nicolae Vălăreanu Sârbu, *Insomnii de Lumină* (Editura eCreator, colecția Poesis, Baia Mare, 2018)

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIŢĂ

POEZIA DIASPOREI (XIII)
Din evantaiul artelor şi a experimentelor literare

Aspiraţia spre originalitate se răsfrânge la mulţi artişti şi în viaţa de zi cu zi. Atitudinile nonconformiste, manifestările extravagante, refuzul banalităţii intră în cotidian, având şi un efect mediatic. Într-o societate mai atentă la formă decât la conţinut, care se grăbeşte să eticheteze după aparenţe, actorii ajung să fie identificaţi cu personajele de succes interpretate pe scenă sau pe marele ecran, se aplaudă comicul de situaţie iar nu umorul fin, se vând mai bine cărţile cu titluri şi subiecte haioase decât pentru idei, recomandările unor influencer apăruţi peste noapte inspiră încredere şi devin tendinţe fără discernământ.

Emma Felicia Dimitriu este una din acele persoane pentru care simţul estetic nu se opreşte la nivelul contemplativ, ci face parte din modul său de a se exprima şi o determină să experimenteze noi forme creative din evantaiul artelor. Fie că e vorba de compoziţii artistice şi obiecte originale create din materiale reciclabile, de tablouri pictate în ulei, sau de creaţii în design vestimentar, îi place să se prezinte astfel ca o artistă multivalentă. „Mă dedic frumosului, încercând să fac «artă» din orice trece prin mâinile mele" spune ea. În arta scrierii excelează atât în proză cât şi în versuri, pentru unele din acestea a compus şi muzică. Pune talent şi pasiune în tot ceea ce face, dar este şi o perfecţionistă. Dorinţa de a epata vine de la sine, ca o completare.

Originară din Moldoveni, judeţul Neamţ, ea trăieşte la Verona de peste douăzeci de ani. În anul 2013 îşi lansa la Roman volumul de poezii de debut *Între paradis şi infern*, Editura Arhip Art şi tot acolo, în 2015, cartea *Din suflet, pentru noi, toţi muritorii* apărută la Editura Alfa din Iaşi, în cadrul unui eveniment organizat de Societatea culturală „Clepsidra" din localitate. În pofida numeroaselor incursiuni în urbea muşatină, pe care le-am făcut şi eu în decursul anilor, drumurile noastre aveau să se intersecteze abia la Milano şi Torino, cu prilejul unor acţiuni culturale. Aşa aveam să o cunosc şi să aflu mai multe despre scrierile ei, în demersul meu de a aduce în atenţie aspecte din activitatea şi realizările pe plan literar are românilor trăitori pe alte meleaguri.

Dacă volumul de debut adună poeziile scrise până în 2013, în general poezii de dragoste şi de factură clasică, eseurile din cea de a doua carte amintită ne dezvăluie căutările şi frământările asidue ale autoarei spre aflarea adevărurilor existenţiale care stau la baza vieţii, transpuse într-un limbaj literar. Sunt expuse concepte filosofice şi religioase, mai mult sau mai puţin personale, despre relaţia dintre viaţa omului şi suflet, în evoluţia sa pe coordonate terestre şi în perspectiva eternităţii. Poezia îşi face loc din când în când spre a întări afirmaţiile şi a evidenţia stările emoţionale, cu puterea cuvântului ziditor:

„La început a fost cuvântul ce a avut întâietate
Să desluşească bine originea din începuturi
Şi prin cuvânt, Sfântul Părinte concepe lumea fără moarte,
Desăvârşind prin har divin miracolul din Sfinte gânduri."
(*Geneza*)

Autoarea realizează performanţa de a se autocita în câteva rânduri ca poetă, cu motivaţii de genul: „Se potrivesc prea bine aceste versuri ale mele pentru a nu le scrie". Din care citäm şi noi un fragment ales pentru a exemplifica o frumoasă imagine complementară la expunerea de idei şi sugestii, din poezia *Povara erorilor*:

„Vin valuri peste mine cu spumele la cer
Furia lor mă-neacă, aproape-i disperarea.
Şi tot ce mă inundă e un adânc mister,
Mă simt între talazuri precum e însăşi marea."

Cunoscând viziunea asupra lumii, pe larg enunţată în capitolele cărţii şi în prefaţa autoarei, creaţiile poetice apar ca o prelungire a ideilor filosofice în planul sentimental, de natură să fixeze repere şi să acompanieze căutările cu discursuri lirice elaborate. O tehnică pe care o redescoperim în poemele cu o amplă desfăşurare, de prozodie clasică, cu minuţioase încrustaţii metaforice şi rime cizelate, din volumul *Slove din adâncuri*, Editura Panfilius 2016, ce adună poezii scrise între anii 2013-2016..

Se întâlnesc şi aici trimiteri la motive religioase din titluri precum *Cele zece porunci, Maicii Domnului, Rugăciune, Celui de sus* ori *Scrisoare Sfântului Nectarie*, care reflectă o stare de contemplare mistică şi de durere devenită împăcare cu sine, de înţeles în contextul în care în această perioadă autoarea şi-a pierdut ambii părinţi.

„Crescând puterea de-a voi să-asculţi mereu povaţa-n sine
Să faci ca felul de-a trăi să-nsemne totul pentru tine.
Şi-apoi norocul de-a avea pe-ai tăi părinţi, încă în viaţă
Să-i vizitezi mereu, mai des, în fiecare dimineaţă."

E loc pentru iubirea pură, luminoasă, ce se desprinde din versurile ce alcătuiesc primul capitol. Ea este dătătoare de viaţă, de speranţă şi se întregeşte prin imagini poetice de erotism exuberant.

„Căci forma nevăzut-a firii m-a reclădit ca din ţărână,
Un corp, cu sufletul în ceruri, ce-şi ţine viaţa într-o mână."

Natură, tu, ca o femeie se intitulează un alt capitol în care cu măiestrie artistică realizează peisaje din natură zugrăvite în culorile toamnei, cu albul imaculat al zăpezilor într-o *Iarnă de poveste* sau ale valurilor mării înspumate, evocatoare probabil ale unor vacanţe petrecute în România, dar şi care anunţă pe un ton ironic *Timpul probabil la Verona*.

Poeta se exersează în capitolul *Măşti mondene* şi cu armele ascuţite ale pamfletului, după modelul romantic invocat *Unde eşti tu, Eminescu, să compui un alt poem?*. Li se alătură versurile de atitudine civică, precum şi cele patriotice din *Identitatea românească*, cu încărcătura lor emotivă datorat mai ales contextului în care sunt afirmate:

„Muncim pe un pământ străin, pe un pământ rătăcitor,
Ne doare-n piept dorul de ţară, de tot ce-nseamnă tricolor."

Anul acesta Emma Felicia Dimitriu a fost protagonista unui eveniment literar organizat la Bacău. Şi iarăşi s-a întâmplat să nu fiu prin preajmă deşi, la Bacău, merg mereu. Au participat în schimb prieteni din Roman, Piatra Neamţ, Iaşi şi unii membri ai Filialei USR Bacău. E un semnal că proiectele artistice ale nemţencei Emma Felicia Dimitriu merg înainte cu toate pânzele sus.

Nu pierdem ocazia să remarcăm din nou, ca un aspect semnificativ, această legătură pe care mulţi din cei care trăiesc şi scriu în străinătate se străduiesc să o menţină în mod constant cu mediile literare din ţară. Este o dovadă în plus că nu putem să desprindem de literatura naţională ceea ce se scrie dincolo de graniţele ţării şi care, credem noi, ar merita o privire mai atentă din partea criticii.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Alexandru-Valentin PETREA

Domnule Alexandru-Valentin Petrea, se pare că există o fatalitate în toate! Şi că aceasta e greu de învins. Aşa se face că versurile dumneavoastră au ajuns din nou la mine, deşi nu v-aţi dorit asta considerând, pe bună dreptate, că după poşta redacţiei e momentul să treceţi la etapa următoare. Poate că aş fi ignorat emailul dumneavoastră pentru a vă respecta dorinţa dacă nu aş fi avut un cuvânt bun de spus. Dar pentru că noile dumneavoastră poeme sunt în mod evident superioare celor vechi, m-am gândit că nu strică să-mi manifest entuziasmul provocat de evoluţia dumneavoastră. Felicitări! Aceste poeme dovedesc o gândire poetică matură, subtilă şi profundă. Citindu-le, prin nu ştiu ce asociaţie de idei, mi-am amintit peroraţiile pline de patos ale poetului Cezar Ivănescu, la care am avut privilegiul să asist de mai multe ori. Pe cât de incomod era, pe atât de inteligent şi dăruit Poeziei. El spunea, fără pretenţie de inedit, că tot ce contează într-un poem e „sonul", adică acea notă aparte, inconfundabilă, pe care o au marii creatori. Asta face diferenţa dintre poeţii buni, nu puţini, şi cei de excepţie. Aici pot face referire şi la spusa lui Borges, pe care prefer să o consider nedreaptă, conform căreia poezia nu e greu de scris deoarece versurile bune se pot obţine prin exerciţiu. Evident că în cazul dumneavoastră e mai mult decât exerciţiu, este o meditaţie îndelungată ce a început să-şi arate roadele. Dacă la nivel ideatic aţi reuşit deja să obţineţi o maleabilitate demnă de laudă, la nivel de expresie literară aş zice că încă mai trebuie căutat. În definitiv, aici e testul cel mare, din acest punct de vedere normele esteticii actuale fac departajarea scriitorilor. Cred că aţi ajuns într-un moment de răscruce, când vă puteţi arunca în tenebrele sufletului dumneavoastră sau, de ce nu, în luminile lui, pentru a vă descoperi expresivitatea proprie, „sonul" care să vă distanţeze de miile de poeţi români ce dau actualmente direcţia şi vocea poeziei.

Vă citez, spre exemplificare:

„Stai liniştită, până şi/ Dumnezeii din minţile noastre/ se vorbesc pe la/ spate,/ ordonându-le profeţilor/ atotştiutori din grote să/ creeze epistole/ prin care să grupeze praful/ dulce, acela/ din spaţiile de la capăt/ de Sistem solar, în/ movile neptunice,/ de dimineaţă,/ adevărate biserici în care/ oamenii îşi distilează/ mâncarea şi rânjetul./ Vrăjitoare cu nume de/ chirpici reuşesc să/ îşi terorizeze/ propria mătură, din care/ un atom poate este învelişul/ scumpului/ nostru Univers,/ ăla în care mongolii

bagă/ spaima în cetăți ori/ puşlamaua desenează/ cu neuronii fusta unei/ mironosițe./ Totuși, doar tu ești/ păstorița drepturilor/ de autor asupra/ acestui ev mediu / deja băut,/ în care pe Messenger ne/ trimitem reciproc în gazdă/ la Prometeu cel iubitor/ de ființe vii, iar/ în pustie, la adăpost de/ orice-i banal, pregătim/ catapulte pentru/ a ne arunca şerpi boa/ la gâtlej în semn de/ mulţumire,/ profitând de faptul că/ atunci nu ne putem/ privi în/ ochi". (Geneză la pătrat)

Vlad-Adrian NEDELCU

Fără a face confuzii valorice, poemul dumneavoastră m-a dus cu gândul la *Infernul* dantesc. Mi-am imaginat un loc terifiant unde sunt adunaţi toţi poeţii să dea seamă pentru creaţiile lor: de ce au scris şi, mai ales, de ce au perseverat, când toate evidenţele îi conjurau să se oprească? Sigur că acest efect pare unul paradoxal, să mă gândesc la iad când e vorba despre rai şi sfinţii lui, dar cum altfel ar putea fi numită o viaţă trăită în zadar dacă nu o prefigurare a infernului?

Se vede de la o repede lectură că autorul acestui text este călit nu doar la şcoala vieţii, ci în primul rând la cea a maeştrilor literaturii universale, pe care i-a citit cu creionul în mână, cum se şi cuvine. Acest respect pentru valoare răzbate din subtextul poemului, de unde şi tema aleasă, cea a vieţii risipite. Motivaţia e uşor de ghicit: bătălia pentru cucerirea expresiei literare se duce acolo sus, în Olimpul geniilor, restul e praf şi vânare de vânt. Numai că rostul unei vieţi trebuie de obicei căutat dincolo de calitatea de scriitor a unei persoane şi în prelungirea reuşitei estetice a unui personaj pentru simplu motiv că viaţa e dincolo de text, în cazul persoanei, şi depinde de receptivitatea cititorului, în cazul personajului. Oricum ar fi, acest personaj al poemului, bătrân şi pustiit, este unul convingător, purtând cu sine rezonanţe mitologice.

„Bătrânul ce trăieşte în zadar,/ Cu ochii întunecaţi aşteaptă,/ În vaga lui credinţă/ Transcenderea de viaţă,/ Spre raiul celor drepţi/ Cu ţeasta-n cer uitată/ Şi-n piept mâinile-şi prinse,/ Credinţa-i sapă groapă/ Încă de prin viaţă,/ Dar mai ales pustiul/ În care l-au adus/ Doar anii./ / Pustiul lui nu-i cel/ De care se tot spune/ În cărţile pe care/ Cu patos le citeşte,/ Cu sfinţi ce şi-au dus crucea/ Pân' la nesfârşit/ Pustiul lui e simplu,/ Dar e irevocabil,/ În oamenii din juru-i/ Ce trec pe lângă el,/ Lovindu-i existenţa/ Cu ţipete lugubre,/ De parcă prin ei moartea/ Îi spune răspicat,/ Tu nu mai eşti un viu/ Ci eşti trecut şi-atât!/ / Nisip ce mai pluteşte/ În vântul vieţii lor,/ A oamenilor care/ Privesc spre viitor,/ Pustiul lui îi este/ Mai greu decât al celor/ Ce-ajung la nesfârşit,/ Căci el e cel ce vede/ Sfârşit în faţa lui.../ Bătrânul are crucea/ Ultimilor ani/

Proptită-n faţa lui/ De cerul unde vede/ Raiul cel promis,/ Aceea e povara/ Că nu poate ajunge/ Sus, în înălţare,/ Ci trebuie să trăiască/ În ‘cestui lucru scop,/ Voi sfinţii ce-aţi murit/ În cale de-absolut/ Doar voi sunteţi slăviţi/ De toţi cei ce trăiesc,/ Când cel ce are-o cruce/ Mai grea cu mult în faţă,/ Slăvit devine-n pururi/ De sfârşit. Strigat de moarte/ Şi totuşi, el, bătrânul,/ Pe voi vă preaslăveşte!/ Când voi ar trebui/ Pre el să preaslăviţi.../ Şi voi, oameni şi sfinţi// Iubi şi ajuta,/ Dar nimeni nu-l ajută-i/ Singur./ Respiră înc-o dată,/ Din nou este în viaţă/ Nisip în calea lor,/ Celor ce-s în urmă” (*Bătrânul ce trăieşte în zadar*).

Mihaela AXINTE

Vă prezentaţi drept o persoană timidă, dar cred că sunteţi un interesant ghem de contradicţii. Vă ţeseţi versurile precum un păianjen plasa, în tăcere, în umbră, fără pic de ostentaţie, dar Doamne fereşte să treacă cineva prin zonă pentru că e prins în farmecul diafan al textului dumneavoastră, desprins din pagină ca o ceaţă pe care trebuie să o adulmeci cu grijă pentru a nu se risipi. E nevoie de multă prudenţă pentru că, ce-i drept, acest farmec este uneori prea diafan, exact ca pânza de păianjen, dacă e să-mi menţin metafora perimată. Cred că poezia înseamnă şi experienţă, nu numai intuiţie adolescentină. Şi nu mă puteţi contrazice pentru că nu ne gândim acum la poeţii veşnic tineri, care au plutit ca nişte săgeţi de foc pe cerul creaţiei literare şi au lăsat urme adânci, de neşters. Nu putem merge atât de departe deoarece nu ne ţin resorturile. În schimb, nu e deloc rău să facem aluzie la experienţa lecturii. Operele acelor mari poeţi ne sunt la îndemână şi e mare păcat să le ignorăm. Numai citind şi învăţând de la ei creştem ca poeţi şi, uneori, ca oameni.

ÎNVIEREA

Prin ziduri înnegrite, prin izul umezelii,
Al morţii rece spirit se strecură-n tăcere;
Un singur glas îngînă cuvintele de miere,
Închise în tratajul străvechii evanghelii.

C-un muc în mîni moşneagul cu barba ca zăpada,
Din cărţi cu file unse norodul îl învaţă
Că moartea e în luptă cu vecinica viaţă,
Că de trei zile-nvinge, cumplit muncindu-şi prada.

O muzică adîncă şi plină de blîndeţe
Pătrunde tînguioasă puternicile bolţi:
„Pieirea, Doamne sfinte, căzu în orice colţ,
Înveninînd pre însuşi izvorul de vieţe.

Nimica înainte-ţi e omul ca un fulg,
Ş-acest nimic îţi cere o rază mîngîioasă,
În pîlcuri sunătoare de plînsete duioase
A noastre rugi, Părinte, organelor se smulg"

Apoi din nou tăcere, cutremur şi sfială
Şi negrul întuneric se sperie de şoapte...
Douăsprezece păsuri răsună... miez de noapte...
Deodată-n negre ziduri lumina dă năvală.

Un clocot lung de glasuri vui de bucurie...
Colo-n altar se uită şi preoţi şi popor,
Cum din mormînt răsare Christos învingător,
Iar inimile toate s-unesc în armonie:

„Cîntări şi laude-nălţăm
Noi, ţie unuia,
Primindu-1 cu psalme şi ramuri,
Plecaţi-vă, neamuri,
Cîntînd Aleluia!

Christos au înviat din morţi,
Cu cetele sfinte,
Cu moartea pre moarte călcînd-o,
Lumina ducînd-o
Celor din morminte!“

Din *Opere alese II*, ediţie îngrijită şi prefaţată de Perpessicius,
Editura Pentru Literatură, Bucureşti, 1964.